Fol. 47

Fol. 12

BIBLIOTHECA INDICA. 208

NEW SERIES, No. 1309.

KAVĪNDRAVACANASAMUCCAYA,

A SANSKRIT ANTHOLOGY OF VERSES,

EDITED WITH

INTRODUCTION AND NOTES

BY

F. W. THOMAS,

HON. PH.D. (MUNICH).

CALCUTTA:

PUBLISHED BY THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

PARK STREET.

PRINTED BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,

HERTFORD, ENGLAND.

1912.

DEDICATED

WITH RESPECTFUL APPRECIATION

TO THE

PHILOSOPHICAL FACULTY IN THE

UNIVERSITY OF MUNICH.

CONTENTS

PREFACE

THE object of this work is twofold, to publish with a brief annotation the text of a Sanskrit anthology contained in an old MS., and to collect, as completely as possible, the *pratīkas* of the verses anywhere attributed to the poets there appearing. The MS. being fragmentary and in many places dilapidated, it has been necessary to consult a number of *Kāvya* and *Alaṃkāra* works in order to fill the gaps in the text. References to all places where the verses have been traced are given in the margins or critical notes. The *pratīkas* collected in the Introduction are similarly equipped with references.

The first serious attempt to bring together anthology verses ascribed to particular authors was made by Aufrecht in his article dealing with the *Śārṅgadharapaddhati* and in the other articles constantly cited in the Introduction. He was followed by Peterson, who, in the Introduction to his edition of the *Subhāṣitāvalī*, assembled under the authors' names the *pratīkas* of the verses occurring in that text and added further verses om other sources; he also published various articles having like purpose. Dr. R. G. Bhandarkar similarly, in reporting on a MS., explored the *Sūktimuktāvalī* of Jalhaṇa. While aking full use of these and of some minor collections, I hope at I have partially repaid the debt by the labour of tracing e verses, wherever possible, to their sources and noting the aces where they otherwise occur. The value of such references excellently exemplified in the editions of the *Amaruśataka* d *Śāntiśataka* by Prof. Simon and Dr. Schönfeld.

The moderate degree of completeness here attained would ve been quite impossible had I not been able to consult e volumes of indexes compiled by that wonderful scholar ufrecht. Especially serviceable has been the 'Aufrecht

MS. 36', which contains in alphabetic order the *pratīkas* of the verses occurring in the great bulk of the Sanskrit *Kāvya* and *Alaṃkāra* literature, a marvel of fulness and accuracy. I have also been greatly helped by consultation of Colonel G. A. Jacob's most thorough and systematic indexes to a considerable number of works representing the *Alaṃkāra* literature, of which he is, no less than of the various Indian philosophies, an acknowledged master: I hereby tender to him my cordial thanks.

Professor Jacobi has kindly favoured me by reading the proofs of the Introduction. To the Asiatic Society of Bengal I am deeply indebted for the use of the MS. during a period of years and for the inclusion of this publication in the series of the *Bibliotheca Indica*. Sincere thanks are also due to the Government of Bombay and the Deccan College Library for the loan of a considerable number of MSS. particularized, with others, on pp. 10–15.

I trust that the labour devoted to this modest publication will not seem to have been misspent. It leaves me with an enhanced appreciation of the poetic and artistic merits of the Sanskrit *Kavis* and *Mahākavis*.

1912. F. W. T.

CORRECTIONS AND ADDITIONS

I.

Page 10 under *Padyaveṇī* } Add 'Quotation by section and verse
12 „ *Sabhyāl* } numbers, or, failing these, by folio numbers'.

14 „ *S.-Ślokāḥ*. Add 'Quotation by folio numbers'.

„ *S.-Hārāv*. Add 'Quotation by folio and verse numbers'.

15 „ *Sml. P.* and *Sml. B.* Add 'Quotation by folio numbers'.

16 add *Pracaṇḍap.* = *Pracaṇḍapāṇḍava* (ed. Cappeller, Strassburg, 1885).

19 **नभसि** . . . Read **सीदता** for **चातक**, and add reff. to **S.-Ratnak.* iii. 57 and *Cātakāṣṭaka*, i. 8.

23 **लोलालक्ष्म** . . . Read **लाक्षालक्ष्म**.

25, last line but one, read *Bibliotheca Buddhica.*

31 *Skm.* . . . If Medhārudra is really identical with Kālidāsa, we must add the verse—
यदालोकं कुर्वन् (v. 193, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi. 379).

32 **आलिङ्गतो** . . . Add ref. to **Sml. B.* 175*b*, **वादीश्वरकाश्मनस्य**.

एको ऽपि . . . Add ref. to **Sml. B.* 131*a*, **भारवेः**.

33 *Sbhr.* . . . Add **कृतोपकारं प्रियबन्धु** (1900, see p. 65).

अक्षभ्रं . . . Add ref. to **Sabhyāl.* viii. (29*a*).

34 **रक्तस्त्वं** . . . Add ref. to p. 76 and **S.-Ratnak.* v. 49 anon.

35 **प्रथमम** . . . Add ref. to **Sml. B.* 131*b*, **सूक्तिसहस्रात्**.

38 **चतुखाः** . . . Add ref. to **Sml. B.* 165*b*, **हनुमतः**.

आदाय . . . Add ref. to **Sml. B.* 155*b*, **ईश्वरदेववर्मणः**.

•कण्ठच्छाय° . . . Read **°च्या**.

कालिन्दि . . . Add 'The verse **स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वरसुता** is perhaps by the same author'.

p. 39 भेकैः काटर . . . Read ०कोटर. Add 'translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 43'.

मातुः . . . Add ref. to **Sml. B.* 168*a*, हनुमतः.

41 Insert before JHALAJJHALA—

JAYĪKA (?= JAYOKA, JIYOKA, JĀĪKA; Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 379; C.C. i, pp. 202, 207; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxviii).

486 स्थगितं नवाम्बुवाहैर्.

JITĀRINANDIN (? = JITĀRI; Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 513; C.C. i, p. 206).

12 खेलाचञ्चलसंचरन्.

42 DAṆḌIN . . . Read 'sixth or seventh century?'

49 अलम . . . Read 411 for 11.

50 अनध्यवसिता . . . Add ref. to Hemac. Comm. p. 263.

After l. 10 insert—

463 कुचौ धत्तः कम्पं.

486 ते जङ्घे जघनं च तत्.

53 PĀṆINI . . . Add Rāmanātha Śarman's *Kātantradhātuvṛtti* हरिणा सह सख्यं (s. *adādi*; see Aufrecht, Z.D.M.G. xlv. 308).

यस्याः प्रसाद् . . . Read i. 355 for i. 353.

55 द्वारं . . . Add ref. to p. 78 and **Sabhyāl.* vii. (27*a*) कस्यापि.

57 चिन्ताय . . . Add ref. to **Sml. B.* 79*a*, कुन्तलपतेः.

सन्ति . . . Add ref. to *Ak.*, p. 145 anon.

59 मृत्युः . . . Add ref. to **Sml. B.* 28*b*, व्यासस्य.

60 लघुनि . . . Add ref. to **Sml. B.* 125*b*, कमलायुधस्य.

61 भजेम . . . Add ref. to *Kuvalay. ad* 136 anon. (व्रजेम).

62 अक्षाणा . . . Add ref. to Hemac. Comm., p. 197 anon.

BHĀVĀKADEVĪ BHĀVADEVĪ. Read BHĀVĀKĀ DEVĪ, BHĀVĀ DEVĪ?

63 किं ते . . . Read 519 for 591.

64 गम्भीरस्य . . . Add ref. to **Sml. B.* 58*b*, भीमस्य?

ये संतोष . . . Add ref. to **Sūktiratn.* 633 anon.

65 यद्देतत् . . . Read *Sbhr.* 1978, and see p. 119.

p. 68 **आघ्राय** . . . Add ref. to **Sūktiratn.* 423 anon.
भूपालाः . . . See p. 107.
69 **अर्थो** . . . Add 'translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 57'.
74 **यथा तारा** . . . Add ref. to **Sml. P.* 113*a*, **बिल्हणस्य**.
75 **चारित्र** . . . Read **चरित्र** . . . (*Anargh.* iv. 69*d*).
चकाराद् . . . Read **उदुम्बर** . . . (*Anargh.* ii. 83*b*).
76 **रक्तस्त्वं** . . . See p. 34.
78 **दात्यूह** . . . Read 111 for 11.
द्वारं . . . See p. 55, and add ref. to **Sabhyāl.* vii. (27*a*) **कस्यापि**.
83 **कपाले** . . . Add ref. to **Sml. B.* 141*a*, **भासस्य**.
84 **तरन्ती** . . . Add ref. to **Sml. B.* 90*b*, **कुम्भकस्य**.
86 **अहो अहं** . . . Add ref. to **Sml. B.* 71*b*, **चीयाकस्य**.
88 **यत्संभाषण** . . . Add ref. to **Sml. B.* 66*a*, **बिल्हणस्य**.
98 **जीवितो** . . . Read **जीवि**(*sic* for **व** ?)**तो**.
99 **तारतम्र** . . . Read **तारताम्र**.
102 **नैलो क्व** . . . Read v. 121 for v. 21.
106 **अष्टौ** . . . Add 'translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 39'.
Vidyā . . . Add: 'The poetess Vijayāṅkā mentioned in the verse (ascribed to Rājaśekhara; see index)

सरस्वतीव कार्णाटी विजयाङ्का जयत्यसौ ।
या वैदर्भगिरां वासः कालिदासादनन्तरम् ॥

(see Aufrecht, Z.D.M.G. xli, p. 93), is doubtless identical with Vidyā, as is proved by the other verse

नीलोत्पलदलश्यामां विज्जकां मामजानता ।
वृथैव दण्डिनाप्युक्तं सर्वशुक्ला सरस्वती ॥

The "dark Sarasvatī" will be the same as the Karṇātic Sarasvatī, the southern ladies having in the poets this characteristic of complexion.'
110 **मातर्धर्म** . . . Add ref. to **Sml. B.* 145*a*, **रविगुप्तस्य**.
111 **दृष्ट्वा सपदि** . . . Add ref. to **Sml. B.* 146*b*, **वैद्यभानुपण्डितस्य**.
113 Śubhaṃkara . . . Add *Śp.* **उदारचरितस्त्यागी** (389, one MS.; see Aufrecht, Z.D.M.G. xli, p. 493).

Verse २ (*a*) read °स्थला:.

८ margin ,, i. 244.

१७ *bis* ,, १९.

(*c*) ,, श्री as first akṣara.

२२ (*d*) ,, मन्द्र for मन्द and [व्या] for [सं].

२६, n. 2 ,, ' twice over square space ' for ' many times '.

२८ in name ,, वाकपति for वाँ°.

४६ (*a*) ,, विचरंखा°.

५९, n. 1, ,, घु for घू.

६६ (*a*) Hemac. reads (*a*) व्यु for च्यु; Hemac. and *Aucity*. (*d*) अरठ for जठर.

७६ (*b*) read ह्र for ज्ञ.

(*c*) ,, [ना or वत्].

९४ (*c*) ,, त्त for त्क.

in name ,, बाणस्योभौ.

१०२, n. 1, ,, द्रँ for द्रं.

१०६ (*c*) ,, उपरिवि°.

१२० (*a*) ,, विरल for °ण.

१४० (*b*) ,, तय इमे.

१५७, n. ,, Hemac., pp. 139, 272.

१७८, n. 1, ,, लीलीनि°.

१८६, n. 2, ,, °निर्मेषां.

१९० (*c*) ,, रो for रौ.

१९५, n. 6, ,, MS. नवलवंला (for °लवलि?).

२०४ (*b*) ,, सपु for स पु.

२१७ (*b*) ,, ष्ठ for ष्ट.

२९२ (*a*) ,, स for सं.

२९३ margin ,, स्प for स्य.

• ३०७ (*a*) ,, प्रति ह.

३१३ (*b*) ,, प्रेङ्खत्क्री°.

३४७, n. 2, add ' and in (*d*) प्रथयति '.

३६३ (*d*) read मां लि°.

३७० (*b*) add note ' MS. षौ for षो '.

३७३ (*b*) read सखा रा°

v. ३८६, n. 2,	read	‘क्रुधो or क्षषो’.
३९१ (*c*)	,,	च्या for ची (MS. ची).
३९३, n. 4,	,,	‘four akṣaras only’.
३९५, n. 3,	,,	ऽरोदत for ऽरा°.
३९६, n. 3,	,,	‘three akṣaras only’.
४०२, n. 3,	,,	MS. कौ.
४०४ (*a*)	,,	घों for धों.
४१४ (*d*)	,,	क्छ for कछ्.
४१८ (*b*)	,,	² after bracket.
४५५ (*c*)	,,	² at end of line.
४६४ (*a*)	,,	°वस्थां.
४६६ (*c*)	,,	सद्य:स्वि°.
४७३, n. 1,	,,	*Subhāṣ.* for *Subhās.*
n. 3,	,,	474.
४९२ (*c*)	,,	म्बु for म्ब.
४९३ (*b*)	,,	चक्षुष for °क्षु.
५०७, n. 9,	,,	सूत्रा° for सू त्रा°.
५२० (*b*)	,,	निस्खले for निव्रणे.
p. १७५, v. ३९,	,,	*Sarasvatīk. ad.* ii. 39, v. 142.
१८४, v. ७७ (*c*),	,,	iii. 13 for iii. B.
१८६, v. ११८ (*b*),	,,	‘elephants’ for ‘elephant’s’.
१९९, v. २१६	,,	488 for 489.
२१६, v. ३६७	,,	Add ‘translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 64’.

२१८, v. ३८२ (*a*) read दिव्वं चक्षु: ; cf. the verse दिव्यचक्षुरहं जातो, *Sbhr.* 1208.

II. ADDITIONAL REFERENCES TO VERSES OF THE TEXT.

See *Exegetical Notes* to vv. २२, ३०, ३१, ३६, ४६, ६७, ७५, १०२, १११, १७३, १९९, २४०, २५८, २८५, २८८, २९६, ३१६, ५०८, ५०९, ५१९, ५२५, and add the following:—

३७ **Sabhyāl.* ii. 1, नारायणस्य ((*b*) °मंसे, (*d*) °मालिङ्ग्य); **Sāras.* i. 4 anon. (lectt. as *Sabhyāl*, also (*b*) विलुलित).

५१ **S.-Ratnak.* i. 143 anon.

१२४ **Sāras.* ii. 2 anon. ((*a*) समये पयोधराणां).

१८६ *S.-Ratnak. v. 181 anon. (lectt. as Daśar. and At., also (b) °माकर्षयन्निव).
१९१ *S.-Hārāv. C 9a, 89 anon. (lectt. as Śp.).
२०३ Padyarac. iv. 3, कस्यापि.
२२५ *Sūktiratn. 411 anon. ((b) °नाङ्गनायाः).
२२६ Pratāp. Comm., p. 253 anon. ((a) तां प्रति, (b) तत्तु तत्रैव रमते).
२३१ *Sāras. i. 104 anon.; Rasagaṅg., p. 277 (a-b only) भवभूतेः.
२३७ *S.-Hārāv. C 4, 37 anon. ((b) सूचितेषुः); *Sāras. i. 34 anon. ((b) यतस्तु).
२४० *S.-Ratnak. v. 105 anon. ((a) तवैष); *S.-Hārāv. C 6b, 64 anon. ((a) तवैष); Padyarac. iv. 40, कस्यापि ((a) तवैष, (b) मुग्धे).
२४६ *Sāras. i. 35 anon. (lectt. as Śp., but (b) कोपः).
२४८ *S.-Ratnak. v. 214 anon. ((a) सा दृष्टा यैर्न दृष्टा वा).
२५३ *Sāras. i. 100 anon. ((d) न निवृतो).
२५५ *S.-Mukt. v. 10 anon. ?
२६८ Rasagaṅg., p. 31 anon. ((b) चाद्धि प्रिय त्वमिहैष्यसि, (d) and °गलज्जलैः).
२९१ *Sabhyāl. B 4a anon. ((b) संचलद्, (c) प्रशमंगी).
३०८ *Sāras. i. 96 anon. ((b) किं तु or किं नु twice).
३१२ *Sml. P. 118b ((a) निकरः).
३१५ Amaru, 90.
३२८ *S.-Mukt. i. 18 anon. ((a) पीनकर्कशघन, (b) °दृत्तकमला (sic), (d) निर्धनो).
३६१ Padyarac. viii. 13, वामनस्य ((a) विग्रहो (sic), (d) न च मे).
३८४ *Sāras. i. 59 anon.
३९१ *S.-Mukt. i. 46 anon. ((a) विसृज कोपं).
४३२ *Skm. ii. 261 ((a) मध्येसद्म, (b) अङ्गणभुवं, (d) बाष्पाम्बुगर्भं).

[Translations of various verses occurring in the text will be found in the articles of Aufrecht, *Indische Studien*, xvi. 168-72, Z.D.M.G. xiv. 581-3, xvi. 749-51, xxv. 238-43, 455-62, xxvii. 1-120, xxxvi. 361-83, 509-59, xxxix. 306-12, xlv. 308, and Peterson, J.R.A.S., 1891, 311-36, as well as in *Indische Sprüche*.]

III. Additional Details concerning the MS.

(a) The missing akṣaras replaced by dots have been *lost* in the MS., except where otherwise stated and in १७९ (d). Those

printed within square brackets were omitted, except (1) where otherwise stated and (2) in the following instances of loss:—

vv. २६ (*a*), ३४ (*d*) (some traces left), ३५ (*c*), ३६ (*b*), ५८ (*c*), ६७ (*c*), ६८ (*b*), ९२ (*b*), १३६ (*c*), १३७ (*b*), १३८ (*a*), १३९ (*b*), १४० (*c*) [ज्ञेतुं य], १६३ (*d*), १६४ (*d*), १६५ (*b*), १६७ (*c*), १६८ (*b*), १७१ (*c-d*) [ज्ञ *partly* lost] . . . य, १७३ (*c*), १७४ (*c*), २०४ (*d*) (traces remain), २०५ (*c*) (consonant part lost), २१६ (*a*) and (*d*) (traces remain), २१७ (*b*), २२४ (*b-c, c-d*) ह्य . . . ते (bracket omitted in text), २२५ (*c-d*), २२७ (*a*), २३५ (*b*) [ज्ञु] . . . च्चि (traces remain), २३७, २४५ (*c*), २४६ (*c*), २४८ (*a*), २४९ (*b*), [धिग्] and वृ (*partly* lost), २५५–६, ३१९ (*b*), ३८३ (*a*), ३८४ (*a*), ३८८ (*b*), ३९२ (*d*), ३९७ (*c*), ४१५ (*b-c*), ४४८ (*a*).

(*b*) In the following instances the akṣaras were either written in an erasure or have been re-inked, two cases often indistinguishable. Where a *correction* (not a mere writing in erasure) is discernible, it is here noted. The re-inking is probably in some cases considerably later than the original writing or even (rarely) recent: correct p. 6, ll. 14–16 accordingly:—

vv. ३ (*d*) ह corr.; ७ (*d*) ग्भ; ८ (*b*) स; १३ (*a*) वी; १५ (*a*) समी . . . थ; १९ (*b*) प्रा, (*c*) श्री; २२ (*a*) णि and णु; २४ (*b*) षो . . . जा; २५ (*c*) स्तेजो, with mark of erasure between; २७ (*b*) (स्तं)भि, (*c*) र्धो . . . तां; २८ (*c-d*) ष्यो . . . ण; ३० (*a*) mark of erasure after भ्र; ३१ (*a*) यि; ३५ (*d*) नन्द्—३६ (*a*) ख; ३६ (*a*) (स)न्धि, (*b*) ष्व corr., (*c*) ब—३७ (*a*) पा; ३८ (*d*) व(स्तु); ४० (*b*) न्व, (*b-c*) प्र . . . पं; ४१ (*d*) का—४२ (*a*) त्रा; ४३ (*c*) पा—४४ (*a*) सां; ५१ (*a*) पु—५२ (*a*) तु ?; ५४ (*d*) वि; ५५ (*a*) नै; ५७ (*a*) स्पृह; ६७ (*d*) (क)ाचि corr.; ६८ (*b*) हपिक, (*d*) भ्या; ८५ (*d*) दतिक्ता; ८६ (*a*) त्वा—(*b*) षीणषी; ८७ (*b*) री; ८९ (*d*) द; ९१ (*c*) mark of erasure before तले; ९२ (*b*) mark of erasure after तो, (*d*) (द्र)ाय; ९३ (*b*) हि; ९४ (*d*) नी corr. from नि; ९७ (*b*) त्व; ९८ (*b*) ममि—(*c*) पत; ९९ (*a*) तो . . . वरी, followed by mark of erasure; १०२ (*d*) (त्युं)ज corr.; १०४, in name, णलच्छेः; १०५ (*a*) नी corr., (*c*) नू; १०७ (*c*) न्त . . . भृ, (*d*) श्रि; १०८ (*a*) वह (?),

(*d*) ब्य; १०९ (*a*) क्य . . . क्कु; ११२ (*d*) श्रे; ११३ (*c*) यमाने; ११४ (*c*) का . . . ट; ११५ (*d*) त; १२२ (*b*) श्रा; १२६ (*b*) र्ण; १२७ (*b*) नी; १३० (*b*) ध(र); १३२ (*a*) स्त— (*b*) क्री; १३८ (*b*) स्तो . . . द्रा; १४८ (*a*) स्व, (*d*) नि, also रध्व with mark of erasure between; १५१ (*c*) न्द्र . . . द्र corr.; १५२ (*d*) mark of erasure before स्मृ; १५६ (*a*) च . . . र्या; १६२ (*c*) ह . . . श्रा; १६४ (*a*) न्व, (*d*) ष corr.; १६९ (*c*) न्वे— (*d*) ग्रो; १७० (*a*) (ि)ध, (*b*) क्ति . . . (*c*) तत written in blank square and then erased, (*c*) mark of erasure between य and या; १८३ (*c*) श्रा corr. from anticipated ग; १८५ (*a*) ना corr. from anticipated म; १८८ (*c*) mark of erasure at end; १९३ (*c*) त्वा; १९६ (*d*) चि:; १९८ (*c*) न्त . . . हि; २०० (*a*) ष्टा . . . ता(:); २०३ (*d*) विहि . . . चा; २१२ (*b*) र्गौ . . . क; २१४ (*b*) (स)भ्रु; २१६ (*c*) ब्ज corr.; २२२ (*c*) बा . . . रा; २२४ (*a*) ग्वा; २२६ (*a*) (n. 2) ꣸; २३० (*c*) षे; २३१ (*c*) (न)च; २३३ (*a*) वि; २३४ (*a*) (ता)र corr. from रा; २३५ (*a*) मि; २४८ (*a*) मे, (*b*) ꣸ inserted three times in erasure after केषा; २४९ (*b*) ति . . . य; २५३ (*b*) त; २६४ (*b*) घटते; २६५ (*a*) था; २६६ (*a*) वं म and निन्द्रि, (*b*) सित and न्त . . . द्रो: प; २७० (*a*) ष्य; २७२ (*c*) (n. 6) ꣸; २७६ (*d*) नि; २७७ (*d*) भ and या; २७८ (*a*) वि; २८४ (*d*) सावे; २९७ (*d*) र . . . र:; ३०० (*c*) रव . . . का; ३०४ (*b*) निश्री . . . प; ३२६ (*a*) mark of erasure after का, (*b*) ध erased after नि; ३२८ (*c*) (श्रावृ)णो corr.; ३३२ (*c*) (त्सा)न; ३४७ (मुरारे)रे; ३५२ (n. 11) ꣸; ३५३ (*a*) ष्ट्रा; ३५६ (*d*) स्त्रि; ३६१ (*a*) पो corr., (*b*) न्य; ३६२ (*b*) स corr. from सा, and भु; ३६४ (*a*) या corr from न; ३६७ (*d*) द्र; ३७२ (*b*) (क)ा . . . क्ति; ३८७ (*a*) द्रा, (*b*) ग्रा; ३९० (*c*) थे; ३९८ (*a*) नद्य; ४०१ (*d*) द्र corr. from द्रि; ४१० (*c*) प्रि; ४४३ (*b*) तु; ४५१ (n. 8) ꣸; ४६३ (*b*) पङ्क— (*c*) ग, (*c*) (र्ब)ाप्य; ४६४ (*a*) त corr. from ति; ४६६ (*b*) हि; ४६७ (*b*) गर्भ:; ४६९ (*b*) द्रिग्र:, (*d*) प्र corr. from anticipated त्यु; ४७० (*a*) रभित; ४७६ (*d*) सन्तति corr. from सन्तितिति; ४८० (*d*) न corr.; ४८३ (*a*) न चे, (*b*) द्रि; ४९३ (*c*) (ह)वि; ४९७ (*b*) ब corr.; ५१५ ग्र erased after भु; ५२२ (*b*) (म)ा a recent insertion; ५२४ (*a*) द्दे.

INTRODUCTION

I. THE MS.

THE text edited in the present work is based upon a single imperfect MS. in the possession of the Asiatic Society of Bengal. It was acquired[1] in the years 1895–1900 by Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī, who describes it in his *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1895–1900 (Calcutta, 1901) as follows:—

"The last interesting Sanskrit work to be mentioned in this report is an ancient anthology. I could not find a name for this work, but from the preamble I have ventured to christen it as *Kavīvacanasamuccaya*. The character is very old Newari, often mistaken for Bengali. It was copied at a time when Bengali and Newari were scarcely distinguishable. It must be at least nine hundred years old. The compiler's name is not found. Many leaves are lost. And I am not without suspicion that a few leaves, though on the same subject, do not belong to the same work. The majority of leaves have page marks, two have lost theirs. Leaf marked 41 does not read with leaf marked 42.[2] There are altogether 44[3] leaves, and the last leaf is numbered 70. The work is divided into Vrajyās or groups. The first group is Sugatavrajyā. In this group the poets mentioned are Açvaghoṣa, Vasuka, Aparājitarakṣita, Vasukalpa, Çrīvaranandī, Ballana, Çrīpāçavarmā, Jitārinandī, and Trilocana. The second is Lokeçvaravrajyā, i.e. the group in honour of Avalokiteçvara. The poets mentioned in this group are Paṇḍitas Buddhākaragupta and Ratnakīrtti. Some of these poets are well known; as for instance Açvaghoṣa, the author of Buddhacarita kāvya, who belongs to the third century, and Ratnakīrtti, author of Apohasiddhi, mentioned for the first time in this report. In the other Vrajyās we get the names of Kālidāsa, Vāṇa, Bhavabhūti, Çrī Harṣadeva, Çrī Harṣapāla Deva, Vākpatirāja, Vikramāditya, Rāja Çekhara, Amarasiṃha,

[1] Provenance not stated.
[2] A re-arrangement has remedied this.
[3] Only 42 + 1 blank are now extant.

Puruṣottama Deva, Varāhamihira, Mayūra, Murāri, Pāṇini (a poet), Māgha, and Amaruka. These are well-known names. The other names are unknown, and there are more than eighty of them; but they are to be searched in or before the eleventh century, the latest limit to which the palæography will justify us to go. This MS. has been acquired for Government, and it is the most ancient anthology known. A list of the Vrajyās and poets as found in this MS. is given below. It has been carefully prepared under my supervision by my Assistant, Puṇḍita Vinoda Vihāri."

A more detailed description may read as follows:—

PALM-LEAVES 42, numbered 1–2, 12–17, 19–21, 23, 31, 36–7, 39–44, 46–8, 50–1, 53–64, 67–70, Nos. 43, 44, 47 being corrected from 44, 45, 48, and one leaf at least having been missing between Nos. 13 and 14 at the time of numeration. A blank double leaf at the end serves as a cover. Each leaf, after the first, has two blank squares with holes for a string, a larger square in the left half, corresponding as to size and position in all the leaves, and a smaller one to the right, somewhat variable in both respects. The leaves were already provided with holes when supplied to the scribe, who commenced sometimes on an *a* face and sometimes on *b*, which partly accounts for the discrepancy; but also there were original variations in the position of the second hole (that to the right). But neither this fact nor another to be immediately noticed, in regard to the numbers, affords sufficient ground for supposing the leaves to represent two or more MSS.

SIZE OF LEAVES, originally about $30 \times 4\frac{1}{2}$ cm., but varying somewhat, as usual, in width, and in all cases affected by wear and the action of worms.

As regards NUMERATION, we observe that the signs for 4, 5, 6, 7 appear each in a double form, as follows:—

4 in	14, 40–1, 64	as in Cambridge MS. Add.	1644 (A.D. 1205);
	42–8, 54	,, ,, ,,	1648 (*c.* A.D. 1200);
5 in	15	,, ,, ,,	1644;
	50–9	,, ,, ,,	1648;
6 in	16, 36	,, ,, ,,	1644;
	46, 56, 60–9	,, ,, ,,	1648;
7 in	17, 70	,, ,, ,,	1644;
	37, 47, 57, 67	,, ,, ,,	1693;

(see Bendall's *Catalogue of Buddhist Sanskrit MSS.*, table of numerals). In point of antiquity there is practically nothing to choose between the alternatives; nor does it seem possible so to class the leaves as to bring to light anything more than the caprice of the scribe. Other alternations will appear in the next paragraphs.

AREA OF WRITING, 24–5 × 2½ (rarely 2¼) – 3 cm.

NUMBER OF LINES per page, usually 7, rarely 6 or 8.

SIZE OF WRITING fairly uniform after 2*a*, having been up to that point rather smaller than subsequently.

CHARACTER OF WRITING, Nepalese of the second half of the twelfth century, corresponding to that of Cambridge MS. Add. 1691.2 of A.D. 1179 (Bendall's *Catalogue of Buddhist Sanskrit MSS.*, plate iii = Bühler's *Palaeographie*, Tafel vi, col. xi), and differing but slightly from other northern types of the same period (see Bühler's Tafel v and vi). The most noticeable peculiarities are the following:—

1. Alternative forms of initial *ī*, namely, that of MS. Add. 1691.2 and the older one given in Bühler's Tafel vi.

2. Alternative forms of medial *ī*, namely, the usual one and one resembling the medial *e* of modern Nāgarī. The latter form occurs also in Cambridge MS. Add. 1648 of *circa* A.D. 1216 (see Bendall's *Table of Letters*).

3. Alternative forms of medial *e*, namely, the wavy line common in Nepalese MSS. and the antecedent Bengali sign. Corresponding alternatives in the case of *ai*, *o*, and *au*.

4. Alternative forms of क, with and without the oval, as seen in Bühler's Tafel v.

5. Two slightly differing forms of ख, as in the MSS. Add. 1686 and 1691.2 (Bendall's Table).

6. Entire absence of व, which is always represented by ब.

7. Alternative forms of ग्र, as in the MSS. Add. 1686 and 1691.2, the second form hard to distinguish from स.

8. Final anusvāra occasionally represented by ॽ (derived from म्, with a small म, as in the Central Asian documents).

9. ट, when last member of a compound, written as in ट्ट 156, ष्ट 149, 176, 251 (cf. Bendall, p. xlvii).

10. Concerning the symbol ꣸ see below under CORRECTIONS.

The writing is in general clear and good; but the alphabet is one which leads to frequent confusion in certain groups of

signs, e.g. प and य, म and स, त and भ, त and उ, ट and ढ, and occasional confusions in others, e.g. व and ध, ग and म, म and न, ण and ल, ण and य़, ग and য়.

The MS. copied must have been written in a quite similar character, as is proved by the very numerous minor errors, the chief of which may be classified as follows:—

1. *Superscript signs:*

(*a*) Loss of *i* (e.g. म for मि in 52); loss of *e* (the wavy line), or insertion of the same (e.g. वे for ध 13, से for स 66, मै for मि 383); loss of *r* (due to confusion with the hooked top of the akṣara, e.g. मा for र्मा 27).

(*b*) Confusion of anusvāra and *r* (र्य for मं 9, र्च for चं 339).

2. *Subscript signs:*

(*a*) Loss of *u* (a small thickening at the bottom of the vertical line, e.g. र्ज for र्जु 108, स्र for स्रु 116), or insertion of the same (e.g. लु for ल 32); loss of *r*, or insertion of the same, especially in connection with त and भ; very common.

(*b*) Confusion of *u* and *r* (e.g. त्स्र for स्नु 272, प्रन for पुन 477); confusion of *y* (not reaching the top of the line) and *r* (e.g. ब्रय for क्रू 348); confusion of *ū* (Bengali form) and *r* (e.g. क्र for कू 3); *ū* and *n* (e.g. सन्न for सून 8).

3. *Antecedent signs:*

Confusion of *e* (Bengali form) and conjunct त (e.g. तमो for मो 35, त्म for मे 55, क्तो for त्को 98, त्वो for त्त्वा 213, त्वौं for त्त्वा 303, त्प for पे 386, प्रे for त्प्र 467, त्सा for सो 494).

4. *Subsequent signs:*

Confusion of *ā* (with slightly rounded top) and *ī* (e.g. भी for भा 47, ष्णी for ष्णा 94, टा for टी 132, ना for नी 181, च्छी for च्छा 197, टी for टा 213, मा for मी 497).

5. *Single consonants:*

Confusion of क and व 297, ग and म 418. 467, ग and য় 229, ढ and त 97, ण and য় 188 and 328, त and भ 13 and *passim*, ध and व 4 etc., द and व 328, न and म 16 and frequently, न and व 161 etc., म and स 435, प and य *passim*, म and स *passim*, र and च *passim*.

6. *Consonant + vowel:*

Confusion of का (with short vertical mark) and वा 28, टा and घ 388, कु and क्त 414, गु and प्ड 51, गा and ख्य 372, मु and स्व 516, तु and त्त 66 and frequently, ङ्ग and द्न 228 etc., ङ्ग and ङ्ग्र 205.

7. *Conjunct consonants:*

Confusion of त्त and स्क 474, त्त and स्थ 45, त्त and त्व 292, त्त and त्का 132, त्त and म्व 66, ङ्व (खं) and ङ्ग 62, ङ्व and ङ्घ 516, ग्ल and स्न 299, त्त्र and न्द्र 169, न्व and म्व 457. 523, न्व्य and म्व्य 202, न्थ्य and म्त्य 134, त्त्य and ल्य 139, र्सु and ब्ल 8 and frequently, र्थ and ठ्ध 29, र्थ and र्द्व 52, र्थ and न्ध 202, र्सर्थय for ल्ब्ध्यप 519, ष्ठ and प्ण 21. 39, स्व and स्म 408, all easily explained by the forms.

8. *Miscellaneous:*

Confusion of ञ्ञ and म 146, ॰ (*ṃ*) and : 106. 338, ऽ and च 330, ऽय and ल्य 457 (in °ख्यस्तोल्यन्व° for °स्व्यास्ते ऽयं व°, an interesting case), ፥ and थ 78 (ढ्वमे read as ፥मि).

These observations, while impeaching a little the accuracy of the scribe, preclude all doubt of his good faith; at the same time they render certain the correction of the errors, where they occur, and also demonstrate that the MS. copied was one very similar to the copy. This last conclusion is, moreover, independently certain: for the work being of Bengali or Nepalese origin, as is proved by the names of the authors cited, and its date being not later than 1200 A.D., while some of the poets themselves belong to the end of the tenth century or the beginning of the eleventh, the interval of time between the writing of the MS. and the original archetype is too short to allow of any considerable alphabetic development. In one point only a doubt is possible, namely, as regards the peculiar (superscript) *i* medial. That this was more common in the scribe's original is proved by the numerous cases of its omission by him; the usual form was less liable to be overlooked. Was that form represented at all? A negative answer seems not improbable—note that in 78 थ(ढ्व)मे (*thami*) has been read ፥मि. As regards the alternative forms of *e* conjunct, the cases of loss on the one hand and of confusion with त (as prior member of a group) on the other suffice to prove the presence of both.

Corrections by the original scribe or a revisor are fairly frequent. They are usually made over erasures, which causes the ink to show up more black, and often the writing appears cramped, perhaps owing to an original omission, which necessitated the crowding of the corrected writing into an insufficient space. Sometimes after erasure the scribe fills up the cleared space with repetitions of the sign ꣸ (also found in other Nepalese MSS.), which is moreover employed to fill spaces near the blank squares and sometimes, for no certain reason, elsewhere. The cases in question may be either due to corrected dittography or to *immediate* erasure with continuation of the writing *after* the area thereof. In fol. 37*b* the latter case is clearly exemplified, the erased akṣaras, which intruded upon a blank square, being still apparent. Possibly, therefore, all the corrections may, in spite of some difference of hand, be by the original scribe.

Apart from merely graphic errors the text contained in the MS. seems to be good. Its age entitles it to respect; and a comparison with corresponding passages, both in other anthologies and *alaṃkāra* works containing the same verses, and also in surviving literary monuments whence some of the verses are taken, seems to substantiate the presumption. I may refer to the following examples:—91*d* (**परं**); 200*d* (**युगलं**; **मिथो** precedes); 202 (*a* **स्वीकृतः**, *c* **स्वगुणानुरूप**); 204*b* (**मासः सपुष्पाकरः**); 206*a* (**आयतलोचनायाः**); 250*a* (**प्रिय**); 303*d* (**मम**); 317*c* (**प्रध्वस्त**); 337*d* (**दहति**); 341*b* (**अचराली**); 348*c* (**आकार**); 349*c* (**संभाष्यो**); 351*c* (**चक्षुः**); 352*c* (**संलापो, अन्तिके**); 353 (*a* **धृता**, *d* **शतधा**); 367 (*a* **कृशतनु**; **शशी** follows; *d* **चण्ड**); 372*b* (**प्रेयसि**); 407*b* (**परिणत**); 424*b* (**प्रस्थंपचः**; see *varr. lectt.*); 460*a* (**कुण्ठी°**); 469*c* (**त्वं चापि**); 496*b* (**तुहिनाद्रि**); 500*d* (**स्तनम**); 505*b* (**तथेह**; see *varr. lectt.*); 505*c* (**पापाहमेका**); 509*b* (**जनः**; see *varr. lectt.*).

II. THE WORK

As already intimated, the work is an anthology of verses. Owing to the fragmentary condition of the MS. the title does not appear; but a considerable probability attaches to the name *Kavīndravacanasamuccaya*, which (with omission of *indra*) Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī has elicited from the introductory verse. The *Catalogus Catalogorum* cites two other

works of similar nature commencing with the word *Kavīndra*; but neither of them is related to the present text. Uncertain, again, is the original extent of the compilation, which on the last existing leaf (No. 70) gives no indication of an approaching conclusion. On this point a suggestion may be ventured later. In any case the loss of a part is to be deplored, since probably a number of unknown verses and authors has been withdrawn from our knowledge, and it is not very likely that a second MS. will ever be found to make good the deficiency.

The Buddhist character of the work is no more than superficial. After two sections devoted to Buddha and Avalokiteśvara respectively the subjects and authors are those found in other anthologies of a Brahmanic provenance, and only a few specially Buddhist poets are represented.

The work is divided into a number of sections, entitled *vrajyā*. This term, which we may suppose equivalent to the common *varga*, is applied also to the divisions of the *Vajjālagga*, a collection of *Āryā* stanzas by a Jaina author Jayavallabha, and to those of Sādhāraṇa Deva's recension of the *Saptaśatakam* of Hāla (see Pischel's *Prakrit Grammar*, § 12, note). The latter work shows in its arrangement also some analogy to our text, inasmuch as it commences with a group of *namaskāra* verses, after which follow the seasons, and somewhat further on the sections relating to love. The later divisions are, however, more complicated and specialized than in our text, and in this respect the recension may be compared with the *Subhāṣitāvalī* and *Śārṅgadharapaddhati*. This is hardly the place for a general disquisition upon the principles of division of subjects adopted in the different anthologies. It may be remarked that the verses relating to deities (*namaskāra*, *āśīrvāda*, etc.) usually, as is natural, precede, while those descriptive of the *nāyikā* are generally found in the vicinity of the specially erotic sections. In the *Subhāṣitāvalī* the descriptive and erotic verses are separated by those relating to the seasons, while the *Śārṅgadharapaddhati* makes the last-named follow these two divisions: in our MS., on the contrary, they precede.

At this point it will be convenient to interpolate a word concerning the *Saduktikarṇāmṛta* of Śrīdhara Dāsa, son of Vaṭu Dāsa, an extensive anthology compiled in Bengal in the twelfth century. This work was first made known by the abstract given in the

Notices of Sanskrit MSS. under No. 1180. A second MS. exists, or existed, at Serampore. By reason of the number of authors, otherwise unknown, who are here represented, and the multitude of excellent verses which are included, this is one of the most important of the known anthologies. It is somewhat widely, but very imperfectly, known from articles by Aufrecht (*Beiträge zur Kenntniss indischer Dichter*, Z.D.M.G. xxxvi. 361–83, 509–59), who had made a complete copy for himself, with collation of both MSS., and had furnished it with a full index of authors' names and of their verses, also with a list of *pratīkas*, as well as with numerous references. Apparently Aufrecht did not consider his MS. ripe for publication, and it passed along with the rest of his collectanea into the possession of the India Office Library, where it appears as Nos. 57–8 in the Aufrecht Collection (see "The Aufrecht Collection", J.R.A.S. 1908, pp. 1029–63). It is to be hoped that it may not much longer await an editor. For the present publication it has been of great assistance: compiled in Bengal within two centuries of our work, which, or an original of which, it appears to have largely consulted, it presents a considerable number of identical verses and of additional verses by the same authors, and its readings constantly supply deficiencies in our MS. or support its divergences from other texts.

In this work, as will be seen from Rājendralāla Mitra's analysis, the first chapter relates to the gods and the second to descriptions of the *nāyikā* and the various erotic themes, with the seasons at the end. Then follow chapters III, **चाटुप्रवाह**; IV, **अपदेशप्र°** (descriptions of natural objects, animals, plants, etc.); V, **उच्चावचप्र°** (various, including *manuṣya*, *aśva*, *go*, *kari*, *durjana*, *rājan*, *kāla*, etc.). All these chapters are rather minutely subdivided into sections (*vīci*). The first two chapters constitute about half the work, whence we may infer that our MS., if of similar proportions, may have originally extended to about 150 leaves. This is of course a mere conjecture; but clearly we must concede the possibility that, including the folios demonstrably missing, the regrettable imperfection of our MS. has deprived us of two-thirds of the original text.

In editing the surviving portion from a single MS. I have enjoyed a special advantage in the opportunity of consulting Aufrecht's volumes of *pratīkas*. In particular I should mention

MS. No. 36 of the Aufrecht Collection (see the published list), which gives the material from a vast number of *kāvya*, *alaṃkāra*, and other works, indeed it may be said from the great majority of the leading compilations containing *subhāṣitas*. Such other similar compositions as were accessible to me in MS. or editions have also been searched, and I am greatly indebted to Colonel G. A. Jacob for the use of several texts equipped with most elaborate MS. indexes. The references given in the margins (or, where too numerous, included in the critical notes) may therefore be supposed to display a moderate degree of completeness, and it is hoped that they will be of some use to any scholar tracing the history of particular verses or of the discussions of them in *alaṃkāra* works. A list of the books quoted and of the corresponding abbreviations is given at the end of this section.

The text has been printed with correction only of unmistakable errors. The critical notes (supplemented by the unfortunately not inconsiderable list of 'Additions and Corrections') exhibit all the readings and peculiarities of the MS., except some general features, such as doubling of consonants after *r* conjunct, use of व for ब, variations in respect of anusvāra, etc., where the orthography has for the most part been regularized. As regards the *variæ lectiones* cited from other works where the verses occur, I have been content to take note only of the MS. or edition before me. For plainly it would have been an enormous and misspent labour, as well as a waste of print, to record in this connection all the variations presented by a verse, say, of Bhavabhūti, Rājaśekhara, or Amaru, in all the MSS. of the work in which they originally occur or are reproduced by way of citation. It happens not rarely that our MS. confirms the reading of some one or several MSS. of a text where the editor has preferred a different one. It is to be hoped, therefore, that the reader will qualify his reliance upon the modest *apparatus criticus* by this important consideration.

The Exegetical Notes do not pretend to provide a full commentary on the verses. The aim has been merely to render the sense sufficiently clear for translation, and in the case of verses belonging to known works even less has been necessary. A translation even of those verses which have not been edited before, though some of them are extremely good specimens of

Sanskrit classical poetry, was also hardly to be recommended. The modern European reader would welcome rather a selection such as we have in Böhtlingk's *Indische Sprüche*, Aufrecht's articles in the Z.D.M.G. and his *Blüthen aus Hindustan* (Bonn, 1873).

List of MS. Works cited and of Published Works cited by Abbreviated Titles[1]

1. MSS.[2]

Kāvyadarpaṇa = (Peterson, *Sixth Report*, No. 371 and pp. 29–30) *K.* by an unnamed author. Foll. 1–33 + 38 (?) + x; 24 × 11 cm.; ll. 12 (generally); written in several hands, mostly bad.

In seven *Paricchedas*, as follows:—

I, *Uttamakāvyanirṇaya* (9*b*); II, *Madhyamak*° (10*b*); III, *Adhamak*° (11*a*); IV, *Guṇavarṇana* (12*a*); V, *Śabdālaṃkāranirṇaya* (14*b*); VI, *Arthālaṃk*° (33*a*); VII, *Doṣanirṇaya* ([35]*a*).

No authors; all the *udāharaṇas* refer to Kṛṣṇa.

Padyatar. = (Peterson, *Fourth Report*, No. 725 and pp. 26–32) *Padyataraṅgiṇī*, a *ślokasaṃgraha*, by Vrajanātha. Foll. 28; 24 × 10½ cm.; ll. 8–9; clear good Jaina writing.

In twelve *Taraṅgas* = 102 verses (foll. 1–23*b*), followed by *Nṛpativaṃśavarṇana*, vv. 1–36 + 1 (foll. 28*b*).

No authors.

Padyaveṇī = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1884-7, No. 375, and 1887–91, pp. lx–i), *P.* of Veṇīdatta, son of Jagajjīvana, son of Nīlakaṇṭha Yājñikavaṃśāvataṃsa. Foll. 1–76; 27 × 12 cm.; ll. 10.

In seven *Taraṅgas*, as follows:—

I (*Āśīrvāda*, etc.), vv. 1–51 (5*b*); II (*Rājādivarṇana*), vv. 52–171 (16*b*); III (*Śṛṅgāra*), vv. 172–260 (23*b*); IV (*Asaktasyoktayaḥ*, etc.), vv. 261–435 (38*b*); V (*Saṃyoga-śṛṅgāra*), vv. 1–126 (50*b*); VI (*Ṣaḍṛtu*, etc.) (67*b*); VII (*Rasa*) (76*b*).

Authors named; see list given by Bhandarkar, *Report*, 1887-91, loc. cit.

---

[1] Other works have been searched without result.

[2] In the notes and the lists of *pratīkas* MS. works are indicated by an asterisk.

Padyāmṛtatar. = *Padyāmṛtataraṅgiṇī* of Haribhāskara, son of Āpājī Bhaṭṭa.

(1) With commentary (*Padyāmṛtasopāna*) by the author's son Jayarāma ("Aufrecht Collection," No. 64; see also Aufrecht's article Z.D.M.G., xxxvii. 544–7). *Taraṅga* i, vv. 1–44 (p. 35); ii, vv. 1–64 (p. 83).

(2) R. G. Bhandarkar, *Report*, 1884–7, No. 376; 1887–91, p. lxii. Foll. 10; 32 × 12 cm.; ll. 12–13. *Taraṅga* ii, vv. 36–65 (3*a*); iii, vv. 1–73 (6*b*); iv, vv. 1–99 (10*b*).

Authors named; see list given by Bhandarkar, *Report*, 1887–91, loc. cit.

Padyāv. = *Padyāvali* of Rūpagosvāmin ("Aufrecht Collection," No. 63, copy of a Tübingen MS. (Roth, p. 12)). Vv. 1–382, in minor groups. Authors named.

This work is now reported to have been published at Calcutta. The compiler is the well-known disciple of Caitanya. For further details see Eggeling, No. 4034 = India Office, 823*a*.

Rasacandra = (India Office, 295*a* = Eggeling, 1210, q.v.) *R.* of Ghāsīrāma Kavi.

Rasapradīpa = (Peterson, *Fourth Report*, No. 764 and pp. 35–6; Poona, 764 of 1886–92) *R.* of Bhaṭṭa Prabhākara, son of vidvadvṛndavṛndārakapuraṃdarajagadguruvandanīya-pādāravinda-bhūsura Bhaṭṭa Mādhava. Foll. 22; 34 × 13 cm.; ll. 11–15; composed Saṃvat 1892.

I, *Kāryalakṣaṇaparicchedа* (8*a*); II, *Rasaviveko nāma dvitīyo lokaḥ* (17*b*); III, *Vyañjanānirūpaṇo nāma tṛtīyo lokaḥ*, 22 (*b*).

Concerning the work see also Eggeling, No. 1205 = India Office, 235*c*.

Rasavilāsa = (India Office, 2526*b* = Eggeling, 1209, q.v.) *R.* of *Śuklabhūdeva*.

Skm. = ("Aufrecht Collection," Nos. 57–8; see above, pp. 7–8). *Saduktikarṇāmṛta* of Śrīdhara.

Authors named; for a list see Rājendralāla Mitra. *Notices of Skt. MSS.*, No. 1180.

Sabhyāl. = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1884–7, No. 417, and 1887–90, pp. lxii–iii) *Sabhyālaṃkaraṇa Saṃyogaśṛṅgāra*, or *Sārasaṃgrahasudhārṇava*, of Bhaṭṭa Govindajit.

Foll. 37, numbered 1–30 (28 missing), 1–4, x, 1–3, with a pencilled re-arrangement which may be disregarded; 26½ × 12 cm.; ll. 12–19; bad writing.

Divided into *marīcis*, as follows:—

I, vv. 1–20 (2*a*) *Maṅgalaviṃśati*, vv. 1–130 (7*a*); II, vv. 1–15 (8*a*) *Svabhāvokti*, vv. 1–9, 1–52 (10*b*); III, *Sakalanāyikānirūpaṇa*, vv. 1–86 (14*a*); IV, *Ratavarṇana*, vv. [1]64 (22*b*); V, *Prabhātavarṇana—Grīṣmavarṇana*, vv. [1]65–180 (23*a*)-(24*a*); VI, *Varṣāvarṇana* (26*a*); VII, *Vasantavarṇana* (27*b*); VIII, *Nāyakavipralambha*, etc. (30*b*); *Pravāsa*, vv. 1–35 (B, 1–3*a*); *Dūtīnivedītā Daśāvasthāḥ*, etc. (4*b*); *Pūrvānurāgaviraha* (*x*); *Gupta* (C, 2*a*); *Bhāvagūḍha*, etc. (C, 3*b*).

Authors named; for a list see Bhandarkar, 1887–90, loc. cit.

It will be seen that citation of this MS. is attended with unusual difficulties. The work is often in agreement with the *Śārṅgadharapaddhati*.

Sāras. = (India Office 2458*b* = Eggeling 4021, q.v.) *Sārasaṃgraha* of Śambhudāsa. No authors.

Subhāṣ. = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1883–4, No. 91, and p. 56; Poona, xvii, 91 of 1883–4) an anonymous collection of *Subhāṣitas*.

Foll. 2–42 in book form (2–22 *Śāradā* character; 23–42 *Nāgarī*); 21 × 14–15 cm.; ll. 10 (generally).

I, *Āśīrvādadapaddhatiḥ* (12*b*); II, *Vakroktip.* (16*a*); III, *Sajjanap.* vv. 1–73 (24*b*); IV, *Durjanap.* vv. 1–96 (31*a*); V, *Kadaryāḥ*, vv. 1–25 (33*a*); VI, *Udārāḥ*, vv. 1–35 (36*b*); VII, *Anyāpadeśāḥ*, vv. 1–33 (39*b*); VIII, *Prāṇinaḥ*, vv. 1–38, imperfect (42*b*).

Authors named; for a list see Bhandarkar, loc. cit.

S.-Prab. = (Poona, xix, Vishrambag, i, No. 248) *Subhāṣitaprabandha* or *Bhojakṛtasubhāṣita* (*not* the verses in the *Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa*), followed by *Bhojaprabandhīyaḥ Sāraślokasaṃgrahaḥ* (vv. 1–37). Foll. 45 (including covers); 21 × 10 cm.; ll. 7.

Vv. 255 divided as follows:—

1–6, *Devatāḥ*; 7–10, *Pratāpa*; 11–19, *Kīrti*; 20–5, *Prātaḥkāla*; 26–35, *Candrotprekṣā*; 37–43, *Candrārkavarṇana*; 44–51, *Kaṭākṣav.*; 52–92, *Śṛṅgārav.*; 93–5, *Vāyuv.*;

96–8, *Parjanyav.*; 99–101, *Dāridryav.*; 102–4, *Anyokti*; 105–21, *Rājav.*; 122–52, *Prastāra*; 153–63, *Vairāgya*; 164–70, *Mānuṣyaprastāra*; 171–87, *Mūrkhapr.*; 188, *Lekhanapattra*; 189, *Naukā*; 189–92, —; 193–8, *Kūṭa*; 199–200, *Kartṛgupta*; 201–10, *Karmagupta*; 211–55, *Candrānyoktayaḥ*.

No authors.

S.-Mukt. = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1883–4, No. 92 and p. 57; Poona, xvii, 92 of 1883–4) *Subhāṣitamuktāvali Śṛṅgārālāpa*, a *ślokasaṃgraha*. Foll. 1–76, 78–83; 25½ × 12 cm.; ll. 10 (generally).

In eleven *śatakas*, as follows:—

I (9*b*); II (16*b*); III (22*b*); IV, partly from the *Rāmanāṭaka*, *Sītārāmavilāso nāma* (30*b*); V (39*b*); VI (49*a*); VII, *Ṛtuvarṇana* (55*b*); VIII (61*b*); IX, *Rāmaviraho*, *Puruṣavirahavarṇana* (70*b*); X (76*b*); XI (83*b*).

No authors; as Bhandarkar points out loc. cit., the work gives long extracts from the *Mahānāṭaka*, *Meghadūta*, *Kumārasambhava*, etc.

S.-Muktāv. = ("Aufrecht Collection," No. 61, copy of Poona, iv, 75) *Subhāṣitamuktāvalī*.

In thirty-four *muktāmaṇis*, as follows:—

I, *Hariguṇagrāmavarṇana* (p. 9); II, *Lakṣmīpraśaṃsano* (p. 13); III, *Lakṣmīrisphurano* (p. 15); IV, *Dhaninām Dhanapraśaṃsano* (p. 19); V, *Kṛpaṇakārpaṇyavarṇana* (p. 27); VI, *Dātṝṇāṃ Dānav.* (p. 31); VII, ———— (p. 40); VIII, *Karmavipāka* (p. 52); IX, *Sajjanasaujanyādi* (p. 71); X, *Daurjanyanirūpaṇo* (p. 81); XI, *Vidyāpraśaṃsano* (p. 86); XII, *Sampatticalācalatvanirūpaṇo* (p. 87); XIII, *Prītipravohavacano* (p. 90); XIV, *Viyogasaṃyogopākhyāno* (p. 99); XV, *Duḥkhitajanaduḥkhanirūpaṇo* (p. 104); XVI, *Śṛṅgāravarṇano* (p. 114); XVII, *Lalanāguṇollasano* (p. 121); XVIII, *Kāmavilāsavarṇano* (p. 129); XIX, *Mādhrīkavaikalyandarśano* (p. 133); XX, *Praśnottaraprahelakhelano* (p. 143); XXI, *Nṛpatisevano* (p. 147); XXII, *Hiṃsāṣṭakasaṃkathano* (p. 150); XXIII, *Madhukaramātaṅgayor avasthānirdeśo* (p. 154); XXIV, *Rājanītidarśano* (p. 168); XXV, *Āśīrvacananirūpaṇo* (p. 179); XXVI, *Dharmādharmanirūpaṇo* (p. 182);

XXVII, *Parakāminītyajano* (p. 188); XXVIII, *Krodhanirūpaṇo* (p. 190); XXIX, *Mahimotkaravarṇano* (p. 197); XXX, *Vīravikramano* (p. 200); XXXI, *Kalikālakelikalano* (p. 204); XXXII, *Jananīrātsalyakathanam* (p. 205); XXXIII, *Subhāṣitavarṇanam* (p. 206); XXXIV, *Navaratnakathano* (p. 212).

No authors.

S.-Ratnak. = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1883–4, No. 93 and pp. 56, 360–1; Poona, xvii, 93 of 1883–4) *Subhāṣitaratnakośa* of Bhaṭṭa Śrīkṛṣṇa. Foll. 1–155; 26 × 14½ cm.; ll. 10.

I, *Devatāprakaraṇa* (15*a*); II, *Śuddhasubhāṣitakathana*, vv. 1–234 (31*b*); III, *Anyoktiprakaraṇa*, vv. 1–387 (67*b*); IV, *Yaśovarṇana*, vv. 1–87 (76*a*); V, *Śṛṅgārapr.*, vv. 1–379 (written 279) (106*b*); VI, *Prakīrṇapr.*, vv. 1–600 (152*a*); VII, *Vairāgyapr.*, vv. 1–39, imperfect (155*b*).

No authors.

S.-Ślokāḥ = (Poona, xiv A, 324 of 1881–2) *Subhāṣitaślokāḥ*. Foll. 22 + 38; 20 × 12½ cm.; ll. 10.

No authors.

S.-Samcaya = ("Aufrecht Collection," No. 62, copy of British Museum MS. 253 (Prof. Jacobi's MS.), see Bendall's *Catalogue*) *Subhāṣitasamcaya*. No authors.

S.-Hārār. = (Peterson, *Second Report*, pp. 57–64 and No. 92; Poona, xviii A, 92 of 1883–4) *Subhāṣitahārāvalī* of Hari Kavi. Foll. A 1–[10]7, B 1–5[–12], C 1–42, other systems of numbering and also absence of numbers being instanced; 28 × 12 cm.; ll. 9–11. The MS. is written in more than one hand, and a part of the text (63*a*, v. 655–75*b*, v. 842 = 76*a*, v. 57–90*a*, v. 48) is repeated. The numbering of the verses is very irregular; we have first vv. 1–96 (12*a*), then no numbers to [1]61 (19*b*), then continuous numeration to 877 (77*b*), then—a new hand—34 to [2]56, then 1–[2]75; next B 1–55, 6–33; then C 1–9, 1–200, 1–170 (written 270). The MS. is imperfect at the end. Authors cited, except in a few leaves, where a space is left for the insertion of the names.

The work is divided into minor sections.

Saml. = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1887–91, No. 529; and Poona, 529 of 1887–90) *Sūktamuktāvalī*, in three *paricchedas*, of which we have only No. iii, *Rasaprasaṅga*, vv. 1–302. The work is a manipulation of Jalhaṇa's anthology (*Sml.*). Foll. 28; 23 × 11 cm.; ll. 10.

Authors not named.

Sml. P. = (Peterson, *Journ. Roy. As. Soc. Bombay*, xvii. 57–71; *Third Report*, No. 370; Poona, 370 of 1884–5) *Sūktimuktāvalī-saṃgraha* by Śrīmad Árohaka Bhagadatta Jalhaṇa. Foll. 2–42, 44–61, 63–148, 150–63, imperfect; 21½ × 10 cm.; ll. 8.

Like the *Śārṅgadharapaddhati*, the work is divided into a considerable number of minor sections. But there are colophons also as follows:—

56*b*, *Anyoktiprakīrṇapaddhati*; 128*a*, *Sambhogaśṛṅgāraprakīrṇāni*; 159*b*, *Sarvapadārthavarṇanam*.

Authors named.

Sml. B. = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1887–91, pp. i–liv) *Sūktimuktāvalī* of Jalhaṇa, of which apparently *Sml. P.* is a *saṃgraha*. Full details concerning this MS. are given by Bhandarkar in the passage cited.

Authors cited (list given by Bhandarkar).

Sūktiratn. = (India Office, 1203*b* = Eggeling, 4032, q.v.) = *Sūktiratnāvalī* of Vaidyanātha, son of Rāmabhaṭṭa Sūri. No authors.

2. Printed Works

Ak.	= *Alaṃkārakaustubha* (Kāvyamālā, 66).
At.	= Vāgbhaṭa's *Alaṃkāratilaka* (Kāvyamālā, 43).
Anargh.	= *Anargharāghava* (Kāvyamālā, 5).
Aś.	= *Alaṃkāraśekhara* (Kāvyamālā, 50).
As.	= *Alaṃkārasarvasva* (Kāvyamālā, 35).
Uttarar.	= *Uttararāmacarita*.
Ekāv.	= *Ekāvalī*, with commentary (Bombay S.S.).
Aucityav.	= Kṣemendra's *Aucityavicāracarcā* (Kāvyamālā, i)
Kkbh.	= Kṣemendra's *Kavikaṇṭhābharaṇa* (Kāvyamālā, iv).
Kāvyapr.	= *Kāvyaprakāśa* (Bibl. Indica).
Kāvyaprad.	= *Kāvyapradīpa* (Kāvyamālā, 24).
Kuvalay.	= *Kuvalayānanda* (Bombay, 1885).
Khaṇḍap.	= *Daśāvatārakhaṇḍapraśasti* (Bombay, 1860).

Citram.	=	*Citramīmāṃsā* (Kāvyamālā, 38).
Citrakh.	=	*Citramīmāṃsākhaṇḍana* (Kāvyamālā, 38).
Daśar.	=	*Daśarūpa* (Bibl. Indica).
Dhvanyāl.	=	*Dhvanyāloka* (Kāvyamālā, 25).
Pañcat.	=	*Pañcatantra.*
Padyarac.	=	*Padyaracanā* (Kāvyamālā, 89).
Pratāpar.	=	*Pratāparudrayaśobhūṣaṇa* (Bombay S.S.).
Bālar(ām).	=	*Bālarāmāyaṇa* (Benares, 1869).
Bhojapr.	=	*Bhojaprabandha* (with Gujarātī rendering, Bombay, 1886).
Mālatīm.	=	*Mālatīmādhava* (Bombay S.S.).
Rasagaṅg.	=	*Rasagaṅgādhara* (Kāvyamālā, 12, Benares S.S.).
Rasam.	=	*Rasamañjarī* (Benares S.S.).
Rudraṭa	=	*Kāvyālaṃkāra* (Kāvyamālā, 2).
Śṛṅgārat.	=	Rudra's *Śṛṅgāratilaka* (ed. Pischel, *Kiel*, 1886).
Vāgbhaṭa.	=	Vāgbhaṭa's *Alaṃkāra*, with Siṃhadeva Gaṇi's commentary (Kāvyamālā, 48).
Vāmana	=	V.'s *Kāvyālaṃkāravṛtti* (ed. Cappeller, 1875).
Viddhaś.	=	*Viddhaśālabhañjikā* (Poona, 1886).
Vetālap.	=	*Vetālapañcaviṃśati* (Abhandlungen f. die Kunde des Morgenlandes, viii, 1).
Śp.	=	*Śārṅgadharapaddhati* (Bombay S.S.).
Sarasvatīk.	=	*Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa* (Kāvyamālā—in progress —and Borooah)
Sāhityak.	=	*Sāhityakaumudī* (Kāvyamālā, 63).
Sāhityad.	=	*Sāhityadarpaṇa* (Bibl. Indica).
Sbhv.	=	*Subhāṣitāvalī* (Bombay S.S.).
Suvṛttat.	=	*Suvṛttatilaka* (Kāvyamālā, ii).
Hemac.	=	Hemacandra's *Kāvyānuśāsana* (Kāvyamālā, 71).

III. THE AUTHORS

As already stated, the names appended to the verses in the MS. include a large number of poets, none of whom are known to be of later date than about 1000 A.D. In this section, following the example of Aufrecht's articles in the Z.D.M.G., vols. xxvii. and xxxvi, and of Peterson's Introduction to his edition of the *Subhāṣitāvalī*, I give a list of these, along with the *pratīkas* of the verses ascribed to them in the present or other works. The collections are as complete as I have been able to make them; even in the case of the *Subhāṣitāvalī* and

Sārṅgadharasaṃhitā, where the task of collecting has been already done (by Peterson and Aufrecht respectively), I have thought it desirable to give the *pratīkas*, adding, where traceable, the source or other citations of the verses. The utility of citing *pratīkas* of verses as yet unpublished, e.g. of the numerous verses taken from the *Saduktikarṇāmṛta*, may be questioned; and in the case of some few verses from less accessible sources I have so far yielded to this consideration as to quote in full. But plainly the general adoption of this practice would have expanded this Introduction into something like a *Corpus Fragmentorum Poetarum Sanscritorum*, for which the time has hardly arrived, and which, should it ever come into being, will be of vast extent; and on the other hand the mere *pratīkas* may be of some use as a basis for research.

The ascriptions in the MS. seem to be, in general, where they can be tested, reliable. Occasionally verses from known sources are given anonymously. The केस्यचिद् or कस्यापि, so common in Sanskrit anthologies, is of rare occurrence. In many cases the works cited vouch for a different authorship, or several different authorships, and fifty or more of the poets so named are additional to those represented in the MS. Although the dates of these poets, supposing established their claim to the authorship of the verses in question, would have a bearing upon the date of the present text, it was hardly worth while to collect the facts relating to them and the *pratīkas* of their verses occurring elsewhere; and I have been content to append a list of the names along with the numbers of the verses in question. To do more would, no doubt, have been to allow too much weight to such ascriptions, so often carelessly set down, and moreover it would have been an endless task, since verses ascribed to these poets in other works would have brought in a further batch of rival claimants—a real *regressus ad infinitum*.

To the *pratīkas* of verses occurring in the MS. I have attached a *selection* of references for the purpose of exhibiting in this connexion any cases of alternate authorship.[1] The

[1] Both here and in the text a citation without a note of authorship (except from works, e.g. the *Vetālapañcaviṃśatikā*, which notoriously name no authors) implies agreement with the ascription given in our MS. Citations by numbers only or by *Kvs.* refer to the MS.

full apparatus of references is given, as already stated, with *the text. The attestations of the verses drawn from other sources do not profess completeness: I have been content, for the most part, to set down the references supplied by Aufrecht's* vast collection, along with any others which were traceable without exhaustive search: together these cover a not inconsiderable part of the literature. It should be observed that only those verses are cited which are, somewhere or other, *ascribed* to an author bearing the name in question. This excludes *unattributed* citations from known works (in some cases even when the work itself is named), such as the very frequent quotations of the *Kumārasambhava*, *Śiśupālavadha*, etc.; these will not be missed here, and though in other connections the tracing of such verses would be of service, it is for the present best postponed, as the material collected, though extensive, is as yet far from complete.

List of Authors, with the *Pratīkas* of their Verses[1]

ACALA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 4–5; C.C. i, p. 5; R. G. Bhandarkar, *Report*, 1887–91, p. xxi. Mentioned (by Rājaśekhara?) in the verse *Śp.* 176 = Bhandarkar, p. xiii (60)).

320 **हर्षाश्रुदूषितविलोचनया**

Skm.* **कनकभूषणसंग्रहणोचितो (iv. 76 = *Sbhr.* 898, **पञ्चतन्त्रे**; *Pañcat.* i. 85).
धुनानः कावेरीपरिसर (i. 447).
प्रभाते संनद्धस्तनित (i. 457).
यदा त्वं चन्द्रोऽभूर् (ii. 235 = *Krs.* 360, **अचलसिंहस्य**; **Sml. P.* 88*b*; *Śp.* 3564).

Sml.* **अमुं कालक्षेपं त्यज जलद (*P.* 28*a*, *B.* 32*a* = **Skm.* iv. 300, **अचलसिंहस्य**; **S.-Ratnak.* iii. 51 anon.; *Śp.* 784).
परभृतशिशो मौनं तावद् (*B.* 32*b* = **Skm.* iv. 343).
यदा त्वं . . . (*P.* 88*b*; see above).

[1] The *pratīkas* enclosed in square brackets belong to verses which in the MS. are either anonymous or wrongly ascribed to other poets.

Śp.	784 (noted above) *3564 (noted above)* °पाणौ पद्मधिया *(3803 = Padyavac.* ix. 32; *Krs.* 199, anon., etc.	*given by Aufrecht, with translation, in the article* cited.

Acalasiṃha (Aufrecht, C.C. i, p. 5. No information: identical with preceding ?).

170 जनः पुण्यैर्यायाज्

360 यद्वा त्वं चन्द्रो ऽभूर् (**Skm.* ii. 235, अचलस्य; *Śp.* 3564, अचलस्य: see under Acala).

**Skm.* अब्धिर्यैर्यवधीरितो (iv. 315).

अभिपतति घनं शृणोति (iv. 313).

अये पश्चावस्थामकरुण (iv. 300 = अमुं . . .; see under Acala, *Sml.* above).

आमोदैस्ते दिशि दिशि (iv. 252).

ककुभि ककुभि ध्वान्त (iv. 334).

चक्षुः कदर्थयितुं (iv. 314).

नभसि निरवलम्बे चातक (iv. 312 = *Bhojapr.*, 205).

परभृतशिशो etc. (iv. 343; see under Acala).

प्रतिजागृहि दुस्त्यजं (iv. 344).

विषं चन्द्रालोकः (ii. 173 = *Krs.* 290, anon.).

श्रमच्छिन्नैः क्वायां (iv. 251).

सोढप्ररूढहिमक्लमं (iv. 245).

Pracalasiṃha (Aufrecht, C.C. i, p. 348. No information).

मुखेन्दुः प्रभ्रश्यन्न° (ii. 147).

विलिम्पत्येतस्मिन् (ii. 146 = *Krs.* 273, anon., etc.).

Acyuta (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 5–6; C.C. i, p. 5. No information).

413 तापस्तत्क्षणमाहितासु.

Śp.	पौरस्त्यैर्दाक्षिणात्यैः (1108) रे लाङ्गलिक निषद्योक्ताडे (1185)	given by Aufrecht, with translation, in the article cited.

APARĀJITARAKṢITA (hardly = BHAṬṬA APARĀJITA, contemporary of Rājaśekhara *circa* 900 A.D., and author of a *Mṛgāṅkalekhakathā*. Aufrecht, C.C. i, p. 21 ; Peterson, Introduction to *Sbhr.* p. 1).

5 श्रेयांसि वः स सुगतः.

443 स्मितज्योत्स्नादानाद्.

**Skm.* तद्गर्भभ्रूणतरुणीर् (i. 367).

तमोभिर्दिक्क्रोणीर् (i. 434).

Sbhr. चुत्क्षामेण कथं कथंचिद्° (1024, भट्टापराजितस्य).

ABHINANDA (GAUḌA ABHINANDA, son of Bhaṭṭa Jayanta, author of the *Kādambarīkathāsāra* and *Yogavāsiṣṭhasāra*, and contemporary of Rājaśekhara, *circa* A.D. 900. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 6 and 27 ; C.C. i, p. 24 ; Bühler, *Indian Antiquary*, ii, pp. 102–6 ; Peterson, *Fourth Report*, p. vii ; Bhandarkar, op. cit., p. xxi (Abhinandana). Note that the author of the *Rāmacarita*, Abhinanda son of Śatānanda (= Rudraṭa?), is a different person).

75 वाष्पो दन्तुरितोदराः (**Skm.* ii. 760, वीर्यमित्रस्य).

130 विद्युद्दीधितिभेद° (**Skm.* ii. 830, anon.).

313 आवृण्वाना झगिति जघनं (**Skm.* ii. 676, राजशेखरस्य).

319 न वत विधृतः काञ्ची°.

457 दग्धव्येयं नवकमलिनी.

**Skm.* अन्तर्मन्युविभिन्न (ii. 856).

अधोक्ते भयमागतो (ii. 213).

आभोगिनः किमपि कां (ii. 876).

उन्नीतो भवभूतिना (v. 128).

किमिति कवरी यादृक् (ii. 242 = *Krs.* 444, anon.).

कियन्तं चित्कालं दशन (ii. 627).

तडित्तेजःपुञ्जैर् (iv. 309).

दिक् सरागमुख (ii. 748).

धीरा धरित्रि भव (i. 262 = **Padyāv.* 147, सुदेवस्य).

निष्कन्दामरविन्दिनी (iv. 4 = *Śp.* 1214, कस्यापि ; *Sarasvatīk. ad* iv. 49 anon. ; *Khaṇḍap.* 25 ; *At.*, p. 36 anon. ; Hemac. p. 262 anon. ; **Sūktiratn.* 745 anon.).

नेतुं वाञ्छति नीड (ii. 801).

मूर्ध्ना जाम्बवतो ऽभिवाद्य (v. 100 = *Sarasvatīk. ad* v. 139 anon.; Hemac. p. 296 anon.).

मृगेन्द्रस्येव चन्द्रस्य (i. 401).

राधायामनुबद्ध (i. 267).

लक्ष्मीवशीकरणचूर्ण (iii. 46 = *Sarasvatīk. ad* v. 170 anon.).

वत्स स्थावरकन्दरेषु (i. 256 = *Krs.* 46 anon.; **Padyār* 150; **S.-Hārār.* 9*a* (67)).

व्याप्याशाः शयितस्य (iv. 41).

शफर संहर चंचलतां (iv. 119).

शाखानामुपरि स्थितैः (iv. 241).

शृङ्गं भृङ्गिन्विमुञ्च (i. 159).

सौजन्याङ्कुरकन्द (iii. 52).

हारश्रीसुहृदो (i. 385).

**Padyār.*: वत्स . . . (150; see **Skm.* above).

**Sml. B.* एककैव निजवृन्दमध्यगा (141*a*, अभिनन्दनस्य, a different person ?).

पङ्कानुषङ्गं . . . (*P.* 99*a*; see *Śp.* below).

लोचनैर्न कुमुदं स्म पीयते (141*a*, अभिनन्दनस्य).

**S.-Hārār.*: वत्स . . . (9*a*, 67; see **Skm.* above).

Śp. यद्वीचिभिः स्पृशसि (1090 = **Skm.* iv. 53, शुभाङ्कस्य, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 27).

सखीभिक्षां याचे (3485, गौडाभिनन्दस्य).

भ्रूभेदः कतिचिद्गिरा (3763, अभिनन्दस्य).

पङ्कानुषङ्गं पथि विस्मरन्तः (3917, अभिनन्दस्य; **Sml. P.* 99*a*; **Sabhyāl.* vii (26*a*)).

Suvṛttat.: तस्यां निजभुजोद्योग (*ad* iii. 16).

Ujjvaladatta's *Uṇādivṛtti* (Aufrecht's ed., p. xviii, fragments):

तटी विन्ध्यस्याद्रेरभजत जटायोः प्रथमजः (i. 2, *Vindhya-varṇane*).

क्रमेत सप्तरोहिषि (i. 48).

आवर्तमाना ददृशे दिवापि रजनाविव (ii. 103).

समादधे कास्थिमकुञ्चयं कचान् (iv. 117).

Rāyamukuṭa's Commentary on the *Amarakośa* (fragments):

अच्छभल्लपरिषद्विहरन्ती (*ad* ii. 5, 4).

वर्णाञ्जि कश्चित्क्रमसम्प्ररौहिषी (*ad* ii. 5, 10).

साधूदितं काकलिभिः कुलीनाः (*ad* i. 1, 7, 2).

ABHIṢEKA (no information).

133 नवे धारासारे.

AMARASIṂHA (identical with the lexicographer? Praised by Śālikanātha in a verse quoted from the *Skm. v. 131 by Aufrecht. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 361–4; C.C. i, p. 27. The references in Wassiliew, *Buddhismus*, p. 53, Tāranāth, pp. 172 and 174, are perhaps to the lexicographer).

165 सो ऽनङ्गः कुसुमानि (*Skm. ii. 108).

**Skm.* has six verses, all quoted by Aufrecht, with translation in the article indicated above, viz.:

असंज्ञाः खल्वेते (iv. 180).

आजन्मस्थितयो महीरुह (iv. 97 = *Śp.* 1122, कस्यापि: **Sūktiratn.* 40*a*, 673 anon.).

कुचौ धत्तः कम्पं (ii. 121 = *Krs.* 463, नरसिंहस्य).

तोयं निर्मथितं घृताय (v. 218).

ये कल्लोलैश्चिरमनुगता (i. 453).

सो ऽनङ्गः . . . (ii. 108; see above).

**Padyaveṇī*: उन्नाहांम्बुदवर्द्धितान्धतमसि (vii. 71*a*, अमरस्य).

कस्तूरी जायते कस्य (vii. 71*a*, अमरस्य).

कालीभागग्रहव्यग्रे (

AMARŬ or AMARŬKA or AMARAKA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 7–8; C.C. i, pp. 27–8; ii, pp. 5–6, 187; iii, p. 7; Peterson, op. cit., pp. 1–3; Simon, *Amarūśataka in seinen Recensionen dargestellt*, Kiel, 1893; Durgāprasād and Parab, *The Amaruśataka of Amaruka* (Kāvyamālā, 18), Bombay, 1889. I quote the numbers of this last edition, which includes extra verses from the commentaries, from various MSS., from *Sbhv.*, **Sml*, *Śp.*, *Aucityav.*).

349 व(च)लतु तरला धृष्टा (*Skm. ii. 226; *Sbhv.* 1575, etc.).

351 यदि विनिहिता शून्या (*Skm. ii. 244; *Sbhv.* 1625).

Skm.*: i. 76 = 2, 123 = 1, 234 = 38, 459 = 123; ii. 23 = 29, 37 = 41, 115 = 52, 183 = 4, 211 = 51, 214 (कस्यचित्**) = 75, 216 = 57, 217 = 18, 218 = 47, 226 = 146, 227 = 28, 228 = 97, 229 = 11, 230 = 73, 232 = 69, 233 = 30, 238 = 7, 244 = 149, 245 = 81, 248 = 23, 249 = 49, 250 = 39, 251 (**कस्यचित्**) = 85, 256 (**वीरस्य, अमरोः**) = 132, 262 (**कस्यचित्**) = 61, 266 (**कस्यचित्**) = 35, 308 = 31, 397 = 34, 398 = 116, 406 = 19, 407 = 9, 422 = 20, 423 = 67, 426 = 99, 440 = 13, 446 = 12, 447 = 62, 485 = 64, 619 = 21, 629 = 82, 630 = 36, 666 = 21, 673 = 72, 705 = 16, 861 = 24, 892 = 25, 893 = 43, 894 = 58; also the following:—

अमुष्मै चौराय स्वस्त (v. 143 = *Sbhr.* 1979, **अहिर्षदेवचौरयोः**).

इह निशि निविडनिरन्तर (ii. 320).

उन्मीलन्ति नखैर्लुनीहि (ii. 149 = **Padyāv.* 356, **शम्भोः**; **Sml. P.* 68*b*, **कस्यापि**; **Saml.* 102 anon.; **S.-Hārāv.* 38*a*, 110 anon.; *Śp.* 3489, **सत्कविमिश्रस्य**; *Sāhityad.* p. 329 anon.; *Sāhityak. ad* x. 23 anon.).

कनककुण्डलमण्डित (v. 142).

कर्णे यन्न क्षतं (ii. 196; **S.-Mukt.* x. 92 anon.).

दहति विरहेऽङ्गानि (ii. 200 = *Krs.* 447 anon.).

धावति चेतो न तनुर् (ii. 328).

यदि विनिहिता . . . (ii. 244; see above).

लीलालक्ष्मललाट (ii. 119).

वलतु तरला . . . (ii. 226; see above).

व्यावृत्त्या शिथिलीकरोति (ii. 420).

श्लोकोऽयं हविषा (v. 144).

सखि स सुभगो मन्द (ii. 201 = *Krs.* 407 anon.; *Sbhr.* 1118 anon.).

**Sml.B.*: See Bhandarkar, loc. cit. All the verses there cited are to be found in the *Kāvyamālā* edition of the *Śataka* (see *Pratīkas* at end), excepting

प्रणयविषदां वक्त्रे (137*b* = *Krs.* 517: *Ratnāvalī*, iii. 55, etc.).

**SmlP.* : The verses quoted all occur in the edition of the *Śataka* (viz. 57*a* = 85, 58*a* = 35, 59*b* = 96, 61*a* = 4, 64*a* = 148, 66*a* = 10, 69*a* = 110, 84*a* = 73 and 49, 84*b* = 97 ; 85*b* = 91, 86*a* = 5, 89*a* = 39, 118*a* = 36, 123*a* = 94, 123*b* = 9, 124*b* = 98, 125*a* = 101 and 46, 125*b* = 37), excepting

स्मर्तव्या वयमिन्दुसुन्दर (57*a* = **Saml.* 77 anon. ; **S.-Hārār.* C..31*a*, 37 anon. ; **S.-Mukt.* i. 64 anon. ; *Śp.* 3392, **कस्यापि**).

**Sabhyāl.* : Besides verses occurring in the edition (viz. A 20*b* [iv. 159] = 3, A 22*a* [v] = 115 and 16, A 24*a* [v] = 161, A 25*a* [vi] = 127 and 32, A 10*a* [ii] = 111 and 19, A 13*a* [iii. 55] = 17, A 19*a* [iv. 119 and 125] = 40 and 41, A 29*b* = 83, A 30*b* = 7, B 1*a* = 12), we find the following :—

दिशां हाराकाशः शमित (A 24*b* [vi] = *Sbhr.* 1766 **कस्यापि** ; *Śp.* 3870, **कस्यापि**).

शान्ते मन्मथसंगरे (A 22*a* [v] = *Sbhr.* 2134, **कस्यापि** : *Śp.* 3703, **कस्यापि** ; **S.-Muktār.* xviii. 12 anon. ; **S.-Mukt.* i. 15 anon. ; **S.-Ratnak.* v. 140 anon. ; **Sāras.* 7*b*, 83 anon. ; *Padyarac.* viii. 10).

**Padyār.* : Nos. 210 (= Ed. 28), 222 (= Ed. 30), 228 (Ed. 80), 230 (Ed. 97), 236 (Ed. 92), 310 (= Ed. 35).

**Padyāmṛtat.* : iii. 52 = Ed. 82.

**S.-Hārār.* : 31*a*, 335 = Ed. 61 }
36*b*, 393 = Ed. 35 } in addition to a number of verses from the *Bālabhārata* of Amaracandra.

Kkbh. **गन्तव्यं यदि नाम** (*ad* ii. 1 = *Aucityar.* *ad* 18 = *Sbhr.* 1059, **कस्यापि** ; Hemac. Comm., p. 9 anon.).

Aucityar. : *ad* 18 (see above) ; *ad* 39 = Ed. 3.

Padyarac. : viii. 11 and 14 = Ed. 105 and 69.

Sbhv. }
Śp. } See Peterson and Aufrecht, locc. citt. All the verses are noted in the edition of the *Śataka*, excepting

कालप्राप्तं महारत्नं (*Sbhr.* 892).

छतकमधुराचारे (*Sbhr.* 1047).

ARAVINDA (Aufrecht, C.C. i, p. 29. No information).
430 निद्रे भद्रमवस्थितासि (**Skm.* ii. 298).

**Skm.* (in addition to the above): वातोद्धूतरजोनिल (ii. 803).

AŚVAGHOṢA (said to have been a contemporary of Kaniṣka. Weber (see the work cited under A 5 below); Aufrecht, C.C. i, p. 34; Peterson, op. cit., p. 8). As regards the information obtainable from Buddhist sources concerning this famous author, it may be sufficient to refer to the article Aśvaghoṣa by M. Anesaki in Hastings' *Encyclopædia of Religion and Ethics* and the works there cited, adding M. Lévi's articles in the *Journal Asiatique* for 1896, 1897, 1908. The following is a list of the works ascribed to Aśvaghoṣa and to the two writers, Ārya-Śūra and Mātṛceṭa, who have most claim to be identified with him, concerning which identifications see F. W. Thomas, *Album Kern* (Leiden, 1903), pp. 405–8, and *Indian Antiquary*, 1903, pp. 345–60, and reff.

A. Works existing in Sanskrit:

(*a*) Works attributed to Aśvaghoṣa:

1. *Buddhacarita-kāvya*, edited by Cowell, *Anecdota Oxoniensia, Aryan Series*, i, vii (Oxford, 1893), and translated by the same, *Sacred Books of the East*, xlix (Oxford, 1894), and by Formichi (Bari, 1912); for the Tibetan and Chinese versions see B 5 and C 3 below (Aśvaghoṣa).

2. *Śāriputra-prakaraṇa*, a play; fragment published by Prof. H. Lüders (*Sitzungsberichte der k. preuss. Akademie d. Wissenschaften*, 1911, xvii; cf. *K. preuss. Turfan Expeditionen, Kleinere Sanskrit-Texte*, Heft i (Berlin, 1911), by the same).

3. *Saundarananda-kāvya*, edited by Haraprasād Śāstrī (*Bibliotheca Indica*, N s., 1251, Calcutta, 1910).

4. *Gaṇḍī-stotra* (in Chinese transliteration, see B 2 below (Aśvaghoṣa)): to be edited by Baron A. von Stael-Holstein in *Bibliotheca Indica* (see *Bulletin de l'Academie Impériale*, 1911, p. 1044).

5. *Vajrasūcī* (edited with translation by Weber, *Die V. des Açvaghoṣa* (*Abhandlungen d. königl. Akademie d. Wissenschaften zu Berlin*, 1859, pp. 205–64, where the problem of the authorship is discussed)).

(*b*) Works attributed to Mātṛceṭa :

6. *Śatapañcāśatka-stotra*; fragments published by Prof. Sylvain Lévi (*Journal Asiatique*, 1910, xvi, pp. 433–56) and Prof. de la Vallée Poussin (*J.R.A.S.*, 1911, pp. 759–77); see B 8 (Aśvaghoṣa), B 19 (Mātṛceṭa), and C 7 (Mātṛceṭa).

(*c*) Works attributed to Ārya-Śūra :

7. *Jātakamālā*, edited by Kern, *Harvard Oriental Series*, i, 1891, translated by Speijer, *Sacred Books of the Buddhists* (London, 1895; see B 23, C 8 below (Śūra)).

8. *Subhāṣitaratnakaraṇḍaka-kathā* (see Prof. Sylvain Lévi, *Rapport sur sa Mission*, pp. 15–16 of *Comptes Rendus de l'Academie des Inscriptions*, 1899, and *Album Kern*, p. 406; = B 28 below (Śūra)).

B. Works existing in Tibetan :

(*a*) Works attributed to Aśvaghoṣa :

1. *Aṣṭavighna-kathā* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 206–10).

2. *Gaṇḍīstotra-gāthā* (Tanjur, *Bstod*, foll. 210*b*–214*a*; see A 4 above (Aśvaghoṣa)).

3. *Daśākuśalakarmapathanirdeśa* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 271–3; see C 2 below (Aśvaghoṣa)).

4. *Paramārthabodhicittabhāvanākramavarṇasaṃgraha* (Tanjur, *Bstod*, xxxiii, foll. 145–6).

5. *Buddhacarita-mahākāvya* (Tanjur, *Bstod*, xciv, foll. 1–119; see A 1 above and C 3 below (Aśvaghoṣa)).

6. *Maṇidīpamahākāruṇikadevapañcastotra* (Tanjur, *Rgyud*, lxviii, foll. 157–8).

7. *Vajrayānamūlapattisaṃgraha* (Tanjur, *Rgyud*, xlviii, 219*b*–220*b*).

8. *Śatapañcāśatkanāma-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 129*a*–136*b*; see A 6 above (Mātṛceṭa), B 19 (Aśvaghoṣa), C 7 (Mātṛceṭa) below).

9. *Śokavinodana* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 270–1).

10. *Saṃvṛtibodhicittabhāvanopadeśavarṇasaṃgraha* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 146–7).

11. *Sthūlapatti* (Tanjur, *Rgyud*, xlviii, foll. 220*b*–221*a*).

(*b*) Works attributed to Mātṛceṭa:

12. *Āryatārādevīstotrasarvārthasādhananāma-stotrarāja* (Tanjur, *Rgyud*, xxvi, foll. 60–2).

13. *Ekottarika-stotra* (Tanjur, *Bstod*, fol. 113).

14. *Kaliyuga-parikathā* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 134–6; xciv, foll. 226–8).

15. *Caturviparyaya-kathā* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 131–4; xciv, foll. 223–6).

16. *Triratnamaṅgala-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 111–12)

17. *Triratna-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 116).

18. *Maticitragīti* (Tanjur, *Rgyud*, xlviii, fol. 9).

19. *Miśraka-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 200–13 = A 6 (Mātṛceṭa), B 8 (Aśvaghoṣa), as amplified by Dignāga; see I-tsing, trans. Takakusu (Oxford, 1896), p. 158.

20. *Varṇanārhavarṇana-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 93–111, partly edited with translation by F. W. Thomas, *Indian Antiquary*, 1905, pp. 145–63).

21. *Samyagbuddhalakṣaṇa-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 111–12).

22. *Sugatapañcatriratna-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 113–15).

(*c*) Works attributed to Śūra (*Album Kern*, loc. cit.):

23. *Jātakamālā* (Tanjur, *Mdo*, xci, foll. 1–148 = A 7 above (Śūra), C 8 below (Śūra)).

24. *Pāramitāsamāsa* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 246–66).

25. *Prātimokṣasūtrapaddhati* (Tanjur, *Mdo*, lxxiii, foll. i–lxxiv, fol. 110).

26. *Bodhisattvajātakadharmagaṇḍī* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 119–24).

27. *Supathādeśa-parikathā* (Tanjur, *Mdo*, xciv, *foll.* 235–65).

28. *Subhāṣitaratnakaraṇḍaka - kathā* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 118–31; xciv, foll. 210–23 = A 8 above).

C. Works existing in Chinese (Nanjio, *A Catalogue of the Buddhist Tripiṭaka* (Oxford, 1883)):

(*a*) Works attributed to Aśvaghoṣa (Nanjio, col. 368):

1. *Fifty Verses on the Rules for Serving a Teacher* (No. 1080).

2. *Daśaduṣṭakarmamārga - sūtra* (No. 1379 = B 3 above (Aśvaghoṣa)).

3. *Buddhacarita-kārya* (No. 1351, translated by Beal, *Sacred Books of the East*, vol. xix (Oxford, 1883) = A 1 and B 5 above (Aśvaghoṣa)).

4. *Mahāyānabhūmiguhyavācāmūlaśāstra* (No. 1299).

5. *Mahāyānaśraddhotpāda - śāstra* (Nos. 1249–50, translated by Teitaro Suzuki, *Aśvaghoṣa's Discourse on the Awakening of Faith in the Mahāyāna* (Chicago, 1900)).

6. *Sūtrālaṃkāra-śāstra* (No. 1112, translated into French by M. Huber (Paris, 1908)).

(*b*) Work attributed to Mātṛceṭa (Nanjio, op. cit., col. 378).

7. *Buddhastotrārdhaśataka* (No. 1456 = A 6 (Mātṛceṭa), B 8 (Aśvaghoṣa), B 19 (Mātṛceṭa)).

(*c*) Works attributed to Ārya-Śūra (Nanjio, op. cit., col. 372).

8. *Jātakamālā* (No. 1312 = A 7, B 23 above (Śūra)).

9. *Bodhisattvakarmaphalasaṃkṣiptanirdeśa-sūtra* (No. 1349).

This is not the place for a further discussion of the identification of the three writers. It will be seen that, so far as the Sanskrit, Tibetan, and Chinese versions of the same works exist, the attributions are identical, except in the case of the *Miśrakastotra*, which the Tibetan version ascribes to Aśvaghoṣa and Dignāga instead of to Mātṛceṭa and Dignāga. In view of the fact that the original form of this *stotra*, the *Śatapañcāśatka*, is unanimously ascribed to Mātṛceṭa, this divergence is not of any special moment. It may be noted that the three names

Aśvaghoṣa, Mātṛceṭa (which recurs in inscriptions; see Corpus Inscr. Indicarum, iii, index), and Śūra have all the appearance of genuine proper names, not of titles, and should therefore prima facie designate different individuals.

As regards the question of several Aśvaghoṣas, see the works of Anesaki and Suzuki cited above.

2 **आबाह्लवतमण्डलाग्र** (*Sbhr.* 74 anon.; Vāmana *ad* iv. 3. 7 anon., etc.).

Sbhr. **कदर्थितस्यापि हि धैर्यवृत्तेर्** (528 = *Śp.* 227, **भर्तृहरेः**: Bhartṛhari, ii. 75; **S.-Ratnak.* ii. 88 anon.; **S.-Hārāv.* 47*a*, 343 anon.).

जयन्ति जितमत्सराः (198).,

जातस्य नाम न विनङ्क्ष्यति (529).

नैवाकृतिः फलति नैव (3100 = **S.-Muktāv.* viii. 24 anon.; Bhartṛhari, ii. 94).

व्यायच्छन्नपि कश्चिद् (3142).

(None of the above have been traced in the works ascribed to Aśvaghoṣa.)

Rāyamukuṭa's commentary (*Padacandrikā*) on the *Amarakośa*:
ad i. 1. 1. 9 = *Saundarananda-kāvya*, i. 24;
ad i. 1. 1. 12 = *Buddhacarita*, viii. 13.

The citations give the name of the book, not of the author. The *Saundarananda* was until recently known only by this citation, which seems to be repeated in a second commentary (*Ṭīkāsarvasva* of Sarvānanda). The same commentary and also a third commentary, *Liṅgabhaṭṭīya*, refer to the *Buddhacarita*, perhaps to the above passage. See Haraprasād Śāstrī's *Preface* to his edition of the *Saundarananda-kāvya*, p. xxi, and his reference to Śeṣagiri Śāstrī's *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1893–4 (Madras, 1899), pp. 23–40.

Ujjvaladatta's commentary on the *Uṇādisūtra*:
ad i. 156 = Rāyamukuṭa *ad Amarakośa*, i. 1. 1. 12 above.

UTPALARĀJA (or UTPALARĀJA DEVA, identified by the editor of the *Aucityavicāracarcā* in *Kāvyamālā*, i, p. 131 n., with the ācārya, *circa* 930 A.D., of Abhinavagupta. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 12; C.C. i, p. 64; Peterson, *Fourth Report*, p. xiii).

ad 140 स जयति मद्लेखो° (**Skm.* i. 463).

289 तस्मात्तापभुवं नृशंस.

**Skm.* अये गीतं सरसकवयः (v. 289 = Bhartṛhari, iii. 67; *Śp.* 4176, भर्तृहरेः; **S.-Ratnak.* vii. 18 anon.).

जयति स मद्लेखोच्छृङ्खला (i. 463; see above).

तापात्पिपिण्डितविग्रहे (ii. 719).

Aucityav.: अहौ वा हारे वा (*ad* 16 = Bhartṛhari, *Suppl.* 24; **Skm.* v. 299, मुञ्जस्य; *Sbhv.* 3413 anon.; *Śp.* 4102, भर्तृहरेः; *Kāvyapr.*, p. 59 anon.; *Aś. ad* xx. 28 anon.; *Vetālap.* pp. 7–8 anon.; *Śṛṅgāraratnākara*, 5; **Padyāmṛtat.* iii. 73, काव्यप्रकाशे; **Rasavilāsa*, § 81 anon.; *At.*, p. 57 anon.; **S.-Ratnak.* vii. 26 anon.; **Padyaveṇī*, 69*b*, जगज्जीवनवृज्याया:; **S.-Prab.* 153 anon.; *Padyarac.* xiii. 62, भर्तृहरेः; *Ind. Spr.*[2] 844).

Kkbh. मात्सर्यतीव्रतिमिरा (*ad* ii. 1).

Suvṛttat. हुताञ्जनश्यामरुचिस्तवैते (*ad* ii. 6).

Dhvanyāl. तैस्तैरप्युपयाचितैर् (Comm., p. 30 anon.).

UDBHAṬA (BHAṬṬA UDBHAṬA, *circa* 800 A.D. Aufrecht, C.C. i, p. 66; Bühler's Kashmir *Report*, p. 13; Peterson, op. cit., p. 13; Colonel Jacob, *Notes on Alaṃkāra Literature*, J.R.A.S. 1897, pp. 286–7 and 829–53, where this author's *Alaṃkārasārasaṃgraha* is edited with indices. A lost *Kumārasambhava* is quoted by the same writer as his own work).

203 किं कौमुदीः शशिकलाः (*Sbhv.* 1463; *Śp.* 3269, कस्यापि; *Padyarac.* iv. 3, कस्यापि).

**Skm.* कालिन्दीजलकुञ्जवञ्जुल (i. 287).

Sbhv. अयं बन्धुः परो वेति (498; see under Daṇḍin).

किं कौमुदीः . . . (1463; see above).

किमिह बहुभिरुक्तैर् (3453 = Bhartṛhari, i. 53; **S.-Mukt.* iii. 5 anon.; **Saml.* 48 anon.).

KĀLIDĀSA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 15–17; xxxix, pp. 306–12, *Strophen von Kâlidâsa* (where the verses not found in the known works are collected, including

nearly all such verses cited below); C.C. i, p. 99; Peterson, op. cit., pp. 18–23; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxv).

95 = *Śak.* 3; 204 = *Vikram.* i. 9; 239 = *Śak.* 33; 253 = *Śak.* 44.

**Skm.*: A number of verses from the known works (viz., i. 85; ii. 55, 403; v. 192, 333, 334 = *Śak.* i. 93, 132, 109, 170, 171; i. 21; ii. 399, 495, 529 = *Vikramorv.* i. 60, 21, 32; ii. 337, 583, 584, 654 = *Mālavik.* 24, 27, 29, 73; ii. 620 = *Kumāras.* viii. 82); also the following:—

अवचनं वचनं गुरुसंनिधाव् (ii. 39 = *Krs.* 250 anon.; *Sbhv.* 2052, **वामनस्वामिनः**; *Śp.* 3957, **वामन॰**).

उपरि गूढहिमांशु (ii. 750).

कश्चिद्वाचो रचयितुं (iii. 14).

क्रमशरलितकण्ठ (ii. 461 = *Krs.* 259; *Viddhaś.* iii. 3).

क्वाकृत्यं(क्वाकार्यं) शशलक्ष्मणः (ii. 524 = *Sbhv.* 1343; *Sarasvatīk. ad* v. 157 anon.; *Sāhityad.* 99 anon., etc.; **S.-Mukt.* iv. 17 anon.; *Ekāv.*, p. 109 anon.; *At.*, p. 58 anon.; *Vikramorv.*, Act iv (some edd.)).

दिवापि जलदोदयाद् (ii. 313).

न वक्ति प्रेमार्द्र (ii. 29).

प्रियायां स्वैरायामति (iv. 223 = Aufrecht, Z.D.M.G. xxxix, pp. 308–9).

यत्त्रैलोक्यमनोरथस्य (ii. 336).

ववुरेव मलयमरुतो (ii. 22).

स्वप्न प्रसीद भगवन् (ii. 473 = *Krs.* 499 anon.).

Sml.*: See Bhandarkar, loc. cit. The verses are all taken from the known works (*B.* 71*a* = *Śak.* 133 and 132; 72*a* = *Śak.* 44 and 35; 82*a* = *Megh.* 107 and 111; 86*a* = *Śak.* 42; 91*b* = *Rghv.* xvi. 50; 97*a* = *Kum.* i. 39; 110*a* = *Vikram.* 26; 128*b* (चलापाङ्गां**) = *Śak.* 22; 129*a* = *Śak.* 23 and 16; 133*a* = *Rghv.* xvi. 60; 135*a* = *Kum.* viii. 57; 137*b* = *Kum.* iv. 17 and 15; 150*b* = *Vikram.* 49; 151*b* (**तन्वी श्यामा**) = *Megh.* 80; 151*b* (**अपि तुरग**) = *Rghv.* ix. 67; 175*b* = *Śak.* 9, 8, 166; 176*b* = *Śak.* 32; 189*b* (**व्याघ्रा॰**) = *Rghv.* ix. 63,

(अपि तुरग) = *Rghv.* ix. 67, (परिचयं) = *Rghv.* ix. 49, (मेदश्छेद) = *Śak.* 38; 191*a* = *Śak.* 14 and 170), except the following:—

आश्लिष्टबालतरुपल्लव (*B.* 128*b*).

क्षाकार्थं . . . (*P.* 66*b*, *B.* 74*b*; see above).

जाते जगति वाल्मीकौ (*P.* 15*b* = **S.-Hārāv.* 34*a*, 140; **S.-Ratnak.* ii. 33 anon.: given by Bhandarkar, p. xv).

द्विचमुचुकुन्दमुकुल (*B.* 125*a*).

पयोधराकारधरो (*P.* 105*a*, *B.* 131*a* = *Sp.* 3927; **Sabhyāl.* A 8*a*; **S.-Mukt.* iv. 18 anon.; **Sāras.* 4*b*, 38 anon.; *Padyavac.* ix. 14; *Bhojapr.* 296).

लक्ष्मीकृतस्य हरिणस्य (*B.* 189*b*).

**Sabhyāl.*: A 8*a* (अनाघ्रातं) = *Śak.* 43; A 10*b* (शुश्रूषस्व) = *Śak.* 93; A 24*a* (सुभग) = *Śak.* 3; A 28*a* (गच्छति) = *Śak.* 33. Also the following:—

पयोधराकारधरो (A 8*a*; see above).

मित्रां मन्त्रय मञ्जु (C 1*a*).[1]

**Subhāṣ.*: 38*a* (पादन्यास) = *Śak.* 208.

**Padyaveṇī*: 11*a* = *Rghv.* vi. 75; also the following:—

आलिङ्गतो वसुधां निज (ii. 57, 108 = *Dhanañjanavijaya* (Calcutta, 1857), p. 6).

एको ऽपि चय इव भाति (v. 66 = **Sabhyāl.* 8*a* anon. (?); *Bhojapr.* 295, वररुचेः).

मदनविजयपात्रा मङ्गलं द्योतयन्ती (v. 114, Kālidāsa and Akbarī-Kālidāsa! cf. *Krs.* 172).

विदितं ननु कन्दुक (iv. 67 = वनिताकरतामरस, etc. *Sp.*; **S.-Mukt.* iv. 22, रामनाटकात्; **Sabhyāl.* 8*a* anon. (?); *Bhojapr.* 294; see Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 310, and below under Daṇḍin).

---

[1] मित्रां मन्त्रय मञ्जु जीवितसमां दृष्टकतू कीदृशौ
कीदृक्षौ मरुकीकटौ शिखिरुतिः का काममामन्त्रय।
कौ भक्तां विरहातुरौ चरति कस्तोये मिलित्वा भृशं
शिष्यश्वासपरायणा गुरुगृहे किं पाप इत्यर्भकाः॥

**S.-Hārāv.* C 3*b*, 29 = *Kum.* i. 48; C 7*a*, 68 = *Kum.* i. 45; C 17*a*, 98 = *Vikramorv.* i. 9; also

अहो मे सौभाग्यं (32*b*, 114 = *Bhojapr.* 250).

जाते जगति वाल्मीकौ (34*a*, 140; see above).

यत्रैना लहरी चलाचल (C 3*b*, 28 = *Kuvalay.* *ad* 170 anon.; *Ak.*, p. 353 anon.).

विहाय कमलालयाविल (28*b*, 63[1] = **S.-Ratnak.* i. 16 anon.).

Sbhr.* See Peterson, loc. cit. The verses there given are all from known works (1963 = *Kum.* viii. 63; 1332 = *Śak.* 43; 1542 = *Kum.* i. 40; 1467 = *Vikram.* i. 9, see above (*Krs.* 204); 1678 = *Ṛtus.* vi. 20; 1528 = *Kum.* i. 43; 1337 = *Megh.* 103; 1543 = *Rghv.* iii. 8; 1566 = *Kum.* i. 36; 561 = *Śak.* 208 (पादन्यास**); 1499 = *Kum.* i. 47; 1643 = *Kum.* iii. 29; 1273 = *Śak.* 73; 1567 = *Kum.* i. 35; 1491 = *Kum.* i. 48; 1901 = *Kum.* viii. 57; 1336 = *Megh.* 102), except

उपार्जितानां वित्तानां (3037 = **S.-Muktāv.* vi. 11 anon.; *Pañcat.* ii. 157; *Ind. Spr.*[2] 1307, etc.).

क्काकार्यं . . . (1343; see above).

Śp. The verses are all given by Aufrecht, loc. cit., with references to the known works, except in the case of the following:—

अहशं नितम्बभागे (3376).

एतानि निःसहनतोर् (3410 = *Sarasvatīk.* *ad* ii. 33 anon.).

तारतारतरैरेतैर् (544).

पयोधराकारधरो (3927; see above).

लक्ष्मीक्रीडातडागे (3644 = *Sbhr.* 2005, **कस्यापि**; **S.-Saṃcaya*, xxviii. 1 anon.; **S.-Ratnak.* vi. 143 anon.; **S.-Prab.* 32 anon.; *At.*, p. 11 anon.; *Bhojapr.* 256).

विहाय कमलालयाविलसितानि विद्युन्नटी
विडम्बनपटूनि मे विहरणं विधत्तां मनः ।
कपर्दिनि कुमुद्वतीरमणखण्डचूडामणौ
कटीतटपरीभवत्करटिचर्मणि ब्रह्मणि ॥

वनिताकरतामरस (one MS. = विदितं ननु कन्दुक above).
वेणी विडम्बयति (3378).
हेमाम्भोरुहपत्तने (two MSS.).

Aucityav. (*ad* 13 = *Megh.* 6 and *Kum.* viii. 87; *ad* 16 = *Kum.* iii. 29 and 28; *ad* 28 = *Kum.* ii. 64; *ad* 38 = *Vikram.* 25 and *Kum.* iii. 72); also
इह निवसति मेरुः (*ad* 20 = *Bhojapr.* 112).

Kkbh. (*ad* iv. 1 = *Megh.* 102; *ad* v. 1 = *Rghv.* i. 13); also
रक्तस्त्वं नवपल्लव (*ad* iii. 1 = *Sbhv.* 1364, श्रीयशोवर्मणः; *Mahānāṭ.* iv. 34; *Kuvalay. ad* 56 anon.; *Dhvanyāl.*, pp. 90–1 anon.; *At.*, p. 39 anon.; Nami *ad* Rudraṭa, x. 29 anon.).

Suvṛttat. (*ad* ii. 5 = *Rghv.* i. 12; ii. 6 = *Kum.* i. 1; ii. 22 = *Kum.* ii. 64; ii. 34 = *Megha.* 49 and 1; ii. 38 = *Śak.* 39; iii. 17 = *Kum.* i. 39 and iii. 29; iii. 18 = *Kum.* viii. 63; iii. 19 = *Kum.* i. 61; iii. 21 = *Megha.* 2).

At., p. 19 = *Rghv.* iv. 49; *Pratāpar.* Comm., p. 150 = *Śak.* i. 22 (17); *Rasagaṅg.*, p. 318 = *Rghv.* v. 68; p. 340 = *Kum.* i. 3; *Ekāv.* Comm., p. 104 = *Rghv.* xii. 14, and *Śak.* vii. 17; *Dhvanyāl.*, p. 123 = *Megha.* 8 and *Śak.* i. 20; p. 124 = *Śak.* i. 20 (15); Nami *ad* Rudraṭa, p. 12 = *Rghv.* i. 77; p. 110 = x. 48; p. 159 = *Kum.* iv. 16.

Padyarac. (iii. 40 = *Rghv.* vii. 50; v. 8 = *Ratnāvalī*, ii. 38, *Kvs.* 422; vi. 11–12 = *Megha.* 103 and 95; vii. 20 = *Rghv.* xix. 27; ix. 41, पयोधराकार *v. supra*; xii. 24 = *Śak.* 131; xiii. 13 = *Śak.* 312; xv. 69 = *Śak.* 170).

Daśar. मत्तानां कुसुमरसेन षट्पदानां (*ad* iii. 14, विक्रमोर्वश्यां).

KUMĀRADĀSA (KUMĀRA, KUMĀRADATTA, KUMĀRA BHAṬṬA, BHAṬṬA KUMĀRA: seventh century? Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 17; C.C. i, p. 110; Peterson, op. cit., pp. 24–5; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxv; Leumann, *Zum Jānakīharaṇa des Kumāradāsa* (Vienna Oriental Journal, vii. 226–32); Thomas, *The Jānakīharaṇa of Kumāradāsa* (J.R.A.S. 1901, pp. 253–80); Keith, ibid. pp. 578-82; editions of the *Jānakīharaṇa*,

by Dharmārāma (Colombo, 1891), Haridāsa (Calcutta, 1893), Nandargikar (Bombay, 1907)).

366* बाले नाथ विमुञ्च (*Skm.* ii. 216, अमरोः; Amaru, 57, etc., etc.).

**Skm.* तन्व्या मनोज्ञस्वर (ii. 369 = *Jānakīh.* vii. 17).

**Padyāv.* प्रियसखि न जगाम (314).[1]

**Sml.* See Bhandarkar, loc. cit. The verses come from the *Jānakīharaṇa* (95*a* (P. 78*b*) = i. 36; 95*b* (P. 79*a*) = i. 34; P. 81*b* = vii. 7; B. 96*b* = i. 32; 98*b* = i. 29; P. 114*a* = viii. 96; B. 132*a* (P. 106*a*) = iii. 38; 191 = vi. 3; 192*a* = vi. 4), except the following:—

प्रथममनुतरन्ती (P. 106*a*).[2]

न पाणिप्रच्छायं (P. 106*a* = *Sp.* 3943, कस्यापि).

बाले नाथ . . . (P. 86*b*, B. 105*a*; see above).

प्रचण्डवातोपरमेण निश्चलं (B. 184*b*).

**S.-Hārāv.* C 10*b*, 112 = *Jānakīh.* i. 34; 13*b*, 51 = i. 32; 14*b*, 68 = i. 29; also

प्रत्यग्रभास्करकरारुण (60*b*, 605).[3]

Sbhv. 1569 anon. = *Jānakīh.* i. 28; 1654 = iii. 2; 1751 = xi. 53; 1752 = xi. 59; 1753 = xi. 60; 1754 = xi. 73; 1755 = xi. 75; 1757 = xi. 63; 1812 = xii. 9; also the following:—

प्रियसखि न जगाम वामशीलः
स्फुटममुना नगरेण नन्दसूनुः ।
अदलितनलिनीदलेव वापी
यदहतपल्लव एव काननान्तः ॥

प्रथममनु[त]रन्तीष्वश्वसि प्राणनाथं
प्रतियुवतिषु सेर्ष्यावृत्तयः सुभ्रुवो ऽपि ।
सललितमवतेरुः संक्रमं न्यासभीते(*sic* for त ?)
स्खलितचरणगुञ्जन्नूपुराः कौतुकेन ॥

प्रत्यग्रभास्करकरारुणशातकुम्भ
रत्नावलीकिरणभास्वरभाजनेषु ।
यत्स्वादुहृद्यहितमन्नमनल्पमत्ति
काले जनः प्रियसुतस्तुदुशन्ति धर्मान् ॥

अभिनवं गलितांशुक (2161).
किं भूषणेन रचितेन (2165).
बाले नाथ . . . (*1614; see above*).
स्वामिन् प्रभो प्रिय गृहाण (*2096 = Śp. 3691*).
Śp. 3356 = Jānakīh. i. 29; 3344 = i. 32; also
बाले नाथ . . . (3554; see above).
स्वामिन् . . . (3691 = *Sbhr.* 2096 above).
Aucityac. अयि विजहीहि दृढोपगूहनं (*ad* 24; see Peterson, loc. cit.).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra*, iii. 73.
महिषधूसरितः सरितस्तटः (*Jānakīh.* xi. 71 = Rāyamukuṭa *ad Amarakośa*, i. 1. 14, 23).

Rāyamukuṭa's commentary (*Padacandrikā*) on the *Amarakośa*: *ad* i. 1. 3. 16 (Kumāradāsa) = *Jānakīh.* xi. 92; *ad* i. 1. 4. 23 (*Jānakīh.*, see above) = xi. 71; *ad* i. 17, 6 (Kumāradāsa) = ix. 12; also (fragments)
अथोद्बन्धुच भयंकरे करे (*ad* i. 1. 2. 34, *Jānakīh.*).
रविर्मनाग्दर्शितवासरः सरः (*ad* i. 1. 3. 2; *Jānakīh*).

On grounds of style the following two anonymous verses might also be ascribed to this poet :—
मुखांशुवन्तमास्थाय (*Sarasvatīk. ad* i. 12 anon.).
सपदि पङ्क्तिविहंगमनामभृत् (Vāmana, ii. 1. 13 anon.; *At.*, pp. 22–3 anon.; Hemac., p. 166 anon.; see my remarks, J.R.A.S. 1901, pp. 266–7).

Kumudākaramati (perhaps identical with the Buddhist writer of the same name, author of a *sādhana* in the *Sādhanasamuccaya*. Bendall, *Cambridge Catalogue*, p. 155; Thomas, *Deux Collections de Sādhanas*, Muséon, 1903, pp. 14 and 21).
9 एकस्यापि मनोभुवस्तद्बला.

Kṣitīśa (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 511; C.C. i, p. 134. No information).
471 ह्रिया संसक्ताङ्गं तदनु.

*Skm. तीव्रार्कद्युतिदह्यमान (iv. 112, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 511).

GONANDA (? = Gonandana, quoted by Rājaśekhara? Aufrecht, C.C. i, p. 159; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xix).

*385** सखि कलित: स्खलितो.

CAKRA (according to the editor of the *Aucityavicāracarcā* (p. 145 n.) = Cakrapāla, brother of Muktākaṇa and contemporary of Ānandavardhana. Aufrecht, C.C. i, p. 174; Peterson, *Fourth Report*, 1886–92, p. xxvii. Possibly identical with the Śrī-Cakra mentioned by Kṣemendra (*v. infra*), or with the author of the *Citraratnākara kāvya*?).

418 नाकानोकहसंभवै:.

Aucityav. देवो जानाति सर्वं (*ad* 25, श्रीचक्रस्य).

Suvṛttat. सत्यं पातालकुक्षिंभरि (*ad* ii. 40, श्रीचक्रस्य).
नेतुं नौभिरिमा न यान्ति (*ad* iii. 22, श्रीचक्रस्य).

Kkbh. सरस्यामेतस्यामुदर (*ad* ii. 1, चक्रपालस्य = **S.-Ratnak.* v. 66 anon.).

CAKRAPĀṆI (Aufrecht, C.C. i, p. 175. No information).

405 परीरम्भारम्भ: स्पृशति.

**Skm.* अग्रे वितत्य चरणौ (v. 12).
आरूढान्तरयौवनस्य (i. 269).
तस्या नाम मया कथं (i. 27).
यत्काण्डं गगनद्रुमस्य (i. 219).

**Padyāv.* कस्त्वं भो निशि केशव: (281 = **Skm.* i. 278 anon.).

CITRĀṄGA (no information).

431 मध्येसद्म समुन्नता.

CINTŪKA (no information).

238 आदौ विस्मयनिस्तरङ्ग.

CITTAPA, CHITTAPA, CHITTIPA, CHINNAMA, CHITRAMA (contemporary of Bhoja, tenth century. Aufrecht, C.C. i, p. 193; Z.D.M.G. xxvii, p. 29; Bhandarkar, op. cit., pp. xxvii–viii).

462 किं कृतेन विलज्जिता (**Skm.* iii. 29).

*Skm. (in addition to the above).

अच्छिन्नमेखलमलब्ध (i. 137).

अत्युच्चाः परितः स्फुरन्ति (iii. 37 = *Sūktiratn. 45b, 762 anon.; Kāvyapr. ad v. 2 anon.; At., p. 37 anon.: As., p. 190 anon.; Rasagaṅg., p. 346 anon.: Citram., p. 44 anon.; Citrakh., p. 19 anon.).

अन्या साधिगता त्वया (v. 119).

अन्विष्यन्निरयं चिरात् (iii. 90).

आकर्षन्निव गां (iii. 120 = Sbhr. 2419, **सिंहदत्तस्य**; Śp. 5383, id.).

आदाय मांसमखिलं (iv. 235 = Sbhr. 660, **कस्यापि**: Śp. 4015, ditto; *S.-Samcaya, xxiii. 2 anon.; Padyarac. xiii. 14, **कस्यापि**).

कण्ठच्छायमिषेण (i. 22).

कल्पान्ते शमितत्रिविक्रम (i. 90 = Śp. 98, **छित्तपस्य**; Sarasvatīk. ad iii. 34 anon.; *Sml. P. 5a; *Sml. B. 11b).

का त्वं कुन्तलमल्ल (iii. 244).

कालिन्दि ब्रूहि कुम्भोद्भव (iii. 2 = Kuvalay. ad 65 anon.; Ak., p. 274; *Sāras. iii. 101 anon.; *S.-Ratnak. 75a, 79 anon. (from a poem relating to a Kuntaleśvara; so also iii. 244)).

किमस्मान्विद्वेषि (v. 371).

तटमुपगतं पद्मे (iv. 335 = *Sabhyāl. vi. (25b), **कस्यापि**: Padyarac. xi. 40, **कस्यापि**).

तेषां त्वं निधिरागसां (v. 117).

दिक्कालात्मसमैव (i. 82 = Kuvalay. ad 104–5 anon.; Sarasvatīk. ad ii. 53 anon.).

देव त्वद्भुजयोर्बलं (iii. 189).

देव त्वं मलयाचलो (iii. 135 = Khaṇḍap. 101).

द्वीन्द्रं भाति जगत् (iii. 54).

निरानन्दः कौन्दे मधुनि (iv. 145 = *Sml B. 37b; Sarasvatīk. ad i. 69 anon.; *S.-Samcaya, xviii. 8 anon.; *Padyaveṇī, vi. (58b), **कस्यापि**; *Padyatar. 77 anon.; *Sūktiratn. 517 anon; At., p. 49;

Vāmana *ad* iii. 1, 12 = **Skm.* ii. 778, नवकरस्य is a different verse).

•पद्मामूलयुगं विभज्य (iii. 201 = *Sarasvatīk. ad* v. 185 anon.).

पर्यङ्को राजलक्ष्म्या (iii. 144).

भेकैः कोटरशायिभिर् (iv. 115 = *Sbhr.* 843, दाक्षिणात्यस्य ; *Sp.* 777, अकालजलदस्य ; **S.-Samcaya*, xi. 3 anon.; **S.-Ratnak.* iii. 72 anon. ; **Padyaveṇī*, vi. (62*a*), अकालजलदस्य; *Padyavac.* xiv. 77, भोजप्रबन्धात् ; *Bhojapr.* 199).

मज्जन्मातङ्गकुम्भ (v. 53).

मातुः खेदमयं ततान (iii. 230).

मिथ्या देव भुजेन ते (iii. 38 = *Sarasvatīk. ad* iii. 33 anon.).

मौलौ धारय पुण्डरीकं (iii. 56 = *Sarasvatīk. ad* i. 73 anon.).

रामः सैन्यसमन्वितः (iii. 245).

लभ्यन्ते यदि वार्ज्झर्ाणि (iii. 68 = *Sarasvatīk. ad* ii. 144 anon.).

लूने पद्म ततश्चतुष्टयं (v. 110).

वर्षासंभृतपीतिमानं (iii. 221).

वाचां . . . सरमणस्तस्थे वनं लोमदः (iii. 3).

वाल्मीकेः कतमो ऽसि (iii. 36).

संकल्पे ऽङ्कुरितं (iii. 53).

सप्ताम्भोधीन् पिबन्निर् (iii. 178).

समाजे सम्राजां (iv. 96).

समालम्ब्यान्योन्यं (iv. 358).

सूर्यो धामवतां न किं (iii. 17).

स्वामिन्नम्बुजनाथ (iii. 1).

हंस ज्योत्स्नाकुमुद (iii. 57).

The verse mentioning Bhoja reads as follows :—

वाल्मीकेः कतमो ऽसि कस्त्वमथवा व्यासस्य येनैष भोः
श्लाघ्यः स्यात्तव भोजभूपतिभुजस्तम्भस्तुतावुद्यमः ।
पङ्गुः पर्वतमारुरुक्षसि विधुस्पर्शं करेणेहसे
दोर्भ्यां सागरमुत्तितीर्षसि यदि भ्रमः किमत्रोत्तरम् ॥

The rather numerous citations in the *Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa* are, therefore, by a contemporary.

**Sml.* अन्यः कः क्षारवार्द्धे (P. 150*a*).[1]

अभ्युद्धृता वसुमती दलितं (B. 165*a* = **Skm.* iii. 264, श्रीहनुमतः; *Sarasvatīk. ad* i. 76, v. 176 anon.; *Bhojapr.* 213).

कल्पान्ते . . . (P. 5*a*, B. 11*b* = **Skm.* i. 90 *supra*).

कूर्मः पादाङ्घ्रियष्टिर्भुजग (P. 140*a*).[2]

गौरीविभज्यमानार्ध (P. 3*b*) = **Skm.* i. 49, कस्यचित्; *Anargh.* vii. 118).

निरानन्दः . . . (B. 37*b* = **Skm.* iv. 145 above).

यस्याधो गगनं रसातल (B. 168*a*).

**S.-Hārāv.* किं वीणाक्वणितेन (37*b*, 193, छित्तिपस्य).[3]

Ak. कालिन्दि . . . (p. 274; see above).

किं ते निर्जिताः (p. 274; Kuntaleśvara named).

Gaṇaratnamahodadhi (ed. Eggeling).

न पुष्कली ते स्वर्लोके (p. 80).

साक्षात्कृते ऽथ लवणंक्षति (p. 140).

अन्यः कः क्षारवार्द्धे त्वमिव नियमितो वानरैर्वा नरैर्वा
विप्रेणैकेन को ऽन्यस्त्वमिव करपुटीपात्रमात्रेण पीतः ।
अल्पं निह्नं (*sic* for °ल्पन्नित्यं or °त्यं) पृथूर्मिध्वनिभिरवतरत्फेनकू-
टाट्टहासैः
स्पर्धां धत्ते पयोधेरधिकमधिपुरं निर्मितो यस्तडागः ॥
वि(*sic*)त्तपस्य ॥

कूर्मः पादाङ्घ्रियष्टिर्भुजगपतिरसौ भाजनं भूतधात्री
तैलोत्पूरः समुद्राः कनकगिरिरयं वृत्तवर्त्तिप्ररोहः ।
अर्चिश्चण्डांशुरात्रिर्गमनमलिनिमा कज्जलं भूतधाम्नि (*sic*)
शत्रुश्रेणी पतंगा ज्वलति रघुपते त्वत्प्रतापप्रदीपः ॥
— त्तपस्य ॥

किं वीणाक्वणितेन किं मधुकरीझंकारितेनापि किं
कन्दर्पायुधसिञ्जितेन तरुणीझंकारितेनापि किम् ।
श्रीमच्छित्तिपसत्कवेर्यदि वचो हेरम्बकुम्भस्थली
मुक्ताभःसुभगं सुधासहचरं कर्णोदरं गाहते ॥
छित्तिपस्य ॥

JHALAJJHALA (J. VĀSUDEVA = VASUDEVA BHAṬṬA, Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 32; C.C. i, p. 214. No information).

268 **प्रहरविरतौ मध्येवाह्नः** (*Sbhv.* 1048; *Śp.* 3389; **Skm.* ii. 446, **अमरोः**; Amaru, 12; *Daśar. ad* iv. 59 (Amaru); *Rasagang.*, p. 31 anon.).

Sml.* **अलमलमघृणस्य (B. 83*a* = **Padyāv.* 227, **अङ्गदस्य**; **Sabhyāl.* iv. 102, **वासुदेवस्य**; *Sbhv.* 1418; *Śp.* 3513).

प्रहरविरतौ . . . (B. 61*b*; see above).

Subhāṣ.* **नाश्चर्यमेतदधुना (iv. 83 = *Sbhv.* 415).

मत्तेभकुम्भदलनाकुल (viii. 23 = *Sbhv.* 603).

Sbhv. **अनुष्ठतगण्डशैलमद** (606).

अयि चकितमुग्धचातक (67).

अलमलमघृणस्य (1418; see above).

अस्मिञ्जडे जगति (628).

आजन्मनो विहितभक्ति (3130).

इयं पक्षी भिक्षिर् (768 = **S.-Ratnak.* vi. 411 anon.; *Padyarac.* xiv. 39, **भर्तृहरेः**).

उत्सन्नमापणममुं (960).

कामं भवन्तु मधुलम्पट (930 = *Śp.* 1144, **श्रुतधरस्य**).

किरति मुखगृहीतं (769).

तैस्तैर्गुणैः किल कलास्वपि (1562).

दौर्भाग्यं वचसां तनोर् (770).

नाश्चर्यमेतदधुना (415; see above).

प्रहरविरतौ . . . (1048; see above).

मत्तेभकुम्भ . . . (603; see above).

कर्णेणि स्पृशति भाषते (1417).

यदि नाम दैवयोगात् (691 = *Śp.* 811, **कस्यापि**; **S.-Saṃcaya*, xii. 9 anon.; Bhartṛhari, *Suppl.* 21).

ये निर्दहन्ति दशन (1400 = *Krs.* 282 anon.).

सखे खेदं मा गाः (3191).

सत्पथा ऋजवः (229).

संतापो न खलु नरेण (3128).

हंहो·विधे विविधपण्डित (3134).

Śp. चलमलम . . . (*3513* ; see **Sml.* above).
प्रहरविरतौ . . . (*3389* ; see **Sml.* above).

ḌIMBOKA (see HIMBOKA).

TRILOCANA (mentioned by Rājaśekhara as author of a *Pārthavijaya*. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 32; C.C. i, p. 238; Peterson, *Report*, ii, p. 63; *J. Bomb. As. Soc.* xvii, p. 66; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxix).
13 दरोन्मुक्तारक्तस्फुरद्°.
14 कन्दर्पादपि सुन्दराकृति.
69 शीतार्त्तैरिव भयशीशिर (Trailocana).

**Sml.* श्लाघ्यन्ति चारुचरितैः सुजनस्य (B. 24*b*).

Śp. उच्चैःस्थानकृतोदयः (764 = **S.-Prab.* 215 anon.).
तावत्कविविहंगानां (187 = *Padyarac.* xv. 86 : refers to Mayūra).
हृदि लग्नेन बाणेन (186 = *Padyarac.* xv. 86 : refers to Bāṇa).

Padyarac. तावत्कवि . . . (xv. 86 ; see above).
हृदि लग्नेन . . . (xv. 86 ; see above).

DAKṢA (Aufrecht, C.C. i, p. 241. No information).
341 काश्मीरपङ्कखचित (**Skm.* ii. 640).

**Skm.* (in addition to the above).
अपनय महामोहं (iii. 141).
आक्रान्तं बलिभिः प्रसह्य (v. 256).
दंष्ट्रासंकटवक्त्र (i. 201 = *Kvs.* 43, वाक्पतेः ; *Khaṇḍap.* 37 ; *Śp.* 4066, हनुमतः).

DAṆḌIN (sixth century? Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 34–5; C.C. i, p. 243; Pischel, Introduction to his edition of Rudra's *Śṛṅgāratilaka* (Kiel, 1886), pp. 13 sqq.).
240 अयं ते विद्रुमच्छायो (**Skm.* ii. 358, कस्यचित्, etc., etc.).

**Skm.* v. 23 = *Kāvyād.* ii. 10; also
क्वचिदमरसरित्क्वचित् (i. 58).
ज्योतिश्चक्राचदण्डः (i. 217).

**Sml. B.* 131*a* = *Kāvyād.* iii. 108; also
वनिताकरतामरस (*B.* 131*a*, *P.* 105*b*; see under
Kālidāsa).

**S.-Hārāv.* C 31*a* = *Kāvyād.* ii. 141.

**Padyaveṇī*, vii (68*a*) = *Kāvyād.* ii. 286.

Śp. Only citations from the *Kāvyād.* (275 = i. 78; 449 = ii. 171; 518 = iii. 120; 540 = iii. 108; 546 = iii. 43; 548 = iii. 84; 569 = i. 71; 570 = ii. 10; 3080 = ii. 323; 3366 = ii. 129; 3393 = ii. 141; 3394 = ii. 151; 3642 = ii. 214; 3655 = ii. 338; 3997 = ii. 286; 4023 = ii. 302; 4068 = ii. 191) and *Daśakumāracarita* (127 = i. 1; 558 = vi, p. 150 (Wilson)).

Padyarac. vii. 11 = *Kāvyād.* ii. 141; xiii. 12 = ii. 286; xv. 32 = i. 78; also (perhaps)
अयं जनः परो वेत्ति (xv. 31 = **Skm.* v. 171, केशटस्य; **S.-Ratnak.* vi. 150 anon.; **Subhāṣ.* vi. 4, भट्टोद्भटस्य; *Sbhv.* 498, भट्टोद्भटस्य; *Śp.* 273, कस्यापि; *Siṃhāsanadvātriṃśikā*, 165; *Ind. Spr.*[2] 550, etc., etc.).

Dāmodara (Kapila Dāmodara = Dāmodara Deva and Dāmodara Bhaṭṭa? Aufrecht, C.C. i, p. 250; Peterson, op. cit., p. 44. No information).

411 सुतनु नितम्बस्तव पृथु.

**Skm.* कैलास रे पशुपति (iv. 161).
शीलं शातयति श्रुतं (v. 235).

**Padyāv.* मा गर्वमुद्वह कपोलतले (299*b* = **Skm.* ii. 700, केशटस्य; **Sabhyāl.* iii. 52 anon.; **Sāras.* i. 122 anon.; *Sarasvatīk.* ad i. 81, v. 143 anon.; *Sāhityad.*, p. 56 anon.; *Daśar.* ad ii. 22 anon.; Hemac. Comm., p. 102 anon.).

**Padyaveṇī* (the same Dāmodara?).
अम्बरान्तमवलम्बितुकामं (v. 96).[1]

अम्बरान्तमवलम्बितुकामं
संध्यया समभिवीक्ष्य तु कामम् ।
अन्धकारमथ(*sic* for व?)गम्य तनूनं
लज्जयेव निरगम्यत नूनं ॥

आलिङ्गन् भृशमङ्गकानि (iv. 120 (380)).[1]
एहि तत्र चिनुवः सुकौसुमं (v. 57, दा°°भट्टस्य).[2]
क्व गृहाणि कुत्र गुरवो (iv. 108 (368), दा°°भट्टस्य).[3]
जानुदघ्नकमुपेत्य वारि तद् (v. 81).[4]
दिङ्मुखोत्थशरपाण्डुरभागा (vi. (55a), दा°°भट्टस्य).[5]
धूर्तकाममभिवीक्ष्य नीरतो (v. 82).[6]

---

1 आलिङ्गन् भृशमङ्गकानि स(*sic* for सु ?)दृशामास्यानि चुम्बन्नयं
वक्षोजोरुनितम्बकं च नखरश्रीचित्रभावं नयन् ।
बिम्बौष्ठामृतमापिबन् शिथिलयन्नीवीं करक्रीडना
संगेनातिसहासकेलिपरमः स्वैरं विचिक्रीड ना ॥

एहि तत्र चिनुवः सुकौसुम
कौसुमञ्जु सुमनस्तरुश्रियाम् ।
एकिकामिनि (*sic* for °ति ?) ततान मानिनी
माननीयकपटाद्रहःक्षणं ॥

क्व गृहाणि कुत्र गुरवो ललनानां
ह्युभयं पुनः सरभसोच्चलनानाम् ।
क्व कुलत्रयं क्व दयिता क्व नु नीतिः
क्व जनादरः क्व च सतामनुनीतिः ॥

जानुदघ्नकमुपेत्य वारि त
द्वारितप्रबलभीः पुरोगमाः ।
काचनाशु सहसा न्यवर्तता
वर्ततामथ समीक्ष्य भीरुका ॥

दिङ्मुखोत्थशरपाण्डुरभागा
पक्वसस्यफलितोदरभागा ।
गुर्विणी त्वमिव रम्यतरागा
भूः शरत्समयसंगतरागा ॥

धूर्तकाममभिवीक्ष्य नीरतो
नीरतोत्त(*sic*)मनुमाप्तभीस्तटात् ।
काचनाश्वपससार दूरतो
दूरतो न हि न हीति भाषिणी ॥

धूलिधूसरतनुद्युतिक्रमा° (v. 36, 1).[1]
नानाश्लेषरसाढ्या (vi. 67*a*).[2]
पद्मिनीसरसिजाननादगा° (v. 49).[3]
पीडितैककुचमेकिकाच्युतं (v. 58, दा°°भट्टस्य).[4]
पुष्पधामपरिधापनामिषान् (v. 59, दा°°भट्टस्य).[5]
मण्डितं कतिपयैश्च भानवैर् (v. 50).[6]
वारुणी दिशमपेतविहंगां (v. 91, दा°°भट्टस्य).[7]

धूलिधूसरतनुद्युतिक्रमा
तिक्रमादित्य(*sic* for °त्य?)मनन्तवर्त्मन: ।
मन्दगाध्वगतनोः समानता
मानताभजन (*sic* for °त?) मूर्तिरैन्द्वी ॥

म(ना?)नाश्लेषरसाढ्या सद्भावार्द्रा गुणोज्ज्वला सरला ।
अभिमतपात्रमलब्ध्वा सीदति कविता च वनिता च ॥

पद्मिनीसरसिजाननादगा
न्नादगानमुखरालिमालिका ।
उत्थितेव खलु धूमकालिका
कालिकाव्ययितवैरहानलात् ॥

पीडितैककुचमेकिका च्युतं
काच्युतं कुसुममाशु बिभ्रती ।
एकबाहुकृतकण्ठलम्बना
लम्बनानि परिरभ्य चावरत् ॥

पुष्पदामपरिधापनामिषा
न्नामिषादरिषु सक्तितोरपि (*sic*) ।
द्राक्सखीपुरत एव सस्वजे
सस्वजे वितनुतः कयाचन ॥

मण्डितं कतिपयैश्च भानवै
र्भानवैर्हरिहरिन्मुखं करैः ।
केसरस्य किल कर्णपूरकैः
पूरकैरिव मनोरमच्छवेः ॥

वारुणीं दिशमपेतविहंगां
वीक्ष्य भीष्म इव वीतविहंगाः ।
दिग्भ्य आययुरमन्दरवन्तः
स्वस्वनीडतरुमादरवन्तः ॥

स्निग्धापाङ्गलद्दृशः (iv. 119 (379)).[1]
स्वं विकीर्णमुदये सवितारं (v. 90, दा°°भट्टस्य [1]).

Sbhr. श्रीसंनिधानविलसद् (2528, कपिलदामोदरस्य).

Śp. (Dāmodara Deva).

अहमिह हतविद्यो (4116: given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xvi, p. 750).

धावन्तः प्रतिवासरं (4109).

निःस्नेहो याति निर्वाणं (4100).

DĀMODARAGUPTA (eighth century, author of the *Kuṭṭanīmata* or *Śambhalīmata* (Kāvyamālā, iii). Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 35; C.C. i, p. 251; Peterson, op. cit., pp. 44–5; *Fourth Report*, p. xliv; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxix).

138 स जयति संकल्पभवो (*Kuṭṭanīmata* 1).

**Sml.* 154*b* = *Sbhr.* 2339 = *Kuṭṭanīm.* 392; and = *Sbhr.* 2338 = *Kuṭṭanīm.* 398.

**Subhāṣ.* iv. 83 = *Sbhr.* 420 = *Kuṭṭanīm.* 672.

Sbhr. 423 = *Kuṭṭanīm.* 672; 1071 = *K.* 102; 1263–4 = *K.* 440–1; 1388 = *K.* 104; 2271 = *K.* 433; 2338 = *K.* 398; 2339 = *K.* 392; 2342 = *K.* 799; 2529 = *K.* 742; 2530 = *K.* 744; 2531–2 = *K.* 746–7; 2533 = *K.* 757; 2534 = *K.* 763; also the following:—

आरोग्यं विद्वत्ता (234 = *Śp.* 317, कस्यापि; **Sūktiratn.* i. 176 anon.; **Subhāṣ.* iii. 31 anon.).

स कथं न स्पृहणीयो (1560 = *Śp.* 3353, कस्यापि).

यद्गीमतातिवेगेन (2330).

स्निग्धापाङ्गलद्दृशः स्मररसावेशाहतापत्रपाः
सीत्काराञ्चितमन्दहासमधुरालापाः स्खलत्पचप(*sic* for °क?)ाः ।
चाटूच्चारणिताः प्रकम्पसुभगाः स्विद्यत्कपोलाल[स]
त्सर्वाङ्गद्युतिभासुरा ह्यरमयन्गोपीः स लीलालयः ॥

स्वं विकीर्णमुदये सवितारं
तेजसां वसुचयं सवितारम् ।
संहरन् वणिगिवेहतमह्ना
य (*sic*) प्रयाति च यतो गतमह्ना ॥

चक्रिता च मृताचार्ये (2331).
उपयुक्तखदिरवीटक (2336 = *Śp.* 4051, क्षेमेन्द्रस्य).
Śp. 3967 = *Sbhv.* 2271 = *K.* 433.
Kkbh. ad v. 1 = *K.* 402.

DHARAṆĪDHARA (Aufrecht, C.C. i, p. 268. No information).
83 संकुचिता इव पूर्वं.
153 निजनयनप्रतिबिम्बैर् (**Skm.* ii. 347 ; **Sml. B.* 132*b*, *P.* 106*b*, गोइधोइकविराजयोः, etc.).
294 पुनरुक्तावधि वासर (**Skm.* ii. 158).
**Skm.* निजनयन . . . (ii. 347 ; see above).
पुनरुक्तावधि . . . (ii. 158 ; see above).
प्राणेशमभिसरन्ती (ii. 330 = *Śp.* 3612, कस्यापि).
यत्पार्श्वास्फालवेगाज् (i. 189).
**Padyāmṛtat.* कोदण्डस्तव हस्तगो (ii. 54 = *Padyarac.* iii. 36).
Padyarac. अध्यायो धनुर्वेदिमार्गण (ii. 21).
कोदण्ड . . . (iii. 36 ; see above).
राजेति चण्डाकारं (ii. 10).

DHARMAKARA (= DHARMĀKARA? Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 516 ; C.C. i, p. 270. No information).
82 स्नेहं स्रवन्ति तरवः.
172 मनसिजविजयास्त्रं.
**Skm.* अलङ्घ्यं सर्वेषामिह (v. 222 : given with translation by Aufrecht, loc. cit.).

VAIDYA DHANYA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 525 ; C.C. i, p. 611. No information).
401 न मन्दो वक्रेन्दुः (**Skm.* ii. 221).
**Padyāv.* याः पश्यन्ति प्रियं स्वप्ने (318 = *Śp.* 3434, कस्यापि ; **S.-Hārāv.* C 37*a*, 400 anon.).

DHARMAKĪRTTI (sixth to seventh century. Aufrecht, *Ind. Stud.*, xvi, pp. 204–7 ; Z.D.M.G. xxvii, p. 41 ; C.C. i, p. 268 and reff. ; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.*, xvi, pp. 172–3 ; op. cit., pp. 46–8 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxx ; Max Müller, *India : what can it teach us?* (index) ; Takakusu, translation of I-tsing's *A Record of the Buddhist Religion*, pp. lv sqq. ; Lévi, *Bulletin de l'École*

Française d'Extrême Orient, iii, p. 45; Stcherbatskoi, *Teoriya Poznaniya i Logika* . . . , i, pp. xxiii sqq. The statement of a commentator upon the *Vāsavadattā* (see Hall's edition, Introduction, p. 10) that Dh. was author of a work upon *Alaṃkāra* is unsubstantiated; see Lévi, loc. cit. In the Tibetan *Tanjur* the only verse compositions (other than *kārikāḥ*) ascribed to this author are two *stotras*. The following is a list of the works attributed to him:—

1. *Codanayanāmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 384–416).
2. *Jātakamālāṭīkā* (*Mdo*, xci, foll. 148–375).
3. *Tantrānantarasiddhināmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 416–20).
4. *Nayabindunāmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 347–55, published in Sanskrit by Peterson, *Bibl. Ind.* 741, in Sanskrit and Tibetan by Stcherbatskoi, *Bibl. Buddhica*, viii, in Tibetan by de la Vallée Poussin, *Bibl. Ind.*, 1179).
5. *Pramāṇavārttikakārikāḥ* (*Mdo*, xcv, foll. 194–259, often cited as *Vārttika*).
6. *Pramāṇavārttikakārikāvṛtti* (*Mdo*, xcv. 420 – xcvi 380).
7. *Pramāṇaviniścaya* (*Mdo*, xcv, foll. 259–347).
8. *Pramāṇaviniścayaṭīkā* (*Mdo*, cix. 1 – cx. 188).
9. *Buddhasya nirvāṇastotra* (*Bstod*, foll. 222–3).
10. *Sambandhaparīkṣāprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 375–7).
11. *Sambandhaparīkṣāprakaraṇavṛtti* (*Mdo*, xcv, foll. 377–84).
12. *Sarvadurgatipariśodhanamarahomamaṇḍalopāyikā* (*Rgyud*, lxiii, foll. 214–38).
13. *Śrīvajraḍākasya stavadaṇḍaka* (*Rgyud*, xii, foll. 262–4).
14. *Sūtravidhi* (*Rgyud*, li, foll. 248–9).
15. *Śrīhevajramahātantrarājasya pañjikānetravibhaṅga nāma* (*Rgyud*, xvii, foll. 336–423).
16. *Hetubindunāmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 355–75).

Verses from some of these are cited in the *Sarvadarśanasaṃgraha* and elsewhere; see Prof. de la Vallée Poussin's translation of the Bauddha chapter in *Muséon* 1902 (index). Such philosophical *kārikās* need not occupy us here).

185 हन्त नाम जगत्सर्वं (*S.-Mukt. v. 7 anon.).

188 यातो लोचनगोचरं यदि.

202 *लावण्यद्रविणव्ययो (*Skm. ii. 339, etc.).

225 अलमतिचपलत्वात् (*Sūktiratn. 11 anon.; Śp. 566, बिल्हणस्य, etc.).

226 नपुंसकमिति ज्ञात्वा (Sbhv. 1232, कस्यचित्; Pratāp. Comm., p. 253 anon.; etc.).

227 हारोऽयं हरिणाक्षीणां (Amaru, 138, etc.).

229 सा बाला वयमप्रगल्भ (Amaru, 34, etc.).

249 सा बालेति मृगेक्षणेति.

275 वक्त्रेन्दोर्न हरन्ति बाष्प (*Skm. ii. 141).

358 भ्रूभङ्गो गुणितश्चिरं (Amaru, 97, etc.).

370 भवतु विदितं कृत्यालापैर् (Amaru, 30, etc.).

433 प्रिये प्रयाते हृदयं प्रयातं.

ι. ii. 141 = *Krs.* 275 above; ii. 339 = *Krs.* 202 above; also the following:—

अमीषां प्राणानां (v. 212 = Bhartṛhari, iii. 7; *Śānti-śataka*, i. 18; *Ind. Spr.*² 526).

असन्तो नाभ्यर्थ्याः (v. 173 = Bhartṛhari, ii. 61; *Sbhv.* 280, जयादित्यस्य).

शशिनमसूत प्राची (i. 406).

शिखरिणि क्व नु नाम (ii. 476 = *Krs.* 187 anon., etc.).

शैलैर्बन्धयति स्म (v. 373).

संगमविरहविकल्पे (ii. 454 = *Sāhityad.* p. 285 anon.; *Vetālap.* iii. 22 anon.; *Ind. Spr.*² 6671).

1472, 1587, 1617 = *Krs.* 202, 358, 370 above; also the following:—

सन्मार्गे तावदास्ते (2246 = Bhartṛhari, i. 59; **Sml. B.* 92*a*, बाणभट्टस्य; **Saml.* 8 anon.; **S.-Mukt.* iv. 13 anon.; **S.-Ratnak.* v. 135 anon.; **S.-Hārār.* 4*a*, 33 anon.; *Vetālap.* xiv. 3 (p. 35) anon.; *Śp.* 3300, बाणभट्टस्य).

सोत्कः परिभ्रमसि किं (737).

स्वच्छन्दं हरिणेन या (657 = *Śp.* 947).

हसति हसति स्वामिन्यु° (3232 = **Skm.* v. 209, कस्यचित).

स्वच्छन्दं . . . (947; see *Sbhv.* 657 above).

Aucityav. *ad* 11 = *Krs.* 202 above.

Dhvanyāloka. **अनध्यवसितावगाहन** (p. 217, *ad* iii. 41).
लावण्य . . . (ibid., p. 216; see above).

NARASIṂHA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 44; C.C. i, p. 277; Peterson, op. cit., p. 50. No information. Concerning the variants of the name, *Nṛsiṃha*, *Narahari*, *Nṛhari*, see Aufrecht, Z.D.M.G. xli, p. 487. But it has not been ascertained whether the author of the verses is related to any of the very numerous writers or others bearing any of these names).

Skm.* **कपोलं पक्ष्मभ्यः (ii. 140 = *Krs.* 396 anon.).
क्षथा मैवं चेतः (ii. 212).
घोणाघोराभिघातो (i. 194).
जलार्द्रां चर्चां वा (ii. 131).
नौकानिर्गमकेनिपात (iii. 129).
प्रत्यग्रगोमयैर्लिप्त (v. 325).
मध्येविन्ध्यवनं सलील (iv. 194).
यदन्योन्यप्रेमप्रवण (ii. 30).
लिप्ता ललाटनेत्र (i. 64).
स्थलीभूमिर्निर्यन् (ii. 802).
हित्वा तन्मधुसद्म (iv. 159).

Sml.* **इतः काकानीकं प्रतिभयमितः (B. 54*b* = *Sbhv.* 945, **कस्यापि**).
गतमतिजवाक्क्रान्तं (B. 55*a* = *Sbhv.* 944, **कस्यापि**).
किमसि विमनाः किं चोन्मादी (B. 55*a* = **Sūktiratn.* 698 anon.; *Sbhv.* 946; *Śp.* 1154).

Sbhv. **किमसि** . . . (946; see above).
देशैरन्तरिता सवैश्च (1768 = **Skm.* ii. 416, **श्रीहर्षस्य**, corr. to **अमरोः**; Amaru, 99; **S.-Mukt.* ii. 94 anon.; **S.-Hārāv.* C 40*b*, 244 anon.; **S.-Ślokāḥ*, 19*a* anon.; *Daśar.* *ad* iv. 60 anon.; *Sp.* 3445, **कस्यापि**).
स्मररसनदीपूर (2057 = Amaru, 104; Abhinavagupta, *Dhvanyāl.*, p. 133 anon.; **S.-Mukt.* i. 71 anon.; *Daśar.* *ad* ii. 15 anon.; *At.*, p. 54 anon.).

Śp. **किमसि** . . . (1154 = **Sml.* *B.* 55*a*, etc.; see above).

NĀRĀYAṆALACCHI (NĀRĀYAṆALABDHI. Aufrecht, C.C. i, p. 293. No information).

104 अम्भोधेर्जलयन्त्रमन्दिर (*Skm. ii. 784, कस्यचित्).

Skm. वणिगधिपते किंचिद् (iv. 81).

NĪLA (Aufrecht, C.C. i, p. 300. No information).

58 द्विस्त्रिः कोकिलया कृतं.

*Skm. कुम्भीसंचिततण्डुलाः (v. 242).

ते गोवर्धनकन्दराः (i. 306 = *Padyār. 371).

रक्तस्रोतोवहायास् (iii. 190).

विद्दितधवलिमासि (iv. 72).

PARAMEŚVARA ("quoted as a poet in the *Kavīndracandrodaya*." Aufrecht, C.C. i, p. 326. Below appears some confusion with Yogeśvara).

487 यदि शशिधरस्त्वद्वक्त्रेण.

489 विस्फारायास्तरल (योगेश्वरस्य?).

507 अपेतव्यापारं (योगेश्वरस्य? = *Sarasvatīk. ad* v. 169 anon.).

*Skm. उपरि कवरीबन्धान् (ii. 603).

एताः पङ्किलकूल (ii. 817 = *Kvs.* 132, योगेश्वरस्य).

कर्पूरद्रवशीकर (i. 388).

गगनतलतडाग (i. 418).

पूर्णो यः कलशो (iii. 77).

PĀṆINI (Aufrecht, Z.D.M.G. xiv, pp. 581–2; xxvii, p. 46; xxxvi, pp. 365–8; Pischel, Z.D.M.G. xxxix, pp. 95–8, 313–16; Peterson, op. cit., pp. 54–8; J.R.A.S. 1891, pp. 311–36, where the then known verses are given with translation; *Fourth Report*, p. lxxvi; Bhandarkar, op. cit, pp. xvii and xxxii.

The question as to the relation between the poet and the grammarian Pāṇini and also the question as to whether the *Pātālavijaya* and *Jāmbavatīkāvya* are one poem or two still await a final decision. Rājaśekhara identifies the authors in the verse

स्वस्ति पाणिनये तस्मै यस्य रुद्रप्रसादतः ।
आदौ व्याकरणं काव्यमनु जाम्बवतीजयम् ॥).

186 तन्वङ्गीनां स्तनौ दृष्ट्वा (*Daśar. ad* iv. 50 anon.; *At.*, p. 14 anon.).

*Skm. असौ गिरेः शीतलकन्दरस्थः (v. 21).
उद्बुद्धेभ्यो सुदूरं घन (v. 363).
उपोढरागेण विलोलतारकं (i. 412 = *Sml. B. 139b ; *S.-Ratnak. 33a, 19 anon.; *Saml. 169 anon.; *Sāras. ii. 27 anon.; Sbhv. 1969; Śp. 3634; Dhvanyāl., p. 35 anon.; As., p. 83 anon.; Hemac., p. 274 anon.; At., p. 36 anon.).
कह्लारस्पर्शगर्भैः (i. 411).
चञ्चत्पक्षाभिघातं (v. 364).
पाणौ पद्मधिया (ii. 606 = Krs. 199 anon.; Padyarac. ix. 32, अचलस्य (see ACALA); etc.).
पाणौ शोणतले (ii. 240 = Krs. 364 anon., etc.).
मुखानि चारूणि (ii. 88).

*Sml. उपोढरागेण . . . (B. 139b; see *Skm. above).
चपाः चामीकरत्य (B. 119b = Krs. 129 anon.; *Skm. ii. 812, श्रीकण्ठस्य; Padyarac. xi. 35; etc.).

The above verses from *Skm. and *Sml. are all given by Aufrecht, with translation, in the articles cited.

Sbhv. अथासससादास्तमनिन्द्यतेजा (1898).
उपोढरागेण . . . (1969; see *Skm. above).
ऐन्द्रं धनुः पाण्डुपयोधरेण (1815 = Vāmana ad iv. 3, 27 anon.; Abhinavagupta ad Dhvanyāl., p. 37 anon.; As., p. 92 anon.; Sāhityad., p. 309 anon.).
चपाः चामीकरत्य (1765; see *Sml. above).
निरीक्ष्य विद्युन्नयनैः पयोदो (1943 = Kuvalay. ad 60 anon.; Ak., p. 254 anon.; Pratāp. Comm., p. 405 anon.).
प्रकाश्य लोकान् भगवान् स्वतेजसा (1904).
विलोक्य संगमे रागं (1887 = Śp. 3586, कस्यापि).
शुद्धस्वभावान्यपि संहतानि (1968).
सरोरुहाक्षीणि निमीलयन्त्या (1899).

Śp. उपोढरागेण . . . (3634; see *Skm. above).
चपाः चामीकरत्य . . (3869; see *Sml. above).

Padyarac. चपाः . . . (xi. 35; see *Sml. above).

Nami *ad* Rudraṭa's *Kāvyālaṃkāra*.

गते ऽर्धरात्रे परिमन्द्मन्दं (ii. 8).

संध्यावधूं गृह्य करेण (ibid. पातालविजये, a fragment of a verse).

Rāyamukuṭa in his commentary on the *Amarakośa* quotes three fragments from Pāṇini's poems (see Aufrecht, Z.D.M.G. xiv, p. 582; Peterson, J.R.A.S. 1891, p. 319; Bhandarkar, *Report*, 1883-4, pp: 62 and 479).

स पार्षदैरम्बरमापुपूरे (*ad* i. 1, 1, 31 (35)).

पयः पृषन्तिभिः स्पृष्टा लान्ति वाताः शनैः शनैः ।
(*ad* i. 2, 3, 6).

स सृक्कणीप्रान्तमसृक्प्रदिग्धं
प्रलेलिहानो हरिणारिरुच्चैः। (*ad* ii. 6, 91; cf. Aufrecht's glossary to Halāyudha's *Abhidhānaratnamālā*, s.v. सृक्कन्).

PĀŚAVARMAN (no information; plainly a Buddhist writer).

11 पायाद्वः समयः स मारजयिनो.

PURUṢOTTAMA DEVA (Aufrecht, C.C. i, p. 342. No information).

39 भभ्रमति किं मह्नी (*Skm. i. 238).

*Skm. उत्थायोत्थाय पापेष्व° (v. 372 = Sbhr. 3331, कस्यापि).

बिम्बोष्ठाय नमस्करोति (i. 338).

भभ्रमति . . . (i. 238; see above).

माल्यं मृणालवलयानि (ii. 165).

यस्याः प्रसादपरमान्न (i. 353).

विलासिनां भाग्यविजृम्भितेन (ii. 859).

*Padyāv. अधरे विनिहितवंशं (47).

कस्त्वं तासु यदृच्छया (223).

कालिन्दीजलकेलि (156).

गोपीजनालिङ्गितमध्यभागं (292).

मनोगतां मन्मथबाणबाधाम् (161).

मा मुञ्च पञ्चशर पञ्चशरं (220).

व्यतीताः प्रारम्भाः (219).

PRADYUMNA (not later than the ninth century, according to a verse of Rājaśekhara (*Sml.), a playright. Aufrecht, C.C. i, p. 352; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.*, xvii, p. 59;

Report, ii, p. 59; op. cit., p. 60; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xviii).

218 तद्व्रीडाभरभुग्नमास्य (*Skm. ii. 465).

361 कोपो यत्र भृकुटिरचना (*Skm. ii. 234, अमरोः; Śp. 3562, वामनस्य; Amaru, 38; *Padyarac.* viii. 13, वामनस्य; etc.).

*Skm. ii. 465 = *Krs.* 218 above.

Sbhv. दारिद्र्यानलसंतापः (504, भट्टनारायणस्य = Śp. 406 anon.: *Bhojapr.*, 102 Bāṇa, 279 Māgha).

PRABHĀKARA (BHAṬṬA PRABHĀKARA or PRABHĀKARA DEVA? Aufrecht, C.C. i, p. 353; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 175; op. cit., p. 60).

286 सा सुन्दरी तव वियोग.

*Skm. एते वामविलोचनकुच (ii. 873).

*Sml. सा दृष्टा यैर्न वा दृष्टा (P. 65*b* = *Krs.* 248 anon.: *S.-Ratnak. v. 215 anon.; *Sbhr.* 1254, शुक्रदेवस्य; Śp. 3368, etc.).

**Padyaveṇī* (Prabhākara Bhaṭṭa).

निदाघे संसारे (vii. 69*b*).

पात्रं न तापयति नैव (vi. 66*a*).

श्रोणी पुष्पफले द्ले (vi. 61*a*).

**Sabhyāl.* (Prabhākara Bhaṭṭa).

असौ सुरतरङ्गिणी (iii. 11*b*).

Sbhr. किं चित्रं यदि तन्वङ्ग्याः (1537).

तन्व्याः समुत्तुङ्गकुचाग्र (1540).

सद्वंशजः साधुगुणः सुवृत्तः (897).

Śp. (Prabhākara Deva).

सा दृष्टा . . . (3368; see *Sml. above).

Aucityar. दिङ्मातङ्गघटाविभक्त (*ad* 20, भट्टप्रभाकरस्य; Hemac., p. 149 anon.).

PRAVARASENA (fifth century?; author of the *Setubandha* Aufrecht, C.C. i, p. 356; Peterson, op. cit., pp. 60–1).

436 अरतिरियमुपैति (*Skm. ii. 185; **Padyāv.* 213 कङ्कस्य; *Sbhv.* 1113, कस्यापि, etc.).

**Skm.* ii. 185 = *Krs.* 436 above ; also
प्रियस्य रूढप्रणयस्य (ii. 33).
'मेरुर्दण्डो यदि च पटलं (iii. 20).

Sbhv. **संकेतदाम्नि प्रथमं प्रियेण** (1944).

Aucityav. ad 16 = *Setubandha*, i. 2 ; *ad* 19 = iv. 20.

BĀṆA (seventh century. Hall, Introduction to his edition of the *Vāsavadattā*, pp. 12 sqq. ; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 50–4 ; C.C. i, p. 368 ; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.*, xvi, p. 175 ; *First Report*, pp. 105 sqq. ; Introduction to edition of *Kādambarī*, pp. 60 sqq. ; *Fourth Report*, p. lxxxii ; op. cit., pp. 62–6 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxxiii).

93 **तापं स्तम्बेरमस्य**.

94 **वाताः पान्थनखंपचाः**.

312 **पततु तवोरसि सततं** (*Sml. B.* 147*b*, *P.* 118*b* ; *Sbhv.* 2120 ; *Śp.* 3695).

Skm.* **अस्मिन्नीषद्वलितविततं (ii. 798 = *Sarasvatīk. ad* i. 71 anon.).
घा(पा)तयति महापुरुषान् (v. 355 = *Harṣacarita*, v. 2).
दाहच्छेदनिकषैर् (iv. 94).
द्वारं गृहस्य पिहितं (ii. 886 = *Sbhv.* 1853 ; *Śp.* 3940, **कस्यापि** ; **Saml.* 286 anon.).
नमस्तुङ्गशिरश्चुम्बि (i. 12 = *Harṣacarita*, i. 1 ; **Subhāṣ.* i. 2*a* ; **Sml. B.* 5*a* ; **S.-Ratnak.* i. 21 anon. : *Sbhv.* 8 ; *Śp.* 60 ; *Vetālap.* xxi. 1 anon.).
निःशङ्कशंकरकर (i. 101).
पादावष्टम्भनम्र (i. 124 = *Sarasvatīk. ad* iii. 8 anon.).
पुष्णामौ पूर्णवाञ्छः (ii. 869 = **Sml. P.* 104*a* anon. ; *Śp.* 3946 ; *Sbhv.* 1857 anon.).
मलयजरसविलिप्त (ii. 322 = *Krs.* 525 anon. ; *Ak.*, p. 396 anon. ; Vāmana *ad* iv. 3, 10 anon., etc.).
मौलौ वेगादुदस्तत्यपि (i. 11).
यस्योद्योगे बलानां (iii. 169).

विद्राणे रुद्रवृन्दे (i. 125 = *Śp.* 112 = *Caṇḍīśataka* 66, as Peterson points out; and **S.-Hārāv.* 13*b*).

संमि[*sic*]**ष्टो ग्रामदेव्यास्** (ii. 870 = *Śp.* 3947, **मयूरस्य**).

स्वेच्छारण्यं लुठित्वा (i. 146 = Peterson, *Report*, ii, p. 58; **Sml. P.* 5*b*, *B.* 14*a*; **S.-Hārāv.* 15*a*).

Sml.* **अन्योन्याहतदन्तनाद (B. 126*b*, P. 102*a* = *Śp.* 3934).

उद्यद्बर्हिषि . . . (see below **नृत्यद्बर्हिणि**).

कवीनामगलद्दर्पो (P. 14*a* = *Harṣac.* i. 11).

कारञ्जोः कूजयन्तो (B. 116*b*, P. 95*a* anon. = *Śp.* 3851).

कीर्त्तिः प्रवरसेनस्य (P. 14*b* = *Harṣac.* i. 14).

गम्भीरोद्गर्जितेन त्रिभुवन (B. 118*b*).

ग्रीष्मोष्मप्लोषशुष्यत् (P. 95*b*, B. 117*a* = *Sbhr.* 1715; *Śp.* 3855).

दुःखानि संदिशन्त्या (B. 64*a* = *Sbhr.* 1390 ?).

नमस्तुङ्ग . . . (B. 5*a*; see **Skm.* above).

नाधन्यानां निवासं (B. 180*a*).

नूनमाज्ञाकरस्तस्याः (B. 92*a* = *Krs.* 237 anon.; **S.-Hārāv.* C 4*b*, 37 anon.; **Sāras.* i. 34 anon.; etc.).

नृत्यद्बर्हिणि दर्दुरारवपुषि (B. 121*b* = **उद्यद्बर्हिषि** . . . *Śp.* 3397; *Sarasvatīk. ad* ii. 91 anon.; *Padyarac.* vii. 12).

पततु . . . (B. 147*b* = *Krs.* 312 above).

पश्चादङ्घ्रिं प्रसार्य (B. 177*a* = *Harṣac.* iii; **Skm.* v. 9, **विक्रमादित्यस्य**; *Sbhr.* 2420; *Kāvyapr., ad* x. 25 anon.).

पुण्याग्नौ . . . (B. 127*b*; see **Skm.* above).

भ्राम्यच्चीत्कारचक्र (B. 117*a* = *Śp.* 3857).

यथा यथास्याः कुचयोः (B. 92*a* = *Śp.* 3285, **कस्यापि**; **Sāras.* i. 12 anon.).

सन्मार्गे तावदास्ते (B. 92*a* = Bhartṛhari, i. 59; *Sbhr.* 2246, **धर्मकीर्त्तेः**; *Śp.* 3300; *Vetālap.* xiv. 3 anon.).

सर्वाशारुधि दग्ध (P. 95*a*, B. 116*b* = **S.-Ratnak.* iii. 339 anon.; *Sbhr.* 1708; *Śp.* 3854; *Sarasvatīk. ad* ii. 91, v. 170 anon.; Hemac., p. 207 anon.).

सूत्रधारकृतारम्भैर् (P. 14*a* = *Harṣac.* i. 15).
स्वेच्छारम्यं . . . (P. 5*b*, B. 14*a*; see **Skm.* above).
हरकण्ठग्रहानन्द (P. 3*b*, B. 7*a* = *Harṣac.* i. 2; **Sūkti-ratn.* 8 anon.; *Śp.* 68).

Padyāv.* **चित्राय त्वयि चिन्तिते (358).

Sabhyāl.* **दूरादेव कृताञ्जलिर्न (v. 23*b* = *Sbhv.* 1709; *Śp.* 3859).

Subhāṣ.* **प्रीतिं न प्रकटीकरोति (v. 22 = *Sbhv.* 493).

S.-Hārāv.* **अङ्गणवेदिर्वसुधा (63*a* 651, 77*a* 47 = *Harṣac.* vii. 1; *Sbhv.* 2270; *Śp.* 230).
कीर्त्तिः . . . (41*a*, 250; see **Sml.* above).
दुःखानि . . . (C 35*a*, 81; see **Sml.* above).
नवोक्तिर्जा(°वो ऽर्थो जा)तिरग्राम्या (39*b*, 212 = *Harṣac.* i. 8; **Subhāṣ.* ii. (14*a*) anon.; *Sbhv.* 137; *Śp.* 152).
वक्रोक्त्यां मेण्ठराजस्य (41*a*, 251 = Peters. ii. 64).
विकचकचकलाप (C 2*b*, 19 = *Sbhv.* 1484, **पुण्यस्य**; *Śp.* 3288, also **पुण्यस्य** and **कालिदासस्य**).
विद्राणे . . . (13*b*, see **Skm.* above).
सन्ति श्वान इवासंख्या (35*a*, 155 = *Harṣac.* i. 5; *Śp.* 157).
स्वेच्छारम्यं . . . (14*a*, see **Skm.* above).

Sbhv. **अङ्गणवीथी** . . . (2270 = *Harṣac.* vii. 1, etc.; see **S.-Hārāv.* above).
एकैकातिशयालवः (492).
करिकलभ विमुञ्च लोलतां (622 = *Harṣac.* ii, near the end).
गतप्राया रात्रिः (1612 = *Krs.* 367, **महोदधेः**, etc.).
गम्भीरस्यापि सतः (1837).
ग्रीष्मोष्म . . . (1715, see **Sml.* above).
घ्रात्वा श्रोणीमजाया (2423 = *Śp.* 586, **कस्यापि**).
तरलयसि दृशं किमुत्सुकां (695 = *Harṣac.* i; *Ak.*, p. 258; Hemac. Comm., p. 338 anon.).
दुःखदग्धं प्रविशन्त्यास् (1390, see **Sml.* above).
दूरादेव . . . (1709, see **Sabhyāl.* above).
द्वारं॰गृहस्य . . . (1853, see **Skm.* above).

धृतधनुषि बाहुशालिनि (2269 = *Harṣac.* vii. 2; *Śp.* 3965).
नमस्तुङ्ग . . . (8, see **Skm.* above).
नवो ऽर्थो . . . (137, see **S.-Hārār.* above).
नीलोत्पलवने रेजुः (1810).
पततु . . . (2120 = *Krs.* 312 above).
पश्चादङ्घ्रिं . . . (2420, see **Sml.* above).
प्रीतिं न . . . (493, see **Subhāṣ.* above).
बभूव गाढसंतापा (1791).
मुखमात्रेण काव्यस्य (138 = *Śp.* 160).
लवणाम्बुधेरम्भः (1809; ? Bāṇa).
वक्त्राम्भोजं सरस्वत्य° (2592 = *Bhojapr.* 227; *Kāvyapr.* *ad* vii. 9 anon.).
वरमियमङ्कुशचतिर् (632).
वियोगिनी चन्दनपङ्क (1075).
सर्वाशारुधि . . . (1708; see **Sml.* above).
स्तनयुगमश्रुस्नातं (2482 = *Kādambarī*, 19; *Aucity.* *ad* 20; Hemac. Comm., p. 180 anon.).
स्वेदाम्भःकणिकाचितेन (1710).
हे हेमन्त स्मरिष्यामि (1836 = **S.-Muktāv.* xxix. 19 anon.; *Śp.* 3923, **कस्यापि**).

Śp. **अङ्गणवेदी** . . . (230; see **S.-Hārār.*, etc., above).
अन्योन्याहतिदन्त (3934; see **Sml.* above).
उद्यद्बर्हिषि . . . (3397; see **Sml.*, etc., above).
कारञ्जीः . . . (3851; see **Sml.* above).
ग्रीष्मोष्म . . . (3855; see **Sml.*, etc., above).
दामोदरकराघात (498 = Kṣīrasvāmin *ad* *Amarakoṣa*, i. 1, 5, 7).
दूरादेव . . . (3859; see **Sabhyāl.*, etc., above).
धृतधनुषि . . . (3965; see *Sbhr.*, etc., above).
नमस्तुङ्ग . . . (60; see **Skm.*, etc., above).
नवोक्ति . . . (152; see **S.-Hārār.*, etc., above).
पततु . . . (3946; see *Krs.* 312, etc., above).
पुष्णामी . . . (3946; see **Skm.*, etc., above).
भ्राम्यत्सीत्कार . . . (3857; see **Sml.* above).

मुखमात्रेण . . . (160 ; see *Sbhv.* above).
मृत्युः शरीरगोप्तारं (380 = *Sbhv.* 2309 (यमः°) कस्यापि ; **Sml. P.* 24*a*, व्यासस्य ; **S.-Ratnak.* vi. 169 anon. ; **S.-Hārāv.* 70*b*, 768 anon.; **Sūktiratn.* 238 anon.).
वाताकीर्णविशीर्ण (3856 = *Sbhv.* 1713, कस्यापि ; **Saml.* 253 anon. ; **S.-Ratnak.* iii. 348 anon.).
विकचकचकलाप (3288 ; see **S.-Hārāv.*, etc., above).
विद्राणे . . . (112 ; see **Skm.*, etc., above).
सन्ति श्वान . . . (157 ; see **S.-Hārāv.*, etc., above).
सन्मार्गे . . . (3300 ; see **Sml.*, etc., above).
सर्वाशारुधि . . . (3854 ; see **Sml.*, etc., above).
हरकण्ठ . . . (68 ; see **Sml.*, etc., above).

Aucityav. ad 14 = *Kvs.* 227, धर्मकीर्त्तेः ; *ad* 20 = *Kādambarī* 3. (The verses quoted from the *Padyakādambarī* are, of course, not by Bāṇa.)

Kkbh. ad ii. = 1 *Kādambarī* 6.

Suvṛttat. ad ii. 17 = *Kādambarī* 2 and 4.

Padyarac. उद्यद्वर्हिषि . . . (vii. 12 ; see **Sml.*, etc., above).

Al., p. 30 anon. = *Kādambarī* 2.

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra*, i. 158 ; iii. 7 quotes short fragments from the *Kādambarī*.

BIMBOKA (Aufrecht, C.C. i, p 373. No information : see HIMBOKA).
285 अत्रैव स्वयमेव चित्रफलके.

**Skm.* मया तावन्नोत्रस्खलित (ii. 197 = *Kvs.* 369, हिम्बोकस्य, etc.).

BUDDHĀKARAGUPTA (no information).
17 द्युतिस्वच्छज्योत्स्नापटल.

BHAGĪRATHA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 379–80. No information : identical with Bhagīrathadatta ?)
44 लक्ष्म्याः केशप्रसवरजसां (**Skm.* i. 292).

**Skm.* धात्री धातुं वहति (v. 194 ; given by Aufrecht, with translation, loc. cit.).
मिश्रीभूतां तव तनुलतां (i. 139).

लक्ष्म्याः . . . (i. 292 ; see above).
वैदग्ध्यभ्रमबद्ध (ii. 604).
स्फुटकोकनदारुण (i. 368).

BHAGĪRATHADATTA.
भवजलधिजलावलम्ब (i. 108).

BHAVABHŪTI (eighth century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 63–4 ; C.C. i, p. 398 ; Bhandarkar, Introduction to his edition of the *Mālatīmādhava*, pp. ix–x ; op. cit., pp. xviii, xxxv ; Peterson, *Fourth Report*, p. lxxxvi ; op. cit., pp. 77–8).

105	= *Mālatīm.*	ix. 14.	429	= *Mālatīm.*	ii. 3.
106	= ,,	ix. 23.	[465 anon.	= ,,	i. 16.]
107	= ,,	ix. 15.	[466 anon.	= ,,	i. 34.]
108	= ,,	ix. 16.	[467 anon	= ,,	i. 37.]
167	= ,,	v. 29.	[468 anon.	= ,,	ix. 11.]
230–1	= ,,	i. 27–8.	[476 anon.	= ,,	v. 10.]
232	= ,,	i. 30.			
233	= ,,	i. 29.	322	= *Uttarar.*	i. 27.
[423 anon.	= ,,	ii. 1.]			

**Skm.* उषसि गुरुसमचं (ii. 704 = *Kvs.* 329 anon.).
कां तपस्वी गतोऽवस्थां (i. 109).
गाढग्रन्थिप्रफुल्ल (i. 62).
चूडापीडनिबद्धवासुकि (i. 57).
दोर्दण्डाञ्चितचन्द्रशेखर (v. 93 = *Mahāvīrac.* i. 45, दोर्लीलाञ्चित° ; *Mahānāṭ.* i. 38 ; *Daśar. ad* iv. 73 anon. ; *Sāhityad.*, p. 91 anon. ; Vāmana *ad* i. ii. 12 anon.).
निःससार करघात (i. 397).
पक्ष्मालीपिङ्गलिम्नः (i. 69).
भुवां घर्मारम्भे (ii. 781 = *Kvs.* 90 anon.).
लघुनि तृणकुटीरे (ii. 866 = *Sbhv.* 1840, कमलायुधस्य : *Sp.* 3922, ditto ; *Daśar. ad* iv. 20 anon.).
वैकुण्ठस्य करङ्क (i. 88).
शौर्यं शत्रुकुलक्षयावधि (i. 223 ; cf. **S.-Saṃgraha*, xxix. 11, शौर्यं शत्रुजयावधि anon., etc.).

**Padyāv.* 321 = *Mālatīm.* ix. 11 ; *Uttarar.* iii. 31 ; *Kvs.* 468 anon. 322 = *Mālatīm.* ix. 42.

*Sml.

	Mālatīm.		Mālatīm.
B. 64a	= i. 22.	B. 179a	= v. 19.
. 70b (P. 64b)	= i. 17 ; iii. 9.		
. 71a (P. 64b)	= iii. 12.		*Uttarar.*
. 72b	= v. 7, 9.	B. 62b	= iii. 26.
. 75a	= ix. 42.	B. 108a	= i. 35.
75b (P. 67b)	= ix. 12.	B. 184a	= ii. 20.
76a	= i. 30.	B. 188b	= vi. 25, 19.
. 105	= vi. 15.	B. 189a	= vi. 9.
B. 133a	= iv. 10.		
P. 134b	= v 16.		*Mahāvīrac.*
B. 147a	= v. 13.	B. 163b	= i. 45.
B. 162b (P. 135a)	= v. 17,18.	B. 192b (P. 154a)	= ii. 36, 26.

S.-Hārār.

14a = *Mālatīm.* Prol. 1.
72a, 786 = *Uttarar.* vi. 14.
74a, 819 = *Śakuntalā*, 176 (!).
39b, 234 = *Mālatīm.* i. 15.
41b, 258 = „ ix. 11 ; *Uttarar.* iii. 31 ; *Krs.* 468 anon.
42a, 263 = „ ix. 42.

Also the following—

निखिलैर्निरस्तमङ्गैर् (C 11b, 125 = **Sml. B.* 96a, *P.* 79b, **मालतीमाधवस्य** ; **Sabhyāl.* i. 101 anon. ; **S.-Mukt.* i. 23 anon.).

भजेम भवद्भक्तिकं (28b, 64).

Sabhyāl. 24a = *Mālatīm.* iv. 10.
29a = „ i. 28 ; *Krs.* 231.
xa = *Uttarar.* i. 27 ; *Krs.* 322.

Sbhr. 81 = *Mālatīm.* Prol. 1.
1297 = „ i. 27, *Krs.* 230.

Śp.

91 = *Mālatīm.* Prol. 1.
99 = „ Prol. 3.
3453 = „ ix. 42.
3850 = „ iv. 10.
4075 = „ v. 16.

4076 = *Mālatīm.* v. 18.

215 = *Uttarar.* ii. 7.
414 = „ ii. 4.

Also the following (given by Aufrecht, with translation, Z.D.M.G. xxvii, pp. 63–4)—

अलिपटलैरनुयातां (791).
दैवाद्यद्यपि तुल्यो (749).
निरवद्यानि पद्यानि (146 = *Sml. P. 12b, मालतीमाधवस्य; *S.-Ratnak. ii. 12 anon.; Bhojapr. 201).

Aucityar. *ad* 13 = *Uttarar.* iv. 27, 29.
ad 16 = „ v. 34.
ad 27 = „ ii. 27.

Suvṛttat. *ad* ii. 32 = *Mālatīm.* v. 30; also
अद्यानाद्यदि वाधिपत्य (*ad* ii. 37 = *Skm. v. 112 anon.; *Mahānāṭ.* vii. 44; *Dūtāṅgada*, iii. 19).

Rasagaṅg., p. 277 = *Mālatīm.* i. 28 (*Kvs.* 231).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (Aufrecht's edition, p. xix), i. 108 = *Mālatīm.* vi. 10; also (fragment).
उत्तालः किङ्किणीनां (*ad* iv. 18 = *Mālatīm.* v. 4*d*).

Rāyamukuṭa's commentary on the *Amarakośa*.
ad i. 75, ऊर्ध्वं धूनोति = *Mālatīm.* v. 4*c*.
ad ii. 5, 10, स एव रौहिषां मध्ये चरति.
ad iii. 1, 64, सरसमुपांसि (*sic*).

BHĀGURA (= *Vāgura?* Aufrecht, C.C. i, p. 558. No information; see below under VĀGURA).
175 अनेन कुम्भद्वय.

BHĀVĀKADEVĪ (BHĀVADEVĪ. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 520; C.C. i, p. 407. No information).
177 सज्ञ्मानौ तुल्याव° (*Skm. ii. 379, राजशेखरस्य).
359 तथाभूदस्माकं (*Skm. ii. 232, अमरोः; *Sbhr.* 1622, कस्यापि; Amaru, 69, etc.).

*Skm. किं पादान्ते पतसि (ii. 231 = *Kvs.* 356, वाक्कूटस्य; *Padyāv. 377, कस्यचित्: given by Aufrecht, loc. cit., with translation).

BHOJA DEVA (eleventh century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 67–9; C.C. i, p. 418; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xxxvii–iii).

184 तन्वङ्ग्याः स्तनयुग्मेन (*Śp*. 3340, कस्यापि; *Sāhityad.*, p. 290 anon.; etc.).

419 असौ गतः सौगत एव.

**Skm.* अस्तंगतभारविरवि (v. 126).

कतिपयदिवसस्थायी (iv. 98 = *Śp*. 1124, कस्यापि; **S.-Muktāv.* v. 11 anon.; **S.-Ratnak.* vi. 141 anon.; *Bhojapr.* 39).

कस्मात्पार्वति निष्ठुरासि (i. 31).

मन्थानोल्लोललीला (i. 329).

वारं वारमनेकधा (ii. 21).

वृषधन धनदप्रिय (i. 15).

सौजन्याम्बुनिधे (iii. 151 = *Sarasvatīk. ad* i. 71 anon.).

**Sml.* अङ्गारैः खचितेव भूः (B. 115*a* = *Śp*. 3827).

अमी तिलास्तैलिक (P. 53*a* = *Śp*. 1189, कस्यापि; **Sūktiratn.* 724 anon.).

अस्पृश्य संगतिमिह प्रविहाय (P. 53*b*, B. 58*b*).

आदाय चापमचलं कृत्वा (B. 5*b* = *Kāvyapr. ad* ix. 8 anon.; *Ak.*, p. 245 anon.).

आदाय द्रुतमाकृतेरुपशमाद् (B. 36*a*).

आपुष्पप्रसरान्मनोहरतया (B. 51*b*, P. 46*b* = *Śp*. 1028).

उत्पाद्य यत्स्वयमपि प्रबला॰ (B. 29*a*).

एकस्यायमुदेति मूर्धनि (B. 57*a* = **Skm.* iv. 164, पुण्ड्रोकस्य; **Sāras.* iv. 46 anon.; *Śp*. 1070, कस्यापि).

किं ते नम्रतया किमुन्नततया (B. 51*a*, P. 45*b* = **Skm.* iv. 270, कविराजश्री-नारायणस्य; **Sūktiratn.* 591 anon.; *Śp*. 1004; *At.*, p. 7 anon.).

किं ब्रूमो जलधेरनन्तमहिम (B. 188*a*, P. 152*b*, कस्यापि; for a similar commencement cf. the verse किं . . . ॰धेः श्रियं; **Skm.* iv. 38, शब्दार्णवस्य; *Siṃhāsanadvātriṃśikā*, 86).

खेदं ये जनयन्ति ये (B. 30*a*).

गम्भीरस्य महाशयस्य (B. 58*b*).
जातिं यथानुसरसि त्वमिह (B. 37*a*).
तेजो दर्शयसि त्वमीदृशमपि (B. 38*a*, P. 32*b*).
तवैतद्वाचि माधुर्यं (P. 28*b* = *Śp.* 842; **Sūktiratn.* 519 anon.; **S.-Ratnak.* vi. 447 anon.).
ते सन्ति हन्त बहवो भुवि (B. 58*a*, P. 52*b*).
पाथोनाथ जगत्यहंकृतिभृतो (B. 44*a*).
ब्रूमः किं नभसो निसर्गमहतः (B. 188*a*).
भीमश्याम प्रतनुवदन (B. 58*b* = *Śp.* 1147).
भ्रातश्चन्दन किं ब्रवीमि (B. 50*b*, P. 45*a* = *Śp.* 993; **S.-Ratnak.* 53*b*, 145; **Sūktiratn.* 582 anon.; for a similar beginning cf. **Skm.* iv. 169, भ्रा° °न शैल मुञ्च).
माकन्देषु न यद्यपि प्रतिदिनं (B. 110*b*).
यः कृष्टं कुरुते मुख (P. 33*a*).
यः संतापमपाकरोति (B. 33*b*, P. 30*a* = **Padyāmṛtat.* iii. 38; *Śp.* 809).
यः पीयूषसहोदरैः (B. 57*a* = *Śp.* 1164; **Sūktiratn.* 708 anon.).
यत्सद्गुणो ऽपि सरलो ऽपि (P. 53*a*, B. 58*a* = **Sūktiratn.* 735 anon.; *Śp.* 1198, कस्यापि).
यद्पि विबुधैः सिन्धोरन्तः (B. 94*a*, P. 77*b*, भासस्य = *Kvs.* 163, लक्ष्मीधरस्य).
यद्वल्लास्यभितो वृथा (B. 46*a*).
ये सन्तोषसुखप्रबुद्धमनसः (B. 56*b* = *Bhartṛhari*, iii. 12; *Sbhv.* 1027, लुङ्गसूनोर्विद्याधरस्य; *Śp.* 1065, विद्यापतेः).
रत्नानां न किमालयो (B. 56*b* = *Śp.* 1072, कस्यापि).
रूपं वपुर्न च विलोचनहारि (B. 41*b*, P. 36*a* = **Sūktiratn.* 566 anon.).
वह्निं विशाम्यसि निमज्ज (B. 58*a*).
शीतार्त्तिप्रसरस्यथाकुल (B. 126*b*, P. 101*b* = *Śp.* 3933).
शुभ्रे को ऽयं वृक्षो (P. 126*a* = *Sarasvatīk. ad* i. 86 anon.; *At.*, pp. 36–7 anon.).
शुभ्रत्वं यदिदं य एष (P. 52*b*, B. 57*b*).
श्लाघ्यं महत्त्वमेकस्य (B. 57*a*).
सद्वंशस्य प्रविततगुण (P. 53*b*, B. 58*a*).

सद्वृत्तस्य च वंशजस्य च (B. 57*b*, P. 52*a*).
सान्द्रज्योतिःपटलदलित (B. 58*b*, P. 53*b*).
स्त्रेहं यत्त्वमिहावसज्य (B. 58*a*, P. 53*a*).
स्फुरद्भीमाभोगः (B. 119*a*).
स्वीकृत्य भ्रमिमभ्युपेत्य (P. 52*b*).
हंहो बकोट यदि (B. 36*a*).

Śp. **अङ्गारैः** . . . (3827 ; see **Sml.* above).
अत्यच्छं सितमंशुकं (3833 = **Sml. P.* 93*b* anon.).
आपुष्प . . . (1028 ; see **Sml.* above).
उपरि पयोधरमाला (3884 = *Sbhv.* 1745, **कस्यापि** ; *Kvs.* 484 anon., etc.).
किं ते नम्र . . . (1004 ; see **Sml.* above).
कियन्मात्रं जलं (561 = *Sarasvatīk. ad* i. 125, ii. 144 anon.).
कृतोपकारं प्रियबन्धुं (3589 = *Sbhv.* 1900, **कालिदासस्य**).
तवैतद्वाचि . . . (842 ; see **Sml.* above).
भीमश्याम . . . (1147 ; see **Sml.* above).
भूरिभारभराक्रान्तो (562 = **Sūktiratn.* 409 anon.; *Sarasvatīk. ad* i. 7 anon.).
भ्रातश्चन्दन . . . (993 ; see **Sml.* above).
मयि जीवति बीजाढ्ये (after lix. 42, two MSS. Aufrecht).
मान्धाता स महीपति (4002 = *Vetālap.*, p. 59 ; *Bhojapr.* 38).
यः पीयूष . . . (1164 ; see **Sml.* above).
यः संताप . . . (809 ; see **Sml.* above).
यदेतच्चन्द्रान्तर् (563 = **S.-Ratnak.* iv. 78 anon.: **S.-Prab.* 38 anon. ; *Sbhv.* 1979, **श्रीहर्षदेवचौरयोः** ; *Sarasvatīk. ad* iv. 51 anon. ; *Sāhityad.* 295 anon. ; *Bhojapr.* 233).
येषां वल्लभया समं (4106).

Bhoja's **कविवर्ग**.

अभूत्प्राची पिङ्गा (3717 = **Sāras.* iii. 33 anon. ; *Sbhv.* 2218, **कस्यापि** ; *Bhojapr.* 260 ; *Padyarac.* ix. 11, **भोजप्रबन्धात्**).
विरलविरलीभूतास्तारा: (3718 = *Sbhv.* 2217, **कस्यापि** ; *Bhojapr.* 259 ; *Padyarac.* ix. 10, **भोजप्रबन्धात्** ; **Saml.* 189 anon. ; **S.-Prab.* 21 anon.).

Padyarac. यद्यपि बकुगुणागम्यं (xiv. 53 = **Sūktiratn.* 694 anon.; *Śp.* 1149, कस्यापि).

Ekāv., p. 146. यदि भवति वचश्च्युतं = *Sarasvatīk.* i. 159.

Bhramara Deva (Aufrecht, C.C. i, p. 419. No information).

434 बाष्पस्रचुषि नाञ्जनं.

**Skm.* दन्ताग्रग्रहण (ii. 45 = *Sbhr.* 2111, डामरस्य).

Madhukūṭa (Aufrecht, C.C. i, p. 426. No information).

406 अद्योद्यानगृहाङ्गणे:.

**Skm.* तत्तावदेव शशिनः (iv. 29 = *Sbhr.* 555, प्रकाशदत्तस्य; *Sarasvatīk. ad* ii. 57 anon.; Hemac. Comm., p. 9 anon.; **Subhāṣ.* vii. (37*a*), प्रकाशवर्षस्य).

Madhuśīla (= Madhuraśīla, Mādhavaśīla? Aufrecht, C.C. i, p. 426. No information).

99 तोयोत्तीर्णाः श्रयति कवरीः (**Skm.* ii. 787).

**Skm.* ii. 787 = *Krs.* 99 above; also मद्रोष्मप्रागल्भ्याद् (iv. 110).

**Sml.* गीतोर्वैणवमन्द्रनादमधुराः (B. 19*a*, माधवशीलस्य; P. 8*b*, मालतीमाधवस्य).

Manovida (no information. = Manovinoda?).

64 हृद्यस्निग्धैः परभृतरुतैर्.

65 लोलैः कोकिलमण्डलैः.

135 (imperfect verse; lacks beginning).

283 स्वेदापूरविलुप्तकुङ्कुम°.

284 धूमेनेव हते दृशौ.

Manovinoda (Aufrecht, C.C. i, p. 429. No information).

189 व्यर्थं विलोक्य कुसुमेषुम् (**Skm.* ii. 110).

219 बिसकवलनलीला°.

220 अयं लोलं मुक्तावलो° (**Skm.* ii. 378, मनोविनोदहतः, *sic*, see below).

221 मन्ये हीनं स्तनजघनयोर्.

222 यच्चैतन्मृगनाभिपत्त्रतिलकं.

301 नवनवरहोलीला.

302 तस्यापाङ्गविलोकितस्य.

382 अहो दिव्यं चक्षुर्वहसि.

**Skm.* ii. 110 = *Kvs.* 189 ; ii. 378 = *Kvs.* 378 ; also

दूरोत्पुच्छः सलय (ii. 846).

यद्यप्यहं शशिमुखी (ii. 836).

It is to be noted that Aufrecht's Manovinodakṛt (C.C. i, p. 429) will disappear as a separate author, the phrase of ascription, मनोविनोदकृत:, no doubt, either implying that Manovinoda was properly the name of the *work* and thence a sobriquet of the author, or meaning 'composed by Manovinoda'.

Mayūra (seventh century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 70–1 ; C.C. i, p. 432 ; Peterson, op. cit., p. 86 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxxviii).

53 संसक्तं सिक्तमूलाद् (*Sūryaśataka*, 34).

**Skm.* अन्यस्त्री संप्रतीमं (i. 140).[1]

अस्रस्रोतस्तरङ्ग (i. 203).[2]

शम्भो स्वागतमास्यतां (i. 261 = **Padyār.* 146 ; *Kṛṣṇakarṇāmṛta*, ii. 59).

संव्यानांशुकपल्लवेषु (i. 73).[3]

**Sml.* साभिप्रायं प्रणयसरसं (B. 72*a*).

---

[1] अन्यस्त्री संप्रतीमं कुरु मदनरिपो स्वाङ्गदानप्रसादं
नाहं वोढुं समर्था शिरसि सुरधुनीं नापि संध्यां प्रणन्तुम् ।
इत्युक्त्वा कोपविद्धां विघटयितुमुमामात्मदेहं प्रवृत्तां
रुन्धानाः पान्तु शंभोः कुचकलशहठस्पर्शहृष्टा भुजो वः ॥

अस्रस्रोतस्तरङ्गभ्रमिषु तरलिता मांसपङ्के ऽभ्यटन्तः
स्थूलास्थिग्रन्थिभङ्गे धवलबिसलताग्रासमाकल्पयन्तः ।
मायासिंहस्य शौरेः स्फुरदरुणहृदम्भोजसंश्लेषभाजः
पायासुर्दैत्यवक्षःस्थलकुहरसरोराजहंसा नखा वः ॥

संव्यानांशुकपल्लवेषु तरलं वेणीगुणेषु स्थितं
मन्दं कञ्चुकसंधिषु स्तनतटोत्सङ्गेषु दीप्तार्चिषम् ।
आलोके त्रिपुरावरोधनवधूवर्गस्य धूमध्वजं
हस्तस्रस्तशरासनो विजयते देवो दयार्द्रेक्षणः ॥

Sbhv. अनुद्विग्नमभ्यास (2045 = *Śp.* 3958, कस्यापि).
आघ्रायाघ्राय गन्धं (2422 = *Śp.* 585).
आरोपयसि मुधा किं (128 = *As.*, p. 177 anon.).
आहत्याहत्य मूर्धा (2425 = *Śp.* 597).
इत्थं पशुपतिपिशुन (129 = इति . . . *As.*, p. 177 anon.).
किं मे दुरोदरेण (124 = *As.*, p. 176 anon.).
चन्द्रग्रहणेन विना (126 = *As.*, p. 177 anon.).
भूपालाः शशिभास्करान्वय (2515 = **Skm.* iii. 71, विद्यायाः = राजानः° **Padyāmṛtat.* ii. 7 anon.; **S.-Ratnak.* iv. 41 anon.; **Śāras.* ii. 36 anon.).
वसुरहितेन क्रीडा (125 = *As.*, p. 177 anon.).
विजये कुशलस्त्र्यक्षो (123 = *As.*, p. 176 anon.).
हा राहो निकटस्थे (127 = *As.*, p. 177 anon.).

Śp. 137 = *Sūryaś.* 1–2; also
आघ्राया° . . . (585 = *Sbhv.* 2422 above).
आहत्या° . . . (597 = *Sbhv.* 2425 above).
संविष्टो यामदेव्याः (3947; see under Bāṇa, **Skm.*, above).

Kkbh. ad iv. 1 = *Sūryaśataka*, 18.

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (Aufrecht's edition, p. xix): *ad* iv 51 = *Sūryaśataka* 19; iv. 213 = 71; iv. 233 = 42.

Mahāvrata (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 520–1; C.C. i, p. 443. No information).
402 तत्तद्दत्त्यपि यथावसरं (*Śp.* 3536, कस्यापि).

**Skm.* मज्जन्नापि हि निष्फलं (v. 307; given with translation by Aufrecht in the article cited).

Mahodadhi (Aufrecht, C.C. i, p. 446. No information).
367 गतप्राया रात्रिः (*Sbhv.* 1612, बाणभट्टस्य; *Śp.* 3713, कस्यापि, etc.).

**Skm.* अम्भः कर्दमतामुपैति (iii. 158 = *Khaṇḍa*, p. 97).
मध्येवेश्म समुन्नता (ii. 261).
बाहव्यूहखुराग्र (iii. 176 = **Padyāmṛtat.* ii. 47, भानुकरस्य; **S.-Ratnak.* iv. 29 anon.; **Śāras.* iii. 34 anon.; *Padyarac.* iii. 14, भानुकरस्य).

Māgha (*c.* 650–700 A.D., son of Dattaka Sarvāśraya, grandson of Suprabhadeva, who was minister of King Varmalāta. Aufrecht, Z D.M.G. xxvii, pp 72–3; C.C. i, p. 446; Peterson, op. cit., pp. 87–8; *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 176; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxxix; Kielhorn, *Nachrichten von der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, Philologisch-historische Klasse, 1906, pp. 143–6).

339–40 = *Śiśup.* xi. 29, 34.

**Skm.* स जयति गिरिकन्या (i. 131).[1]

**Sml.* (Bhandarkar, op. cit.).

Śiśup.	**Sml.*	*Śiśup.*	**Sml.*
iii. 43, 51	= B. 186*a*.	ix. 6	= B. 135*a*.
v. 48, 50	= B. 176*b*.	18	= B. 133*b*, P. 107*a*.
54	= B. 177*a*.	x. 6, 13, 28	= B. 142*b*.
vi. 49	= B. 124*b*.	47	= B. 146*a*.
65	= B. 127*a*.	74	= B. 147*b*, P. 118*a*.
vii. 52	= P. 124*a*.	79	= B. 146*a*.
55, 61	= B. 129*b*.	xviii. 58, 60	= B. 162*a*.

**Sabhyāl.*

Śiśup.	**Sabhyāl.*	*Śiśup.*	**Sabhyāl.*
ix. 6	= A. 15*b*.	xi. 20	= A. 21*b*.
x. 13	= A. 18*b*.	33	= A. 9*b*.
xi. 19	= A. 23*a*.		

**S.-Hārāv.*

Śiśup.	**S.-Hārāv.*	*Śiśup.*	**S.-Hārāv.*
i. 26	= 47*b*, 360.	ii, 49	= 72*b*, 792.
ii. 45	= 72*a*, 785.	ix, 6	= 64*b*, 713.

अर्था न सन्ति न च मुञ्चन्ति (71*a*, 772 = *Sbhv.* 3180, कस्यापि; *Śp.* 407; *Bhojapr.* 278; **S.-Muktār.* vii. 1 anon.; **S.-Ratnak.* ii. 219 anon.: given by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 73).

---

[1] स जयति गिरिकन्यामिश्रिताश्चर्यमूर्ति-
स्त्रिपुरयुवतिलीलाविभ्रमभ्रंशहेतुः ।
उपचयवति यस्य प्रोन्नतैकस्तनत्वा-
दुपरि भुजगहारः स्थानवैषम्यमेति ॥

Sbhr. A large number of verses, all from the *Śiśupālavadha* (see any edition with *pratīkas*), except the following (2173 = *Śiśup.* xi. 18) :—

अलमलमनुगम्य (1043).

क्व भ्रातस्खलितो ऽसि (3072).

नारीनितम्बफलके (1561).

प्राप्यते गुणवतापि (2012 = *Kirāt.* ix. 58 !).

मा गमन्मदविमूढ (2009 = *Kirāt.* ix. 70 !).

शीलं शैलतटात् (3073).

Śp.

Śiśup.	*Śp.*
i. 23 =	4021.
52 =	3993.
ii. 32 =	461.
33 =	267.
45 =	266.
46 =	265.
47 =	462.
49 =	287.
104 =	223.
iii. 16 =	3525.
iv. 20 =	3737.
22 =	4022.
vi. 8 =	3796.
20 =	547.
vii. 50 =	3805.
vii. 52 =	3570.
viii. 18 =	3844.
ix. 6 =	450.
10 =	3585.
61 =	3440.
x. 13 =	3652.
xi. 19 =	3729.
20 =	3725.
39 =	3742.
64 =	3734.
xiv. 75 =	4020.
xvi. 26 =	216.
28 =	347.
29 =	348.

अर्था न सन्ति . . . (407 ; see **S.-Hārāv.* above).

Auctiyav. **बुभुक्षितैर्व्याकरणं न भुज्यते** (*ad* 30 = **S.-Muktāv.* iv. 5 anon. ; **S.-Ratnak.* ii. 170 anon.).

At., p. 19 = *Śiśup.* xii. 13.

Nami *ad* Rudraṭa.

p. 7 = *Śiśup.* xi. 67 ; i. 8.
p. 64 = „ iii. 33*c–d*.
p. 101 = „ iii. 3.
p. 112 = „ viii. 29.

Ekāv. Comm., p. 43 = xv. 87.

Padyarac. x. 22 = *Śiśup.* iii. 43.
ix. 16 = ,, xi. 9.
i. 13 = ,, xiv. 75.

Ujjvaladatta, *ad Uṇādisūtra*, occasionally quotes the *Śiśupāla-vadha*, as do the commentators on the *Amarakośa.*

MĀLĀYUDHA (no information).

48 बीजं ब्रह्मैव देवो (**Skm.* i. 314, हलायुधस्य).

MURĀRI (eighth to ninth century, of the Maudgalya gotra, son of Bhaṭṭa Śrī-Vardhamāna and Tantumatī, surnamed Bāla-Vālmīki. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 74; xxxvi, pp. 377–8; C.C. i, p. 462; ii, p. 106; Peterson, op. cit., pp. 91–2; *Fourth Report*, p. xcvii; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xx, xl–i; preface to edition of the *Anargha-rāghava* in Kāvyamālā 5).

29 वन्दे भुजभ्रमितमन्दर.

60 = *Anargh.* v. 6; 190–2 = vii. 80–2; 338 = vii. 107; 346 = iv. 3; 347 = iv. 6.

[524 anon. = vii. 90.]

**Skm.*

Anargh.	**Skm.*	*Anargh.*	**Skm.*
ii. 29	= v. 332.	vii. 61	= i. 408.
78	= i. 407.	79	= iii. 260.
iii. 1	= v. 206.	114	= i. 74.
54	= v. 92.	115	= ii. 591.
v. 20	= v. 45.	after No. 79	= iii. 262 (अद्य स्वर्गि).
vii. 38	= i. 134.	after No. 79	= iii. 261 (गीयन्ते).
43	= i. 348.		

Also the following:—

अये मुक्तारत्नप्रसर (iv. 90).[1]

---

[1] अये मुक्तारत्नप्रसर बहिरुद्द्योतय गृहा
नपि क्षोणीन्द्राणां कुरु फलवतः स्वानपि गुणान् ।
धिगन्धैवात्मानं जनयसि मुधा शुक्तिकुहरे
महाभोगीशो ऽयं जलधिरह कस्त्वां गणयति ॥

कामायुःष्टोमयज्वा (i. 357).[1]

जनानन्दश्चन्द्र (i. 374, ii. 362 = **S.-Hārāv.* C 8*a*, 78 anon.).[2]

देवीं वाचमुपासते (v. 134 = *Kuvalay. ad* 51 anon.; *Ak.*, p. 290 anon.; **S.-Ratnak.* ii. 31 anon.; **Sūktiratn.* 78 anon.; **Śāras.* iii. 90 anon.; but this verse is really concerning, also by ?, Murāri; see edition of the play in Kāvyamālā, p. 1 note).

यदस्त्रव्यापाराद् (iii. 187).[3]

यन्निस्त्रिंशहतोन्नतिर् (iii. 188).[4]

सप्तद्वीपकुटुम्ब (iii. 170).[5]

सोमार्धायितनिष्पिधान (i. 196 = *Khaṇḍap.* 34 (40)).

कामायुष्टोमयज्वा पुरमथनजटाचक्रकौमारभक्तिः
प्राणायामोपदेष्टा सरसिरुहवने शर्वरीसार्वभौमः ।
देवो जागर्ति भानोर्भुवनभरभृतः स्कन्धविश्रामबन्धुः
शृङ्गाराद्वैतवादी शमितकुमुदिनीमौनमुद्रो मृगाङ्कः ॥

जनानन्दश्चन्द्रो भवतु न कथं नाम सुकृती
प्रयातोऽवस्थाभिस्तिसृभिरपि यः कोटिमियतीं ।
भ्रुवोर्लीलां बालः श्रियमलिकपट्टस्य तरुणो
मुखेन्दोः सर्वस्वं हरति हरिणाक्ष्याः परिणतः ॥

यदस्त्रव्यापाराद्भिमुखहतैः क्षत्रियभटैः
स्वसत्त्वेन क्रीतं भुवनमभिसर्पद्भिरभितः ।
हृ(or कृ)तच्छिद्रश्रेणीविधुरपरिभोगं भगवतो
गभस्तीनां पत्युस्तितउतुलनां मण्डलमगात् ॥

यन्निस्त्रिंशहतोन्नतैररिशिरश्चक्रैर्बभूव क्षणं
लोके चान्द्रमसे विधुंतुदघटावस्कन्दकोलाहलः ।
किं चामीभिरपि स्फुरन्मुखतया शीतांशुकोटिभ्रमं
बिभ्राणैरुदपादि राजभवने भूयान्सुभिक्षोत्सवः ॥

सप्तद्वीपकुटुम्बभूतलभुवो निष्पीतसप्ताब्धय
स्तन्मार्गेण च सप्तपन्नगफणारत्नावलोकच्छिदः ।
क्रीडादिग्विजये च सप्तजगतीभाजो यदक्षौहिणी
जन्मानः प्रसरन्ति सप्तपवनस्कन्धस्पृशो धूलयः ॥

**Sml.*

Anargh.	**Sml.*	*Anargh.*	**Sml.*
i. 2	= B. 8*a*.	vi. 81	= B. 156*b*.
40	= B. 57*b*.	vii. 12	= B. 181*a*.
ii. 1	= P. 121*a*.	14	= B. 180*b*.
18	= B. 192*a*, P. 154*a*.	18	= B. 181*a*.
20	= B. 191*a*, P. 153*b*.	31	= B. 6*b*.
26	= B. 184*a*.	38	= B. 11*a*.
27	= B. 191*a*, P. 153*b*.	46	= B. 178*b*.
30	= B. 116*a*.	49	= B. 10*a*.
34	= B. 192*a*.	50	= B. 12*b*.
49	= B. 135*b*.	53	= B. 7*a*.
51	= B. 135*a*.	54	= B. 177*b*.
53	= P. 109*a*.	56	= B. 178*a*.
54	= P. 134*a*.	65	= B. 141*b*.
70–1	= B. 140*a*.	74	= B. 141*b*.
75	= B. 141*b*.	80	= B. 93*b*.
82	= B. 140*b*.	81–2	= B. 143*b*.
iii. 5	= B. 88*a*.	83	= B. 141*b*.
7	= B. 96*a*.	93	= B. 179*b*.
41	= B. 159*a*.	106	= B. 146*a*.
iv. 18	= B. 160*b*.	111	= B. 12*b*.
37	= B. 158*a*.	112, 114	= B. 5*b*.
47	= B. 160*b*.	116	= B. 182*b*.
52	= B. 158*a*, P. 129*b*.	118	= B. 7*b*.
v. 6	= B. 190*a*.	119	= B. 181*b*.
29	= B. 189*a*.	121	= B. 187*a*.
vi. 6	= B. 25*b*.	126	= B. 181*b*.
28	= B. 158*a*, P. 130*a*.	127	= B. 187*b*.
40	= B. 160*b*, P. 131*b*.	130	= B. 182*a*.
43	= B. 159*a*.	132	= P. 151*b*.
76	= B. 160*b*, P. 131*b*.		

Also the following :—

उन्मीलन्मणिरश्मिजाल (B. 165*b*).
न तावद्बिम्बोष्ठः स्फुरति (B. 143*b*).
प्रियङ्गुश्यामाङ्गो य इह (B. 190*b*).

पुरा प्रालेयशैलो ऽयं (B. 178*b*, P. 147*a*).[1]
यथा ताराचक्रं चरति (B. 141*b*).
वक्त्रे या मृगनाभिपङ्क (*B. 65a = Sbhr. 1092,* श्रीभानुषेणस्य).

**Sabhyāl.*

Anargh.	**Sabhyāl.*	*Anargh.*	**Sabhyāl.*
ii. 1	A. 22*b*.	ii. 75	iv. 78 (A. 17*a*).
5	A. 23*a*.	iii. 7	ii. (A. 9*a*).
52	A. 16*b*.	vii. 115	vii. (A. 19*a*).

**Padyaveṇī.* संग्रामाङ्गणमागते दशमुखे (vii. 1 (67*b*) = *Rasatar. ad* vii. (p. 44); *Padyavec.* xiii. 19, भानुकरस्य).

**S.-Hārāv.*

Anargh.	**S.-Hārāv.*	*Anargh.*	**S.-Hārāv.*
iii. 5	C 19*a*, 4.	vii. 80	C 8*b*, 84.
vii. 49	11*b*, 92.	114	4*a*, 24.
53	4*b*, 25.		

Also—

चर्चाभिश्चारणानां (30*a*, 82).[2]

अब्धिर्लङ्घित एव (32*b*, 18 = **S.-Ratnak.* ii. 31 anon.; *As.*, p. 75; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 534; a verse *concerning* Murāri, quoted by the editors of the play in the note to p. 1 of the Kāvyamālā edition).

Sbhr.

Anargh.	*Sbhr.*	*Anargh.*	*Sbhr.*
ii. 2	2169.	vi. 6	320.
iv. 12	364.	vii. 79	2638.
v. 23	1637.		

Śp.

Anargh.	*Śp.*	*Anargh.*	*Śp.*
iii. 5	3279.	vii. 17*a*	222.
41	3992.	74	3637.
iv. 18	3994.	80	3325.
37	4084.	81	3321.
52	4083.	115	3661.

---

1 पुरा प्रालेयशैलो ऽयमस्मिन्मकरकेतवे ।
मृतसंजीवनी दुर्गा महौषधिरजायत ॥

2 चर्चाभिश्चारणानां क्षितिरमण परां प्राप्य संमोदलीलां
मा कीर्त्तेः सौविदल्लानवगणय कविप्रा (*sic* for प्रो ?) तवाणी-
विलासान् ॥
गीतं ख्यातं न नाम्ना किमपि रघुपतेरद्य यावत्प्रसादा
द्वाल्मीकेरेव धात्रीं धवलयति यशोमुद्रया रामभद्रः ॥

Also—

किंचित्कोपकलाकलाप (4070 = **Padyaveṇī*, 68*b*, वररुचेः; *Padyarac.* xiii. 21, ditto).

प्रणयसहायकणवती (510).

Rasagaṅg., p. 534, अब्धिर्लङ्घित . . . (see **S.-Hārāv.* above).

Padyarac. xv. 74 = *Anargh.* v. 20. Also—

किंचित्कोप . . . (xiii. 21; see *Śp.* above).

श्यामाकतण्डुलविलेप (xv. 73 = **Padyaveṇī*, vi. (56*b*) anon.).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (fragments, no doubt from the *Anargharāghava*).

चारित्रव्यत्यासः सखि कथमयं केकयकुले (*ad* iv. 171).

चकारादुदरंभरयश्चकोराः (*ad* v. 19).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* (fragment).

ऐषिकमन्त्रमधिष्ठाय तदा तमस्त्रणा (*ad* ii. 8, 38).

Sarvānanda and Liṅgā Bhaṭṭa *ad Amarakośa*: see Śeṣagiri Śāstrin, *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1893–4, pp. 29, 37.

YAŚOVARMAN (or YAŚODHARMAN, eighth century, author of the *Rāmābhyudaya Nāṭaka*. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 75; xxxvi, p. 521; C.C. i, p. 474; Peterson, op. cit., p. 96; *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 177; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xli).

455 उच्छूनारुणमश्रुनिर्गम.

**Skm.* आक्रन्दाः स्तनितैः (ii. 518, यशोधर्मणः = *Sbhv.* 1776, आनन्दवर्धनस्य; Ānandavardhana *ad Dhvanyāl.* p. 92: given by Aufrecht with trans., Z.D.M.G. xxxvi, p. 521).

यत्त्वन्नेत्रसमानकान्ति (ii. 501, कालिदासस्य A.; यशोवर्मणः B. = *Sbhv.* 1366, श्रीयशोवर्मणः; *Mahānāṭ.* v. 2; *Sarasvatīk. ad* iv. 23, v. 185 anon. (relates to विरहिणो रामस्य); *As.*, p. 144 anon.; *Kuvalay. ad* 12 anon., *ad* 120 anon.; *Sāhityad.*, pp. 318, 326 anon.; *Suvṛttat. ad* ii. 39; *Ak.*, p. 339 anon.; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 744 anon.; *Padyarac.* vi. 13, कस्यापि).

*Sml. आक्रन्दा . . . (B. 75a, P. 67a; see *Skm. above).
कामस्यापि शराहतिर्न गणिता (B. 106b, राजपुत्रयशो° = *Sbhv.* 1634, शूरवर्मणः).
यत्त्वन्नेत्र . . . (B. 81b, P. 70a; see *Skm. above).

*S.-Hārāv. आक्रन्दा . . . (C. 42a, 262; see *Skm. above).

Sbhv. यत्त्वन्नेत्र . . . (1366; see *Skm. above).
रक्तस्त्वं नवपल्लवैर् (1364 = *Mahānāṭ.* iv. 34; *Av.*, p. 39 anon.; *Kuvalay. ad* 56 anon.; Ānandavardhana *ad Dhvanyāl.*, p. 90 anon.; Nami *ad* Rudraṭa's *Kāvyālaṃkāra*, x. 29 anon.; *Kkbh. ad* iii. 1, कालिदासस्य; Hemac., p. 20 anon.; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 558 anon.; *Ak.*, p. 298 anon.).

Śp. प्रौढच्छेदानुरूपो° (4071 = *Kāvyapr. ad* viii. 12 anon.; Hemac., p. 205 anon.; *Sāhityak. ad* viii. 11 anon.).

Aucityav. उत्पत्तिर्भगवत्कुले यदु° (*ad* 28, यशोवर्मदेवस्य; one MS. श्रीहर्षदेवस्य).

Suvṛttat.

यत्त्वन्नेत्र . . . (*ad* ii. 39; see *Skm. above).
स यस्य दशकन्धरं (*ad* iii. 21 = Hemac., p. 238 anon.).

Dhvanyāl.

हतककुपितैर्बाष्पाम्भोभिः (p. 133, रामाभ्युदये = *Sarasvatīk. ad* v. 170 anon.; *Dhvanyāl.*, p. 133, Comm., p. 132; Arjunavarman *ad* Amaru, 37 anon.; Hemac. Comm., p. 178 anon.).
स्थितमिति यथा शय्या (p. 148; रामाभ्युदये comm.).

Aufrecht (Z.D.M.G. xxxvi, p. 521) ascribes to Yaśovarman (on what grounds?) the verse—

स्मरनवनदीपूरेणो° (Amaru, 104; *Daśar. ad* ii. 15 anon.; *Dhvanyāl.*, p. 133; *At.*, p. 54 anon.; Hemac., p. 72; see above under Narasiṃha).

Yāgoka (no information).

151 स्मितज्योत्स्नालिप्तं.

Skm. ascribes to a Yogoka (Aufrecht, C.C. i, p. 481) the following:—

•अभ्यस्य स्मरदंशकौशल (ii. 35).
आर्यानङ्गमहाव्रतं (ii. 477).
विदलितकुचपाणि (ii. 689).

Yogeśvara ("praised by Bhavānanda (**Skm.* v. 126) and Vasukalpa (**Skm.* v. 128), the latter of whom mentions Rājaśekhara." Aufrecht, C.C. i, p. 481; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xli).

85 उपनयति कपोले.
96 अये तप्तजला नितान्तशिशिरा°.
97 मृद्वूयिष्ठतया गुरूण्य°.
98 दूरीभूतशरारि.
110 आसारान्तमृदुप्रवृत्तमरुतो (**Skm.* ii. 826, कस्यचित्).
132 एताः पङ्किलकूलकूढनलद (**Skm.* ii. 817, परमेश्वरस्य).
489 विस्फारायास्तरल (परमेश्वरस्य?).
507 व्यपेतव्यापारं (परमेश्वरस्य?).

**Skm.* अथोद्दामैरिन्दोः (i. 420).
अयमुदयति मुद्राभञ्जनः (ii. 711 = **S.-Hārāv.* C 32*b*, 53, पुष्टिंकरस्य; *Śp.* 3738, कस्यापि; *Sāhityad.*, p. 255 anon.; *Sarasvatīk. ad* i. 79, ii. 33 anon.; *Aś. ad* viii. 1 anon.).
आकुञ्चीकृतपृष्ठं (v. 18).
आरोहत्यवनीरुहः (ii. 796 = *Sarasvatīk. ad* i. 70).
आशाः प्रसादयतु पुष्यतु (iv. 25).
आश्लेषः प्रथमं क्रमेण (ii. 592 = *Śp.* 3664 anon.; Hemac. Comm., p. 100 anon.).
इदानीमर्घन्ति प्रथम (ii. 862).
इमास्ता विन्ध्याद्रेः (v. 39 = *Sarasvatīk. ad* iii. 8 anon.).
उच्छ्वासश्वर्यात्तवक्त्रः (v. 17).
उत्क्षिप्तं सखि वर्तिपूरित (ii. 303).
उद्वेगं जनयन्ति संचित (ii. 877).
एतस्याः स्मरसंज्वरः (ii. 163 = *Krs.* 424, राजशेखरस्य; *Bālar.* v. 13).
एते ते पुरतो मरुस्थलभुवः (iv. 299).

एते संप्रति वैमनस्य (ii. 763).
एवं स्थापय सुभ्रु (i. 26).
कपाले गम्भीरः कुहरिणि (i. 46).
कामं कूले नदीनाम् (ii. 806).
काश्मीरशोषिणि नवोदय (iv. 132).
गर्वायन्ते पलालं (ii. 852).
चन्द्रालोकय पश्य (i. 133).
छन्नोपान्ता निकुञ्जैः (v. 38).
तावद्वाचः प्रमुक्ता (ii. 436).
तिर्यक्तीक्ष्णविषाण (v. 13).
दयालुर्नो बाले (v. 359).
दात्यूहध्वनिभाञ्जि (ii. 816 = *Krs.* 11 anon.).
दिग्वासा यदि तत्किमस्य (i. 151 = *Sbhr.* 2399 anon.; *Sarasvatīk. ad* iii. 24 anon.).
देवस्त्वामेकजङ्घा (i. 288 = **Padyāv.* 152*b*).
देवी सूनुमसूत (i. 158).
द्वारं खड्गिभिरावृतं (iii. 224 = **S.-Muktār.* viii. 2 anon.; **Sāras.* iii. 38 anon.; *Kuvalay. ad* 142 anon.; *Sbhr.* 2569, **कस्यापि**; *Khaṇḍap.* 107 anon.; **Padyāmṛtat.* iii. 61 anon.; *Padyarac.* ii. 54, **कस्यापि**).
धावति तरुमारोहति (ii. 417).
नन्दिन् खञ्जनमञ्जनाद (i. 92).
नाधन्यैः क्षणदाविराम (ii. 587).
निर्भीतभ्रान्तभोगिन्य (iii. 200).
नीताः पुष्पाभिगेहे (v. 316).
पत्यौ पात्रे कलानां (ii. 707 = **Sml. P.* 120*b*, **कस्यापि**).
पयसि सरसः स्वच्छे (v. 30).
परावृत्ता हंसाः (ii. 835).
पाकक्षामतिलाः समुत्सुक (ii. 875).
पूर्वः कृतात्मनामसि (iii. 6).
प्रान्ते पङ्किनि पल्वलस्य (ii. 783).
भद्रं ते सदृशं (ii. 863 = *Śp.* 581, **कस्यापि**).
भो भो दिक्पतयः प्रयात (i. 93).

मातर्ब्रूहि किमेतद् (i. 38).
यावद्दुःस्थकुटुम्बिनी (v. 241).
°रन्ध्रे संन्यस्तदृष्टिः (iii. 226).
विध्वस्ता मृगपक्षिणो (ii. 797 = *Śp.* 1159 anon.).
विलासममृणोल्लसन् (ii. 588 = *Śp.* 582, विज्जकायाः; *Sarasvatīk. ad* v. 165 anon.; **Sml. B.* 124*b*, *P.* 99*b*, विज्जकायाः; **Sabhyāl.* ii. 11 anon.; **Sūktiratn.* 422 anon.).
व्रीहिः स्तम्बकरिः प्रभूत (ii. 418).
संध्याताण्डवितस्य खण्ड (i. 42).
स्फटिकमरकतश्री (i. 168 = *Śp.* 110, कस्यापि).
स्वैरं कीकटदारकः (ii. 416).

To a DHARMA-YOGEŚVARA **Skm.* ascribes the following:—

आहारो गरलं तृतीयं (iv. 9).
किं त्वावृणोषि कबरीं (ii. 309).
क्रूराः शैलभुवो (iv. 302).
छिन्नार्धोरुकमेखलं (ii. 678).
तव कितव किमाभिर् (ii. 111).
दुर्गारण्यदरीषु भूरुह (iv. 220).
निरवधिरकूपारः (ii. 596).
पर्यस्तो दिवसस्तंटो (ii. 287).
पाणौ ब्रह्मकपालं (iv. 10).
मृग विसृज विषादं (iv. 228).
वासः स्वर्णगृहेषु (iii. 79).
स्नाता निष्पतयालु (ii. 164).

And to KARAÑJA-YOGEŚVARA—

नित्यं निस्तृणपल्लवे (iii. 131).
शस्त्रैः शत्रुशिरोऽधि (iii. 93).

**Sml.* एते केतकसूचिसौरभजुषः (P. 97*a-b* = B. 120*b*).

**Padyāv.*

देवास्त्वामेकजङ्घा (152*b* = **Skm.* i. 288 above).
°भ्राम्यन्नासुरमन्दराद्रि (382 = **Skm.* i. 291, कस्यचित्).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* i. 10, 30 (the same Yogeśvara?).

विपुला वेतसवत्य आपगाः कति शीलिताः

YAUTĀYANI (no information).

78 वह्निर्मन्ये हिमजल° (*Skm. ii. 768, वाक्यचित्).

RATIPĀLA (no information).

354 दूरादुत्सकमागते (*Skm. ii. 249, अमरोः; Amaru, 49; Rasavilāsa, 22 (4a); etc.).

RATNAKĪRTI (no information; apparently a Buddhist. A Buddhist writer of this name is mentioned by Tāranāth as a king's son, a contemporary of Amarasiṃha, and author of a commentary on the *Madhyamakāvatāra*. The Tibetan *Tanjur* contains a *Kalyāṇakāṇḍa* and a *Dharmaviniścaya* (*Mdo*, lxi. 190–5 and 254–60) by him. See (Schiefner-)Wassiliew's index to his translation of Tāranāth).

18 वरद्करसरोज.

RĀJAŚEKHARA (*c.* 900 A.D., of the Yāyāvara family, son of the Mahāmantrin Durduka or Duhika and Śīlavatī, great-grandson of the poet Akālajalada, and related to the poets Surānanda, Tarala, and Kavirāja. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 77–8; C.C. i, p. 502; iii, p. 107; Apte, *Rājaśekhara: his life and writings* (Poona, 1886); Peterson, op. cit., pp. 100–3; *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 177; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xliii–iv; preface to edition of the *Karpūramañjarī* in Kāvyamālā 4; Konow, part iii of his edition of the *Karpūramañjarī*, pp. 175–91, where we find the fullest and most reliable account of this author, including a citation of many of the verses quoted below.

Rājaśekhara describes himself (*Bālar.* i. 12) as author of six works. It is possible, therefore, that besides the four surviving dramas we ought to ascribe to him the dictionary cited by Ujjvaladatta *ad Uṇādi-sūtra*, iii. 76, and the *alaṃkāra* work (*Kāvyamīmāṃsā*) of which a fragment has been recovered (Peterson, *Fifth Report*, p. 19). In case the latter is really by Rājaśekhara, it probably contained the appreciative verses (*viśeṣakavipraśaṃsā*) current under his name. But we must also remember that a work entitled

Haravilāsa is attested as by Rājaśekhara; see below and Aufrecht, Z.D.M.G. xxviii, p. 116).

Viddhaś.	*Krs.*	*Viddhaś.*	*Krs.*
i. 1	= 136.	iii. 2 (*Bālar.* v. 8)	= 458.
[2	= 157 anon.]	3	= 259.
14 (*Bālar.* ii. 17)	= 205.	13	= 492.
20	= 264.	15	= 493.
23	= 68.	16 (cf. *Pracaṇḍap.* 27)	= 147.
25	= 67.	17	= 432.
31	= 195.	19	= 494.
38	= 263.	20	= 495.
ii. 1	= 491.	[23	= 427 anon.]
[3	= 497 anon.]	24	= 459.
4	= 196.	25	= 460.
6	= 262.	iv. 2	= 103.
9	= 261.	3	= 102.
10	= 260.	4	= 101.
14	= 425.	[after 6	= 288 anon.]
20	= 277.	[after 6	= 258.]
21	= 276.	13	= 257.
iii. 1	= 490.	14	= 256.

The verse following ii. 13, iii. 21, iv. 8 = *Krs.* 144.

Bālar.	*Krs.*	*Bālar.*	*Krs.*
ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14)	= 205.	[v. 51	= 470 anon.]
iii. 23	= 143.	[v. 76	= 173 anon.]
v. 8 (*Viddhaś.* iii. 2)	= 458.	[x. 42	= 212 anon.]
v. 11	= 424.		

With 147 (*Viddhaś.* iii. 16) cf. *Pracaṇḍap.* 27.

Also the following:—

25 जीयासुः शकुलाक्षतेर् (*Śp.*81, कस्यापि; *Khaṇḍap.* 3 (5)).
50 यस्याधोधस्तथोपर्युपरि (Hemac. Comm., p. 14 anon.).
59 जम्बूनां कुसुमोदरेषु (*Skm.* ii. 756; see p. 102).
216 लीलाताण्डवितभ्रु.
325 राजन्ति कान्तनखर (*Skm.* ii. 636, कस्यापि).
376 पक्ष्मान्तस्खलिताः कपोल (*Skm.* ii. 139).
392 चेतस्यङ्कुरितं विकारिणि (*Skm.* ii. 247).
442 श्वासास्ताण्डवितालकाः (*Skm.* ii. 126, शचोकस्य).

*Skm.

Viddhaś.	**Skm.*
i. 1 (*Krs.* 136)	= i. 469.
2 (*Krs.* 157)	= ii. 107.
3	= i. 111.
7 (*Bālar.* i. 17)	= v. 132 (शंकरवर्मणः).
12	= iii. 160.
14 (cf. *Bālar.* ii. 17; *Krs.* 205)	= ii. 491.
20 (*Krs.* 264)	= ii. 474.
23 (*Krs.* 68)	= ii. 751.
25 (*Krs.* 67)	= ii. 767.
27 (cf. *Bālar.* x. 55)	= i. 444.
43	= ii. 717.
ii. 6 (*Krs.* 262, etc.)	= ii. 391.
8	= ii. 392.
9 (*Krs.* 261)	= ii. 393.
10	= ii. 354.
13	= ii. 394.
14 (*Krs.* 425)	= ii. 123.
20 (*Krs.* 277)	= ii. 148.
21 (*Krs.* 276)	= ii. 178.
23	= ii. 747.
iii. 2 (*Bālar.* v. 8; *Krs.* 458)	= ii. 171.
3 (*Krs.* 259, etc.)	= ii. 461 (कालिदासस्य).
10	= i. 381.
11 (cf. *Bālar.* x. 40)	= i. 377.
13 (*Krs.* 492)	= ii. 508 (कस्यचित्).
16 (*Krs.* 147)	= ii. 544.
21 (*Veṇīs.* 3)	= ii. 526 (कस्यचित्).
22	= ii. 527.
23 (*Krs.* 427)	= ii. 507.
iv. 3 (*Krs.* 102)	= ii. 786 (कस्यचित्).
4 (*Krs.* 101)	= ii. 794.
13 (*Krs.* 257)	= ii. 463.
14 (*Krs.* 256)	= ii. 609.
after 6 (*Krs.* 288)	= ii. 166.

Bālar.	**Skm.*
i. 8 (*Bhartṛhari*, iii. 20, etc.)	= v. 128.
17 (*Viddhaś.* i. 7)	= v. 132 (शंकरवर्मणः).
51	= v. 103 (कस्यचित्).

Bālar.		**Skm.*
ii. 13	=	i. 225 (कस्यचित्).
cf. ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14; *Kvs.* 205)	=	ii. 491.
ii. 38	=	v. 113 (कस्यचित्).
iii. 48	=	iii. 145.
iv. 43	=	ii. 53.
v. 8 (*Viddhaś.* iii. 2; *Kvs.* 458, etc.)	=	ii. 171.
36	=	ii. 890.
vii. 3	=	i. 228.
21	=	v. 97.
27	=	v. 96.
x. 35	=	v. 60.
cf. x. 40 (*Viddhaś.* iii. 11)	=	i. 377.
cf. x. 55 (*Viddhaś.* i. 27)	=	i. 444.
x. 67	=	v. 81.
68	=	ii. 87.
70	=	v. 82.
74	=	v. 83.
81	=	ii. 92.
82	=	ii. 93.
84	=	v. 84.
87	=	ii. 91.
Pracaṇḍap. 28 (*Śp.* 3282 anon.)	=	ii. 9.

Also the following:—

अकौसुमी मन्मथचाप (ii. 342).
अचार्द्रचन्दनकुचा (ii. 99).
अध्वश्रमाय चरणौ (v. 346).
अनालोच्य प्रेम्णः परिणतिं (ii. 206 = *Kvs.* 372, विकटनितम्बायाः; Amaru, 80, etc., etc.).
असावेकद्वित्रिप्रभृति (ii. 743).
आपुङ्खाग्रममी शरा (ii. 513 = *Mahānāṭ.* iv. 33).
आमूलतो वलितकुन्तल (ii. 86).
आवृण्वाना . . . (ii. 676 = *Kvs.* 313, अभिनन्दस्य).
आहारे . . . (ii. 122 = *Kvs.* 416 anon., etc., etc.).
उज्झन्त्यः स्वर्णकाञ्चीर् (ii. 531).
कपाले मार्जारः (i. 382 = **Saml.* 171 anon.; **Sabhyāl.* iv. 79, भासस्य; **S.-Prab.* 35 anon.; *Sbhr.* 1994, भासस्य; *Śp.* 3640, भासस्य; *Sarasvatīk. ad* iii. 38

anon.; *Kāvyapr. ad* x. 46 anon.; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 431 anon.; *Citram.*, p. 64 anon.; *Citrakh.*, p. 36 anon.).

काम्यागतं वीक्ष्य मनो (ii. 573).

कुचकलशमहिम्ना (ii. 390).

केयूरीकृत . . . (ii, 297 = *Kvs.* 426 anon., etc.).

चिताचक्रं चक्रुः (i. 419 = *Aucityav. ad* 15).

चेतस्यङ्कुरितं . . . (ii. 247 = *Kvs.* 392 above).

जम्बूनां . . . (ii. 756 = *Kvs.* 59, etc., etc.).

तरत्नीवाङ्गानि स्खलद्° (ii. 11 = *At.*, p. 62 anon.; Hemac., p. 302 anon.).

दृष्टौ संगरसाक्षिभिर् (iii. 237).

द्वारागतं काम्यवगम्य (ii. 572).

ध्रुवमुदधितटीषु (ii. 24).

न नीलाब्जं . . . (ii. 480 = *Kvs.* 171 anon.).

नागवल्लिरधिरोहतु (ii. 560).

नितम्बगुर्वी वक्रभ्रूः (ii. 567; Hemac., p. 207 anon.; *Aś. ad* x. 1).

पश्चात्त . . . (ii. 139 = *Kvs.* 376).

पर्यङ्काङ्कतलं गते (ii. 618).

प्रत्यङ्गं प्रतिकर्म (ii. 617 = Rudra, *Śṛṅgārat.* ii. 106).

प्रथममरुणच्छायस् (i. 396 = **S.-Prab.* 29 anon.; *Sbhr.* **कस्यापि**; *Sarasvatīk. ad* i. 87 anon.; *Aś. ad* viii. 1 anon.; *Kāvyapr. ad* vi. 1 anon.; *At.*, p. 45 anon.).

प्रवीरहठभोग्यापि (i. 341).

फेनः क्षीराम्बुराशेः (ii. 241).

भ्राम्यद्विश्वंभराणि (i. 96).

मिथ्याकण्डूतिसाचीकृत (i. 338).

मुक्तानङ्गः . . . (ii. 138 = *Kvs.* 460).

मुग्धे किं शुकपञ्जरेण (iii. 206).

मोक्तुं स्नानांशुकानि (ii. 540).

यद्बद्धार्धजटं (i. 161).

यस्त्रैलोक्यजितः स्मरस्य (ii. 742).

यस्याहवे हयचमू (iii. 179).

रामे बद्धशरासनं (v. 91 = *Mahānāṭ.* i. 31).

विष्णुवक्षोगृहे (i. 343).
वीणया च निनदेन च (ii. 580).
• **शिलापट्टोद्घृष्टा मलयज** (v. 188).
शेषस्याहेर्व्रजति (i. 393).
सजन्मानौ . . . (ii. 379 = *Kvs.* 177, **भावादेव्याः**).
सद्यः पाटितकेतकोदर (i. 389 = *Śp.* 3638, **कस्यापि**).
स वः पायादिन्दुर् (i. 51 = Vāmana *ad* iv. 3, 9 anon.).
सव्याधेः . . . (ii. 430 = *Kvs.* 473 anon., etc., etc.).
सा चन्द्रादपि चन्दनाद् (iii. 253).
सुधामूर्तेर्बन्धुर् (i. 461).
स्फटिकालवाललक्ष्मी (i. 394).

**Sml.*

Viddhaś.	**Sml.*
i. 1 (*Kvs.* 136)	= B. 7*b*.
2 (*Kvs.* 157)	= B. 61*a* (P. 56*b*).
11	= B. 150*a*.
14 (*Bālar.* ii. 17; *Kvs.* 205)	= B. 100*a*.
22	= B. 73*b* (P. 65*a*).
23 (*Kvs.* 68)	= B. 110*a*.
27 (cf. *Bālar.* x. 55)	= B. 113*a* (P. 91*b*).
28	= B. 113*a* (P. 91*b*).
31 (*Kvs.* 195)	= B. 84*b*.
44	= B. 132*a*.
ii. 2	= B. 76*b*.
9 (*Kvs.* 261)	= B. 131*b* (P. 105*b*).
23	= B. 133*b*.
iii. 1 (*Kvs.* 490)	= B. 75*b* (P. 67*b*).
27 (*Bālar.* iii. 25)	= B. 144*a*.
iv. 1	= P. 121*b*.
20 (*Bālar.* viii. 11)	= B. 162.

Bālar.	**Sml.*
i. 40	= B. 87*b*.
ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14)	= B. 100*a*.
iii. 3	= B. 134*b*.
6	= B. 163*a*.
25 (*Viddhaś.* iii. 27)	= B. 144*a*.
v. 11 (*Kvs.* 424)	= B. 65*a* (P. 59*b*).
18	= B. 151*a*.
32	= B. 124*a*.

Bālar.	**Sml.*
v. 37	= B. 126*b* (P. 102*b*).
vi. 12	= B. 186*b*.
vii. 38	= B. 180*b*.
viii. 11 (*Viddhaś.* iv. 20)	= B. 162.
x. 33	= P. 151*b*.
35	= B. 182*b*.
44	= B. 180*b*.
51	= B. 180*a*.
56	= B. 183*b*.
57	= B. 183*b*.
60	= B. 192*a*.
72	= B. 183*b*.
Pracaṇḍap. 28 and 29	= B. 90*a*.

Also the following (most of the verses relating to poets being given by Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. x seqq.) :—

अकालजलदश्लोकैश्चि° (B. 23*a*).

अकालजलदेन्दोः सा (B. 23*a*, P. 16*a* = Peters. ii. 63 ; **S.-Hārāv.* 41*a*, 248).

अथो गणपतिं वन्दे (P. 15*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 34*a*, 138).

अनुप्रासिनि संदर्भे (B. 23*a*).

अन्तरं कियदाख्यान्ति (P. 14*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 242).

अम्भोधौ विहरन्तम° (B. 179*b*).

अहो अहं नमो मह्यं (P. 65*a* = *Sbhv.* 1243, कस्यापि).

अहो प्रभावो वाग्देव्या (P. 15*b* = Peters. ii. 59 ; *Śp.* 189).

आदौ मानपरिग्रहेण (P. 94*a*).

आहारे . . . (B. 66*a*, P. 60*b* = **S.-Hārāv.* C. 32*a*, 47 ; *Krs.* 416 anon., etc., etc.).

एकस्मिन्नवपातिते ऽपि (B. 160*a* ; R. v. 111).

एको ऽपि जीयते (P. 14*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 241).

कर्तव्या चार्थसारे ऽपि (B. 22*b*, P. 11*a* = **S.-Hārāv.* 39*b*, 115).[1]

कर्ता त्रिलोचनादन्यो (P. 15*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 246).

---

[1] कर्तव्या चार्थसारे ऽपि काव्ये शब्दविचित्रता ।
विना घण्टाटणत्कारं गजो गच्छन्न शोभते ॥

कवीनां मानसं नौमि (B. 18*b* = *Bhojapr.* 111 ; **S.-Hārāv.* 31*b*, 102).

• कालञ्जरपतिश्चक्रे (B. 23*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 249).

के वैकटनितम्बेन (B. 23*b*, P. 16*b* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 252, विकटनितम्बायाः).

केयूरीकृत . . . (B. 102*a* = *Krs.* 426, etc.).

चञ्चच्चोलाञ्चलानि (B. 130*b*, P. 105*a* = *Krs.* 267 anon. ; **Saml.* 280 anon.).

जगत्यां प्रथिता गाथा (P. 14*a*).

जानकीहरणं कर्तुं (B. 22*b*, P. 15*b*).

तं वन्दे पद्मसद्मानं (B. 9*a* = *Śp.* 85).

तौ शूद्रककथाकारौ (P. 13*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 34*a*, 133).

दर्पं कविभुजंगानां (P. 15*a*).

दूरादपि सतां चित्ते (B. 23*a*).

दृशोः सीमावादः (B. 90*a*, P. 74*b*, कस्यापि = *Vikramāṅkadevacarita*, viii. 84).

द्विसंधाने निपुणतां (B. 23*b*, P. 16*a* = **S.-Hārāv.* 34*a*, 136).

धत्ते पङ्कजिनीदले° (B. 116*a*, P. 94*b* = **Skm.* ii. 717 ; *Śp.* 3837).

ध्वनिनातिगभीरेण (B. 22*b*, P. 16*a* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 33*b*, 130).

नदीनां मेकलसुता (B. 23*b*).

नूनं दुग्धाब्धिमन्थो° (P. 18*b* = *Śp.* 251).

पर्याप्तस्तनभारपीडित (B. 90*a*).

पार्थस्य मनसि स्थानं (B. 23*b*, P. 16*b*).

प्रद्युम्नान्नापरस्येह (P. 15*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 34*a*, 139).

प्रेङ्खत्कुन्तलभार (B. 130*b*).

बाणेन हृदि लग्नेन (P. 15*a* = **Sūktiratn.* 76 anon.).

भागीरथीहारलता (B. 16*a*).

• भासनाटकचक्रे ऽपि (P. 13*b*).

भूगोलप्रतिबिम्बस्य (B. 178*a*).

मन्ये हिमांशुः प्रान्ते ऽपि (B. 178*a*).

मातृराजसमो जज्ञे (B. 23*a* = **S.-Hārāv.* 34*a*, 135).

मा स्म सन्तु हि चत्वारः (B. 22*b*, P. 16*a* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārār*. 34*a*, 134).

मुखं विकसितस्मितं (B. 90*a*, P. 74*b*, **कस्यापि** = *Śp*. 3277, **कस्यापि**; Hemac. Comm., p. 107 anon.; *Aś. ad* iii. 1 anon.; *Kāvyapr. ad* ii. 13 anon.; **S.-Prab*. 74 anon.).

यत्संभाषणलालसे (P. 60*b*).[1]

यथार्थता कथं नाम्नि (P. 13*b*).

यो धरित्रीभरश्रान्तः (B. 178*a*).

यायावरकुलश्रेणेः (B. 23*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārār*. 34*a*, 137).

विलिम्पत्येतस्मिन्मलय (B. 77*b* = *Krs*. 273 anon., etc.).

शब्दार्थयोः समो गुम्फः (B. 23*b*, P. 16*b* = *Śp*. 179, **कस्यापि**).

श्रीकण्ठः श्वशुरः स एष (B. 178*b*).

सरस्वतीपवित्राणां (P. 15*a* = *Śp*. 190).

सरस्वतीव कार्णाटी (B. 23*b* = Peters. ii. 59 ; *Śp*. 13, **कस्यापि**; **S.-Hārār*. 33*b*, 131).

सहर्षचरिता शश्वत् (P. 15*a*).

सुप्तद्रुहिणगोविन्द (B. 5*a*).

सूक्तीनां स्मरकेलीनां (B. 23*b* = **S.-Hārār*. 34*a*, 132).

स्थिता माध्वीकपाकत्वात् (B. 23*b*).

स्वस्ति पाणिनिने तस्मै (P. 13*b* = Peters. ii. 61 ; **S.-Hārār*. 32*a*, 110).

स्वस्तिमानस्ति कैलासः (B. 178*a*).

हरिपादः स वः पायात् (B. 18*b*).

ऊता शिखिनि गौणाढ्या (P. 14*a* = **S.-Hārār*. 41*a*, 243).

**S.-Hārār*. Besides most of the memorial verses cited from **Sml*. (see references given above) and other verses from the known works, viz.:

यत्संभाषणलालसेव कुरुषे वक्त्रेन्दुमर्धानतं
धत्से बाहुलतां मुहुः कुचतटे निष्क्रान्तिभीत्येव यत् ।
किं वा मन्त्रयते जनो ऽयमिति यत्सर्वत्र शङ्काकुला
तज्जाने हृदि को ऽपि तिष्ठति युवा मौढस्य गूढस्य ते ॥

Viddhaś. i. 14 (*Bālar.* ii. 17) = C. 15*b*, 80,
„ ii. 2 = C. 41*b*, 254,
Bālar. i. 1 = 36*b*, 173,
„ ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14) = C. 15*b*, 80,
„ iv. 43 = C. 22*a*, 35,
„ 44 = C. 23*a*, 45,
„ v. 1 = C. 33*b*, 59,
Pracaṇḍap. 29 = C. 20*a*, 17,
Karpūram. i. 4 = 3*b*, 20,
„ ii. 9 = C. 39*a*, 230,

also the following:—

अपेक्षन्ते न च स्नेहं (46*a*, 323 = *Sbhv.* 224, कस्यापि; *Śp.* 235, कस्यापि).

कवीनामगलद्दर्पो (41*a*, 245 = *Harṣacarita*, i. 9 !).

किं कवेस्तस्य काव्येन (39*b*, 114 = *Sbhv.* 134, भट्टत्रिविक्रमस्य; *Śp.* 159, ditto; *Damayantīkathā*, i. 5, a verse imitated from the *Harṣacarita*, i. 9).

हृत्स्नप्रबोधकृद्वाणी (41*a*, 344 = Bhandarkar, op. cit., p. xiv).

क्वचिद्वस्तुस्फार (30*a*, 84).[1]

चन्दनं चन्द्रिकाचक्रं (46*a*, 324).[2]

त्रयो ऽमयस्त्रयो वेदास् (41*a*, 247 = *Śp.* 174; **Sūktiratn.* 73 anon.).

श्रोचेतराणि करणानि (41*a*,240 = Bhandarkar, op. cit., p. xi).

Sabhyāl. (beside a number of verses from Amaracandra's *Bālabhārata*).

Viddhaś. i. 1 (*Kvs.* 157) = A. 2*b*.
12 = A. 22*b* (v).
14 (*Bālar.* ii. 17; *Kvs.* 205) = A. 3*b* (i. 35).
20 (*Kvs.* 264) = A. 29*b*.

क्वचिद्वस्तुस्फारं कतिपयपदैरर्पितगुणं
क्वचित्संक्षिप्ते ऽर्थे प्रचुरवचनैरेव रचना।
यथावाच्यं शब्दाः क्वचिदपि तुलायामिव धृता
स्त्रिभिः क्लृप्तैरेवं कविषु वृष (*sic* ?) शब्दार्थनियमः॥

चन्दनं चन्द्रिकाचक्रं विपञ्ची चम्पकस्रजः।
पञ्चमः पञ्चमश्चेति पञ्चभ्यो ऽजनि सज्ज (?) नः॥

Viddhaś.	i. 22		= A. 29*b*.
,,	ii. 14 (*Kvs.* 425)		= A. 12*b* (iii. 24).
,,	iii. 7		= A. 13*b* (iii. 70).
,,	13 (*Kvs.* 492)		= B. 2*a*.
,,	16 (*Kvs.* 147)		= A. 14*a* (iii. 77).
,,	iv. after 6 (*Krs.* 288)		= B. 3*b*.
Bālar.	ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14)		= i. 35.
,,	iv. 43		= ii. 51.
,,	v. 37		= vii. (26*b*).

Sbhv.

Viddhaś. i. 12 = 2223.		*Bālar.* i. 8 = 322.	
,, ii. 21 = 1411.		,, 48 = 2282.	
		,, ii. 51 = 2281, 3446 (anon.).	

Also—

इन्दोर्लक्ष्म त्रिपुरजयिनः (2563 = *As.*, p. 113 anon.; *Kuvalay. ad* 137 anon.).

दातुर्वारिधरस्य (3046).

Śp.

Viddhaś. i. 1		= 3077, कस्यापि.
,, 12		= 3722, कस्यापि.
,, 14 (*Krs.* 205; *Bālar.* ii. 17)		= 3373, कस्यापि.
,, 27		= 3816, कस्यापि.
,, 31 (*Krs.* 1954)		= 3516, कस्यापि.
,, ii. 6 (*Krs.* 262, etc.)		= 3929, कस्यापि.
,, 9 (*Krs.* 267, etc.)		= 3912, कस्यापि.
,, 11		= 3928.
,, 23		= 3591, कस्यापि.
,, iii. 27 (*Bālar.* iii. 25)		= 3659.
,, iv. 1		= 3719, कस्यापि.
Bālar. ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14)		= 3373, कस्यापि.
,, iii. 25 (*Viddhaś.* iii. 27)		= 3659.
,, 66		= 1099, कस्यापि.
,, iv. 43		= 3757.
,, 44		= 3750.
,, v. 37		= 3936.

आहारे . . . (189; see **Sml.* above).

अहो प्रभावो . . . (3423; see **Skm.* above).

चञ्चच्चोला . . . (3926; see **Sml.* above).

तं वन्दे . . . (85 ; see **Sml.* above).

चयो ऽमयस् . . . *(174 ; see *S.-Hārāv.* above).

धत्ते पङ्कजिनी . . . *(3837 ;* see **Sml.* above).

नूनं दुग्धा° . . . (251 ; see **Sml.* above).

सरस्वतीपवित्रा° . . . (190 ; see **Sml.* above).

भासो रामिलसोमिलौ (188 = **S.-Hārāv.* 31*a*, 94, श्रीधनदस्य).

Aucityar.

Pracaṇḍap. 100 =	*ad* 12.	*Bālar.*	iv. 1	= 36.
Karpūram. i. 18 =	18.	,,	v. 11 (*Krs.* 424)	= 14.
Bālar. i. 39 =	13.	,,	x. 41	= 12.
,, ii. 20 =	20.			

Also the following :—

कार्णाटीदशनाङ्कितः (*ad* 27).

चिताचक्रं . . . (*ad* 15 = **Skm.* i. 419).

स्त्रीणां मध्ये सलीलं (*ad* 16 = *Dūtāṅgada*, iii. 78).

Kkbh. ad v. 1 = *Viddhaś.* iii. 17.

Suvṛttat. *Viddhaś.* i. 30 = *ad* ii. 23; *Bālar.* i. 63 = *ad* ii. 41.

Hemac.

इतस्ततो भषन् भूरि न पतेत्पिशुनः शुनः ।
अवदाततया किं च न भेदो हंसतः सतः ॥ (p. 335, Comm. हरविलासे).

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म श्रुतीनां मुखमक्षरम् ।
प्रसीदतु सतां स्वान्तेष्वेकं त्रिपुरुषीमयम् ॥ (p. 334, Comm. हरविलासे).

Cf. सनामाङ्कता यथा राजशेखरस्य हरविलासे (p. 335, Comm., l. 4).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* cites the *Bālarāmāyaṇa* three times (i. 3 = *Bālar.* viii. 84*d* ; iv. 138 = iii. 66 ; iv. 171, विनष्टचारित्रगुणा हितैषिणः = ?), and also ascribes to a (lexicographer ?) Rājaśekhara the line—

चण्डीकान्तो भगाली च लेलिहानो वृषध्वजः (*ad* ii. 76).

Add—

दशाननशिरश्चुरप्रखण्डितः.
क्वचिन्नतार्धो हिमदीधितिर्यथा (*ad* ii. 28, इति हरविलासः).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* (fragments).

गोनाम्नाय . . . (*Viddhaś.* i. 3 = *ad* i. 8. 4).

प्राचीमिव कलामिन्दोः (*ad* i. 8. 7).

सान्द्रं चन्दनमङ्गके वलयिताः पाणौ मृणालीदलाः (*ad* i. 10. 42 = *Viddhaś.* iii. 16*b*; *Kvs.* 147*b*, etc.).

निविश्य बुध्ने चरणौ स्मितानना
स्तवं समारोढुमथोपचक्रमुः ॥ (*ad* ii. 4, 12).

सग्रैवेयकस्त्वमसि फणिना (*ad* ii. 6, 104).

Sarvānanda ad Amarakośa: See Śeṣagiri Śāstrin, Report on the Search for Sanskrit MSS., 1893–4, p. 30.

RĀJYAPĀLA (no information).

414 देवेन प्रथमं जितोऽसि (**Skm.* ii. 512, विद्यायाः).

RUDRA, RUDRAṬA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 80–1; xxxvi, p. 376; C.C. i, pp. 528, 530; Peterson, op. cit., pp. 104–5; Pischel, preface to his edition of the *Śṛṅgāratilaka* (Kiel, 1886); Z.D.M.G. xlii, pp. 296–304, 435; Jacobi, *Vienna Oriental Journal*, ii, pp. 151–6; Z.D.M.G. xlii, pp. 425–35; Jacob, J.R.A.S. 1897, pp. 291–5; Bhandarkar, op. cit., p. xliv.

It is not necessary to discuss here the question as to the identity of the authors of the *Śṛṅgāratilaka* and the *Kāvyālaṃkāra*. The reason for treating them together here is the frequent confusion of them in the anthologies, etc. Concerning the identification the reader may refer to the above-cited works of Peterson, Pischel, and Jacobi).

279 नो शक्या गदितुं स्मरानल.

**Skm.* (Rudraṭa).

Śṛṅgārat.	**Skm.*
i. 12 =	ii. 483.
25 =	641.
32 =	401.
35 =	409 (लक्ष्मणसेनदेवस्य).
37 =	413.
50 =	28 (कस्यचित्).
51 =	26.
60 =	27 (कस्यचित्).

Śṛṅgārat.	**Skm.*
i. 128 =	ii. 81.
129 =	82.
134 =	186.
138 =	182.
140 =	199.
142 =	195.
144 =	194.
148 =	288.

Śṛṅgārat.	**Skm.*	*Śṛṅgārat.*	**Skm.*
i. 68 =	ii. 112 (कस्यचित्).	ii. 10 =	ii. 484.
72 =	187.	18 =	497.
73 =	34.	50 =	412 (कस्यचित्).
81 =	410 (कस्यचित्).	84 =	274.
94 =	469.	91 =	275.
107 =	482.	94 =	502.
108 =	481.	106 =	617 (राजशेखरस्य).
112 =	*483.*	*iii. 3 =*	*i. 36.*

Kāvyālaṃkāra, ii. 15 = i. 32.
,, vii. 41 = ii. 72.

Also the following:—

विगलन्ती दृधे यावत् (ii. 486).
सखि स विजितो लीला°(वीणा°) (ii. 193 = **Padyāv.* 212, कस्यचित्; *Daśar. ad* ii. 23 anon.).

**Sml.* (Rudra).

Śṛṅgārat.	**Sml.*	*Śṛṅgārat.*	**Sml.*
i. 43 =	B. 104*a* (P. 85*b*).	i. 95 =	B. 65*a*.
49 =	B. 90*b*.	140 =	B. 103*b* (P. 85*a*).
51 =	P. 116*b*.	ii. 4 =	B. 73*a*.
59 =	B. 91*a* (P. 75*a*).	12 =	B. 109*a*.
67 =	B. 108*a* (P. 88*a*).	50 =	B. 109*a*.
68 =	B. 107*a*.	65 =	B. 109*a*.
72 =	B. 148*b* (P. 119*b*).	88 =	B. 68*b*.
77 =	B. 105*b* (P. 86*b*).	iii. 3 =	B. 10*a*.
80 =	B. 106*a* (P. 85*b*).		

Kāvyālaṃkāra, ii. 15 = B. 175*b* (P. 145*b*).
,, vii. 41 = P. 126*b*.
,, xi. 4 = B. 169*b*.

Also the following:—

अम्बा शेते ऽत्र वृद्धा (P. 126*b* = *Kvs.* 505 anon., etc.).
जलदमन्दमनिन्दितं प्रथयता (B. 91*a*).
प्रायो नववधूः कान्तमा° (P. 116*b*, रुद्रस्य ?).[1]

[1] प्रायो नववधूः कान्तमालिङ्गति शनैः शनैः।
चिन्ताङ्कुरितकन्दर्पकन्दलीभङ्गशङ्कया ॥

*Padyāv.	Śṛṅgārat.	*Padyāv.	Śṛṅgārat.	*Padyāv.
	i. 68	= 217.	ii. 87	= 309.
	80	*= 216.*	*91*	*= 330.*
	ii. 84	*= 323.*	*108*	*= 242.*

Also the following :—

अच्छिन्नं नयनाम्बु (360 = *Skm.* ii. 157, कस्यचित्; *Padyāv.* 360, रुद्रस्य; *Sabhyāl.* B. 4*a*, अमरकस्य; *S.-Ratnak.* v. 304 anon.; *Sāras.* 134 anon.; Rudraṭa, *Sbhv.* 1407, अमरुकस्य; *Śp.* 3486, ditto; *Daśar. ad* iv. 27 anon.).

यास्यामीति समुद्यतस्य (315 = *Sbhv.* 1153, कस्यापि; *Śp.* 3435, कस्यापि).

**Padyaveṇī* (the *same* Rudra ?).

आस्तां गाढतरानुशीलन (57*b* (vi)).[1]

इह रूपमात्रसारे (58*b* (vi) = **Padyāmṛtat.* of Vrajanātha, No. 48 anon.; **S.-Ratnak.* iii. 92 anon.; **Sūktiratn.* 509 anon.).[2]

गर्वायस्ये (*sic* for से) विकचकोरक (58*a* (vi) = **Sūktiratn.* 589 anon.).[3]

यन्नाद (*sic* for दृ)तस्त्वमलिना (57*a* (vi)).[4]

आस्तां गाढतरानुशीलनविधिः संस्पर्शनं दूरतः
संश्लेषे विषयीकृतो ऽसि न म . . नापदं प्रापितः ।
किं ब्रूमः सहकार तावकगुणानन्यादृशैर्दुर्लभा
न्सौरभ्येण यदध्वगानपि मुहुः प्रीणासि दूरादपि ॥

इह रूपमात्रसारे चित्रकृते कमलकह्लारे ।
न रसो नापि च गन्धो मधुकरबन्धो मुधा भ्रमसि ॥

गर्वायसे विकचकोरकपुञ्जगुञ्ज
दुन्मत्तषट्पदघटाविभवेन किं तु (*sic* for नु ?) ।
वामभ्रुवां चरणताडनदोहदानि
किं नाम न स्मरसि तावदशोक तानि ॥

यन्नादृतस्त्वमलिना मलिनाशयेन
किं तेन पल्लव विषादमुरीकरोषि ।
विश्वाभिरामनवनीरदलीलवेषाः
केशाः कुशेशयदृशः कुशलीभवन्तु ॥

शश्वन्निसर्गमलिना (57*b*).[1]

स्वैरं सैरिभ यूथपैरिह (60*a* (vi)).[2]

**S.-Hārāv.* (Rudra).

Śṛṅgārat. i. 7 = 34*b*, 150.

„ 30 = C. 22*b*, 43.

„ 49 = C. 20*b*, 18.

Also the following :—

अलं बलिभिदङ्गना (29*b*, 77).[3]

को धन्यः सखि सुस्थितेन (C. 24*b*, 74 = **Sml. P.* 61*b* anon.; *Sbhr.* 1104, कस्यापि).

मधुरशिशिरामोदं (C. 36*b*, 91).[4]

**Sabhyāl.*

Śṛṅgārat.	**Sabhyāl.*	*Śṛṅgārat.*	**Sabhyāl.*
i. 128	= A. 20*b*.	ii. 67	= A. 30*b*.
134	= A. 13*b*.	71	= A. 30*b*.
148	= B. *xa*.	iii. 55	= A. 6*a*.
157	= A. 30*a*.		

1 शश्वन्निसर्गमलिनाः सहकार कामं
लुठन्ति तान्यपि मधूनि तव द्विरेफाः ।
युक्तं न तत्तव कषायरसप्ररोहै
रेतान्प्रतारयसि यत्कलकण्ठयूनः ॥

2 स्वैरं सैरिभयूथपैरिह पयः शृङ्गेण विक्षोभितं
तारं न्यङ्कुकुलं चडंचडंक्षतिशतैर्विद्रावितं द्वीपिभिः ।
हेलाक्षिप्तपदे पराक्रमनिदावुज्जृम्भमाणौ (*sic* for °धा . . . णे) हरौ
चित्रं सैव तदेवविप्रलिखितैवासीदरण्यस्थली ॥

3 अलं बलिभिदङ्गनानिविडनीविकाकर्षण
क्वणत्कनककिङ्किणीमुखरितैरपि स्वःसुखैः ।
निरस्तविषयोद्यमा गुरुवचःप्रमालम्बिनी
दिगम्बरनितम्बिनीचरणचुम्बिनी चेन्मतिः ॥
रुद्रकवेः ॥

मधुरशिशिरामोदं कौन्दं समीर समीर[य]
प्रकटय शशिन्नाशाः कामं मनोभव जृम्भताम् ।
अवधिदिवसः प्राप्तः सख्यो विमुञ्चत तत्कथां
हृदयमधुना किंचित्कर्तुं ममान्यदिहेच्छति ॥
रुद्रस्य ॥

Sbhv.

Kāvyālaṃkāra.	*Sbhv.*	*Kāvyālaṃkāra.*	*Sbhv.*
ii. 17 =	421, रुद्रटस्य.	vii. 32 =	2409, रुद्रटस्य.
30 =	1667 „	33 =	2061 „
iii. 57 =	730 „	41 =	2234 „
vi. 10 =	1387 „	71 =	2047 „

Also—

अम्बा शेते . . . (2247, रुद्रस्य; see **Sml.* above).

मुञ्चत गुणाभिमानं (3122, रुद्रस्य).

Śp.

Śṛṅgārat.	*Śp.*	*Śṛṅgārat.*	*Śp.*
i. 30 =	3754, रुद्रस्य.	ii. 107 =	3670, रुद्रस्य.
35 =	3567, रुद्रस्य.	iii.	
51 =	3675, रुद्रस्य.	62 =	पिबन्नसृग् (MS. D).
68 =	3563, कस्यापि.		
75 =	3748, कस्यापि.	*Kāvyālaṃkāra.*	*Śp.*
81 =	3568, रुद्रस्य.	ii. 30 =	3788, रुद्रस्य.
95 =	3409, रुद्रस्य.	vi. 10 =	3473, रुद्रटस्य.
114 =	3444, कस्यापि.	32 =	575, रुद्रटस्य.
ii. 12 =	3578, रुद्रस्य.	vii. 41 =	3773, रुद्रस्य.
50 =	3579, रुद्रस्य.		

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra.*

यूकाभयेन न हि केशविमोक्षणं स्यात् (*ad* iii. 47, शृङ्गारतिलके = i. 3*d*).

Lakṣmīdhara ("perhaps the brother of Śārṅgadhara." Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 81; C.C. i, p. 538; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xliv).

163 यदपि विबुधैः सिन्धोरन्तः (**Skm.* ii. 361; **Sml. P.* 77*b*, भासस्य; **Sml. B.* 94*a*, भोजदेवस्य = यदमरशतैः; *Śp.* 3319, कस्यापि; **S.-Hārāv.* C 7*b*, 75 anon.).

324 वलितमनसोरप्यन्योन्यं.

348 मानोन्नतेत्यसहनेति (*Śp.* 3547, etc.).

428 यद्गौर्बल्यं वपुषि (**Skm.* ii. 125).

516 इन्दुर्यत्र न निन्द्यते (*Sbhv.* 2398, etc.).

**Skm.* (in addition to the above).

उच्चैरुन्मथितस्य तेन (iv. 33).

कान्तानां वदनेन्दुकान्ति (ii. 839).

कुरङ्गाः कक्षाणां प्रति विटपं (v. 324 = *Śāntiśataka*, ii. 18).

कृष्णः पातु स यस्य संसदि (i. 281).
दिग्भागेषु हिमावृति (ii. 853).
धर्मस्योत्सववैजयन्ति (i. 176 = *Sarasvatīk. ad* iv. 73 anon.).
मातर्लक्ष्मि भजस्व (v. 319 = *Śāntiśataka*, iv. 11; Bhartṛhari, Weber's notes, p. 24).
वदत विदितजम्बुद्वीप (iv. 322).
शची मे सुहृदीव (i. 177).
सिद्धार्थयष्टिषु यथोदय (ii. 884; Hemac., p. 132 anon.).
सिन्धोरेव कियज्जलं (iv. 318).
सुरापीतो गोचरखलन (i. 236).
स्वस्थानादवनीभुजे (i. 430).
स्विद्यते कथमीदृशः (i. 116 = *Śp*. 104, कस्यापि).

**Padyāv.* अंहः संहरदखिलं (15).
आश्लिष्टः क्षतचेतसां (28 = **S.-Hārāv*. 18*a*).
श्रीकान्त कृष्ण करुणामय (33).
श्रीरामेति जनार्दनेति (32 = **S.-Hārāv*. 23*b*, 12).

**Sml.* (Bhandarkar, loc. cit.).
आकण्ठदृष्टशिरसा (B. 180*b*).
कम्पन्ते कपयो भृशं (P. 100*b*, B. 125*b* = *Śp*. 3921, वेपन्ते°; *Sarasvatīk. ad* iii. 8 anon.; **Skm*. ii. 874, शतानन्दस्य).
गम्भीरनाभिह्रदसंनिवेशैः (P. 80*b*, B. 97*b* = *Padyarac.* iv. 57; *Śp*. 3348; **S.-Hārāv*., C 12*b*, 136).
मा स्म सन्धिं विजानन्तु (P. 159*b*; trans. Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 88).[1]
लक्ष्मीकौस्तुभचन्द्रमःप्रभृतिभिः (B. 57*b*).

**S.-Hārāv.* गम्भीर . . . (C 12*b*, 136; see **Sml.* above).

Śp. खड्गहस्तो ऽरिमालोक्य (578).
गम्भीरनाभी° . . . (3348; see **Sml.* above).
पङ्कज जलेषु वासः (1134).
वेगज्वलद्विटपिपुञ्ज (869).
वेपन्ते कपयो भृशं (3921; see **Sml.* above, कम्पन्ते°).

---

1 मा स्म संधिं विजानन्तु मा स्म जानन्तु विग्रहं ।
आख्यातं यदि शृण्वन्ति भूपास्तेनैव पण्डिताः ॥

LALITOKA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 542; C.C. i, p. 543. No information).

*137 वन्दे देवमनङ्गमेव (*Skm. i. 466).*

**Skm.* *Only the above verse.*

VANDYA-TATHĀGATA (= TATHĀGATADĀSA (?), Aufrecht, C.C. i, p. 221. No information).

478 प्रहर्ता क्वानङ्गः स च कुसुम (*Skm. ii. 451, मृगराजस्य).

VARĀHAMIHIRA (sixth century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 82; C.C. i, p. 552; ii, p. 130; iii, p. 117; Peterson, op. cit., p. 110; *Fourth Report*, p. cix; Bhandarkar, op. cit., p. xlv).

52 तुङ्गोदयाद्रिभुजगेन्द्र (*Skm. i. 6).

**Skm.* (in addition to the above).

दंष्ट्रापिष्टेषु सत्त्वः (i. 191).

**Sml.* आर्तस्य यानमशनं च बुभुक्षितस्य (P. 158*b* = *Br. Sam.* lxviii. 116).

उरःकृत्वा वेधां मणि° (B. 161*a*, P. 132*b*).[1]

एकतश्च सुरसुन्दरीजनः (B. 161*a*, P. 132*a*).[2]

कर्पासौषधकृष्ण (P. 158*a*).

जीवितो ऽपि निहितस्य (B. 161*a*).

पृथ्व्यां स्थूलतरा दंष्ट्रा (B. 188*a*).

युक्तेन चूर्णेन करोति रागं (P. 159*a* = *Br. Sam.* lxxvii. 36; *Vetālap.* i. 19, p. 10).

लीने श्रोत्रैकदेशे (B. 17*b* = *Subhāṣ. i. (7*a*); *Khaṇḍap.* 27; *Sbhr.* 57).

---

1 उरःकृत्वा वेधां मणिफलकगाढस्थित
भुजावालम्ब्येहीत्यमरवनिता व्योमगृहगा ।
अपद्वारेणेव त्वरिततरमाभाष्य सहसा
हतं हस्तालम्बैर्हरति सुरलोकं रणमुखात् ॥

2 एकतश्च सुरसुन्दरीजनः
श्रीप्रपद्य(*sic* for °स्तमच्छ or °स्तु रच ?)ति युयुत्सुमन्यतः ।
पाप्मना सह पलायते यश्च
चैकतः कुलकलङ्ककारणं ॥

लोकः शुभमिच्छति तावद्° (B. 161*a*, P. 132*b* = *Śp*. 3969).

समाः षष्टिर्द्विघ्ना मनुज (*P. 156b = Bṛ. Jāt.* vii. *5; *S.-Samcaya*, xxx. *15* anon.; *Śp. 1709*, कस्यापि).

संमूर्च्छितं संप्रति संप्रहारैः (*B. 161a = Śp. 3971*).

स्वर्गस्य मार्गा बहवः (B. 161*a*, P. 132*a*).[1]

हा तात तातेति स वेदना° (B. 161*a*, P. 132*b* = *Śp*. 3970).

**Sabhyāl.* जये धरित्र्याः (i. 18 = *Bṛ. Saṃ*. lxxiv. 1; *Sbhv.* 1476 anon.; *Śp*. 3085, कस्यापि).

**S.-Hārāv.* लीने . . . (6*a*, 42; see **Sml.* above).
तारतम्यसुवर्णानां (55*b*, 520).

**Subhāṣ.* दुर्जनकृताशतप्तं (ii. 15*a* = *Bṛ. Saṃ*. cvi. 4; **S.-Hārāv.* 42*b*, 278, कस्यापि; *Sbhv*. 151; *Śp*. 153, कस्यापि).
लीने . . . (i. 7*b*; see **Sml.* above).

Sbhv. दुर्जनकृताशतप्तं (151; see **Subhāṣ.* above).
यस्य जना न वदन्ति (2901).
लीने . . . (57; see **Sml.* above).
स्वामी सन् भुवनत्रयस्य (56).

Śp. लोकः . . . (3969; see **Sml.* above).
संमूर्च्छि . . . (3971; see **Sml.* above).
हा तात . . . (3970; see **Sml.* above).

Aucityar. क्षीणश्चन्द्रो विशति (*ad* 26 = **Subhāṣ.* vii. 16, धाराधरस्य; *Sbhv*. 560, धाराधरस्य).

Padyarac. संमूर्च्छि . . . (iii. 38; see **Sml.* above).

Pratāpar. Comm. quotes the *Bṛ. Saṃ*. several times (p. 176 = lxviii. 47, 85, 86, 88; p. 184 = xii. 7; pp. 185, 201, 417).

---

[1] स्वर्गस्य मार्गा बहवः प्रदिष्टा
ते कृच्छ्रसाध्या बहवः सविघ्नाः ।
निमेषमात्रेण महाफलो ऽय
मृजुत्वपन्था समरे व्यसुत्वम् ॥

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (fragments).

पुष्यो ऽथ हस्तः श्रवणः श्रविष्ठा (*ad* iii. 86).

राहौ यथा कि(*sic* for के?)तवस्तमस्या (*ad* iv. 188).

उत्क्षिप्तक्षिणपत्त्रपांशुविहगः सौम्यस्वनः पूजितः (*ad* v. 8).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* (fragments).

यद्रोहिणीयोगफलं तदेव.

सुताराषाढासहितेच चन्द्रेः ॥ (*ad* i. 4, 16 = *Bṛ. Saṃ.* xxv. 1).

अपरो ऽन्तगतो ऽलिन्दः प्रागन्तगतौ तदुत्थितौ चान्यौ ।
(तद्वधिविवृ)ततश्चान्यः प्राग्द्वारं स्वस्तिके ऽशुभदं ॥ (*ad* ii. 2, 11 = *Bṛ. Saṃ.* liii. 34).

गुञ्जे महीमत्र विधाय याञ्ची
प्रसह्य विन्ध्याचलपारियात्राम् (*ad* iii. 3, 3).

Vallaṇa (Vallana. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 381; C.C. i, p. 554. No information).

10 प्रत्येकानेकजातिप्रतिवपुरमिता.

74 किंशुककलिकान्तर्गत° (*Śp.* 3794, विज्जकायाः).

141 याच्यो न कश्चन गुरुः (**Skm.* i. 465).

176 नितम्बश्री कं न स्वगत°.

236 सा नेत्राञ्जनतां.

292 गाढावधःक्षतबलि.

343 दूरम्लावं वासो.

378 धिग्धिक्त्वामयि केन.

395 छलागः स च नागतो ऽपि.

461 उन्मील्याक्षि सखीर्न पश्यसि.

515 पान्थे सद्मसरोऽन्तशाड्वल°.

*Skm. अर्वाचीनवचःप्रपञ्च (v. 139).

आत्ते वाससि रोद्धुं (ii. 698).

आस्तां तावदसीमपौरुष (iv. 190).

उन्मुक्तक्रमहारि (iv. 171).

उपैति वाराब्धिं (iv. 303).

एतन्मन्दविपक्व (ii. 376 = *Kāvyapr. ad* vii. 3 anon.).

गतः कालो यत्र प्रणयिनि (v. 314 = *Śāntiśataka*, iv. 13).

छायाशीतलिताः (iv. 143).

ताजक्सप्तसमुद्र (i. 13).

दुरर्थैर्यत्याचक्षम (iv. 83).
धिग्धिक्तान् क्रमिनिर्विशेष (v. 331 = *Śāntiśataka*, iv. 10).
धिग्धिक्तान् समयान् (v. 133 = *Śāntiśataka*, iv. 19; *Sāhityad.*, p. 92 anon.).
निश्चेतुं मकरन्दबिन्दु (iv. 152).
बिन्दुद्वन्द्वतरङ्गिता (v. 147).
मृत्पिण्डेन भुवैव किं (v. 343).
यस्यानुङ्कुरगन्धवाह (iv. 172).
याच्यो न कश्चन गुरुः (i. 465; see *Krs.* 141 above).
रथ्यान्तश्चरतस्तथा (v. 297 = *Śāntiśataka*, iv. 19; *Sāhityad.*, p. 92 anon.).
राजा त्वं वयमप्युपासित (v. 199).
लक्ष्मीसद्मसरोज (iii. 47).
श्रीमद्भिर्द्विगव्यय (v. 138).
स्तब्धस्तिष्ठसि पश्चाद् (v. 219, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 381).
स्तम्भावधे हि निमिषं (v. 137).

VASUKALPA ("mentions Keśaṭa, Bāṇa, Yogeśvara, Rājaśekhara," also a king Sāhasamalla (**Skm.* iii. 125, Aufrecht). Aufrecht, C.C. i, p. 557. ? = VASUKALPADATTA, Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 545; C.C. i, p. 557).
3 नम्राः पादनखेषु यस्य (VASUKA? see note).
6 शास्ता समस्तभुवनं.
15 पादाम्भोजसमीपसंनिपतित (**Skm.* i. 242).
161 एतस्मिन्नवदातकान्ति.
278 वपुः शरङ्गाच्यास्तद्.

**Skm.* अथायतनसंनिधौ (v. 65).
अद्यापि स्तनशैल (i. 376 = *Mahānāṭ.* ii. 35; *Kāvyapr.* *ad* i. 7 anon.; *Sāhityad.*, p. 225 anon.; *Śp.* 3636, कस्यापि).
आपूर्वस्मादिद्वोजः (iii. 50).
इतस्तावन्नेत्रे (iv. 170).
एकः स एव परिपालयिताज्ज° (i. 141).
एतत्तर्कय.कैरवक्लम (i. 372 = *Śp.* 3639, कस्यापि).
कपोलादुड्डीनैर् (i. 142).
क्रीडत्किन्नरकामिनी (v. 85).

क्षीणान्येव तमांसि (ii. 706).
क्षीरोदन्वानलीकः (iii. 255).
तत्तद्विक्रमदोहदेन (iii. 196).
त्रैलोक्यमुदारविष्णोस् (v. 21).
त्वत्सैन्यग्लपितस्य (iii. 132).
देवः सर्वविवेचनैक (iii. 15).
देवे निर्भरसाहसैक (iii. 91).
पादाम्भोज . . . (i. 242 = *Krs.* 15 above).
बाणः प्राणिति केशटः (v. 127).
बीजैरङ्कुरितं लताभिर् (i. 372 = **S.-Samcaya*, xvii. 2 anon.; *Cātakāṣṭaka*, i. 6; **Sūktiratn*. 525 anon.; **S.-Prab*. 228 anon.).
भृङ्गैर्नाविकसंनिभैः (iii. 125).
यत्रानेहसि यस्य (iii. 174).
यातस्यास्तमनन्तरं (i. 413 = *Mahānāṭ*. ii. 36).
लेखामनङ्गपुरतोरण (i. 362).
शृङ्गारसूत्रधारः (i. 356).
शेषं क्लेशयितुं (iii. 133).
स्वादयन्तु चिरं नाम (iv. 154).

VASUKALPADATTA (given, with translation, by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 545).
ईषल्लोमशभावभाञ्जि (ii. 883).
शिल्पं त्रीणि जगन्ति (i. 16).

**Sml. P.* जम्बूनां कुसुमोदरेष्व° (153*a*, वसुकस्य = *Krs.* 59, राजशेखरस्य, etc.).

VĀKKŪṬA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 523–4; C.C. i, p. 557. No information).
57 . . . न प्रहितो नवः.
168 स्वन्नगण्डस्थलपाण्डु° (**Skm*. ii. 703).
287 सुभग सुक्षतप्रायो.
356 किं पादान्ते पतसि (**Skm*. 231, भावदेव्याः; **Padyāv*. 377, कस्यचित्).
438 नावस्था वपुषो ममेयम° (**Skm*. ii. 277).
454 कस्माम्लायसि मालतीव (**Skm*. ii. 127).
472 एते चूतमहीरुहो (**Skm*. ii. 498).

*Skm. (in addition to the above).

अद्यैव स्वयमेव (ii. 159 = *Kvs.* 285, बिम्बोकस्य).

Vākpati (= Vākpati Rāja (*infra*)? Aufrecht, C.C. i, p. 557. *No information).*

43 दंष्ट्रासंकटवक्त्रकन्दर (**Skm. i. 201,* दक्षस्य; *Śp. 4066,* हनुमतः, etc.).

**Skm.* कुतस्त्वममुकः (i. 213 = *Kvs.* 26 anon.).

तुल्यैवेश्वरसेवा (iv. 11).

देवि त्वं कुपिता त्वमेव (i. 276 = *Kvs.* 20, वाक्पतिराजस्य, etc).

निःसृत्याहवसागराद् (iii. 260).

परार्थे यः पीडां (iv. 290 = **S.-Ratnak.* iii. 292 anon.; **Sūktiratn.* 623 anon.; *Aś.* Comm., p. 108 anon.; *Sbhr.* 947, यशसः; *Śp.* 1052, इन्दुराजस्य; *Bhallaṭaśataka*, 56; *Dhvanyāl.*, pp. 53 and 218 anon.; Hemac. Comm., p. 257 anon.; **S.-Prab.* 239).

Sbhr. घनोद्यानच्छायामिव (3414, श्रीहर्षदेवात्मजवाक्पतेः, or is this Vākpatirāja? The paternity of Vākpatirāja seems to be otherwise unknown).

Vākpati Rāja (seventh to eighth century, son of Harṣadeva, author of the *Gauḍavaha*, and contemporary of Bhavabhūti. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 84; C C. i, p. 557; Peterson, op. cit., p. 115; *Fourth Report*, p. cxi. Or is this the *Vākpati Rāja* = Muñja, uncle of Bhoja, concerning whom see *Prabandhacintāmaṇi*, trans. Tawney, pp. 30–6?).

20 देवि त्वं कुपिता (**Skm.* i. 276, वाक्पतेः, etc.).

27 श्रेयोऽस्याश्चिरमस्तु (**Skm.* i. 321).

28 चटच्चटिति चर्मणि (**Skm.* i. 197; *Śp.* 126, etc.).

45 नखक्रकचदारणस्फुटित.

**Skm.* further.

खर्वग्रन्थिविमुक्तसंधि (i. 220 = *Kvs.* 36 anon., etc.).

प्रेङ्खत्प्रासुरकेशरौघ (i. 198).

•सेयं द्यौस्तदिदं (i. 311).

Sbhr. See under Vākpati.

Śp. चटच्च . . . (126 = *Kvs.* 28 above).

Daśar. प्रणयकुपितां दृष्ट्वा (*ad* x. 54, वाक्पतिराजस्य; 55, मुञ्जस्य).

Vāgura (= Bhāgura (*q.v. supra*)? Aufrecht, *C.C.* i, p. 558. *No information*).

80 मुग्धातास्रैर्नवकिसलयैः.

100 शुकपत्त्रहरितकोमल.

**Skm.* धारोत्सिक्तस्तिमित (ii. 824).

Vikaṭanitambā (mentioned by Rājaśekhara. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 85; C.C. i, p. 569; Peterson, op. cit., p. 117; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xix, xlvii).

296 कान्ते तल्पमुपागते (**Skm.* ii. 696; Amaru, 101, etc.).

372 अनालोच्य प्रेम्णः परिणतिं (**Skm.* ii. 206, राजशेखरस्य, etc.).

**Skm.* No further verse.

**Sml.* किं द्वारि दैवहतके सहकारकेण (B. 112*a* = **Sabhyāl.* B. 3*a* anon; *Sbhr.* 1682; *Sarasvatīk. ad* ii. 38, v. 170 and 178 anon.).

बाला तन्वी श्रशतनुरिति (P. 116*a* = *Sbhv.* 1401; *Śp.* 3671; **Sabhyāl.* iv. 157; **S.-Ratnak.* v. 47 anon.; **S.-Mukt.* ii. 74, iv. 7 anon.; **Sāras.* ii. 14 anon.).

**S.-Hārāv.* के वैकटनितम्बे (41*a*, 252 = **Sml. B.* 23*b*, *P.* 16*b*, राजशेखरस्य; Bhandarkar, op. cit., p. xii).

**Sabhyāl.* बाला . . . (iv. 157; see **Sml.* above).

Sbhr. अन्यासु तावदुपमर्दसहासु (735 = **Skm.* iv. 137, विद्यापतेः; **S.-Hārāv.* 40*b*, 100; **Sāras.* ii. 13 anon.; **Sūktiratn.* 513 anon.; *Śp.* 823; *Daśar. ad* iv. 31; *Sāhityad.*, p. 73 anon.; *Kuvalay.*, *ad* 66 anon.; *Ak.*, p. 275 anon.; *Padyarac.* xiv. 26).

अभिहिताप्यभियोग (2489).

अय्यि साहसकारिणि (1549).

किं द्वारि . . . (1682; see **Sml.* above).

दिग्वधूवदनचुम्बि (2488).

बाला . . . (1401; see **Sml.* above).

Śp. अन्यासु . . . (823; see *Sbhv.* above).

क्व प्रस्थितासि (3610, गोविन्दस्वामिनो विकटनितम्बायाश्च = *Krs.* 509 anon.; **S.-Ratnak.* v. 169 anon.; **Sāras.* 89 anon.; **S.-Mukt.* iii. 58 anon., etc., etc.).

बाला . . . (3671; see **Sml.* above).

VIKRAMĀDITYA (sixth century? Associated with Mātṛgupta and Bhartṛmeṇṭha. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 85; C.C. i, p. 569; Peterson, op. cit., pp 117–18; Bhandarkar, *Report,* 1897, p. xlvii).

200 दृष्टाः शैवलमञ्जरीपरिचिताः (**Skm.* ii. 18, रथाङ्गस्य).

**Skm.* आघातचोणिपीठः (v. 8).

कुर्वन्नाभुग्नपृष्ठो (v. 10 = *Harṣac.* iii; *Ak.*, p. 327 anon.).

क्षीरोदाम्भसि मज्जतीव (i. 390, विक्रमादित्य-चण्डालविद्या-कालिदासानां).

चञ्चत्पादनखाग्र (i. 218).

पत्रावृत्त्विष्य चितौ (v. 73, साहसाङ्कस्य; *Sbhv.* 1921, प्रियाविरहस्य).

पश्चादङ्घ्रिं प्रसार्य (v. 9 = *Harṣac.* iii; see p. 56 above).

प्रातर्वारविलासिनी (v. 24).

लावण्यसिन्धुरपरैव (ii. 19 = Vāmana *ad* iv. 34 anon.; **Sml.* *B.* 85*a*; **S.-Hārāv.* C 17*b*, 199; *Sarasvatīk. ad* iv. 49 anon.; *Dhvanyāl.* p. 205 anon.; *At.*, p. 36 anon.; Nami *ad* Rudraṭa's *Kāvyālaṃkāra,* ii. 8 anon.).

शय्यागारं व्रजन्त्याः (ii. 566).

संभोगभ्रष्टताटङ्क (ii. 355, विक्रमादित्य-कालिदासयोः).

**Subhāṣ.* किं तया क्रियते लक्ष्म्या (vi. 16 = *Sbhv.* 507; *Śp.* 277; **S.-Samcaya,* xv. 29 anon.; **Subhāṣ.* v. 16; *Pañcat.* ii. 41).

**Sml.* लावण्यसिन्धु . . . (B. 85*a*; see **Skm.* above).

लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि (B. 135, *Mṛcchakaṭikā,* 14; *Kāvyād.* ii. 226 anon.; *Sbhv.* 1890; *Śp.* 3603, विक्रमादित्यमेण्ठयोः; *Sarasvatīk. ad* v. 186 anon.; *Kāvyapr. ad* x. 6, p. 53 anon.; *Sāhityad.*, p. 293,

anon.; *Kuvalay. ad* 170 anon.; *At.*, p. 45 anon.; Hemac., p. 290 anon.; *As.*, pp. 58 and 195 anon.; *Ak.*, pp. 183 and 194 anon.; *Sāhityak. ad* x. 7 anon. Concerning this celebrated verse see Pischel's Introduction to Rudra's *Śṛṅgāra-tilaka*, pp. 16 sqq.).

Sbhv. **अतसीपुष्पसंकाशं** (1718, **विषमादित्यस्य** = *Śp.* 512, **मेण्ठस्य**).

किं तया क्रियते . . . (507; see **Subhāṣ.* above).

चेतोहराः युवतयः (3318 = *Śp.* 4130, **कस्यापि**; **S.-Muktāv.* viii. 14, xxxi. 7 anon.; **S.-Samcaya*, xxx. 29 anon.; *Bhojapr.* 198).

दृष्टं दुर्जनचेष्टितं (3193).

निरन्नस्यालोकं चुटुप° (3192).

मातर्नो सन्ति तस्मिन् (1165).

रुजासु नाथः परमं हि (3494).

लिम्पतीव . . . (1890; see **Sml.* above).

विद्ययैव मदो येषां (506; ? Vikramāditya).

Śp. **अष्टौ हाटककोटयस्त्रि°** (565, q.v. = *Bhojapr.* 228).

किं तया क्रियते . . . (277; see **Subhās.* above).

VITTOKA (Aufrecht, C.C. i, p. 572. No information).

149 **दृष्टा काञ्चनयष्टिरद्य** (**Skm.* ii. 17, **वित्तोकस्य**).

150 **मध्येहेमयुगं कपित्थयुगलं** (**Skm.* ii. 16, **वित्तोकस्य**).

Skm.* **ये पूर्वं परिपालिताः (iv. 279 = *Śp.* 985, **कस्यापि**).

VIDYĀ, VIDYĀKĀ, VIJJĀ, or VIJJĀKĀ (mentioned by Dhanada Deva, *Śp.* 163; Hall, *Vāsavadattā*, Introd., pp. 21, 55; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 85; C.C. i, pp. 571, 573; Peterson, op. cit., pp. 119–20; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xix and xlvii).

298 **धन्यासि यत्कथयसि** (**Skm.* ii. 697; *Sbhv.* 2142, **कस्यापि**, etc.).

500 **दृष्टिं हे प्रतिवेशिनि** (**Skm.* ii. 66, etc.).

*Skm. उद्दण्डकोकनद (iii. 41).
जगयति जगन्नाथ (iii. 31).
थूथूत्कृत्य वमन्निर् (v. 365).
दृष्टेन प्रथमं जितो ऽसि (ii. 512 = *Kvs.* 414, राज्यपालस्य).
भूपाला: शशिभास्करा (iii. 71 = *Sbhr.* 2515, मयूरस्य; *Padyarac.* iii. 1, कस्यापि, etc.; see p. 68).
मद्ये रोमाञ्चिताङ्गी (ii. 104).
यश:पुञ्जं देव (iii. 138).
वयं बाल्ये बालांस् (ii. 61 = **Sabhyāl.* iii. 31 anon.; *Śp.* 3761, कस्यापि; *Padyarac.* vii. 37, कस्यापि; *At.*, p. 36 anon.).
विश्वश्रिरेषा मम जीवबन्धो (ii. 279; also गणपते:).
शुकतुण्डच्छवि (i. 8 = *Krs.* 51 anon.; **S.-Ratnak.* i. 143 anon., etc.).
सिकतिलतला: सान्द्र (ii. 56 = *Krs.* 502 anon.).
सुच्छायं फलभारनम्र (iv. 243).

*Sml. अस्थिरमनेकरागं (P. 96*b* = **Sāras.* ii. 13 anon.; **S.-Ratnak.* iii. 313 anon.; **Saml.* 255 anon.; **Sabhyāl.* vi. (24*b*) anon.; **Sūktiratn.* 513 anon.; *Sbhr.* 1734, वृद्धे:; *Śp.* 3863, शकवृद्धे:).
किंशुककलिकान्तर्गत (P. 90*b*, B. 111*a* = *Krs.* 74, वल्लणस्य; see p. 74 above).
केनात्र चम्पकतरो वत (P. 45*a*, B. 51*a* = **Skm.* iv. 287, वीरस्य; *Śp.* 1003).[1]
माद्यद्दिग्गजदानलिप्त (B. 47*a* = *Śp.* 1131; Hemac. Comm., p. 181 anon.).[1]
विलासमसृणोल्लसन् (P. 99*b*, B. 124*b* = **Skm.* ii. 588, योगेश्वरस्य; **Sabhyāl.* ii. 11 anon.; **Sūktiratn.* 422 anon.; *Śp.* 582; *Sarasvatīk. ad* v. 165 anon.; Peterson, op. cit., p. 120; see also p. 79 above).
सोत्साहा नववारिभारगुरवो (P. 97*a*, B. 120*a* = *Sbhr.* 1778 anon.).

*S.-Hārāv. कोश: स्फीततर: स्थितानि (C 7*b*, 174) = *Krs.* 193 anon., etc.).
नीलोत्पलदलश्यामां (34*b* (145), विज्जाया: = *Śp.* 180; **Sūktiratn.* 81 anon.).

[1] These two verses are given by Aufrecht, with translation, in the article cited.

प्रियसखि विपद्दण्डप्रान्त (64*a* (667) and 78*b* (63), विश्वायाः = *Sbhv.* 3137; *Śp.* 451; Bhartṛhari, Weber's Notes, p. 25).

Sbhv. उन्नमय्य सकचग्रहम॰ (2090 = *Śp.* 509; *Sarasvatīk. ad* i. 91, v. 165 anon.; **S.-Muktāv.* xviii. 11 B; *Aś. ad* ix. 3, last part only).

कवेरभिप्रायमशब्दगोचरं *(158).*

कोषः . . . *(1523; see *S.-Hārāv.* above).

गते प्रेमाबन्धे *(1141 = Krs. 410* anon.; *Amaru, 43,* etc., etc.).

नार्याः सारतिशून्यता (1175).

प्रियसखि . . . (3137; see **S.-Hārāv.* above).

विरम विफलायासाद् (3138).

Śp. उन्नमय्य . . . (509; see *Sbhv.* above).

किंशुक . . . (3794; see **Sml.* above).

केनात्र . . . (1003; see *Sbhv.* above).

दृष्टिं हे . . . (3769; see *Krs.* above).

धन्यासि . . . (3746; see *Krs.* above).

नीलोत्पल . . . (180; see **S.-Hārāv.* above).

प्रियसखि . . . (451; see **S.-Hārāv.* above).

मायहि॰ . . . (1131; see **Sml.* above).

विलासमसृणो . . . (582; see **Sml.* above).

VINAYA DEVA (= VINĪTA DEVA. Peterson, op. cit., p. 122? or VINAYA PRABHU, author of a *Candradūta* (Aufrecht, C.C. ii, p. 136); Aufrecht, C.C. i, p. 576).

55 नैवैके वयमेव कोकिल.

**Skm.* चुम्बन्नाननमालुठन् (i. 441).

Sbhv. दिक्षु भूमौ तथा व्योम्नि (1242, विनीतदेवस्य).

VIṢṆUHARI (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 544; C.C. i, p. 594. No information).

435 कस्मादिदं नयनम॰.

**Skm.* शक्यार्चनः सुचिरं (ii. 712; given by Aufrecht, loc. cit., with translation).

VĪRYAMITRA (Aufrecht, C.C. i, p. 596. No information).

142 भुवो: काचिल्लीला (*Skm. ii. 7, राजोकस्य; Śp. 3274, कस्यापि).

169 दूर्वाश्यामो जयति.

181 एतल्लोचनमुत्पलभ्रम°.

215 तरत्तारं तावत्प्रथम° (*Skm. ii. 464 = *Sml. P. 65b, B. 72b; *S.-Mukt. v. 60 anon.).

• 228 सा सुन्दरीति तरुणीति.

314 हरति रतिविमर्दे.

363 मुग्धासि नायमपराध्यति.

*Skm. अलीनां मालाभिर् (i. 437).

तरत्तारं . . . (ii. 464; see above).

लङ्गलङ्गमुद्घद्दि° (i. 41).

पृथुरसि गुणै: कीर्त्या (iii. 66 = Sbhv. 2502, कस्यापि).

वापी दन्तुरितोदरा (ii. 760 = Krs. 75, अभिनन्दस्य).

विस्फारा: प्रथमं (ii. 598).

हंहो सिंहकिशोरक (iv. 185).

*Sml. तरत्तारं . . . (B. 72b, P. 65b; see above).

*S.-Hārāv. लीलाताण्डवितभ्रुविभ्रम (C 216 = Krs. 216, राजशेखरस्य).

VAIDDOKA (no information).

49 कनकनिकषस्वच्छे.

VAIDYA DHANYA. See above DHANYA.

VOPĀLITA (no information. ? = the lexicographer mentioned by Halāyudha, tenth century; Aufrecht, C.C. i, p. 616).

355 वचोवृत्तिर्मा भूद्.

ŚATĀNANDA (no information; Rudraṭa had this surname, but none of the verses can be traced to him. Aufrecht, C.C. i, p. 631).

131 हर्षाश्लासितचारुचन्द्र.

394 कोपस्त्वया यदि कृतो मयि (Amaru, 133, etc.).

*Skm. अपास्तस्ताराभिर् (ii. 714).
आर्द्रौ कण्ठे मुखाब्ज (i. 91).
कम्पन्ते कपयो भृशं (ii. 874; see under LAKṢMĪDHARA).
क्षतपादनिगूहनो (i. 427).
केनेयं श्रीर्व्यसन (iv. 96).
गते बाल्ये चेतः (ii. 10).
जयति तव कृशितेक्षणां (i. 130).
जायन्ते बहवो ऽत्र (iv. 3).
भृङ्गी कस्तव चर्चिके (i. 40).
मसृणमसृणं प्रेयः (ii. 684).
मातर्धर्मपरे (ii. 866 = *Sbhv.* 2416, रविदत्तस्य; *Śp.* 580, ditto).
वराहानाक्षेप्तुं (ii. 831).
विगर्जामुन्मुञ्च (iv. 48).
श्यामोऽचन्द्रा स्वपिषि (i. 257 = *Krs.* 35 anon., etc.).
स्नेहाद्रंसतटे ऽवलम्ब्य (i. 298).
स्वस्ति सुखिभ्यः संप्रति (v. 255 = *Sbhv.* 3395 anon.).

ŚABDĀRṆAVA ("given in *Skm.* as the name of a poet, but more likely a collection of miscellaneous poetry. See Śabdārṇava Vācaspati" (Aufrecht); it may be suggested rather that ŚABDĀRṆAVA is ŚABDĀRṆAVA-VĀCASPATI, and that the latter has obtained a sobriquet from his dictionary, see Aufrecht, C.C. i, pp. 559 and 635, and Zachariae, *Die Indischen Wörterbucher* (*Grundriss der Indo-arischen Philologie*), pp. 7–8).
437 असावहं लोहमयी.

*Skm. (ŚABDĀRṆAVA, 10, and Ś.-VĀCASPATI, 1).
अयि चातक चञ्चुपुटाः (iv. 320).
इयं गौरुद्दामा तव (v. 154).
एकेनैव पयोधिना (iv. 37).
किं ब्रूमो जलधेः श्रियं (iv. 38 = *Siṃhāsanadvātriṃśatikā*, 86).
त्वं शीतलो नव्यजनानुरागी (ii. 558).
न लोपो वर्णानां (iii. 8 = margin of **Padyāmṛtat.* ii. 1).
प्रत्यासन्नविदूरवर्ति (ii. 364).

ये दीनेषु दयालवः (v. 174 = *Siṃhāsasanadvātriṃśatikā*, 16; *Śp.* 228, कस्यापि; **S.-Saṃcaya*, i. 15 anon.; **S.-Ratnak.* ii. 64 anon.; **S.-Prab.* 111 anon.; **Sūktiratn.* 110 anon.).

वरं मृतो न तु क्षुद्रस् (v. 200).

श्वासोन्मूलितमेरुर् (iv. 61, शब्दार्णववाचस्पतेः).

हेलानिर्जितकामरूप (iii. 72).

Kbh. जनस्थाने भ्रान्तं (*ad* v. 1, भट्ट-वाचस्पतेः = **Skm.* v. 264, शूलपाणेः; *Sbhv.* 3264 anon.; **S.-Hārāv.* 71*a*, 771, वाचस्पतिभट्टस्य; **Sūktiratn.* 254 (15*a*) anon.; **S.-Ratnak.* ii. 203 anon.; **Padyaveṇī*, vi. (64*b*), जगज्जीवनवृज्यायाः (*sic*); *Sāhityak.*, p. 297 anon.; *Kāvyapr. ad* v. 2 anon.; *Sāhityad.*, p. 114 anon.; *Padyarac.* xv. 52, कस्यापि; Hemac., p. 106 anon.; *Ak.*, p. 297 anon.).

ŚAMBŪKA (ŚAMBUKA. Aufrecht, C.C. i, p. 636; Peterson, op. cit., p. 128. No information).

350 तदेवाजिह्माचं (*Sbhv.* 1577, कस्यापि; *Śp.* 3538, संकुलस्य; **Sabhyāl.* 30*a*, संकुलस्य).

Sbhv. दूराज्ज्ञातविकल्पयोरभिमुखं (2080).

ŚIVASVĀMIN (BHAṬṬAŚRĪ-ŚIVASVĀMIN, ninth century, author of the *Kapphaṇ(in)ābhyudaya Kāvya*. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 92–3; C.C. i, p. 654; Peterson, op. cit., pp. 129–30; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, 1; Śeṣagiri Śāstrin, *Report on the Search for Sanskrit MSS. . . . Madras*, 1893–4, pp. 49–56, where extracts from the *Kapphaṇābhyudaya* are given).

ad 324 किमु परिगता भर्त्रा (*Sbhv.* 2099 ?).

**Skm.* तेजोराशौ भुवनजलधेः (ii. 713).

फलमलघु किं (ii. 628).

**Sml.* गतोऽस्तं घर्मां(तिग्मां)शुर्व्रज (P. 63*a*, B. 69*a* = **Skm.* ii. 291, कस्यचित्; *Sbhr.* 1140; **Sml.* *P.* 118*a*; **S.-Hārāv.* C 36*a*, 88).

दृशा सपदि मीलितं (*P.* 118*a* = **Skm.* ii. 631, कस्यचित्; **Sabhyāl.* iv. 122 anon.; **Saml.* 185 anon.; *Sbhv.* 2097, कस्यापि; *Padyarac.* viii. 29, कस्यापि).

नैषा वेगं मृदुतरतनुः (B. 146*b* = *Sbhv.* 2107, मूर्खस्य; *Śp.* 3690, मूर्तस्य; **Sāras.* 79 anon.).

या बिम्बौष्ठरुचिर्न (P. 58*a* = *Sbhv.* 1051; *Śp.* 3396; **Sabhyāl.* B 1*b*; **S.-Hārāv.* C 31*b*, 40).

स धूर्जटिजटाजूटो (B. 9*b* = *Sbhv.* 62, तवकस्य; *Śp.* 101, सुरवर्मणः; *Vetālap.* (Uhle), p. 202; **S.-Hārāv.* 11*b*, 93; **Subhāṣ.* i. (8*a*) anon.; Aufrecht adds that the verse recurs at the beginning of the *Hāṭakeśvara Māhātmya* of the *Skanda Purāṇa*, I.O. MS. 2752 = Eggeling, No. 3656).

**Sabhyāl.* या बिम्बौष्ठ . . . (B 1*b*; see **Sml.* above).

**Subhāṣ.* कूजं विरौति परिकुप्यति (iv. 79 = *Sbhv.* 438).

**S.-Hārāv.* (in addition to the above). वाक्यं च द्विपदी (40*a*, 231, given by Bhandarkar, op. cit., p. xi. anon.).

Sbhv. उज्ञापयन्त्या दयितस्य (1416 = **Kapphinābhy.* xii. 27; *Śp.* 3511).

किमु परिगता . . . (2099 = **Kapphinābhy.* xiv. 29).

गतोऽस्तं . . . (1140; see **Sml.* above).

गुणमयोऽपि सदोष (1756 = **Kapphinābhy.* viii. 30).

चित्रैर्यस्य पतत्त्रिभिर् (810).

भोक्तुं भङ्क्त्वा न भुङ्क्ते (1826 = **Skm.* v. 70, रजकसरस्वत्याः; **S.-Ratnak.* iii. 142 anon.; *Śp.* 3598, कस्यापि).

मुक्ताभानि पयांसि (710).

या बिम्बौ॰ . . . (1051; see **Sml.* above).

कूजं विरौति . . . (438; see **Subhāṣ.* above).

वदननिहिते ताम्बूलांशे (2100 = **Kapphinābhy.* xiv. 14).

वदनशशिनः स्पर्शे (2098 = **Kapphinābhy.* xiv. 15; *Śp.* 3711, कस्यापि).

व्यसनमचलं यथाचार्यो (2101 = **Kapphinābhy.* xiv. 32).

समजनि न तत्प्रेम (2062 = **Kapphinābhy.* xiv. 7).

Śp. उज्ञापयन्त्या . . . (3511; see *Sbhv.* above).

या बिम्बौष्ठ . . . (3396; see **Sml.* above).

Kbh. आतन्वन् सरसां स्वरूपरचनां (*ad* v. i = Hemac. Comm., p. 6 anon.).

आवयत्वावधि शिशिड शिशिड
उत्खातप्रखरा मुखा° } (*ad* iv. i).
पित्रापि त्रायते या न

Sarvānanda's commentary (*Ṭīkāsarvasva*) on the *Amarakośa*.
A number of fragments identified in the poem by Śeṣagiri Śāstrin, loc. cit., and the following unidentified:—

दशकाश्मकभूपालौ विष्वगारभ्य रोषितौ.

Rāyamukuṭa's commentary (*Padacandrikā*) on the same (Aufrecht, Z.D.M.G. xxviii, pp. 118–21); fragments as follows:—

जवनिकावनि (*sic* for लि ?) कान्तिक्षद्राततो (*ad* ii. 6, 3, 22).

प्रसभमिवाङ्गद्विड्रुला महेला (*ad* ii. 6, 1, 2).

प्रेर्यन्ते ऽमी परमररयो हर्म्यवातायनानां (*ad* ii. 2, 17 = *Kapphinābhy.* xv. 13; also cited by Sarvānanda).

(तत्वे तत्त्वार्थे) रवावद्वा (*ad* iii. 4, 12 = the passage quoted by Śeṣagiri from xviii. 35 as तत्त्वे सत्त्वे नवादृचा ?).

Liṅga Bhaṭṭa's commentary on the same (see Śeṣagiri, loc. cit., p. 33).

Śubhaṃkara (sometimes Śubhāṅka. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 546–7; C.C. i, p. 659. No information. A Buddhist author also bore the same name, see Thomas, *Deux Collections . . . de Sādhanas*, Muséon, 1903, index; Aufrecht mentions C.C. iii, p. 157, after Haraprasāda Śāstrin's *Report*, 1895–1900, p. 10, a Śubhaṃkara, author of a work entitled *Hastamuktāvalī*, on dancing).

21 को ऽयं द्वारि हरिः (**Skm.* i. 277, etc.).

**Skm.* एते लक्ष्मण जानकी (i. 263 = **Padyāv.* 148 and 250, शुभाङ्कस्य; given with translation by Aufrecht in the article cited; Hemac., p. 90 anon.).

ये गोवर्धनमूल (i. 293 = **Padyāv.* 3, शुभाङ्कस्य).

वत्से माधवि तात (iii. 227, शुभाङ्कस्य).

**Padyāv*. (in addition to Nos. 3, 148, 250 above).

दूरं दृष्टिपथात्तिरोभव (265, शुभाङ्कस्य = **Skm*. i. 299, कस्यचित्).

Śubhāṅga (once named as *Śubhāṅka*, and therefore perhaps identical with Śubhaṃkara).

71 प्रागेव शैत्यमस्तं.

**Skm*. उत्कण्ठाकुलचक्रवाक (ii. 708).
कार्पासास्थिप्रचय (iii. 82).
दुर्वारकेलिकलडिम्भ (v. 19).
परिचुम्बनाय घटते (ii. 419; MS. B. शुभाङ्कस्य).
बिलेभ्यो निष्क्रान्तं प्रति (v. 20).
माषीणां मुषितं (ii. 881).
यद्वीचिभिः स्पृशसि गगनं (iv. 53 = *Śp*. 1090, गौडाभिनन्दस्य; **S.-Ratnak*. iii. 216 anon.; see p. 21).
विश्रामं भज तालवृन्त (ii. 857).
विषयपतिरलुब्धो (v. 186).
व्योमन्युत्क्षिप्यरण्ये (iii. 114).

Śṛṅgāra (Aufrecht, C.C. i, p. 660. No information).

269 कल्याणं परिकल्प्यतां.

271 लावण्येन पिधीयते (**Skm*. ii. 142).

272 सोद्वेगा मृगलाञ्छने (**Skm*. ii. 172).

**Skm*. (in addition to the above).

पक्षाभ्यां सहितौ प्रसार्य चरणाव (v. 25).

Śrīkaṇṭha (? = Śrīkaṇṭha Paṇḍita, who "mentions a king Śrī-Malla Deva"; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 93; C.C. i, p. 667).

56 मलयमहीधरपवनः.

**Skm*. कलाधारो वक्रः (i. 415).
भूर्भूपालचमूपट्टेषु (iii. 130).
विष्वग्विसारिततिमिरावरुद्ध (i. 7).
श्रीमान् पातालकुक्षिंभरि (iii. 235).

Śp. नूनं बादल छाइ खेह (550, श्रीकण्ठपण्डितस्य, *v. supra*).

Śrīdharanandin (Aufrecht, C.C. i, p. 669. No information).

7 कारुण्यामृतकन्दली (*Skm. i. 243).

8 शीताम्भःपरिषेकशीतल° (*Skm. i. 244).

*Skm. (i. 243–4, as above).

Siddhoka (Aufrecht, C.C. i, p. 722. No information).

441 आदृष्टिप्रसरात्प्रियस्य (*Skm. ii. 290; Amaru, 76, etc.).

*Skm. (this verse only).

Saṃghaśrī (Aufrecht, C.C. i, p. 687. No information; a Buddhist author).

4 कामक्रोधौ द्वयमपि यदि (*Skm. i. 241).

54 आरक्ताङ्कुरदन्तुरा (*Skm. ii. 761).

*Skm. i. 241, ii. 761, as above.

Sāvarṇi (no information).

79 श्रोण्यां चित्रः कुरबकगुणः.

Surabhi (Aufrecht, C.C. i, p. 729. No information: ? = Surabhi Cūla, C.C. i, p. 729; Peterson, op. cit., p. 134).

307 मुञ्चव्रीडावत्याः.

*Skm. अयं दूरभ्रान्तः पटुतर (iv. 202).
आसीद्यस्तव पुत्रक (iv. 278).
ऋचैर्वृतो हरिपदे (i. 435).
एतत्कवीन्द्रमुखचन्द्र (v. 157).
एतैर्जह्नुसुताजलैर् (i. 384).
गर्भक्लान्तिभरालसां (iv. 226).
गाङ्गमम्बु शुभम°(सितम°) (iv. 337 = Sāhityad., p. 338 anon.; Kāvyapr. ad x. 52 anon.; Śp. (one MS.) after 796; As., p. 171 anon.; *Sūktiratn. 503 anon.; *Padyatar. 33 anon.; *Sāras. iv. 76 anon.).
लङ्घद्वैरिकरीन्द्र (iii. 181).
निद्रानन्दकरीर्नितान्त (i. 338).
प्रालेयाम्भःशिशिर (ii. 709).
महानीलश्यामं (i. 391).
लीलालोलकराङ्गुली (iii. 259).
शौर्योत्कर्षतृणीकृत (i. 226).

SUVARṆAREKHA (Aufrecht, C.C. i, p. 729. No information).

164 तरलनयना तन्वङ्गी.

*Skm. मर्यादाभङ्गभीतेर्° (iv. 40 = *S.-Samcaya, ix. 12).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra.*

पुंसः स्त्रियां स्त्रियाः पुंसि संभोगं प्रति या स्पृहा ।
स शृङ्गार इति ख्यातः क्रीडारत्यादिकारकः ॥
(*ad* ii. 136, इति सुवर्णरेखः, a lexicographer ?,

SONOKA (? = SEHNOKA, SOHNOKA, SOLLOKA, SOLŪKA; see following name. Aufrecht, C.C. i, pp. 734, 737. No information).

305 नाधन्यान्विपरीत° (*Skm. ii. 667, सोह्नोकस्य).

*Padyāv. सत्रासार्त्ति यशोदया (262, साह्लाकस्य = Krs. 42, सोह्नोकस्य, etc.; see SONNOKA).

SONNOKA (see preceding name. No information).

41 . . . धेनुदुग्धकलशानादाय.

42 सत्रासार्त्ति यशोदया (*Skm. i. 296, सोह्नोकस्य; *Padyāv. 262, सोह्लोकस्य).

47 देवो हरिर्जयति यज्ञवराहरूपः.

345 तल्पे चम्पककल्पिते.

398 अयं धूर्तो मायावि° (*Skm. ii. 117, सोह्नोकस्य).

399 अप्राप्तकेलिसुखयोर्.

480 भग्नद्विवचितमसंफलद् (*Skm. ii. 459, सोह्नोकस्य).

*Skm. अयं धूर्तो . . . (ii. 17; see above).

इयं गौरेका नः (v. 168, सेह्णकस्य).

उच्छन्नच्छदिदन्तसद्दृति (v. 249, सोह्लोकस्य).

उत्फुल्लप्रमदोल्लसद् (v. 35, सोह्नोकस्य).

प्रसरति तिमिरः सवितुर् (i. 364, सेह्लोकस्य).

भग्नद्विवचित . . . (ii. 459; see above).

विद्वानचरनष्टधीर° (i. 342, सोलूकस्य).

सत्रासार्त्ति . . . (i. 296; see above).

HARṢA DEVA (seventh century, author of the *Ratnāvalī*, etc., and patron of Bāṇa, Mayūra, and others; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 98; C.C. i, p. 764; Peterson, op. cit., p. 138; *J. As. Soc. Bombay*, xvi, p. 179; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xx, li. Often confused with Śrīharṣa).

159 = *Ratnāv*. ii. 9 (35).
[217 anon. = *Nāgān*. iii. 4 (35).]
224 = *Ratnāv*. ii. 10 (36).
352 एकत्रासनसंस्थितिः (श्रीहर्षस्य = Amaru, 18, etc.).
[422 anon. = *Ratnāv*. ii. 12 (38).]
517 = *Ratnāv*. iii. 9 (55).

**Skm*.

Ratnāv.	**Skm*.	*Priyadarśikā*.	**Skm*.
i. 1	= i. 115.	i. 1	= i. 114.

Nāgān.	**Skm*.
i. 8	= v. 36, श्रीहर्षस्य.
ii. 8 (27)	= ii. 466, प्रभाकरदत्तस्य.
iii. 4 (35)	= ii. 41.

Also—

आवक्रेन्दु तदाङ्गमेव (iii. 27, श्रीहर्षस्य).
एकं योगनियोजनाय (i. 70).
ये कारुण्यपरिग्रहाद् (v. 182, श्रीहर्षस्य).
शम्भो सत्यमिदं पयोधि (i. 117).

**Sml*.

Ratnāv.	**Sml*.	*Ratnāv*.	**Sml*.
i. 6	= P. 161*a*.	ii. 13	= B. 64*b*.
16	= B. 142*b*.	14	= B. 64*a* (P. 59*a*).
17	= B. 111*a*.	20	= B. 103*a*.
19	= B. 130*a* (P. 104*a*).	iii. 1	= B. 74*b*.
20	= B. 129*b*.	3	= B. 71*b*.
24	= B. 139*b*.	6	= B. 133*b* (P. 107*a*).
25	= B. 129*b*.	11	= B. 107*a* (P. 86*a*).
ii. 7	= B. 69*b*.	12	= B. 143*a*.
8	= B. 84*b* (P. 72*a*).	13	= B. 143*a*.
9	= B. 98*b*.	14	= B. 106*b*.
10	= B. 85*b*.	15	= B. 137*b*.
12	= B. 64*b*.		

Nāgānanda.	**Sml.*	*Nāgānanda.*	**Sml.*
i. 8	= B. 179*b*.	i. 10	= B. 191*b*.
iii. 12 (43)	= B. 143*a*.	iv. 3 (52)	= B. 180*b*.
i. 1	= B. 20*a*.		

Also— सरस्वामितस्त्वां (P. 72*b* = *Kkbh.* चक्रपालस्य).

**Sabhyāl* (in addition to a number of verses from the *Naiṣadhīya*).

Ratnāv.	**Sabhyāl.*	*Nāgān.*	**Sabhyāl.*
i. 24	= A 16*b*.	iii. 4 (35)	= A 19*a*.

**S-Hārāv.*

Ratnāv.	**S.-Hārāv.*	*Ratnāv.*	**S.-Hārāv.*
i. 6	= 64*b*, 714.	ii. 12	= C 369.

**Padyāmṛtat.* संधानानि विसंधयः (ii. 2, श्रीहर्षस्य = **Sml. P.* 139*b*, श्रीहर्षपण्डितस्य).[1]

Sbhv.

Ratnāv.	*Sbhv.*	*Ratnāv.*	*Sbhv.*
i. 24	= 1962.	iii. 2	= 1206.
ii. 9	= 1513.	6	= 1908.
14	= 1078.	9	= 2058.
19	= 1602.	iv. 2	= 1281.

Nāgān.	*Sbhv.*	*Nāgān.*	*Sbhv.*
i. 18	= 1205.	iv. 2 (51)	= 540.
iii. 4 (35)	= 2072.	7 (56)	= 3280, कस्यापि.
6 (37)	= 2034 anon.		

Also— अशुथमलोलजिह्वं (233 = *Śp.* 470, कस्यापि).
अमुष्मै चौराय (1979, श्रीहर्षदेवचौरयोः = **Skm.* v. 143, अमरोः ; *Siṃhāsanadvātriṃśatikā*, 60 ; *Bhojapr.* 234 ; trans. Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 38).
उदयगिरिमूर्धगोऽयं (2028).
क्षमी दाता गुणग्राही (3228, श्रीहर्षदेवतत्सेवकयोः ; 2819, श्रीव्यासमुनेः ; *Vetālap.* iv. 6, p. 21 ; *Hitop.* iii. 137).

---

[1] संधानानि विसंधयः प्रकृतयस्ताभ्यः परः प्रत्ययो
देव व्याकरणाद्भेदकमिदं वैधर्म्यमेतत्तव ।
आदेशो न विकल्पते न च कृतं किंचित्क्वचिल्लुप्यते
नो वृद्धिर्गुणबाधिका न पुरुषः कार्ये क्वचिन्मध्यमः ॥

तस्या मुखस्यातिमनोहरस्य (*1517*, **श्रीहर्षस्य** = *Krs.* 206 *anon.*).

यदेतच्चन्द्रान्तर्जल (1978, **श्रीहर्षदेवचौरयोः** = *Sarasvatīk.* *ad* iv. 51 anon.; *Śp.* 563, Bhoja and a thief; *Sāhityad.*, p. 295 anon.; *Aś.*, p. 51 anon.; *Bhojapr.* 233; **S.-Ratnak.* iv. 78 anon.; **S.-Prab.* 38 anon.; trans. Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 38).

Śp.

Ratnāv.	*Śp.*	*Ratnāv.*	*Śp.*
i. 6	= 441.	i. 22	= 3798.
17	= 3790.	24	= 3621.
19	= 3797.	ii. 12	= 3401.

Nāgān.	*Śp.*	*Nāgān.*	*Śp.*
iii. 4 (35)	= 3672.	iii. 12 (43)	= 3656.

Aucityav.

Ratnāv.	*Aucityav.*	*Ratnāv.*	*Aucityav.*
i. 8	= *ad* 15.	ii. 4, 2, 3	= *ad* 16.
ii. 12	= *ad* 11.		

Kkbh.

Ratnāv.	*Kkbh.*
iv. 10	= *ad* v. 1.

Suvṛttat.

Ratnāv.	*Suvṛttat.*
ii. 7	= *ad* ii. 19.

Daśar.

Ratnāv.	*Daśar.*	*Ratnāv.*	*Daśar.*
i. 2	= *ad* iii. 4 anon.	ii. 17	= *ad* i. 32.
5	= *ad* iii. 5.	19	= *ad* i. 32.
7	= *ad* i. 18, 24.	iii. 4	= *ad* iv. 10.
21	= *ad* iv. 65.	6	= *ad* i. 14.
ii. 1	= *ad* i. 32.	9–11	= *ad* i. 36.
2	= *ad* ii. 54.	14	= *ad* i. 37.
3	= *ad* ii. 54.	iv. 8	= *ad* i. 43.
4	= *ad* i. 14.	14	= *ad* i. 41.
14	= *ad* i. 32.	16	= *ad* iv. 26.

Nāgān.	*Daśar.*	*Nāgān.*	*Daśar.*
i. 4	= *ad* ii. 4 anon.	i. 14	= *ad* iv. 45 anon.
6	= *ad* ii. 6.	v. 15 (92)	= *ad* ii. 4, 13.

Sāhityad.

Ratnāv.	*Sāhityad.*	*Ratnāv.*	*Sāhityad.*
i. 2 =	p. 243 anon.	ii. 3 =	pp. 36, 90.
5 =	p. 131.	4 =	p. 136.
46 =	p. 234 anon.	17 =	p. 152 anon.
ii. 1 =	p. 150.	iii. 11 =	p. 155.

Nāgān.	*Sāhityad.*	*Nāgān.*	*Sāhityad.*
i. 13 =	p. 189 anon.	iv. 16 (65) =	p. 184.
iv. 3 (52) =	p. 249 anon.	v. 15 (92) =	p. 89.

Arjunavarman *ad* Amaru, 63 = *Ratnāv.* ii. 1.

Pañcatantra (Kosegarten), ii. 178 = *Nāgān.* v. 1 (78).

Śāntiśataka, ii. 19 = *Nāgān.* iv. 2 (51).

We may note further the following correspondences :—

Ratnāv. i. 5 =	*Nāgān.* i. 3 =	*Priyadarśikā*	i. 3.
	,, 14 =	,,	iii. 10.
	,, iv. 1 (50) =	,,	3.

HARṢAPĀLA DEVA (no information).

152 आश्चर्यमूर्जितमिदं.

HIṄGOKA (no information).

362 शठान्यस्याः काञ्चीमणि° (**Padyāv.* 261, समाहर्तुः ; Amaru, 109, etc.).

HIMĀṄGA (no information).

178 शृङ्गारद्रुममञ्जरी.

HIMBOKA (ḌIMBOKA, BIMBOKA. No information. Aufrecht, C.C. i, pp. 214 and 373 ; Bhandarkar, op. cit., p. xxviii).

369 मया तावन्नोच्चस्खलित° (**Skm.* ii. 197, बिम्बोकस्य).

383 प्रिये मौनं मुञ्च (**Skm.* ii. 243, डिम्बोकस्य).

Concerning Bimboka, see above.

**Skm.* (in addition to the above), six verses (Ḍimboka).

कुलोत्कर्षात्स्नेहात् (ii. 65).

गतं तन्नाम्भीर्यं (iv. 331 = *Sbhv.* 707 anon. ; *Śp.* 810 anon. ; **S.-Saṃcaya*, xii. 4 anon.).

आने विक्रमवर्धन (iii. 88).
पूरापायप्रकट (ii. 844).
प्रयच्छाहारं मे यदि (ii. 701 = *Krs.* 335 anon.; Amaru, 117).
प्रिये . . . (ii. 243 = *Krs.* 383 above).

**Sml.* (Ḍimboka).
नायातो यदि तादृशं (B. 83*b* = *Sbhr.* 1438, कस्यापि).
पुरस्तन्व्या गोत्रस्खलन° (P. 66*a*, B. 74*b* = **Skm.* ii. 211, अमरोः; Amaru, 51; *Sbhr.* 1323 anon.; *Daśar. ad* iv. 16, Amaru).

List of Writers (not included above) to whom verses occurring in the *Kvs.* are attributed in other Works.

Acaladāsa, 320, *Skm.; see Acala.
Amṛtadatta, 31, *Skm., *Sml. B., *Subhāṣ., Sbhr.
Arbhaka, 379, Sbhr.
Bhadanta Ārogya, 408, Sbhr., *Sml. B. and P.
Oṃkaṇṭha, 129, *Skm.
Kaṅka, 436, *Padyār.
Bhaṭṭa Karṇāṭaka, 244, Sbhr.
Mālava Kuvalaya, 66, Aucityar.
Keśaṭa, 469, *Skm.
Koṅka, 309, *Skm.
Kṣemendra, 157, Śp.; 310, Sbhr.
Goïdhoï Kavirāja, 153, *Sml. P. and B.
Govindasvāmin, 509, Śp.
Ghaṇṭaka, 140, Sbhr.
Caṇḍālacandra, 274, *Skm.
Cirantanaśaraṇa, 30, *Skm.
Jaghanacapalā, 518, *Padyaveṇī, Padyarac.
Dhanada Deva, 246, Śp., *S.-Hārār.
Nandana, 277, *Sml. B.
Nāgamyā, 5, Śp.
{Nārāyaṇa, 37, Sbhr.
{Niśānārāyaṇa, 37, Śp.
{Pulina, 352, Sbhr.
{Pulinda, 352, *Sml. P.
Puṣṭika, 451, Śp.
Puṣṭiṃkara, 451, *S.-Hārar.
Pracaladāsa, see Acaladāsa.
Bāhvaṭa, see Vākkūṭa.
Bilhaṇa, 436, Śp.
Buddhaka, 389, Sbhr.
Bhartṛhari, 237 (Śataka, i. 11); 245, Śp., *Sabhyāl., Padyarac.; 255 (Śataka, i. 16); 484, Sbhr., *Sml. B.

Bhāvamiśra, 360, **Sabhyāl.*
Bhāsa, 163, **Sml. P.*
Mahākavi, 323, **Skm.*
*Manoka, 393, *Skm.*
*Mārjāra, 344, *Skm.*
Mṛgarāja, 478, **Skm.*
Rathāṅga, 200, **Skm.*
Ravigupta, 498, *Sbhr.*
Rājoka, 142, **Skm.*
Rāmila-Somilau, 473, *Śp.*, **Sml. B.*, **Sabhyāl.*
Retoka, 149, 150, **Skm.*
Vararuci, 37, **Skm.*
Vardhuka, 389, **Sml. B.*
Vasuka, 59, **Sml. P.*
Vāgbhaṭa, 372, **Sml. B.*
Vācaspati, 293, **Skm.*
Vātoka, 119, **Skm.*
Vāmana, 361, *Śp.*
Vāmana Svāmin, 250, *Sbhr.*
Bhaṭṭa Vāsudeva, 282, *Sbhr.*; see JHALAJJALA.
Bhaṭṭa Vṛddhi, 520, *Sbhr.*
Vyāsa, 40, **Skm.*
Śakradeva, 248, *Sbhr.*
Śacoka } 442, **Skm.*
Śadhoka }
Śarayaika, 30, **Sml. P.*
Śaśivardhana, 311, *Sbhr.*
Śāraṅga, 31, **Padyāv.*
Śīlā Bhaṭṭārikā, 508, *Śp.*, **Sml. P.*, **S.-Hārāv.*
Śrīharṣa, 206, *Sbhr.*
Saṃkula, 350, *Śp.*
Sarvānanda, 35, **Padyāv.*
Hanumān, 25, **Sml. B.*; 36, **S.-Hārāv.*; 43, *Śp.*
Harihara, 20, **Padyāv.*
Halāyudha, 48, **Skm.*

॥ कवीन्द्रवचनसमुच्चयः ॥

॥ नमो बुद्धाय ॥

१

नानाकवीन्द्रवचनानि मनोहराणि
संख्यावतां परमकण्ठविभूषणानि ।
आकम्पकानि शिरसश्च महाकवीनां
तेषां समुच्चयमनर्घमहं विधास्ये ॥

॥ सुगतव्रज्या ॥

२

Vāmana IV. 3. 7 (anon.). Sbhv. 74 (कस्यापि). *Subhāṣ. I. (9a) (anon.). Jayaratha ad. As. p. 95 (anon.).

आबाहूत्तंमण्डलाग्ररुचयः संनद्धवक्षःस्थलाः
सोष्माणो व्रणिनो विपक्षहृदयप्रोन्माथिनः कर्कशाः ।
उत्सृष्टाम्बरदृष्टविग्रहभरा यस्य स्मराग्रेसरा
मारा वारवधूस्तनाश्च न दधुः क्षोभं स वो ऽव्याज्जिनः ॥

अश्वघोषस्य ॥

३

नग्नाः पादनखेषु यस्य दशसु ब्रह्मेशकृष्णास्त्रय
स्ते देवाः प्रतिबिम्बनास्त्रिदशतां प्रव्यक्तमापेदिरे ।

---

२ [1] Vāmana has आक्रष्टामल. [2] MS. तु: Vāmana has उद्वृत्ता गुरवश्च यस्य शमिनः श्यामायमानानना. [3] Sbhv., Subhāṣ, Jayaratha,* and Vāmana have योधा वार, and the last ends स एवाजितः. The MS. has मरा मार.

३ [1] MS. ते.

स त्रैलोक्यगुरुः सुदुस्तरभवाकूपारपारंगतो
मारव्यूहजयप्रगल्भसुभटः शास्ता तव स्तान्मुदे ॥

वसुक[ल्प]स्य ॥

४

कामक्रोधौ द्वयमपि यदि प्रत्यनीकं वशित्वे[1]
हत्वानङ्गं किमिव हि रुषासाधितं[2] त्र्यम्बकेन ।
यस्तु क्षान्त्या शमयति शतं मन्मथाद्यान्[3]नरातीन्
कल्याणं वो दिशतु स मुनिग्रामणीरे[4]कबन्धुः ॥

संघश्रियः ॥

५

श्रेयांसि वः स सुगतः कुरुतादपार
संसारसागरसमुत्तरणैकसेतुः ।
दुर्वारमारपरिवारबलावलेप
कल्पान्तसंततपयःप्रसरैरहार्यैः ॥

अपराजितरचितस्य ॥

६

शास्ता समस्तभुवनं भगवानपाया
त्पायादपास्त[1]तिमिरो मिहिरोपमेयः ।
संसारभित्तिभिदुरो भवकन्दकन्द
कन्दर्पदर्पदलनव्यसनी मुनीन्द्रः ॥

वसुकल्पस्य ॥

---

३ [1] MS. ह्र. [2] MS. व्रू. [3] A space is perhaps left in the MS. for ल्प: but *Sml. P.* has Vasuka as author of our No. 59.

४ [1] *Skm.* प्रसिद्धं. [2] MS. °विचं? [3] *Skm.* द्री. [4] MS. चे.

६ [1] MS. °धास्तु.

७

कारुण्यामृतकन्दलीसुमनसः प्रज्ञावधूमौक्तिक *Skm. I. 243.
ग्रीवालंकरणश्रियः श[1]मस[2]रित्पूरोत्सलच्छीकरा[3]ः।
ते मौलौ भवतां मि[4]लन्तु जगतीराज्याभिषेकोचित
सग्भेदा अभयप्रदा[5]नचरणप्रेङ्खन्नखाग्रांशवः॥

८

शीला(fol. 2*a*)म्भःपरिषेकशीतलदृढध्यानालवालस्फुर *Skm. I. 244.
द्दानस्कन्धमहोन्नतिः पृथुतरप्रज्ञोल्लसत्पल्ल[1]वः।
देयात्तुभ्यमवार्यवीर्यविटपः क्षान्तिप्रसूनोदयः[2]
सुच्छायः षडभिज्ञकल्पविटपी संबोधि[3]बीजं फलम्॥

एतौ श्रीध[4]रनन्दिनः॥

९

एकस्यापि मनोभुवस्तदबलापाङ्गैर्जगन्निर्जये
†कार्य†[1] निह्नुतसर्वविस्मयरसव्यक्तिप्रकारा वयम्।
यस्त्वेनं सबलं च जेतुमभितस्तत्कम्पमात्रं भुवो
नारेभे सुगतस्तु तद्गुणकथा स्तम्भाय नः केवलम्॥

कुमुदाकरमतेः॥

१०

प्रत्येकाने[1]कजातिप्रतिवपुरमितावृत्तिजन्मार्जितैनो
भोक्तृव्रातोज्जिहीर्षाफलनिलयमहापौ[2]रुषस्यापि शा[3]स्तुः।

---

७ [1] Akṣara ill-formed, more resembling ग. [2] MS. सु. [3] MS. स. [4] Written ॰तास्मि (for ॰ताम्मि). [5] MS. हा.

८ [1] MS. र्ल. [2] MS. प्रसन्नो॰; *Skm.* प्रसूनोद्गमः. [3] *Skm* ध. [4] MS. व.

९ [1] *Sic* MS., contrary to sense and metre. Read कामं?

१० [1] MS. ॰त्येकान. [2] MS. त्पौ. [3] MS. ॰यि स्वा.

केऽप्युत्कर्षं स्तुवन्ति स्मरमपि जयतस्तद्वदामः किमस्मि
न्यो भस्मासीत्कटाक्षज्वलनकणिकया द्रागुमाकामुकस्य ॥
वर्धमानस्य ॥

११

पायाद्वः समयः स मारजयिनो वन्द्यो ऽपि †तास्वोत्करः[1]†
क्रोधाद्यच तदुत्तमाङ्गकवलोन्मीलन्मनो[2]विक्रमः ।
आसीदद्भुतमौलिरत्नमिलितव्यात्तान[न]च्छायिका
मालोक्यात्मन एव मारसुभटः पर्यस्तधैर्योदयः ॥
श्रीपार्श्ववर्मणः ॥

१२

खेलाचञ्चलसंचरन्निजपदप्रेङ्खोललीलामिल
त्सद्यःसान्द्रपरागरागरचितापूर्वप्रसूनश्रियः ।
आश्लिष्यन्मधुलम्पटालिनिवहस्योच्चैर्मिथश्चुम्बनै
र्व्याकोषः कुसुमाञ्जलिर्दिशतु वः श्रेयो जिनायार्पितः ॥
जितारिनन्दिनः ॥

१३

दरोन्मुक्तारक्तस्फुरदधरवीथीक्रमवम
न्मयूखान्तर्मूर्छद्द्युति दशनमुद्दे[1]शवशिनः ।
मुखं तद्वः शास्तुर्दिशतु शिवमज्ञानरजनी
व्यवच्छेदोन्नच्छन्महिमघनसंध्यात[2]प इवः ॥
त्रिलोचनस्य ॥

१० [1] MS र्ष.

११ [1] *Sic* MS. for चासोत्कटः, with short syllable before च, as commonly in Buddhist Sanskrit? [2] MS. मा.

१३ [1] MS. वे. [2] MS. भ.

१४

कन्दर्पादपि सुन्दराकृति (fol. 2b) रिति प्रौढोत्सलद्रागया
वृद्धत्वं वरयोषितो ऽनयदिति चासाकुलस्वान्तया ।
मारस्यापि शरैरभेद्यहृदिति श्रद्धाभरप्रह्वया
पायाद्वः स्फुटबाष्पकम्पपुलकं रत्या जिनो वन्दितः ॥

तस्यैवेति श्रुतिः ॥

१५

पादाम्भोजसमीपसंनिपतितस्वर्णाथदेहस्फुर *Skm. I. 242.
न्नेत्रस्तोमतया परिस्फुटमिलन्नीलाब्जपूजाविधिः ।
वन्दारुत्रिदशौघरत्नमुकुटोद्भूतप्र[1]भापल्ल[2]ंव
प्रत्युन्मीलदपूर्वचीवरपटः शाक्यो मुनिः पातु वः ॥

वसुकल्पस्य ॥

१६

क एकस्त्वं पुष्पायुध म[1]म समाधिव्ययविधौ
सुपर्वाणः सर्वे यदि कुसुमशस्त्रास्तदपि किम् ।
इतीवैनान्नू[2]नं य इह सुमनोऽस्तं[3]त्वमनय
त्स वः शास्ता शस्तं दिशतु दशदिग्मारविजयी ॥

---

१५ [1] *Skm.* ०स्तर्पत्म. [2] MS. र्स्र.
१६ [1] MS. न. [2] MS. नू. [3] MS. स्त.

॥ लोकेश्वरव्रज्या ॥

१७

द्युतिस्वच्छज्योत्स्नापटपटलवृष्ट्या न कमलं
न चन्द्रः सान्द्रश्रीपरिमलगरिम्णास्यममलम् ।
मधूद्राणां निद्राभिदुरमपमुद्राङ्कुतमुद
श्चकोरान् बिभ्राणं सरसिरुहपाणेरवतु वः ॥

पण्डितबुद्धाकरगुप्तानां ॥

१८

वरदकरसरोजस्यन्दमानामृतौघ
व्युपशमितसमस्तप्रेतसंघाततर्षः ।
जयति सितगभस्तिस्तोमशुभ्राननश्रीः
सहजगुरुदयार्द्रालोकनो लोकनाथः ॥

रत्नकीर्त्तेः ॥

१९

प्रत्युन्नाढरयस्थिराकृतिघनध्वानभ्रमन्मन्दर
क्षुब्धक्षीरधिवीचिसंचयगतप्रालेयपादोपमः ।

[॥ हरिव्रज्या ॥]

२०

[देवि त्वं कुपिता त्वमेव कुपिता को ऽन्यः पृथिव्या गुरु- *Skm. i. 276
र्माता त्वं जगतां त्वमेव जगतां माता न विज्ञो ऽपरः । (वाक्पतेः).
देवि][1] (fol. 12a) त्वं परिहासकेलिकलहे ऽनन्तात्वमेवेत्यर्थं[2] *Padyāv. 283
ज्ञातानन्तपदो नमञ्जलधिजां शौरिश्चिरं पातु वः ॥ (हरिहरस्य).

वाक्पतिराजस्य ॥

२१

को ऽयं द्वारि हरिः प्रयाह्युपवनं शाखामृगेणात्र किं For reff. see below.
कृष्णो ऽहं दयिते बिभेमि सुतरां कृष्णः कथं वानरः ।
मुग्धे[4] ऽहं मधुसूदनो[5] व्रज लतां तामेव पुष्पासवा[6]
मित्थं निर्वचनीकृतो[7] दयितया ह्रीणो[8] हरिः पातु [व]ः ॥

२२

मन्दक्काणितवेणुरह्नि शिथिले [सं]वर्तयन् गोकुलं
बर्हापीडकमुत्तमाङ्गरचितं गोधूलिधूम्रं दधत् ।

---

२० [1] Fols. 3–11 lost. *Padyāv.* begins राधे त्वं and otherwise diverges considerably. [2] MS. र्थ.

२१ **Skm.* i. 277 (शुभंकरस्य). *Sbhv.* 104 (कस्यचित्). *Śp.* 122 (कस्यचित्). *Aś. ad.* x. 1 (anon). *At.* p. 49 (anon). **Subhāṣ.* ii (13a) (anon). Hemac. p. 234 (anon). [1] MS. प्रा. [2] MS. °ना; *Sbhv.*, *Śp.*, *Aś.*, *At.*, *Subhāṣ.*, Hemac. °गस्था. [3] MS. कुष्ठः; *Sbhv.*, *Śp.*, *At.*, Hemac. कृष्णादहं वानरात्. [4] *At.*, Hemac. कान्ते. [5] MS. द. [6] *Skm.*, *Śp.*, *Aś.* पुष्पान्विता; *Sbhv.*, *Subhāṣ.* तन्वीमले; *At.*, Hemac. मध्वन्विता; *Śp.*, *Subhāṣ.* °पिब for व्रज. [7] *At.* °र्विषयी. [8] *Sbhv.*, *Subhāṣ.*, Hemac. तो.

२२ [1] MS. क्क.

म्लायन्त्या वनमालया परिगतः श्रान्तो ऽपि रम्याकृति
र्गोपस्त्रीनयनोत्सवो वितरतु श्रेयांसि वः केशवः ॥

२३

विष्णोर्दानववाहिनीप्रमथनेच्छापूरणायादरा
दात्तः[1] पाणियुगे हरेण करजश्रेण्या श्रियालम्भितः[2]।
निर्यातो वदनेन कुक्षिवसतेः पत्युस्तलादर्णसां
शङ्खः[3] ऽपत्यपरंपरावृत इव श्रेयांसि पुष्णातु वः ॥[4]

२४

स जयत्यादिवराहो दंष्ट्रानिष्पिष्टकुलगिरि[1]कशेरुः ।
यस्य पुरः सुरकरिणः साङ्कुरमाषोपमा जाताः ॥

२५

. 81 कस्यापि). handa-prasasti 3 (5) anon.). ml. B. 8a हनुमतः).

जीयासुः शकुला[1]कृतेर्भगवतः पुच्छच्छटाछोटना
दुद्यन्तः शतचन्द्रिताम्बरतलं ते बिन्दवः सैन्धवाः ।
यैर्व्यावृत्य पतद्भिरौर्वशिखिनस्तेजोजटालं वपुः
पानाध्मानवशादरोचकरुजश्चं[2]क्रे चिरस्या[3]स्पदम् ॥

राजशेखरस्य ॥

२६

km. I. 213 वाक्पतेः).

कुतस्त्व (fol. 12b) म[मु]कः[1] स्वतः स्वमिति किं न यत्कस्यचि
त्किमिच्छसि पदत्रयं[2] ननु भुवा किमत्यल्पया ।

२३ [1] MS. च. [2] MS. हे (hi). [3] MS. तुः. [4] MS. तिः.
२४ [1] MS. र.
२५ [1] *Khaṇḍap.* शफरा. [2] *Khaṇḍap.*, *Sp.* °जां च. [3] *Khaṇḍap.*, *Śp.* °राया.
२६ [1] *Skm.* °मनु (मु, णु) कः. [2] MS. here inserts ऌ·many times.

द्विजस्य शर्मिनो मम त्रिभुवनं तदित्याशयो
हरेर्जयति निहृतः प्रकटितश्च वक्रोक्तिभिः ॥

२७

श्रेयो ऽस्याश्चिरमस्तु मन्दरगिरेर्मा घानि पार्श्वैरियं[1][2][3] *Skm. I. 321.
मावष्टम्भि महोर्मिभिः फणिपतेर्मा लेपि लालाविषैः।[4]
इत्याकूतजषः श्रियं जलनिधेरर्धोत्थितां पश्यतो
वाचो ऽन्तःस्फुरिता बहिर्विकृतिभिर्व्यक्ता हरेः पान्तु वः॥[5]

२८

चटच्चटिति चर्मणि च्छमिति चोच्छलच्छोणिते[1][2] *Skm. I. 197. Śp. 126. Khaṇḍap. 35 (41) (anon.).
धगिद्धगिति मेदसि स्फुटरवो ऽस्थिषु ष्ठादिति।[3][4]
पुनातु भवतो हरेरमरवैरिनाथोरसि[5]
क्वणत्करजपञ्जरक्रकचकाषजन्मानलः॥[6][7]

वाक्पतिराजस्योभौ ॥

२९

वन्दे भुजभ्रमितमन्दरमथ्यमान[1]
दुग्धाब्धिदुग्धकणविच्छुरितच्छवीकम्।

२६ [1] MS. स. [2] MS. ई.
२७ [1] MS. न्दि. [2] MS. र्घा. [3] MS. °श्चैरिय. [4] MS. मा.
[5] MS. तु.
२८ [1] *Skm.* छ. [2] *Skm.* च्छ. [3] *Skm.*, *Śp.*, *Khaṇḍap.*
°गद्ध. [4] *Skm.* स्फुटतरो; *Śp.* स्फुटरवास्थिनि; *Khaṇḍap.*
स्फुटरवो ऽस्थिनि. [5] *Śp.* °वक्षःस्थल; *Khaṇḍap.* °वीरोरसि.
[6] MS. here inserts ꣸ three times. [7] *Skm.* °कोष (काष, काय)
र्जन्मा रवः; *Khaṇḍap.* °घर्षजन्मानिलः.
२९ [1] MS. र्थ्य? [2] MS. र्धि.

नक्षत्रचक्रवैरवियत्प्रतिरोधिनिन्द
दुन्निद्रकैरवतडागमुरो मुरारेः ॥

मुरारेः ॥

३०

*Skm. iv. 2 (चिरंतनशरण्यस्य). *Sml. P. 152a (शरयैकस्य). Khaṇḍap. 19 (anon.).

भ्रमति गिरिराट् पृष्ठे[1] गर्जत्युपश्रुति सागरो[2]
दहति विततज्वाला[जा]लो[3] जगन्ति विषानलः ।
स तु विनिहितग्रीवाकाण्डः कटाहपुटान्तरे[5]
स्वपिति भगवान् कूर्मो निद्राभरालसलोचनः ॥

३१

For reff. see below.

भक्तिप्रह्वविलोकनप्रणयिनी नीलोत्पलस्पर्धिनी
ध्यानालम्बनतां समाधिनिरतैर्नीतिर्हितप्राप्तये ।
लावण्यस्य[1] म(fol. 13a)हानिधी रसिकतां लक्ष्मीदृशो[2]-
स्तन्वती
युष्माकं कुरुतां भवार्त्तिशमनं[3] नेत्रे तनुर्वा हरेः ॥

---

२९ [1] MS. वै

३० [1] MS. ष्ठृ (?). [2] *Skm.* also सागरे; *Khaṇḍap.* °पर्यति सा°. [3] *Skm.* also तो. [4] MS. का. [5] *Khaṇḍap.* °तटोदरे.

३१ *Sbhv.* 43 (अमृतदत्तस्य). **Sml. P.* 6*b* (anon.). **Sml. B.* 16*b*. (अमृतदत्तस्य). **Padyāv.* 2 (सारङ्गस्य). *Kāvyapr. ad.* ix. 7 (anon.). *At.* p. 50 (anon.). *As.* p. 159 (anon.). *Kāvyaprad. ad.* ix. 7 (anon.). *Sāhityak. ad.* xi. 8 (anon.). **Subhāṣ.* i (5*a*) (अमृतदत्तस्य). *Rasagaṅg.* p. 774 (anon.). **Sūktiratn.* 41 (anon.). Hemac. p. 228 (anon.). [1] *Padyāv.* °ण्यैकसुधा; *Sāhityak.* °ण्यैकमहा. [2] *Padyāv.*, *Sāhityak.* °राधा°. [3] *Subhāṣ.* °हरणं; Hemac. °शमिनी.

३२

[1]यस्मिन्नुद्धरति श्रुतीः पृथुतरो[2] हूंकारसारध्वनि[3]
र्मध्येसिन्धु वियन्मयो जलमयः स्तम्भस्त्वभूदम्बरे।
पुच्छोदस्तविसारिणो जलनिधेः स्वर्गङ्गया संगम
श्रद्धाहूतखलं[4]पुरातनमुनिर्मीनो हरिः पातु वः॥

३३

जृम्भाविजिह्मितदृशः प्रथमप्रबुद्ध
लक्ष्मीकराम्बुरुहलालनलालसस्य।
गात्रा[1]पवृत्तिभरखर्वितशेषमव्या
दव्याहतं मु[2]रजितः कृतकप्रसुप्तं॥

३४

मयान्विष्टो धूर्तः स सखि निखिलामेव रजनी
मिह स्यादत्र स्यादिति निपुणमन्यामभिसृतः।
न दृष्टो भाण्डीरे तटभुवि न गोवर्धनगिरे
र्न कालिन्द्याः [कूले] न च निचुलकुञ्जे पुररिपुः॥

३५

श्यामोच्चन्द्रा स्वपिषि[1] न शिशो नैति मामम्ब निद्रा *Skm. I. 257
निद्राहेतोः शृणु सुत कथां कामपूर्वां कुरुष्व। (शतानन्दस्य).
रामो[2] नाम क्षि[तिपतिर]भून्माननीयो र[3]घूणा *Padyāv. 152
मित्युक्तस्य स्मितमवतु वो देवकीनन्दनस्य[4]॥ (सर्वानन्दस्य).

---

३२ [1] In the MS. pādas 3-4 precede 1-2. [2] MS. रा. [3] MS. ने. [4] MS. लु.

३३ [1] MS. य. [2] MS. ॰तम्बु.

३५ [1] MS. ह्रि. [2] MS. त्मो. [3] MS. पू. [4] *Padyāv.* व्यक्तस्तम्बान्नरहरिरभूद्दानवं दारयिष्यन्नित्युक्तस्य स्मितमुदयते॰.

३६

*Skm. I. 220 (वाक्पतिराजस्य). Khaṇḍap. 49 (anon.). Daśar. ad. IV. 66 (anon.).

खर्वग्रन्थिविमुक्तसंधिविक[1]सद्व[2]क्षःस्फुरत्कौ[3]स्तुभं
निर्यन्नाभिसरोजकुड्मलकु[4] (f. 13b) [टीगम्भीर] सामध्वनि ।
पात्रावाप्तिसमुत्सुकेन बलिना सानन्दमालोकितं
पायाद्वः क्रमवर्धमानमहिमाश्चर्यं मुरारेर्व[5]पुः ॥

३७

For reff. see below.

उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भरमुरगपतौ पाणिनैकेन कृत्वा
धृत्वा चान्येन वासो विगलि[1]तकवरीभारमंशं[2] वहन्त्याः ।
भूयस्तत्कालकान्तिद्विगुणितसुरतप्रीतिना शौरिणा वः
शय्यामालम्ब्य[3] नीतं वपुरलसलसद्बाहु लक्ष्म्याः[4] पुनातु ॥

३८

*Skm. I. 326 (कस्यचित्).

संपूर्णः पुनरभ्युदेति किरणैरिन्दुस्ततो दन्तिनः
कुम्भद्वन्द्वमिदं पुनः सुरतरोरग्रोल्ल[1]सन्मञ्जरी ।
इत्थं यद्वदनस्तनद्वयवलद्रोमावलीषु भ्रमः
क्षीराब्धेर्म[2]थने ऽभवद्विविषदां[3] लक्ष्मीरसावस्तु वः ॥

---

३६ [1] Khaṇḍap. ल. [2] MS. त्व. [3] MS. त्को. [4] Skm. ट्म. [5] MS. व.

३७ Veṇīs. prol. 6 (some MSS.). *Skm. I. 339 (वररुचेः). Sbhv. 79 (भट्टनारायणस्य). Śp. 135 (निशानारायणस्य). Sarasvatīk. ad. II. 38, v. 167 (anon.). Vetālap. (Uhle) p. 161 (anon.). *S.-Ratnak. I. 125 (anon.). Hemac. pp. 176 and 314 (anon.). [1] Veṇīs. (some MSS.) प्रशिथिल; Vetālap. (one MS.) विलुलित. [2] Veṇīs., Śp., Vetālap., S.-Ratnak., Sarasvatīk. शो. Hemac. (p. 314) °केशमंसं. [3] Veṇīs., Sbhv., Śp., Vetālap., Sarasvatīk., Hemac. °लिङ्ग्य; S.-Ratnak. °रोप्य. [4] MS. ल्मा.

३८ [1] MS. र्स. [2] MS. °थैम (cf. ver. 29b). [3] MS. टां (?).

३९

भभभ्रमंति[1] किं मही[2] लललम्बते चन्द्रमाः
कृकृष्ण ववद द्रुत[3] हहहंसन्ति[4] किं वृष्णंयः[5] ।
शिशीधु मुमुमुञ्च मे ववववक्तमित्यादिकं[6]
मदस्खलितमालपन्[7] हलधरः श्रियं वः क्रियात् ॥

*Skm. I. 238.
*S.-Ratnak. I. 106 (anon.).

पुरुषोत्तमदेवस्य ॥

४०

किं किं सिंहस्ततः किं नरसदृशवपुर्देव चित्रं गृहीतो[1]
नैवं तत्को ऽत्र जीव द्रुतमुपनय तं नन्वयं प्राप्त एव[2] ।
चापं चापं न खड्गं त्वरिततरमहो[3] कर्कशत्वं नखाना
मित्थं दैत्या[धिनाथं खरनखकुलिशैर्जघ्निवान्यः स वो
ऽव्यात्[4] ॥

*Skm. I. 200 (श्रीव्यासपादानां).
Khaṇḍap. 34 (28) (anon.).
At. p. 6, ll. 4 sqq. (anon.).
Hemac. p. 96 (anon.).

४१

. . . . .] (fol. 14a) धेनुदुग्धकलशानादाय गोप्यो गृहं
दुग्धे वष्कयिणीकुले पुनरियं राधा शनैर्यास्यति ।
इत्यन्यव्यपदेशगुप्तहृदयः कुर्वन्विविक्तं[2] व्रजं
देवः कारणनन्दसूनुरशिवं कृष्णः स मुष्णातु वः ॥

३९ [1] MS. भमि. [2] *Skm.*, *S.-Ratnak.* मेदिनी. [3] MS. द्रू. [4] MS. ह four times. [5] *Skm.* ष्ट. [6] *Skm.*, *S.-Ratnak.* पपपपानपात्रस्थितं. [7] MS. य.

४० [1] MS. गृहीत्वतो ; *At.* धृतः किं. [2] *Skm.* नैवं धिक्को ऽत्र जीव . . . सो ऽपि संप्राप्त एव ; *At.* नैवं कस्को ऽत्र जीवो . . . रे देव सं . . . ; *Khaṇḍap.* नैतादृक्को ऽपि . . . मे देव . . . एष. Hemac. नैवेदृ°. [3] MS. चि ; *Skm.* खड्गं झटिति हहहहा ; *At.* खड्गः किमिति हहहहा ; *Khaṇḍap.* न चापीत्यहहमहा. [4] Text given from *At.* ; *Khaṇḍap.* has °दैत्येन्द्रवक्षः खरनखरमुखैर्ज° ; *Skm.* मित्येवं दैत्यराजं र्निजनखकुलिशैर्जघ्निवान्सो ऽवताद्वः ॥ Hemac. diverges widely in *b-d*.

४१ [1] MS. त्या. [2] MS. °वक्त.

४२

'Skm. I. 296 (सोन्नोकस्य). 'Padyāv. 262 (साह्नोकस्य).

सचासार्त्रि यशोदया प्रियगुणप्रीतेक्षणं राधया
लग्नै[1]र्बल्ल[2]वसूनुभिः सरभसं संभाविता[3]त्मोर्जितैः ।
भीतानन्दितविस्मितेन विषमं[4] नन्देन चालोकितः
पायाद्वः करमूर्ध[5]सुस्थितमहाशैलः सलीलो हरिः ॥

सोन्नोकस्यैतौ ॥

४३

*Skm. I. 201 (दक्षस्य). Śp. 4066 (हनुमतः). Khaṇḍap. 37 (anon.).

दंष्ट्रासंकटवक्त्रकन्दरतरज्जिह्वाभृतो हव्यभु[1]
ज्ज्वालाभासुरभूरिकेश[2]रसटाभारस्य दैत्यद्रुहः ।
व्यावल्गद्बलवद्धिरण्यकशिपु[3]क्रोडस्थलीपाटनं[4]
स्पष्ट[5]प्रस्फुटदस्थिपञ्जररवक्रूरा नखाः पान्तु वः ॥

वाक्पतेः ॥

४४

*Skm. I. 292.

लक्ष्म्याः[1] केशप्रसव[2]रजसां बिन्दु[3]भिः सान्द्रपातै[4]
रुद्घूर्णश्रीर्घ[5]ननिधुवनक्लान्तिनिद्रान्तरेषु ।
दोर्दण्डोऽसौ जयति[जयि]नः शार्ङ्गिणो मन्दराद्रि
ग्रावश्रेणीनिकषम[6]सृणक्षुण्णकेयूरपत्त्रः ॥

श्रीभगीरथस्य ॥

---

४२ [1] *Skm., Padyāv.* न. [2] MS. र्ष. [3] MS. त्मौ. [4] MS. म. [5] *Skm., Padyāv.* पद्म.

४३ [1] *Skm.* °घर्घरललज्जि°: *Khaṇḍap.* °जिह्वस्य हव्याशन; *Śp.* °न्द्रललज्जिह्वस्य हव्याशन. [2] MS. रि. [3] MS. षु. [4] *Khaṇḍap., Śp.* °स्थलास्फालन; *Skm.* °पाटल. [5] *Khaṇḍap.* स्फार.

४४ [1] MS. क्ष्मा. [2] *Skm.* र. [3] MS. द्दे (*di*). [4] MS. तै२. [5] MS. °रभ्यर्णश्रीर्घ. [6] MS. मं.

४५

नखक्रकचदारणस्फुटितदैत्यवक्षःस्थल
क्षरत्क्षतजनिर्झरप्रतिविभावितस्वाकृतेः।
हरेरपरकेशरिक्षुभितचेतसः पातु वः
सरोष . .[2]ताधरभ्रुकुटिभङ्गभीमं मुखम् ॥

Cf. *Pracaṇḍa-pāṇḍava* v. 141 (=II. 52).

वाक्पतिराजस्य ॥

४६

वत्स क्ष्माधरगह्वरेषु विचरञ्चारप्रचारे गवां
हिंस्रान्वीक्ष्य पुरः पुराणपुरुषं नारायणं ध्यास्यसि।
इत्युक्तस्य यशो(f. 14b)[दया मु][1]रिपो[र]व्याज्जगन्ति स्फुर
द्बिम्बोष्ठद्वयगाढपीडनवशाद्व्यक्तभावं स्मितम् ॥

४७

देवो हरिर्जयति यज्ञवराहरूपः
सृष्टिस्थितिप्रलयकारणमेकमेव।
यस्योदरस्थितजगत्त्रयबीजकोश
निर्गच्छदङ्कुरशिखेव विभाति दंष्ट्रा ॥

सोन्नोकस्य ॥

४८

बीजं ब्रह्मैव देवो मधु जलनिधयः कर्णिका स्वर्णशैलः
कन्दं नागाधिराजो वियदति[वि]पुलः पत्त्रकोषावकाशः।

*Skm. I. 314 (हलायुधस्य).

४५ [1] MS. क्षरच्च. [2] Two akṣaras lost (वलि ?).

४६ [1] Three akṣaras lost, the last partly. [2] ड has here in the MS. the later form. [3] The conjunct has here in the MS. an unusual (later) form.

४७ [1] MS. भी.

४८ [1] MS. र्णि. [2] Skm. न्द्रो. [3] Skm. °द्पि विपुलः.

द्वीपाः पत्त्राणि मेघा मधुपकुलमभूस्ता[1]रका[2] गर्भधूलो
यस्यैतन्नाभिपद्मं भुवनमिति स वः शर्म देवो ददा[3]तु ॥

मालायुधस्य ॥

४९

Sarasvatik. ad. III. 36 (anon.), and v. 138 (anon.). *Sml. P. 3a. *S.-Ratnak. VI, 55 (anon.).

कनकनिक[1]षस्वच्छे रा[धा]प[2]योधरमण्डले
नवजलधरश्यामामात्मद्युतिं[3] प्रतिबि[4]म्बिताम् ।
असितसिचयप्रान्तभ्रान्त्या[5] मुहुर्मुहुरुत्क्षिप
ञ्जयति जनितव्रीडा[6]नम्र[7]प्रियासहि[8]तो हरिः ॥

वैद्दोकस्य ॥

४८ [1] *Skm.* °भूत्ता and °मस्ता (B. *sic*). [2] *Skm.* यं. [3] *Skm.* धा.

४९ [1] *Sarasvatik.*, *Sml. P.*, *S.-Ratnak.* °कलश. [2] MS. य. [3] MS. तें (*tiṃ*). [4] MS. म्ब. [5] MS. न्त्या ? [6] *Sarasvatik.*, *Sml. P.* °हासः. [7] MS. °मुः प्रे (*pri*). [8] *Sarasvatik.*, *Sml. P.*, *S.-Ratnak.* °हसि.

॥ सूर्यव्रज्या ॥

५०

यस्याधोधस्तथोपर्युपरि निरवधि भ्राम्यतो विश्वमश्वै- Hemac. p. 14 (anon.).
रावृत्तालातलीलां रचयति रयतो मण्डलं तिग्मधाम्नः ।
सो ऽव्यादुत्तप्तकार्तस्वरसरलशरस्पर्धिभिर्धामदण्डै-
रुद्दण्डैः प्रापयन्वः प्रचुरतमतमःस्तोममस्तं समस्तम् ॥

राजशेखरस्य ॥

५१

शु[क]तुण्डच्छवि सवितुश्चण्डरुचः पुण्डरीकवनबन्धोः । *Skm. I. 8 (विद्यायाः). Śp. 86 (नागम्यायाः) *Sūktiratn. 12 (anon.).
मण्डलमुदितं वन्दे कुण्डलमाखण्डलाशायाः ॥

५२

तुङ्गोदयाद्रिभुजगेन्द्रफणोपलाय *Skm. I. 6.
व्योमेन्द्रनीलतरुकाञ्चनप(fol. 15a)ल्लवाय ।
संसारसागरसमुत्क्रमियोगिसार्थे
प्रस्थानपूर्णकलशाय नमः सवित्रे ॥

वराहमिहिरस्य ॥

---

५० [1] Hemac. चण्ड. [2] MS. °रूड.
५१ [1] MS. °तण्. [2] MS. here inserts a daṇḍa.
५२ [1] MS. म. [2] MS. र्वे. [3] MS. र्ण. [4] MS. ते.

6058

५३

Sūryaśataka 34.

संसक्तं सिक्तमूलादभिनवभुवनोद्यानकौतूहलिन्या
[यामिन्या] कन्ययेवामृतकरकलशावर्जितेनामृतेन ।
अर्कालोकः क्रियाद्वो मुदमुदयशिरश्चक्रवालालवाला
दुद्यन् बालप्रवालप्रतिमरुचिरहःपादपप्राक्प्रवालः ॥

मयूरस्य ॥

---

५३ [1] MS. तु. [2] *Sūryaś.* °रोहः.

॥ वसन्तव्रज्या ॥

५४

आम्रक्ताङ्कुरदन्तुरा कमलिनी नायामिनी [यामिनी] *Skm. II. 761.
स्तोकोन्मुक्ततुषारमम्बरमणेरीषत्प्रगल्भं महः ।
अप्येते[1] सहकारसौरभमुचो वाचालिताः कोकिलै
रायान्ति [प्रिय]विप्रयुक्तयुवतीमर्मच्छिदो वासराः ॥

संघश्रियः ॥

५५

नैवैके वयमेव[1] कोकिलवधूकण्ठोच्चरत्पञ्चम
स्थानोद्बोधितपञ्चमार्गणगुणास्फालेन रोमाञ्चिताः ।
पश्यैते तरवो [ऽपि] सुन्दरि जरत्पत्त्रव्ययानन्तरो
द्भिन्नापाटलकोटिसंपुटदलप्रादुर्भवत्कुड्मलाः ॥

विनयदेवस्य ॥

५६

मलयमहीधरपवनः कलकण्ठकलध्वनिर्निकुञ्जलताः ।
उत्कलिका उत्कलिकाश्चेतसि जनयन्ति लोकस्य ॥

श्रीकण्ठस्य ॥

५७

. .[1] न प्रहितो नवः प्रियसखीवर्गेण बद्धस्पृह
श्चित्तेनोपहृतः स्मराय न समुत्स्रष्टुं गतः पाणिना ।

---

५४ [1] MS. ॰प्ये ऽते.
५५ [1] MS. नैवेके वयत्म. [2] MS. यु.
५७ [1] Two akṣaras lost; read कान्तेन? [2] MS. पं.

आमृष्टो मुहुरीक्षितो मुहुरभिघ्रातो मुहुर्लोठितः
प्र.....[3] (fol. 15b): कृतो मृगदृशा किं किं न चूताङ्कुरः ॥

वाक्कूटस्य ॥

५८

द्विस्त्रिः कोकिलया रुतं त्रिचतुरैश्चूताङ्कुरैरुद्गतं
कोषान् बिभ्रति किंशुका मधुकरश्रेणीजुषः पर्श्वषान्।
क्वापि [क्वा]पि महाकुलाकुलतया कान्तापराधग्रह
ग्रन्थिच्छेदसमुद्यतं च हृदयं दोलायते सुभ्रुवाम् ॥

नीलस्य ॥

५९

km. II. 756. rasvatīk ad. 1.28 (anon.). ivyakalpa- atā, p. 175 anon.). Sml. P. 153a वसुकस्य).

जम्बूनां कुसुमोदरेष्वतिरसादाबद्धपानोत्सवाः
कीराः पक्वफलाशया मधुकरीश्चुम्बन्ति मुञ्चन्ति च ।
एतेषामपि पश्य किंशुकतरोः पत्त्रैरभिन्नत्विषां
पुष्पभ्रान्तिभिरापतन्ति सहसा चञ्चूषु भृङ्गाङ्गनाः ॥

राजशेखरस्य ॥

६०

nargharā- ghava v. 6. Sml. B. 190a.

दृश्यन्ते मधुमत्तकोकिलवधूनिर्धूतचूताङ्कुर
प्राग्भारप्रसरत्परागसिकतादुर्गास्तटीभूमयः ।

---

५७ [1] MS. घा. [2] MS. घि? [3] Five akṣaras lost in MS. [4] MS. का.

५८ [1] MS. यु. [2] MS. स्ता. [3] MS. ते.

५९ [1] Sarasvatīk., Sml. P. °मोत्करे नवमधून्या°; Kāvyakalp. °मोद्गमे. [2] Skm., Sarasvatīk. °रब्ध. [3] MS. म्ब or च; Sml. P. श्चिवन्ति (sic); Kāvyakalp. श्चिन्वन्ति. [4] MS. या. [5] Sarasvatīk. नीलकिंशुकदलैरेभिः समानत्विषां; Sml. P. जातकिं°; Kāvyakalp. जातकिंशुकदलश्रेणीसमानत्विषां. [6] Kāvyakalp. °भ्रान्तिभृतः; Sml. P. °भृतः पतन्ति मधुपाश्च°.

६० [1] MS. से (si).

याः कृच्छ्रादभिलङ्घ्य लुब्धकभयात्तैरेव रेणूत्करै
र्धारावाहिभिरस्ति लुप्तपदवीनिःशङ्कमेणीकुलम् ॥
मुरारेः ॥

६१

अशिथिलपरिष्पन्दः कुन्दे तथैव मधुव्रतो
नयनसुहृदो वृ[1]क्षाश्चैते न कुड्मलशालिनः ।
दलति कलिका चौं[2]ती नास्मिंस्तथा मृगचक्षुषा
मम च हृदये मानग्रन्थिः स्वयं शिथिलायते ॥

६२

कान्तां हित्वा विरहविधुरारम्भखेदालसाङ्गी[1]
मामुल्लङ्घ्य व्रजतु पथिकः को ऽपि यद्यस्ति शक्तिः ।
इत्याशोकी जगति सकले वल्लरी चीरिकेव
प्राग्नारम्भे कुसुमसमये कामदेवेन दत्ता ॥

६३

मन्दं दक्षिणमाह्वय(fol. 16a)न्ति पवनं पुंस्कोकिलव्याहृतैः *Skm. II. 762 (कस्यचित्).
संस्कुर्वन्ति वनस्थलीः किसलयो[1]त्तंसै[2]र्निषण्णालिभिः ।
चन्द्रं सुन्दरयन्ति मुक्ततुहिनप्रावारया ज्यो[3]त्स्नया
वर्धन्ते च विवर्धयन्ति च मुहुस्ते ऽमी स्मरं वासराः ॥

६० [1] *Anargh.* (ed. *Kāvyamālā*) त्ति.
६१ [1] MS. न. [2] MS. श्चौ.
६२ [1] MS. ङ्गी.
६३ [1] MS. त्त. [2] MS. न्नि. [3] MS. त्स्न.

६४

हृद्यस्निग्धैः[1] परभृतरुतैर्मुक्तदीर्घप्रवासः
प्रत्यावृत्तो मधुरिति वदन्दक्षिणो गन्धवाहः ।
शिञ्जल्लोलभ्रमरवलयः[2] काननालीवधूनां
सद्यः कुन्दस्मितबृहतिकाः पूर्णपा[3]चीकरोति ॥

६५

लोलैः कोकिलमण्डलैर्मधुलिहां[1] चंचूयमाणैर्गणै
र्नीरन्ध्रैर्गृहवाटिकापरिसरेष्वङ्गारितैः किंशुकैः ।
प्रारब्धे तिमिरे वसन्तसमयक्षोणीपतेर्भ्राम्यतः
प्रस्निग्धा परितो धृतेव कलिकादीपावलिश्चम्पकैः ॥

मनोविद्दशितौ ॥

६६

citavicāra-
rcā ad. v.
(मालव-
वलपस्य).
mana. ad.
I. 2. 5
non.).
mac. pp.
34 and 197
non.).

च्युतसुमनसः[1] कुन्दाः पुष्पोद्गमेष्वलसा[2] द्रुमा[3]
मनसि च गिरं[4] ग्रथ्नन्तीमे किरन्ति न कोकिलाः ।
अथ च सवितुः[5] शीतोल्लासं लुनन्ति मरीचयो
न च जठरतामालम्बन्ते[6] क्लमोदयदायिनीम् ॥

६७

ddhaś. I. 25.
km. II. 767.
emac. p. 134
non.).

साम्यं संप्रति सेवते विचकिलं[1] षाण्मासिकैर्मौक्तिकै
र्बाह्लीकीदशनव्रणारुणतलैः[2] पत्त्रैरशोकोऽर्चितः[3] ।

६४ [1] MS. ग्धे. [2] MS. च. [3] MS. ॰र्षप्रा.
६५ [1] MS. हा.
६६ [1] MS. सेः. [2] *Auc.* ॰मैर. [3] MS. ॰लिना.
[4] *Auc.*, Vām. गृह्ण; acc. to Vām. the original reading was मलय-मरुतः सर्पन्तीमे विमुक्तधृतच्छदाः । [5] MS. ॰चित्तः. [6] MS. ब.
६७ [1] MS. ल. [2] *Skm.* ॰चलैः, corrected to ॰तरैः; *Viddhaś.* ॰तरैः. [3] *Viddhaś.* ॰कासि.

[भृङ्गाल]ङ्घितकोटि किंशुकमिदं किंचिद्विवृन्तायते
माञ्जिष्ठैर्मुकुलैश्च पाटलितरोरन्यैव काचिल्लिपिः ॥

६८

गर्भग्रन्थिषु वीरुधां सुमनसो मध्येऽङ्कुरं पल्लवा Viddhaś. I. 2; *Skm. II. 751 *Sml. B. 110; At. p. 67 (anon.). Hemac. p. 13 (anon.).
वाञ्छांमा(fol. 16b)[त्रपरि]ग्रहः पिकवधूकण्ठोदरे पञ्चमः।
किं च त्रीणि जगन्ति जिष्णु दिवसैर्द्वित्रैर्मनोजन्मनो
देवस्यापि चिरोज्झितं यदि भवेदभ्यासवश्यं धनुः ॥

राजशेखरस्यैतौ ॥

६९

शीत.तैरिव भग्नशैशिरनिशाभागैरहः स्फायते
गर्भं बिभ्रति किंशुका इव दिशां तापाय वह्न्यङ्कुरम्।
किं च स्वाश्रयसंभृतप्रथिमसु च्छायातपाङ्गेष्वयं
लोकः स्तोकरसो ऽद्य न क्वचिदपि स्वच्छन्दमानन्दति॥

त्रैलोचनस्य ॥

७०

उद्भिन्नस्तवकावतंससुभगाः प्रेङ्खन्मरुन्नर्तिताः
पुष्पोद्गीर्णपरागपांशुललसत्पत्त्रप्रकाण्डत्विषः।
गम्भीरक्रमपञ्चमोन्मदपिकस्थानोच्छलद्गीतयः
प्रत्युज्जीवितमन्मथोत्सव इव क्रीडन्त्यमी भूरुहः ॥

---

६७ [1] *Viddhaś.* also °लम्बि; in the MSS. लंघि can be read. [2] *Viddhaś.* माञ्जिष्ठैः स्तवकैश्च. [3] MS. या. [4] *Skm.* °र्वृन्तैव°.
६८ [1] *At.* छाया. [2] MS. °स्या (?) म. Hemac. and *At.* have चिरेप्सितं.
६९ [1] MS. भे.
७० [1] MS. च. [2] MS. था.

७१

प्रागेव जैत्रमस्त्रं सहकारलता स्मरस्य चापभृ[1]तः ।
किं पुनरनल्पनिपतितमधुकरविषकल्कलेपेन ॥

शुभाङ्गस्य ॥

७२

स्वस्ति श्रीमलयाचलात्स्मरसखः श्रीमान्वसन्तानिलः
क्रीडावेश्मसु कामिनः कुशलयत्येतच्च[1] वक्तीतरत् ।
एषो ऽहं मुदितालिकोकिलकुलं कुर्वन्वनं प्राप्तवा
न्युष्माभिः प्रियकामिनीपरिगतैः स्थातव्यमस्मादिति॥

७३

Skm. II. 771 (...कस्यचित्).

एते नू[1]तनचूतकोरकघनग्रासातिरेकीभव
त्कण्ठ[2]ध्वानजुषो हरन्ति हृदयं मध्येवनं कोकिलाः ।
येषामक्षिनिभेन भान्ति भगव(fol. 17a)द्भूतेशनेत्रा[3]नल
ज्वालाजालकरालितासमशं[4]राङ्गारस्फुलिङ्गा इमे[5] ॥

७४

...). 3794 (...वर्धनकायाः) Sml. P. 90b (,,) Sml. B. 111a (,,) S.-Ratnak. III. 352 (anon.).

किंशुककलिकान्तर्गतचन्द्र[1]कलास्पर्धि[2] केशरं भाति ।
रक्तनिचोलकपिहितं धनुरिव जतुमुद्रितं वितनोः ॥

वर्ध्द[3]णस्य ॥

---

७१ [1] MS. राय.
७२ [1] MS. र्च्च.
७३ [1] MS. नृ. [2] *Skm.* ण्ढ and ण्ढे. [3] MS. त्रो. [4] MS. स. [5] *Skm.* इव.
७४ [1] *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *Sml.* (*P.* and *B.*) ०र्गतमिन्दु. [2] MS. र्द्धि (*rddhi*). [3] MS. र्ध.

७५

वाप्यो दन्तुरितोदराः कमलिनीपत्त्राङ्कुरग्रन्थिभि
श्चूतानां कलिकामिलन्मधुलिहां कापि स्थितिर्वर्तते ।
सौभाग्योपनयाय सांप्रतमपा[1]मल्पो ऽपि मार्गश्रमः
शिक्षामुल्ललितुं ददाति रजसां गन्त्रीपथे मारुतः ॥

अभिनन्दस्य ॥

७६

आरक्तैर्नवपल्लवैर्वि[1]टपिनो नेत्रोत्सवं तन्वते
तान्धुन्वन्नयमभ्युपैति मधुरामोहो[2] मरुद्दक्षिणः ।
तेनालिङ्गितमात्र एव विधि[ना[3]] प्रादुर्भवन्निर्भर
क्रीडाकूतकषायितेन मनसा लोको ऽयमुन्माद्यति ॥

७७

काप्यन्या मुकुलाधिकारमि[1]लिता लक्ष्मीरशो[2]कद्रुमे
माकन्दः समयोचितेन विधिना धत्ते ऽभिजातं वपुः ।
किं चा†पाट†[3]गिरेरनङ्गविजयप्रस्तावनापण्डितः
स्वैरं सर्पति बालचन्दनलतालीलासखो मारुतः ॥

७८

वह्निर्मन्ये हिममिषा[1]त्संश्रितः किंशुकेषु
व्यामं धूमैः स खलु कुरुते काननं कोरकाख्यैः ।

*Skm. II. 768 (कस्यचित्).

७५ [1] MS. या?

७६ [1] MS. वि. [2] MS. *sic* (for द्रो?). [3] Akṣara omitted.

७७ [1] MS. मे (*mi*). [2] MS. सो. [3] The MS. has after च a mark of correction. Concerning the reading of this corrupt passage see the note *ad loc.* [4] MS. र्थ्यं.

७८ [1] *Skm.* ०भया.

संतापार्थं कथमितरथा पान्थसीमन्तिनीनां
पुष्पव्याजाद्विसृजति शिखाश्रेणिमुन्नाढशोणीम्[3] ॥

यौतायणेः ॥

७९

श्रोण्यां चित्रः कुरुवकगुणः कर्णयोर्मुग्धचूतं
रक्ताशोकं प्रणयि कुचयोर्माधवी मू[र्ध[1] (fol. 17b) जे]षु ।
सर्वाङ्गीणो बकुलरजसा पिञ्जरेणोपरागः
स्त्रैणो[2] यूनां भवतु रतये वेशसर्वाभिसारः[3] ॥

सावर्णेः ॥

८०

मुग्धाताम्रैर्नवकिशलयैः संभृतोदारशोभं
प्रादुर्भूतभ्रमरसरणीयौवनोद्भेदचिह्नम् ।
सीमन्तिन्यः कुसुमधनुषा बद्धसख्यस्य मासः
स्निग्धस्मेरैर्मुखमधिगुणं दृष्टिपातैः पिबन्ति ॥

वागुरस्य ॥

८१

शिलीमुखैरद्य मनोज्ञपक्षै
र्विषोपलेपादिव[1] कज्जलाभैः ।
नितान्तपूर्णा[2] मुचकुन्दकोषा
विभान्ति तूणा इव मन्मथस्य ॥

७८ [1] MS. कः for कथ. [2] These two akṣaras are mutilated.
[3] *Skm.* पां and णी.

७९ [1] Two akṣaras partly lost. [2] MS. स्त्रै. [3] MS. ति (?).

८१ [1] MS. लो. [2] MS. र्ण.

८२

स्नेहं स्रवन्ति तरवः पञ्चापि क्षिपति मार्गणान्मदनः ।
परिमुक्तकण्ठरोधः परपुष्टः स्फुरति माधुर्यम् ॥

श्रीधर्मकरस्य ॥

८३

संकुचिता इव पूर्वं दुर्गे[1] इव तुषारजनितजडिमानः ।
संप्रत्युपरमितहिमे क्रमशो दिवसाः प्रसारजुषः ॥

श्रीधरणीधरस्य ॥

८४

दुःश्लिष्टदुर्लक्ष्यपलाशसंधी
न्यापाटलाग्राणि हरिन्ति मूले[1] ।
कुशेशयानां शुकशावभांसि
प्रादुर्बभूवुर्नवकुलङ्मानि ॥

८५

उपनयति कपोले लोलकर्णप्रवाल
स्फुरणमुकुलनिवेशान्दोलनव्यापृतानाम् ।
परिमलितहरिद्रान् संप्रति द्राविडीनां
नवनखपदतिक्तानातपः स्वेदबिन्दून् ॥

योगेश्वरस्य ॥

---

८३ [1] MS. र्गां:, followed by a र, which was intended for an otiose mark following the blank square round the hole in the leaf. [2] MS. ज्ज.

८४ [1] The MS. here inserts the sign ᳲ many times.

८५ [1] MS. भि.

८६

सद्यस्तप्तो भ्रमति रजनी वासवः खण्डयित्वा
क्षीणक्षीणा तदनु भजते सापि सम्यक्प्रसादम् ।
एको . . . .
. . . .

[॥ ग्रीष्मव्रज्या ॥]

८७

. . (fol. 19a) वर्जितमुग्धवातहरिणश्रेणीपरीतान्तिकाः।
औत्सुक्यं जनयन्ति पान्थपरिषद्घर्माम्बुबिन्दूत्कर
व्याक्षेपक्षममन्दमन्दमरुतो मार्गस्थलीपादपाः ॥

८८

चञ्चच्चञ्चुगणोदरैः शिथिलितप्रायांसमुत्पक्ष्मल
न्यञ्चत्पक्षपुटावकाशम . . त्याश्वोष्मभिर्नीयते ।
जङ्घाकुञ्चनलब्धनीडनिविडावष्टम्भकष्टोज्झित
क्षेपीयःपवनाभिघातरभसोत्क्षेपैरहः पक्षिभिः ॥

८९

धास्यत्यद्य सितातपत्त्रसुभगं सा राजहंसी शिशोः
स्मेराम्भोरुहवासिनो ऽपि शिरसि स्नेहेन पक्षद्वयम् ।
तृष्णार्त्तः शुकशावको ऽपि सुतनोः पीनस्तनासंगिनीं
मुक्ताहारलतां तदङ्कवसतिस्तोयाशया पास्यति ॥

९०

भुवां घर्मारम्भे पवनचलितं तापहतये
पटच्छत्त्राकारं वहति गगनं धूलिपटलम् ।

*Skm. II. 781[a] (भवभूतेः).

८८ [1] Two akṣaras omitted ; read °त्याश्वो ?
९० [1] Skm. (A.) °च्छाया . [2] Skm. व (A.), र (B.).

अमी मन्दाराणां देवदहनसंदेहितधियो
न टौ[3]कन्ते पातुं झटिति मकरन्दं मधुलिहः ॥

९१

ɪ. 792 ˈचत्). अपां कू[1]ले लीनं क्षणपरिचितं चन्दनरसे
मृणालीहारादौ कृतलघुपदं चन्द्रमसि च ।
मु[2]हूर्तं विश्रान्तं सरसकदलीकाननतले[3]
प्रियाकण्ठाश्लेषे निवसति परं[4] शैत्यमधुना ॥

९२

प्रान्तारक्तनिलोचनाञ्चलदरीव्ययाल्पमक्षीभय
प्रोद्भूतोभ[1]यशृङ्गकोटिविग[लद्भू]वालवल्लीसखैः ।
पाथोबिन्दुभिरक्षिसंधिषु शनैः संसिच्यमानः सुखं
मग्नो वारिणि दूरनिःसहतया निद्रायते सैरिभः ॥

९३

तापं स्तम्बेरमस्य प्रकटयति करः शीकरैः ..(fol. 19b) मुञ्चन्
पङ्काङ्कं पल्वलानां वहति तटवनं माहिषैः कायकाषैः ।
उत्ताम्यत्तालवश्च प्र[2]तपति तरणानांशवी तापतन्द्री
मद्रिद्रो[4]णीकुटीरे कुहरि[5]णि हरिणा रात्रयो यापयन्ति ॥

---

९० [1] *Skm.* द्रं (A.), द (B.). [2] *Skm.* ढौ. [3] MS. का. [4] MS. टे (*ṭi*).

९१ [1] *Skm.* मू. [2] MS. मू. [3] *Skm.* ले (A.), टे ? (B.). [4] *Skm.* निविशति (B. निवसति) पदं.

९२ [1] MS. भं.

९३ [1] Three akṣaras almost entirely lost : ? read श्रोणिमु. [2] Corrected from ति. [3] MS. वा. [4] MS. द्रा. [5] MS. रे (*ri*).

९४

. डाः[1] पान्थनखंपचाः प्रचयिनो गन्त्रीपथे पांशवः
कासारोदरशेषमम्बु महिषो मथ्नाति[2] ताम्यन्निमि ।
†द्दष्टिर्धावति धातकीवनमसूक्तर्षेण†[3] तारक्षवी
कण्ठान् बिभ्रति विष्कराः शरशमीनीडेषु नाडीधमान् ॥

बाणस्यैभौ ॥

९५

सुभगसलिलावगाहाः पाटलिसंसर्गसुरभिवनवाताः । *Śakuntalā* 3.
प्रच्छायसुलभनिद्रा दिवसाः परिणामरमणीयाः ॥

कालिदासस्य ॥

९६

अये तप्तजला नितान्तशिशिरा मूले मुहुर्बाहुभि
र्व्यामथ्योपरतप्रियेषु पथिकैर्मार्गेषु मध्यंदिने ।
आधाराः प्लुतबालशैवलदलच्छेदा[व]कीर्णोर्मयः
पीयन्ते हलमुक्तमग्नमहिषप्रक्षोभपर्याविलाः ॥

योगेश्वरस्य ॥

९७

मृद्भूयिष्ठतया गुरून् परिहरन्नारण्यकान् गोमयान्
वल्मीकानुपगूहति प्रशिथिलं ज्वालाभिरुद्बल्बजान् ।
वह्नि†मीतं†किलिञ्जसंचयसमुत्सिक्तश्चरन् कानने
प्रस्निग्धानिह विष्किराण्डकललानाज्याशया लुम्पति ॥

तस्यैव ॥

९४ [1] Read वाताः ? [2] MS. थ्नो. [3] Read गृष्टि (or सृष्टि) सूक्तर्षेण ?
९६ [1] MS. स्ना. [2] MS. यद्दि.
९७ [1] MS. मु or सु ? [2] MS. °र्मीड ? For र्लीढ ?

९८

दूरीभूतशरारि विक्लवबकं .[1] कान्तकारण्डवं
क्लाम्यत्कङ्कमचक्रवाकममिलन्मद्गुप्रपातप्लवम्[2] ।
क्लिष्टक्रौञ्चमधार्तराष्ट्रमपतत्कोयष्टि निष्टीटिभं
सीदत्सारसमप्रसक्तकुररं कालेन जातं (fol. 20a)सरः ॥
तस्यैव ॥[5]

९९

787 तोयोत्तीर्णाः श्रयति कवरीः शेखरं[1] सप्तलानां
ऽस्य) शैत्यं सिञ्चत्युपरि कुचयोः पाटलाकण्ठदाम ।
कान्तं कर्णावभिनिविशते कोमलाग्रं शिरीषं
स्त्रीणामङ्गे विभजति तपस्तत्र तत्रात्मचिह्नम् ॥
मधुशीलस्य ॥

१००

शुकपक्षहरितकोमलकुसुमसटानां शिरीषयष्टीनाम् ।
तलमाश्रयति दिनातपभयेन परिपिण्डितं शैत्यम् ॥
वागुरस्य ॥

१०१

IV. 4. हरन्ति हृदयानि यच्छ्रवणशीतला वेणवो
. 794. यदर्धयति कम्पिता शिशिरवारिणा वारुणी ।
भवन्ति च हिमोपमाः स्तनभुवो यदेणीदृशां
शुचेरुपरि संस्थितो रतिपतेः प्रसादो गुरुः ॥

---

९८ [1] One akṣara lost; read प्रक्रान्त or निष्क्रान्त? [2] MS. व. [3] MS. ष्टे. [4] MS. को. [5] The words सरः . . . व are inserted above l. 1 of 20*a*.

९९ [1] *Skm.* °त्तीर्णा . . कवरी शेखरं. [2] MS. य°

१०१ [1] Corrected from हार or हरि. [2] *Viddhaś.* र्द्ध and र्द्ध. [3] *Viddhaś.* also °वायुना. [4] *Viddhaś.* also शो. [5] *Viddhaś.* रु.

१०२

जलार्द्रा[1] संव्यानं[2] बिसकिसलयैः कैं[3]लिवलयाः Viddhaś. IV.3.
शिरीषैरुत्तंसो[4] विचकिलमयी हारर[5]चना ।
शुचावेणाक्षीणां मलयजरसार्द्रा[6]श्च तनवो
विना तन्त्रं मन्त्रं रतिरमणमृत्युंजयविधिः ॥

१०३

रजनिवि[1]रमयामेष्वादि[2]शन्ती रतेच्छां Viddhaś. IV.2.
किमपि कठिनयन्ती नारिकेली[3]फलाम्भः ।
अपि[4] परिणमयित्री राजरम्भाफलानां
दिनपरिणतिरम्या[5] वर्तते ग्रीष्म[6]लक्ष्मीः ॥

एते राजशेखरस्य ॥

१०४

अम्भोधे[1]र्जलयन्त्रमन्दि[2]रपरिस्पन्देऽपि निद्राणयोः *Skm. II. 784 (कस्यचित्).
श्रीनारायणयोर्घनं विघटयत्यूष्मा समालिङ्गनम् ।
किं चोत्तप्तविय (fol. 20b) त्कपालफलके कङ्कालशेषश्रियं
चन्द्रं मर्मरयन्ति पर्पट[4]मिति क्रूरा रवेरं[5]शवः ॥

नारायणलच्छेः ॥

---

१०२ [1] *Viddhaś.* also द्रं. [2] *Viddhaś.* also ग्रीष्माणां. [3] MS. कै. [4] *Viddhaś.* सा. [5] MS. च. [6] MS. धा.

१०३ [1] *Viddhaś.* च. [2] MS. स. [3] *Viddhaś.* also नालिकेरी. [4] *Viddhaś.* also यि. [5] *Viddhaś.* °भोग्या and °योग्या. [6] ष्म ;, the akṣara is partly lost.

१०४ [1] *Skm.* धि. [2] MS. न्दि. [3] MS. यं. [4] *Skm.* पर्पटवत् or चक. [5] MS. °रक्षा.

॥ प्रावृड्व्रज्या ॥

१०५

वानीरप्रसवैर्निकुञ्जसरितामासक्तवासं पयः
पर्यन्तेषु च यूथिकासुमनसामुज्जृम्भितं जालकैः ।
उन्मीलत्कुटजप्रहासिषु गिरेरालम्ब्य सानूनितः
प्राग्भारेषु शिखण्डिताण्डवविधौ मेघैर्वितानाय्यते ॥

१०६

फलभरपरिणामश्यामजम्बूनिकुञ्ज
स्खलिततनुतरङ्गामुत्तरेण स्रवन्तीम्[2] ।
उपरि विघटमानप्रौढतापिच्छनीलः
श्रयति शिखरमद्रेर्नूतनस्तोयवाहः ॥

१०७

जृम्भाजर्जरडिम्ब[डम्ब]रघनश्रीमत्कदम्बद्रुमाः
शैलाभोगभुवो भवन्ति ककुभः कादम्बिनीश्यामलाः ।
उद्यत्कुन्दलकान्तकेतकभृतः कच्छाः सरिच्छ्रोतसा
माविर्गन्धशिलीन्ध्रलोध्रकुसुमस्मेरा वनानां ततिः ॥

---

१०५ [1] MS. ह्वा.

१०६ [1] *Mālatīm.* स्न. [2] MS. न्तीः. [3] *Mālatīm.* °मान: and उपचितघनमाल. [4] MS. प्री. [5] MS. नू.

१०७ [1] MS. भा. [2] *Mālatīm.* माविर्भूत; MS. मानवि° with न deleted. [3] MS. न्द्र.

१०८

उत्फुल्लार्जुनसर्जवासितवहत्पौरस्त्यझंझामरु Mālatīm. ix. 16.
त्प्रेङ्खोलस्खलितेन्द्रनीलशकलस्निग्धाम्बुदश्रेणयः ।
धारासिक्तवसुंधरासुरभयः प्राप्तास्त एते ऽधुना
घर्माम्भोविगमागमव्यतिकरश्रीवाहिनो वासराः ॥

भवभूतेरमी ॥

१०९

एणी याति विलोक्य बालशलभान् शष्पाङ्कुरादित्सया
च्छत्त्रीकुड्मलकानि रक्षति चिराद्दण्डभ्रमात्कुकुटी ।
धृत्वा धावति कृष्णकीटप(fol. 21a)टलश्रेणीं शिखण्डी शिरो
दूरादेव वनान्तरे विषधरग्रासाभिलाषातुरः ॥

११०

आसारान्तमृदुप्रवृत्तमरुतो मेघोपलिप्ताम्बरा *Skm. ii. 826 (कस्यचित्).
विद्युत्पातमुहूर्तदृष्टककुभः सुप्तेन्दुताराग्रहाः ।
धाराक्लिन्नकदम्बसंभृतसुरामोदोद्वहाः प्रोषितै
र्निःसंपातविसारिदर्दुररवा नीताः कथं रात्रयः ॥

योगेश्वरस्य ॥

१११

दात्यूहध्वनिभाञ्जि वेतसशिखासुप्तोरगाणि ध्वन *Skm. ii. 816 (योगेश्वरस्य).
त्कादम्बानि कुरङ्गयूथकलितस्तूपान्युदम्भांसि च ।

१०८ [1] MS. र्ज. [2] MS. यौ. [3] *Mālatīm.* also झञ्झानिल. [4] *Mālatīm.* also °वलय. [5] *Mālatīm.* also त एवाधुना.

१०९ [1] MS. ता. [2] MS. °त्त्रीकुद्म. [3] MS. ष. [4] MS. च.

११० [1] Corrected from स्वा. [2] MS. मू. [3] *Skm.* °संभृत-सुधा; MS. सम्भृ°. [4] *Skm.* also श्रो (A.).

१११ [1] MS. तु or त्त. [2] MS. ङ्ग. [3] MS. °म्भान्सि.

तीराण्यद्य पिपीलिकासमुदयावर्जेज्झटालोलप
व्याप्तान्युन्मदकुक्कुभानि सरितां कुर्वन्ति लोलं मनः ॥

११२

कान्तां क्वापि विलम्बिनीं कलरुतैराहूय [चेत[1]]स्ततो
दिग्भागानवलोक्य रङ्गवसुधामुत्सृज्य प[2]द्मां ततः ।
एष स्फारमृदङ्गनादमधुरैरम्भोमुचामारवै
ब[3]र्ह[4]श्रेणिकृतातपत्ररचनो हृष्टः शिखी नृत्यति ॥

११३

पीताम्भःस्तिमिताः सृजन्ति सलिलान्याबद्धधारं घना
स्तद्धाराध्वनिमीलितानि नयनान्यभ्येति निद्रागमः ।
निद्रामुद्रि[1]तलोचने प्रतिगृहं मूकायमाने जने
निर्द्वन्द्वोच्चरदुच्चदर्दुररवैः कोलाहलिन्यो निशाः ॥

११४

धारानि[पात[1]]रवबोधितपञ्जरस्थ
दात्यूहडम्बरकरम्बितकण्ठकूजाः ।
अट्टेषु काण्डपटवारितशी[2]करेषु
धन्याः पिबन्ति मुखतामरसं वधूनाम् ॥

११५

शैलश्रेणिरपे[1]तदावदहना द (fol. 21b) . . .[2] †टधनं†
जीमूताङ्कुरदन्तु[3]रा दश दिशो भूरेणुमुक्तं नभः ।

---

११२ [1] Akṣaras omitted. [2] MS. ष. [3] MS. व. [4] MS. न्त्र?
११३ [1] MS. द्रि.
११४ [1] Akṣaras lost. [2] MS. सी.
११५ [1] MS. ०रयेरत०. [2] Akṣaras lost. [3] MS. न्त.

किं चान्यत्कलिकोर्मिमेदुरमुखी जाता कदम्बच्छवि
श्छिद्यन्ते कियता क्षणेन शिखिनां मौनव्रतग्रन्थयः ॥

११६

केदारे नववारिपूर्णजठरे किंचित्क्वणद्दर्दुरे
शम्बूकाण्डकपिण्डपाण्डरततप्रान्तस्थलीवीरणे ।
डिम्भा दण्डकपाणयः प्रतिदिशं पङ्कच्छटाचर्चिता
भ्रुंभ्रूभ्रुभ्रूरिति भ्रमन्ति रभसादुद्यायिमत्स्योत्सुकाः ॥

११७

समन्ततोविस्फुरदिन्द्रनील
मणिप्रभाविच्छुरितान्तरालः ।
मर्त्यावतीर्णस्य विडोजसोऽयं
नीलांशुकच्छत्त्रमिवाम्बुवाहः ॥

११८

खद्योतच्छुरितान्धकारपटलाः स्पष्टस्फुरद्विद्युतः *Skm. II. 827 (कस्यचित्).
स्निग्धध्वानविभावितोरुजलदोन्नाहा रटत्कम्बवः ।
एता केतकभेदवासितपुरोवाताः पतद्धारयो
न प्रत्येमि जनस्य यद्विरहिणो यास्यन्ति सोढुं निशाः ॥

११९

एतस्मिन्मदजर्जरैरुपचिते कम्बूरवाडम्बरैः *Skm. II. 807 (वातोकस्य).
स्तैमित्यं मनसो दिशत्यनिभृतं धारारवे मूर्छति ।

---

११६ [1] MS. वं. [2] MS. द्दि. [3] MS. स्व.
११७ [1] MS. न्त्र.
११८ [1] Skm. ध्या.
११९ [1] Skm. also ॰करा (B.). [2] Skm. ॰धरे.

उत्सङ्गे[1] ककुभो वि[2]धाय रसितैरम्भोमुचां घोरय
न्मन्ये मुद्रित[3]चन्द्रसूर्यनयनं व्योमापि निद्रायते ॥

१२०

गम्भीराम्भोधराणामविरणनिपतद्वारिधारानिनादा
नीषन्निद्रालसाक्षा दृढगृहपटलारूढकुष्माण्डवल्श्याः[1]।
दोर्भ्यामालिङ्ग्यमाना जलधरसमये पञ्चषण्डे निशायां
धन्याः शृण्वन्ति सुप्ताः स्तनयुगभरितोर . . . . . . ॥

१२१

. . . (fol. 23*a*) वोदये ऽद्य जलदव्यालो[ल]पुच्छच्छद[1]
च्छत्त्वच्छादितमौल[2]यो दिशि दिशि क्रीडालसाः केकिनः ॥

१२२

गायति हि नीलकण्ठो नृत्यति[1] गौरी तडित्तरलतारा ।
आस्फालयति मृदङ्गं तदनु घनो ऽयं महाकालः ॥

१२३

अलकेषु चूर्णभासः स्वेदलवाभान् कपोलफलकेषु ।
नवघनकौतुकिनीनां वारिकणान् पश्यति कृतार्थः ॥

---

११९ [1] *Skm.* also (A.). तत्संगे ; MS. ॰ङ्के. [2] *Skm.* नि.
[3] MS. has मुद्रियते.
१२० [1] *Sic* MS. (or ह्यः ?).
१२१ [1] MS. त्त ? [2] MS. न.
१२२ [1] MS. ते (*ti*).

१२४

काले वारिधराणामपतितया नैव शक्यते स्थातुम् ।
उत्कण्ठितासि तरले न हि न हि सखि पिच्छिलः पन्थाः ॥ *Sāhityad.* p. 288 (anon.).

१२५

असितभुजगशिशुवेष्टितमभिनवमाभाति केतकीकुसुमम् ।
आयसवलयालंकृतविषाणमिव दन्तिनः पतितम् ॥

१२६

स्तम्बेषु केतकीनां यथोत्तरं वामनैर्दलैरद्य ।
विदलन्ति मेषतर्णक[क]च्छच्छविकेशराः सूच्यः ॥

१२७

धूलीभिः केतकीनां परिमलनसमुद्धूलिताङ्गः समन्ता
दन्तोद्वेल्लद्बलाकावलिकुणपशिरोनद्धनीलाभ्रकेशः ।
प्रेङ्खद्विद्युत्पताकावलिरुचिरधनुःखण्डखट्वाङ्गधारी
संप्राप्तः प्रोषितस्त्रीप्रतिभयजननकः कालकापालिको ऽयम् ॥

१२८

मेघश्यामदिशि प्रवृत्तधनुषि क्रीडत्तडित्तेजसि
च्छन्नाहर्निशि गर्जितप्रमनसि प्रह्वानलीलाकपि ।
पूर्णस्रोतसि शान्तचातकतृषि व्यामुग्धचन्द्रत्विषि
प्राणान् पान्थ कथं दधासि निवसन्नेतादृशि प्रावृषि ॥

---

१२६ [1] MS. सु. [2] MS. ल. [3] MS. ने. [4] MS. न. [5] MS. भ ?

१२७ [1] MS. म. [2] This akṣara is partly effaced.

१२९

For reff. see below.

क्षपां[1] क्षामीकृत्य प्रसभमपहृत्याम्बु सरितां
प्रताप्योर्वीं[2] सर्वां[3] वनगहनमुत्साद्य[4] (fol. 23b) सकलम् ।
क्व संप्रत्युष्णांशुर्गत इति समन्वेषणपरा[5]
स्तडिद्दीपालोकैर्दि[6]शि दिशि चरन्तीव[7] जलदाः ॥

१३०

*Skm. II. 830 (कस्यापि).

विद्युद्दीधितिभेदभीषणतमःस्तोमान्तराः संतत
श्यामाम्भोधररोध[1]संकटवियद्विप्रोषितज्योतिषः ।
खद्योतानु[2]मितोपकण्ठतरवः[3] पुष्णन्ति गम्भीरता
मासारोदकमत्तकीटपटलीक्वाणोत्तरा रात्रयः ॥

अभिनन्दस्य ॥

१३१

हर्षोल्ला[1]सितचारुचन्द्रकबृहद्बर्है[2]र्वनानाममी
जाताः पुष्पितबालशाखिन इवाभोगा भुजङ्गाशिभिः ।

---

१२९ *Skm. II. 812 (श्रीकण्ठस्य). Sbhv. 1765 (पाणिनेः). Śp. 3869 (पाणिनेः). *Sml. B. 119b (पाणिनेः). *Sabhyāl. VI. 24b (पाणिनेः). Padyaracanā XI. 35 (पाणिनेः). *S.-Ratnak. III. 55 (anon.). [1] Sbhv., Śp. ०पाः. [2] MS. रे (ri). [3] MS. र्वो. [4] Sbhv., Śp., Sabhyāl., Padyarac. ह्रत्वा तव-गहनमुच्छोष्य; S.-Ratnak. ०मुच्छुष्य (!); Skm. सर्वां . . . मुत्साद्य. [5] Sbhv. समालोकन; Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak., Padyarac. तदन्वेषणा. [6] Sbhv., Śp. ०का दि. [7] MS. न्तो; Sbhv., Śp. चरन्तीह; •Skm. तरन्तीव and चरन्तीव; Sabhyāl. चलन्तीव.

१३० [1] MS. वोधय; Skm. ०बाधस. [2] Skm. ०तोम. [3] Skm. also न (B.).

१३१ [1] MS. र्षा. [2] MS. है.

स्पृष्टाः कोटरनिर्गतार्धतनुभिः पातुं पयोदानिलं
निर्यद्वंशकरीरकोटय इव क्षोणीभृतो भोगिभिः ॥

शतानन्दस्य ॥

१३२

एताः पङ्किलकूलरूढनलदस्तम्ब[1]क्वणत्कम्[2]बवः
क्रीडत्कर्कटचक्रवालविचलज्[3]जम्बालतोयाविलाः ।
हृल्लेखं जनयन्त्यनूपसरि[4]तामुत्तुण्डगण्डूपदो
त्कीर्णक्लिन्न[5]मृदो नदस्थ[6]पुटितप्रान्तास्तटी[7]भूमयः ॥

योगेश्वरस्य ॥

*Skm. II. 817 (परमेश्वरस्य).

१३३

नवे धारासारे[1] प्रमदचटुलायाः स्थलजुषो
वराटीशुभ्रायाः शफरसरणेरेभिरुपरि ।
कुलीरै[2]र्भ्राम्यद्भिर्गणयितुमिव व्यापृतकरा
मनः क्रीणन्तीव[3] प्रकटविभवाः पल्वलभुवः ॥

अभिषेकस्य ॥

१३४

विन्ध्याद्रि[1]महालिङ्गं स्न[2]पयति पर्जन्यधार्मिकः शुचिभिः ।
जलदेन्द्रनीलगण्डू[3]षतोर्जितैः संप्रति पयोभिः ॥

---

१३२ [1] *Skm.* म्बाः. [2] MS. क्क or च. [3] *Skm.* ०विलस. [4] MS. रे. [5] *Skm.* त्कीर्णाद्गीर्ण. [6] *Skm.* ०दर्बुदस्य. [7] MS. टा.

१३३ [1] MS. चा. [2] MS. र्भा. [3] MS. च.

१३४ [1] MS. ०न्ध्यादि. [2] MS. स्न. [3] MS. श्र. [4] MS. ज्जि.

[॥ मदनव्रज्या ॥]

१३५

(fol. 31*a*) . . . . . .

. राः प्रीतिरती इति क्व महिमा कामस्य नालौकिकः ॥

मनोविद्यायाम् ॥

१३६

Viddhaś. I. 1.
**Skm.* I. 469.
Śp. 3077 (anon.).
**Sml. B.* 7*b*.
**Sabhyāl.* I. 12 (anon.).

कुलगुरुरमराणां[1] केलिदीक्षाप्रदाने[2]
परमसुहृदनङ्गो रोहिणीवल्लभस्य ।
अपि कुसुमपृ[3]षत्कैर्दे[4][वदेवस्य] जेता
जयति सुरत[5]लीलानाटिकासूत्रधारः ॥

राजशे[6]खरस्य ॥

१३७

**Skm.* I. 466.

वन्दे देवमनङ्गमेव रमणीनेत्रोत्पलच्छद्मना[1]
पाशेनायति[2]शालिना सुनिविडं संय[म्य लोकत्र]यम् ।
येनासावपि भस्मलां[3]छिततनुर्देवः कपाली बलात्
प्रेमक्रुद्धनगात्मजाङ्घ्रि[4]विनतिक्रीडाव्रते दीक्षितः ॥

ललितोकस्य ॥

---

१३६ [1] *Skm.*, *Śp.*, *Sml. B.*, *Sabhyāl.*, *Viddhaś.* °रबलानां. [2] *Śp.* °प्रबन्धे. [3] MS. पू. [4] MS. त्के. [5] *Sabhyāl.* मदन. [6] MS. से.

१३७ [1] MS. द्मा corrected to द्म. [2] MS. त. [3] *Skm.* ना. [4] MS. °आंघ्रि.

१३८

स जयति सं[1][कल्पभवो रति]मुं[2]खशतपत्त्रचुम्बनभ्रमरः । *Kuṭṭanīmata* v. 1. Cf. *Vetālap.* XXIV (p. 202 of Uhle's ed.).
यस्यानुरक्तललनानयनान्तविलोकितं[3] वसतिः[4] ॥
दामोदरगु[5]प्तस्य ॥

१३९

अहो धनुषि नैपुण्यं मन्मथस्य . . . .[1] ।
[शरी]रमक्षतं कृत्वा भिनत्त्यन्तर्गतं मनः ॥

१४०

धनुर्माला मौर्वी क्व[1]णदलिकुलं लक्ष्यमबला *Skm. I. 470 (कस्यचित्).
मनो भेद्यं शब्दप्रभृतयः इमे पञ्च विशिखाः । Sbhv. 82 (घटकस्य).
[2]इया[ज्ञेतुं य]स्य त्रिभुवन[मदेहस्य विभवः *Subhāṣ. II (10a) (anon.).
स वः कामः कामान्दिशतु दयितापाङ्गवसतिः ॥] Hemac. p. 16 (anon.).

---

१३८ [1] MS. स. [2] MS. सु. [3] *Kuṭṭ.* °न्तविलोकनं; MS. विलोकिलोकितं. [4] MS. ते (*ti*). [5] स्य is here erased in the MS.

१३९ [1] Read जयैषिणः or सुधन्विनः ? [2] MS. स्य.

१४० [1] *Skm.* च. [2] Reading of *c-d*, as in *Skm.* So also *Sbhv.* and *Subhāṣ.* (with, however, स कामः कामान्वो) and Hemac. (इयज्जे°). The MS. passes, *viâ* reminiscence or homœoteleuton, from इया . . . . स्य to ll. *c-d* of the verse

[जयति स मदलेखोच्छृङ्खलप्रेमवामा *Skm. I. 463.
ललितसुरतलीलादैवतं पुष्पचापः ।]
त्रिभुवनजयसिद्धौ यस्य शृङ्गारमूर्त्ते
रुपकरणमपूर्वं मान्द्यमिन्दुर्मधूनि ॥
उत्पलराजस्य ॥

१४१

ı. ɪ. 465 याच्यो न कश्चन गुरुः प्रतिमा च कान्ता
नस्य). पूजा विलोकनवि[2]गूहनचुम्बनानि ।
आत्मा (fol. 31*b*) निवेद्यमितरव्रतसारजैं[3]ची
वन्दामहे मकरकेतनदेवदीक्षाम् ॥

वल्लणस्य ॥

---

१४१ [1] *Skm.* नि. [2] MS. गु. [3] *Sic* (for त्री ?).

॥ वयःसंधिव्रज्या ॥

१४२

भ्रुवोः काचिल्लीला परिणतिरपूर्वा नयनयोः
स्तनाभोगो ऽव्यक्तस्तरुणिमसमारम्भसमये[1] ।
इदानीं[2] बालायाः किममृतमयः किं मधुमयः
किमानन्दः साक्षाद्ध्वनति मधुरः पञ्चमकलः[3] ॥
वीर्यमित्रस्य ॥

*Skm. II. 7 (राज्ञोकस्य). Śp. 3274 (कस्यापि).

१४३

उत्तालाल[1][लकभ[2]]ञ्जनानि कवरीपाशेषु शिक्षारसो
दन्तानां परिकर्म नीविनहनं भ्रूलास्ययोग्याग्रहः ।
तिर्यग्लोचनचेष्टितानि[3] वचसि[4] छेकोक्तिसंक्रान्तयः
स्त्री[णां स्मायति शै[5]]शवे प्रति[6]कलं[7] को ऽप्येष केलिक्रमः ॥

Viddhaś. II. 5. Bālar. III. 23.

१४४

विधत्ते[1] सोल्लेखं कतरदिह नाङ्गं तरुणिमा
तथापि प्रागल्भ्यं किमपि चतुरं लोचनयुगे ।
यदाद[त्ते दृश्यादखि[2]]लमपि भावव्यतिकरं
मनोवृत्तिं द्रष्टुः[3] प्रथयति च दृश्यं प्रति जनम् ॥
एतौ राजशेखरस्य ॥

Viddhaś. II. (after) 13; III. (after) 21; IV. 8.

---

१४२ [1] *Skm.*, *Śp.* ०गो व्य. [2] MS. किं. [3] *Skm.* इदानीमेतस्याः कुवलयदृशः प्रत्यहमयं नितम्बस्याभोगो नयति मणिकाञ्चीमधिकतां ॥ *Śp.* as our MS., with किं विषमयः (*c*) and पञ्चमरवः (*d*).

१४३ [1] MS. न्ना. [2] Akṣaras lost. [3] *Bālar.* ०वर्ति. [4] *Bālar.* सां. [5] Akṣaras lost. [6] MS. ते (*ti*). [7] *Bālar.* प.

१४४ [1] MS. धं (?). [2] Akṣaras lost. [3] MS. ष्टुः; *Viddhaś.* मनोवृत्तिर्द्रष्टुं मुखरयति.

१४५

एतद्दधाति[1] नवयौवननर्तकस्य
कश्मीरजच्छुरितं[2]तालकयुग्म . . ।
. .[3] समुच्छ्वसितवृत्ति मनागुपान्ते
लब्धात्मसीम कुचकुड्[4]मलयुग्ममस्याः ॥

१४६

यौवननगरारम्भे रामाहृदयस्थलीषु कुसुमेषोः ।
म[1]करपताकेवेयं राजति रोमावली रम्या ॥

[॥ तरुणीव्रज्य ॥]

१४७

Viddhaś. III. 16. *Skm.* II. 544 (राजशेखरस्य) *Sabhyāl.* III. 77 (ditto). *Pracaṇḍap.* 27.

[कण्ठे मौक्तिकमालिकाः स्तनतटे[1] कार्पूरमच्छं[2] रजः
सान्द्रं चन्दनमङ्गके वलयिताः[3] पाणौ मृणालीलताः ।
तन्वी नक्त[4]मियं चकास्ति तनु[5]नी चीनांशुके बिभ्रती
शीतांशोरधिदेवतेव ग] (f. 36*a*) लिता व्योमाग्रमारोहतः[6] ॥

१४८

लीलास्खलच्चरणचारुगता[गता[1]]नि
तिर्यग्विवर्तितविलोचनवीक्षितानि ।
वामभ्रुवां मृदु च मञ्जु च भाषितानि
निर्मायमायुधमि[दं[2]] मकरध्वजस्य ॥

---

१४५ [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. ता. [3] Four akṣaras lost; read युग्मशोभां । किंचित्? [4] MS. द्म. १४६ [1] MS. ष्म.
१४७ [1] *Pracaṇḍap.* मौक्तिकदाम गण्डतलयोः. [2] *Skm.* च्छं. [3] *Skm.* ताः; *Pracaṇḍap.* विचकिलस्रक्शेखरो मूर्धनि. [4] *Pracaṇḍap.* बाढमि. [5] *Skm.*, *Sabhyāl.* शुचि; *Pracaṇḍap.* तव. [6] *Pracaṇḍap.* व्योम्नि द्रुतं गच्छतः.
१४८ [1] Two akṣaras omitted. [2] Akṣara omitted.

१४९

दृष्टा काञ्चनयष्टिरद्य नगरोपान्ते भ्रमन्ती मया *Skm. II. 17 (रे [वे ?] तो-कस्य).
तस्यामद्भुतपद्ममेकमनिशं प्रोत्फुल्लमालोकितम् ।
तत्रोभौ मधुपौ तथोपरि तयारेको ऽष्टमीचन्द्रमा
स्तस्याग्रे परिपुञ्जितेन तमसा नक्तंदिवं स्थीयते ॥

१५०

मध्येहेमलतं कपित्थयुगलं प्रादुर्बभूव क्रम *Skm. II. 16 (रेतोकस्य).
प्राप्तौ तालफलद्वयं[1] तदनु तन्निःसंधिभावस्थितम् ।
पश्चात्तुल्यसमुन्नतिव्यतिकरं सौवर्णकुम्भद्वया
कारेण स्फुटमेव यत्परिणतं क्वेदं[6] वदामो ऽद्भुतम् ॥

श्रीवित्तोकवितौ ॥

१५१

स्मितज्योत्स्नालिप्तं मृगमदमसीपत्त्रहरिणं
मुखं तन्मुग्धाया हरति हरिणाङ्कस्य ललितम् ।
क्व चन्द्रे सौन्दर्यं तदधररुचिः[2] सातिशयिनी
क्व बालायास्ते ते क्व चटुलकटाक्षा नयमुषः ॥

यागोकस्य ॥

१५२

आश्चर्यमूर्जितमिदं किमु किं मदीय
श्चित्तभ्रमो यदयमिन्दुरनभ्बरे ऽपि ।

---

१४९ [1] MS. च. [2] Skm. °द्भुतमेकपद्मम. [3] MS. ष्ट or ष्त (ṣṭa). [4] MS. त.

१५० [1] MS. च. [2] Skm. °द्वयं तद्भव. [3] MS. तु. [4] MS. सो. [5] MS. मं. [6] MS. क्वे.

१५१ [1] MS. च. [2] MS. °रुचिरः.

तत्रापि कापि ननु चित्रपरंपरेय
मुज्जृम्भितं कुवलयद्वितयं यदत्र ॥

श्रीहर्षपालदेवस्य ॥

१५३

> *Skm. II. 347.
> *Sml. P. 106b (गोइधोइ्क-विराजयोः).
> *Sml. B. 132b (गो ... जस्य).
> Sāhityad. p.253 (anon.).

निजनयनप्रतिबिम्बैरम्बुनि बहुशः प्रतारिता कापि ।
नीलो[1]त्पले ऽपि विमृ[2]शति कर[3]मर्पयितुं कुसुमलात्री[4] ॥

धरणीधरस्य ॥

१५४

यौवनशिल्पिसुकल्पितनूतनतनुवेश्म विशति[1] (fol. 36b) रतिनाथे ।
लावण्यपल्लवाङ्कौ मङ्गलकलशौ स्तनावस्याः ॥

१५५

> *Śp. 3347 (कस्यापि).
> *Sabhyāl. I. 114 (anon.).
> *S.-Hārāv. C. 148 (anon.).

एकमेव बलिं बद्ध्वा[1] जगाम हरिरुन्नतिम् ।
[2]त्र्यस्या[3]स्त्रिबलिबन्धेन सैव मध्यस्य नम्रता ॥

१५६

> *Skm. II. 381 (कस्यचित्).

रोमावली कनकचम्पकदामगौर्या[1]
लक्ष्मीं तनोति नवयौवनसंभृतश्रीः ।
त्रैलोक्यलब्धविजयस्य मनोभवस्य
सौवर्णपट्ट[2]लिखितेव जयप्रशस्तिः ॥

---

१५३ [1] *Sml. P.* सत्यु. [2] MS. ष. [3] *Sml. P.* र्थ. [4] *Sml. P.* पुरः पत्युः.

१५४ [1] MS. ते (*ti*).

१५५ [1] MS. द्धा. [2] *Sabhyāl.* त; *Śp.* and *S.-Hārāv* have तन्व्यास्त्रि°. [3] MS. स्ति.

१५६ [1] *Skm.* also (B.) °वर्ण. [2] MS. ट्ट (*ṭṭa*).

१५७

दृशा दग्धं मनसिजं जीवयन्ति दृशैव या[1]ः । For reff. see below.
विरूपाक्षस्य जयिनीस्ताः स्तुवे[2] वाम[3]लोचनाः ॥

१५८

सो ऽयंमभ्युदितः पश्य प्रियाया मुखचन्द्रमाः ।
यस्य पार्वणचन्द्रेण तुल्यतैव हि लाञ्छनम् ॥

१५९

विधायापूर्वपूर्णेन्दुमस्या मुखमभूद्ध्रुवम् । Ratnāv. II. 35. Sbhv. 1513. *Sml. B. 93b.
धाता निजासनाम्भोजविनिमीलनदुःस्थितः ॥

श्रीहर्षदेवस्य ॥

१६०

मैकं तमःस्तवकमूर्ध्वमपाकृथास्त्व *S.-Hārāv. C. 85 bis (anon.).
मे[णं] त्यजास्य विमले नयने[4] गृहाण ।
लोलालकं तरलवीक्षितमायताक्ष्याः
साक्षान्मुखं यदि भवाननुक[5]र्तु[6]कामः ॥

१५७ *Viddhaś.* I. 2. **Skm.* II. 107 (राजशेखरस्य). **Sml. B.* 61a (राजशेखरस्य). **Saml.* 1 (anon.). *Sbhv.* 1309 (कस्यापि). *Śp.* 3078 (क्षेमेन्द्रस्य). **Sabhyāl.* I. 17 (राजशेखरस्य). **S.-Ratnak.* v. 40 (anon.). Hemac. pp. 139, 172 (anon.). *Kuvalay. ad.* v. 101 (anon.). *Sāhityad.* p. 259 (anon.). *Kāvyapr. ad.* x. 53 (anon.). *At.* p. 44 (anon.). *As.* p. 138 (anon.). *Ak.* p. 408 (anon.). *Rasagaṅg.* p. 729 (anon.). [1] MS. या. [2] *Kāvyapr., Sāhityad.* स्तुमो. [3] *As.* चारु.

१६० [1] MS. म. [2] MS. र्ध्व. [3] MS. या. [4] *S.-Hārāv.* नयने विपुले. [5] *S.-Hārāv.* ह. [6] MS. र्त्त.

१६१

एतस्मिन्नवदातकान्तिनि कुचद्वन्द्वे कुरङ्गीदृशः
संक्रान्तप्रतिबिम्बमैन्दवमिदं द्वेधा विभक्तं वपुः।
आनन्दात्तरलस्य पुष्पधनुषस्तत्कालनृत्योत्सव
प्राप्तिप्रोद्यतकांस्यतालयुगलप्रायं समालोक्यते ॥

वसुकल्पस्य ॥

१६२

घनावृत्तं तस्या यदि यदि विदग्धो ऽयमधरः
स्तनद्वन्द्वं सान्द्रं यदि यदि मुखाब्जं विजयते।
हतौ रम्भास्तम्भौ हतमहह बन्धूककुसुमं
हतौ हेम्नः कुम्भावहह विहतः पार्वणशशी ॥

१६३

*Shm. II. 361. *Sml. P. 77b (भासस्य). *Smk. B. 94a (भोजदेवस्य).

यदपि (fol. 37a) विबुधैः सिन्धोरन्तः कथंचिदुपार्जितं
तदपि सकलं चारु स्त्रीणां मुखेषु विभाव्यते।
सुरसुमनसः श्वासामोदे शशी च कपोलयो
रमृतमधरे तिर्यग्भूते विषं[च विलोच]ने ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

१६४

तरलनयना तन्वङ्गीयं पयोधरहारिणी
रचनपटुना मन्ये धात्रा शशिद्रवनिर्मिता।

---

१६१ [1] MS. न. [2] MS. यु.
१६२ [1] MS. वृ. [2] MS. न्द्र. [3] MS. द्दे (di).
१६३ [1] Sml. P. ०लोक्य.

भवतु महिमा लावण्यानामयं कथमन्यथा
विगलित[तनु]र्लेखाशेषः कथं च निशाकरः ॥
सुवर्णरेखस्य ॥

१६५

सो ऽनङ्गः कुसुमानि पञ्च विशिखाः पुष्पाणि बाणासनं[1] *Skm. II. 108.
स्वच्छन्दच्छिदुरा मधुव्रतमयी पङ्क्तिर्गुणः का[मुके] ।
एवंसाधन उत्सहेत स जगज्जेतुं कथं मन्मथ
स्तस्यामोघममूर्भवन्ति न हि चेदस्तं कुरङ्गीदृशः ॥
अमरसिंहस्य ॥

१६६

गुरुतां जघनस्तनयोः स्रष्टुमु . . . . लितवतः ।
मुग्धाङ्गुलिसंधिच[य]निर्गतलावण्यपङ्क्तिला त्रिवली॥

१६७

असारं संसारं परिमुषितरत्नं त्रिभुवनं
निरालोकं लोकं मरणशरणं बान्धवजनम् ।
अदर्पं [कन्दर्पं जननयन]निर्माणमफलं
जगज्जीर्णारण्यं कथमसि विधातुं व्यवसितः ॥
भवभूतेः ॥

Mālatīm. v. 29. Sarasvatīk ad. I. 138 (anon.). Padya[illegible] XIII. 9.

१६८

त्वद्गण्डस्थलपाण्डु देहि लवलं देहि त्वदोष्ठारुणं *Skm. II. 703 (वाक्कूटस्य).
बिम्बं देहि निर्ता[ब्वनि त्वदलकश्या]मं च मे जाम्बवम् ।

१६४ [1] Or °द्ववि? [2] MS. का.
१६५ [1] Skm. also बाणीसमं. [2] Skm. एततसा. [3] MS. स्तं.
१६६ [1] Sic MS. (for मया?). [2] MS. त्ति.

इत्यक्षुसमनोज्ञचाटुजनितव्रीडः पुरन्ध्रीजनो
धन्यानां भवनेषु पञ्जरशुकैराहारमभ्यर्थ्यते ॥
वाक्कूटस्य ॥

१६९

दूर्वाश्यामो जयति . . . . (fol. 37b) कपोलः
कस्तूरीभिः किमिह लिखितो द्राविडः पत्त्रभङ्गः।
प्रत्ययाणि प्रियकररुहक्रीडितान्येव मुग्धे
शोभाभाञ्जि स्तनकल[श]योस्तन्वि हारो ऽपि भारः ॥
वीर्यमित्रस्य ॥

१७०

Sarasvatik. ad. I. 73, v. 170 (anon.).
[जनः पुण्यैर्याया]ञ्जलधिजलभावं जलमुच
स्तथावस्थं चैनं विदधति शुभैः शुक्तिवदने।
ततस्तां श्रेयोभिः परिणतिमसौ विन्दति यया
रुचिं तन्वन् पीनस्तनि हृ[दि तवायं विलुठति ॥]
अचलसिंहस्य ॥

१७१

**Skm. II. 480 (राजशेखरस्य)*
न नीलाब्जं चक्षुः सरसिरुहमेतन्न वदनं
न बन्धूकस्येदं कुसुममधरस्तद्द्युतिधरः।
ममाप्यत्र भ्रान्तिः प्रथममभवद्भृ[ङ्ग] किमु ते
कृतं यत्नैरेभ्यो विरम विरम भ्राम्यसि मुधा ॥

१६८ [1] MS. सु.
१६९ [1] MS. त्त्व. [2] MS. कृ.
१७० [1] Six akṣaras lost in MS. [2] *Sarasvatik.* तु. [3] MS. क्ते (*kti*). [4] *Sarasvatīk.* तु. [5] MS. न. [6] Akṣaras lost in MS.
१७१ [1] *Skm.* मुकुल. [2] *Skm.* विरमैत्वञ्जलिरियं ॥

१७२

मनसिजविजयास्त्रं[1] नेत्रविश्रामपात्रं
तव मुखमनुकर्तुं तन्वि वाञ्छा द्वयोश्च ।
इति जनितविरोधे . . . .[2] दिवायं
हरति तुहिनरश्मिः पङ्कजानां विकाशम् ॥

धर्मकरस्य ॥

१७३

चेतोभुवो रचितविभ्रमसंविधानं
नूनं न गोचरमभूद्दयितानन्नं वः ।
तत्कान्तिसंपद[म]वाप्स्यत चेच्चकोराः
पानोत्सवं किमकरिष्यत चन्द्रिकासु ॥

१७४

यद्गीयते जगति शस्त्रहता व्रजन्ति
नूनं सुरालयमिति स्फुटमेतदद्य ।
सूच्यग्रमात्रपरिखण्डितवि[ग्रहे]ण
प्राप्तं[1] यतः[2] स्तनतटं तव[3] कञ्चुकेन ॥ *Sbhv.* 1544 (कस्यापि).

१७५

अनेन कुम्भद्वयसंनिवेश
संलक्ष्यमाणेन कुचद्वयेन ।
उन्मज्जता यौवनवारणेन
वापीव तन्वङ्गि तरङ्गितासि ॥

भागुरस्य ॥

१७२ [1] MS. स्तं. [2] Read वैरिभावा° ?
१७४ [1] MS. प्तो. [2] MS. त. [3] *Sbhv.* खलु.

१७६

(fol. 39a) नित[म्ब]श्रीः कं न स्वगतमितयानं जनयति
स्तनाभोगो मुग्धे हृदयमपरस्यापि हरति ।
तवाक्ष्णो ऽपभ्रष्टं स्मरकरशरेन्दीवरदलं
मुखं तद्यस्येन्दुः प्रथमलिखनप्रोञ्छनपदम् ॥

वल्लणस्य ॥

१७७

*Skm. II. 379 (राजशेखरस्य) सजन्मानौ तुल्यावभिजनभुवाजन्म[1] च सह
प्रवृद्धौ नाम्ना च स्तन इति समाना[2]वुदयिनौ ।
मिथः सीमामात्रे यदिदमनयोर्मण्डलवतो[3]
रपि स्पर्धायुद्धं[7] तदिह हि नमस्यः कठिनिमा[8] ॥

भावाकदेव्याः ॥

१७८

शृङ्गारद्रुममञ्जरी सुखसुधासर्वस्वनिक्षेपभूः
सर्गाभ्यासफलं विधेर्मधुमयी वर्तिर्जगच्चक्षुषाम् ।
लीलानिर्झरिणी[1] मनोजनृपतेर्लावण्यसिन्धो[2]रियं
वेला कस्य मृगेक्षणा सुकृतिनः सौन्दर्यसीमास्थली ॥

हिमाङ्कस्य ॥

---

१७६ [1] MS. °भष्ट (sta).

१७७ [1] Skm. °वपि जनितुराजन्म (A.) and °जनिभृतां जन्म (B. sic). [2] MS. सं (?) सामानि with नि deleted. [3] MS. °ड्डुपि. [4] MS. here inserts ꣲ five times. [5] Skm. भू. [6] MS. here inserts ꣲ four times. [7] Skm. स्पर्शालुत्वं. [8] Skm. नमस्या कठिनता.

१७८ [1] MS. °निर्झरे (ri) णि. [2] MS. न्धो.

१७९

किमियममृतवृत्तिः[1] किं नु लावण्यसिन्धुः
किमथ नलिनलक्ष्मीः किं नु शृङ्गारवल्ली ।
इति[2] नवहरिणाक्ष्याः कान्तिमालोचयन्तो
जगदखिलमसारं भा . .[3] लोचयामः ॥

१८०

स्मितज्योत्स्नाधौतस्फुरदधरपत्त्रं[1] मृगदृशां[1]
मुखाब्जं चेत्पीतं तदलमिह पीयूषकथया ।
अहो मोहः को ऽयं शतमखमुखानां सुमनसां
यदस्यार्थे ऽत्यर्थं जलधिमथनायासमविशन् ॥

१८१

एतल्लोचनमुत्पलभ्रमवशात्पद्मभ्रमादाननं
भ्रान्त्या[1] बिम्बफलस्य चाजनि दधद्वामाधरो [वे]धसा ।
तस्याः सत्यमनङ्गविभ्रमभुवः प्रत्यङ्गमासङ्गि(f. 39b)नी[2]
भ्रान्तिर्विश्वसृजो ऽपि यत्र कियती तत्रास्मदादेर्मतिः ॥

वीर्यमित्रस्य[3] ॥

१८२

आनीलचू[चु]कशिलीमुखमुन्नतैक[1] — *Sbhr*. 1545 (कस्यापि).
रोमावलीविपुलनालमिदं प्रियायाः ।

---

१७९ [1] MS. म. [2] MS. ते (*ti*). [3] Read भारमालोचयामः ? But the repetition of the verb आलोच् is suspicious.

१८० [1] MS. ०यत्त्रं and ०दृशा (read ०दृशो ?).

१८१ [1] *Sic* MS. (for भ्रान्तिं ?). [2] MS. ना. [3] MS. स्त्र.

१८२ [1] *Sbhr*. न्न.

उत्तु[1]ङ्गसंगत[2]पयोधरपद्मयुग्मं
नाभे[3]रधः कथयतीव महानिधानम् ॥

१८३

*Skm. II. 109 (कस्यचित्).

यन्नामापि सुखाकरोति[1] कलयत्युर्वीमपि द्यामिव
प्राप्तिर्यस्य यदङ्गसङ्गविधिना किं यन्न निह्नूयते ।
अन्तः किं च सुधासपत्न[2]मनिशं जागर्ति यद्रागिणां
विश्रम्भा[3]स्पदमद्भुतं[4] किमपि तत्कान्तेति तत्त्वान्तरम् ॥

१८४

Śp. 3340 (कस्यापि). Sāhityad. p. 290 (anon.). Sāhityak. ad. x. 6 (anon.). *Sml. P. 79b (कस्यापि).

तन्वङ्ग्याः[1] स्तनयुग्मेन मुखं न प्रकटीकृतम् ।
हाराय गुणिने स्थानं न दत्तमिति लज्जया ॥

भोजदेवस्य ॥

१८५

हन्तु नाम जगत्सर्वमविवेकि कुचद्वयम् ।
प्राप्तश्रवणयोरक्ष्णोर्न युक्तं जनमारणम् ॥

धर्मकीर्तेः ॥

१८६

Daśar. ad. IV. 50 (anon.). At. p. 14 (anon.).

तन्वङ्गीनां[1] स्तनौ दृष्ट्वा शिरः कम्प[य]ते युवा ।
तयोरन्तरसंलग्नां[2] दृष्टिमुत्पाटयन्निव ॥

पाणिनेः ॥

१८२ [1] MS. तु. [2] *Sbhv.* प्रोत्तुङ्गपीवर. [3] MS. भो with the *ā* erased.

१८३ [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. सुधासयत्न. [3] *Skm.* ०श्रान्ता. [4] *Skm.* ०स्तुतं.

१८४ [1] MS. ङ्ग्या.

१८६ [1] MS. ङ्गी. *Daśar.* and *At.* read स्तनावालोक्य तन्वङ्ग्याः. [2] *Daśar.*, *At.* ०निर्मग्नां. According to *At.* the verse is a समस्या, the second line being added.

१८७

शिखरिणि क्व नु नाम कियच्चिरं
किमभिधानमसावकरोत्तपः ।
तरुणि[2] येन तवाधरपाटलं
दशति[3] बिम्ब[फ]लं[4] शुककशावकः ॥

For reff. see below.

१८८

याता लोचनगोचरं यदि[1] विधेरेणेक्षणा सुन्दरी
नेयं कुङ्कुमपङ्कपिञ्जरमुखी तेनोज्झिता स्यात्क्षणम् ।
नाप्यामीलितलोचनस्य रचनाद्रूपं भवेदीदृशं
तस्मात्सर्वमकर्तृकं जगदिदं श्रेयो मतं[2] सौगतम् ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

१८९

व्यर्थं (fol. 40a) विलोक्य कुसुमेषुमसुव्यये ऽपि
गौरीपतीक्षणशिखिज्वलितो मनोभूः ।
रोषाद्वशीकरणमस्त्रमुपाददे यत्[4]
सा सुभ्रुवां विजयते जगति प्रतिष्ठा ॥

*Skm. II. 110.

मनोविनोदकृतः ॥

१९०

आरब्धे दयितामुखप्रतिसमे निर्मातुमस्मिन्नपि
व्यक्तं जन्मस[मा]नकालमिलितामंशुच्छटां वर्षति ।

Anarghar. VII. 80.
Śp. 3325.
*S.-Hārāv. C. 84.

१८७ *Skm. II. 476 (धर्मकीर्त्तेः). Sbhr. 2030 (कस्यापि). Kuvalay. ad. v. 70 (anon.). Dhvanyāl. ad. I. 16 (anon.). Sāhityad. p. 105 (anon.). Hemac. p. 46 (anon.). [1] MS. भे (bhi). [2] Sāhityad. सुमुखि. [3] MS. ते (ti). [4] MS. ल.

१८८ [1] MS. दे (di). [2] MS. श्रे. [3] Corrected from तः.

१८९ [1] MS. खे (khi). [2] MS. ले (li). [3] MS. स्त. [4] MS. यात्.

१९०. [1] MS. ते (ti). [2] Śp. समानमेव; so S.-Hārāv., which also reads व्यक्ता.

आत्मद्रोहिणि रौहिणीपरिवृढे पर्यङ्कपङ्केरुहः
संकोचादतिदुःस्थितस्य न विधेस्तच्छिल्पमुन्मीलितम् ॥

१९१

Anarghar. VII. 81. *Śp.* 3321 (कस्यापि). **Sml. P.* 114*b*. **Sml. B.* 143*b*.

अनेन रम्भोरु भवन्मुखेन[1]
तुषार[2]भानो[3]स्तुलया धृतस्य ।
ऊनस्य नूनं प्रति[4]पूरणाय
तारा स्फुट[5]न्ति [प्रति]मानखण्डाः ॥

१९२

Anarghar. VII. 82. **Sml. B.* 143*b*. *Ak.* pp. 392–3 (anon.).

गोत्रे साक्षादजनि भगवानेष यत्पद्मयोनिः
शय्योत्थायं यदखिलमहः प्रीणयन्ति द्विरेफान् ।
एकाग्र्यां[2] यद्दधति भगवत्युष्णभानौ च भक्तिं
तत्प्रापुस्ते[3] सुतनु वदनौपम्यमम्भोरुहाणि ॥

मुरारेरमी ॥

१९३

**Skm.* II. 365 (कस्यचित्) *Sbhr.* 1523 (विज्ञाकायाः). *Śp.* 3322 (,,). **S.-Hārāv.* C. 74 (विज्ञायाः).

कोषः स्फीततर[1]ः स्थितानि परितः पत्त्राणि दुर्गं जलं
मैत्रं म[2]ण्डलमुज्ज्वलं चि[3]रमधोनीतास्तथा कण्टकाः ।
इत्याकृष्टशिलीमुखेन रचनां कृत्वा तदत्यद्भुतं
यत्पद्मेन जिगीषुणापि न जितं मुग्धे[5] त्वदीयं[6] मुखम् ॥

---

१९० [1] MS. हे (*hi*). [2] *Śp.* घ ; MS. ते (*ti*). [3] MS. here inserts ल (anticipating ल्प). *S.-Hārāv.* reads °दुपरि स्थितन विधेर्य (*sic*).

१९१ [1] *Śp.*, *Anarghar.* (Calcutta) तवाननेन ; *Anarghar.* (*Kāryamālā*) as MS. [2] *Śp.* पीयूष. [3] MS. वो. [4] *Anarghar.* (*Kāryamālā*), *Śp.*, *Sml.* परि. [5] *Anarghar.*, *Śp.*, *Sml.* र.

१९२ [1] MS. खे (*khi*). [2] MS., *Ak.* ग्रं. [3] MS. °युत्ते.

१९३ [1] MS. र. [2] *Śp.* मित्रैर्म ; *S.-Hārāv.* मंत्रैर्म. [3] *Skm.* च° [4] *Sbhr.* प्म. [5] MS. चे. [6] *Skm.* तवेद.

१९४

सा राम (fol. 40b) णीयकनिधे[1]रधिदे[2]वता वा
सौन्दर्यसारसमुदायनिकेतनं[3] वा ।
तस्याः सखे नियतमिन्दुसुधामृणाल
ज्योत्स्नादि कारणमभून्मदनश्च वेधाः ॥

भवभूतेः ॥

Mālatīm. I. 20.
Ak. p. 281.

१९५

[1]उपप्राकाराग्रं प्रहिणु नयने तर्कय मना
गनाकाशे को ऽयं गलित[2]हरिणः शीतकिरणः ।
[3]सुधाबद्धग्रा[4]सैरुपवनचकोरैरनुसृतां[5]
किरञ्ज्योत्स्नामच्छां नवलवलपा[6][क]प्रणयिनी[7]म् ॥

राजशेखरस्य ॥

For reff. see below.

१९६

चन्द्रो जडः कदलं[1]काण्डमकाण्डशीत
मिन्दीवराणि च विसूचितविभ्रमाणि ।

Viddhaś. II. 4.

१९४ [1] MS. here repeats णिधेर्. [2] MS. प. [3] MS. here inserts and erases व.

१९५ *Viddhaś.* I. 31. *Śp.* 3516 (कस्यापि). **Sml. B.* 84*b*. **Saml.* 124 (anon.). *Sarasvatīk. ad.* IV. 49 (anon.). *Citram.* p. 45 (anon.). *Kuvalay. ad.* 35 (anon.). Hemac. p. 264 (anon.). *Daśar. ad.* IV. 50 (anon.). [1] *Sarasvatīk.*, *Citram.*, Hemac., *Daśar.*, *Kuvalay.* place pādas *c-d* before *a-b*. [2] MS. तः. [3] MS. मु. [4] *Saml.* प्रा. [5] *Viddhaś.* तः ; *Daśar.* reads °रैः कवलितां. [6] *Viddhaś.*, *Citram.*, *Śp.*, *Saml.*, *Daśar.*, *Kuvalay.* कैवलिफलपाक ; Hemac. लवल° ; *Sarasvatīk.* नवलवलि ; MS. नवलवंलाप्र°. [7] *Saml.* नी.

१९६ [1] *Viddhaś.* लि.

येनाक्रियन्त सुतनोः स कथं विधाता
किं चन्द्रिकां क्वचिदशीतरुचिः प्रसूते ॥

अयमपि तस्यैव ॥

१९७

अलीकव्यामुक्तप्रचुरकवरीबन्धनमिषा
दुदञ्चद्दोर्वल्लीद्वयधृतपरीवेशनिहितः ।
अयं जृम्भारम्भस्फटिकशुचिदन्तांशुनिचयो
मुखेन्दुर्गौराङ्ग्या गलितमृगलक्ष्मा विजयते ॥

१९८

रम्भोरु क्षिप लोचनार्धमभितो बाणान्वृथा मन्मथः
संधत्तां धनुरुज्झतु क्षणमितो भ्रूवल्लिमुल्लासय ।
किं चान्तर्निहितानुरागमधुरामव्यक्तवर्णक्रमां
मुग्धे वाचमुदीरयास्तु जगतो वीणासु भेरीभ्रमः ॥

१९९

*Skm. II. 606 (पाणिनेः). Śp. 3803 (अचलस्य). Padyarac. IX 32 (anon.). Aś. ad. II. 3 (anon.).

पाणौ पद्मधिया मधूकमुकुलभ्रा(fol. 41a)न्त्या तथा गण्डयो
र्नीलेन्दीवरशङ्कया नयनयोर्बन्धूकबुद्ध्याधरे ।
लीयन्ते कवरीषु बान्धवजनव्यामोहजातस्पृहा
दुर्वारा मधुपाः कियन्ति सुतनु स्थानानि रक्षिष्यसि ॥

१९७ [1] MS. त्तां. [2] MS. ङ्ग्यां. [3] MS. here repeats लित. [4] MS. क्ष्मी.

१९८ [1] MS. तौ. [2] MS. प. [3] MS. स्त.

१९९ [1] *Skm.*, *Śp.*, *Aś.*, *Padyarac.* °कुसुम. [2] MS. °पा. [3] *Śp.* कवरीभरे निजकुल; *Padyarac.* °कुले. [4] *Skm.* also (B.) °मुग्धाशया:° [5] *Skm.*, *Śp.*, *Aś.*, *Padyarac.* तदपि.

२००

दृष्टाः शैवलमञ्जरीपरिचिताः सिन्धोश्चिरं वीचयो रत्नान्यप्यवलोकितानि बहुशो युक्तानि मुक्ताफलैः।
यत्तु[1] प्रोञ्छितलाञ्छने[2] हिमरुचावुन्निद्रमिन्दीवरं संसक्तं च मिथो रथाङ्गयुगलं[3] तत्केन[4] दृष्टं पुनः॥

*Skm. II. 18 (रथाङ्गस्य).

विक्रमादित्यस्य॥

२०१

अन्योन्योपमितं युगं निरुपमं ते ऽयुग्ममङ्गेषु यत्
सो ऽयं सिक्थकमास्यकान्तिमधुनस्तन्वङ्गि चन्द्रस्तव।
त्वद्वाचां स्वरमाचिकां मदकलः पुंस्कोकिलो ऽपेषय
त्यभ्यासस्य किमस्त्यगोचरमिति प्रत्याशया मोहितः॥

२०२

लावण्यद्रविणव्ययो न गणितः क्लेशो महान् स्वीकृतः
स्वच्छन्दं वसतो जनस्य हृदये चिन्ताज्वरो निर्मितः[1]।

For reff. see below.

२०० [1] MS. न्तु. [2] MS. न्छा. [3] Skm. ॰मिथुनं. [4] Skm. तत्कुच.

२०१ [1] MS. repeats the क. [2] Corrected (?) from पो.

२०२ *Skm. II. 339. Sbhr. 1472. *Sml. P. 73a. *Sml. B. 87a. Aucityav. ad. v. 11. Dhvanyāl. ad. III. 41. As. p. 67 (anon.). Hemac. p. 261 (anon.). Kuvalay. ad. v. 71 (anon.). *Sabhyāl. I. 25 (anon.). *S.-Ratnak. v. 337 (anon.). *S.-Mukt. III. 87 (anon.). *S.-Hārāv. C. 88. [1] Dhvanyāl., S.-Ratnak., Kuvalay. ॰निर्जितः. [2] Dhvanyāl., S.-Ratnak., Kuvalay. चरतो॰; Aucityav., Sbhr., Hemac., As., Sml. P., S.-Hārāv. ॰दक्षं सुचं जनस्य वसतश्चि॰. [3] S.-Mukt. शङ्काज्वरो; As., Hemac. चिन्तानलो द्योपितः.

एषापि स्वगुणानुरूपरमणाभावाद्वराकी हता
को ऽर्थश्चेतसि वेधसा विनिहितस्तन्व्यास्तनुं तन्वता ॥
धर्मकीर्त्तेः ॥

२०३

Sbhv. 1463. Śp. 3269 (कस्यापि). *Padyāmṛtat. III. 10 (anon.).

किं कौमुदीः शशिकलाः सकला विचूर्ण्य
संयोज्य चामृतरसेन पुनः प्रयत्नात् ।
कामस्य घोरहरहूंकृतिदग्धमूर्तेः
संजीवनौषधिरियं विहिता विधात्रा ॥
भट्टोन्नटस्य ॥

२०४

For reff. see below.

अस्याः सर्गविधौ प्रजापतिरभूच्चन्द्रो नु कान्तिप्रदः
शृङ्गारैकरसः[1] स्वयं नु मदनो मासः स[2] पुष्पाकरः ।
वेदाभ्यासजडः कथं नु विषयव्यावृत्तकौतूहलो
निर्मातुं प्र[भ](fol. 41b) वेन्मनोहरमिदं रूपं पुराणो मुनिः ॥
कालिदासस्य ॥

२०२ [1] Dhvanyāl., Aucityav., Sbhv., As., Hemac., Sml. P., S.-Hārāv. °पि स्वयमेव तुल्यरमणा°. [2] MS. न्य; Sabhyāl. reads this line नो जाने सखि किं कृतं नु विधिना°. [3] MS. ने (ni). [4] MS. न्वा; S.-Ratnak. तन्वीमिमां°.

२०३ [1] Corrected from शिं. [2] MS. हे (hi). [3] MS. वे (vi).

२०४ Vikramorvaśī I. 9. Sbhv. 1467. Śp. 3268. Sāhityad. p. 297 (anon.). Daśar. ad. IV. 2 (anon.). Sarasvatīk. ad. III. 40 (anon.). Kāvyaprad. ad. X. 6 (anon.). As. p. 68 (anon.). Citram. pp. 66, 102 (anon.). Citrakh. pp. 29-30 (anon.). Rasagaṅg. p. 410 (anon.). Ak. pp. 199, 282 (anon.). *S.-Hārāv. C. 198. [1] Daśar., Sarasvatīk., and one MS. of the Vikramorvaśī (see Bombay Sanskrit Series edition) °निधिः. S.-Hārāv. ends (a) with कान्ताद्युतिः; Vikram. also कान्तप्रभः. [2] All other texts (exc. Vikram. MS. B. स) मासो नु. [3] MS. वैः. [4] Sbhv. °नोतिग; Sarasvatīk. °नोरम. [5] As. also विधिः. [6] MS. षा.

२०५

तद्वक्त्रं यदि मुद्रिता शशिकला[1] हा हेम सा चेद्द्युति-
स्तच्चक्षुर्यदि हारितं कुवलयैस्तच्चेत्स्मितं का सु[2]धा ।
धिक्कन्दर्पधनुर्भ्रुवौ[3] य[दि] च[4] ते किं वा बहु[5] ब्रूमहे
यत्सत्यं पुनरुक्तवस्तुविमुखः[6] सर्गक्रमो वेधसः ॥

राजशेखरस्य ॥

२०६

त[1]स्या मुखस्यायतलोचनायाः[2]
कर्तुं न शक्तः सदृशं प्रियायाः ।
इतीव[3] शीतद्युतिरात्मबिम्बं
निर्माय निर्माय पुनर्भिनत्ति[4] ॥

For reff. see below.

For reff. see below.

२०५ *Bālar.* II. 17. *Viddhaś.* I. 14. **Skm.* II. 491. *Śp.* 3373 (कस्यापि). **Sml. B.* 100*a*. **Sabhyāl.* I. 35. *Sarasvatīk. ad.* IV. 40 (anon.). *At.* pp. 38 and 59. *Sāhityad.* p. 336 (anon.). Hemac. p. 153. **S.-Hārār.* C. 180. [1] *Bālar.*, *Viddhaś.*, *Skm.*, *Śp.*, *Sabhyāl.*, *Sarasvatīk.*, *Sāhityad.*, Hemac., *S.-Hārār.* था; *At.* p. 38 ला, p. 59 था. *At.*, *S.-Hārār.* end with तच्चेत्स्मितं . . . from (*b*). [2] MS. मु. In this line *Bālar.*, *At.*, *S.-Hārār.* read सा दृष्टि . . . °स्ताश्चेद्गिरो धिङ्मधु; so *Śp.*, *Sarasvatīk.*, Hemac. from °स्ताश्चे onwards. [3] MS. वो. [4] *Viddhaś.*, *Skm.*, *Sabhyāl.*, *Sarasvatīk.*, च यदि; *Bālar.* and *At.* read in (*c*) सा चेत्कान्तिरतन्त्रमेवकनकं; so Hemac., but interchanging these words with the beginning of (*b*). [5] MS. हु. [6] MS. ख; *Bālar.*, *Śp.*, *Sarasvatīk.*, Hemac. read °विरसः; *At.* p. 38 °विरसः, p. 59 °विमुखः, and in p. 38 continues सृष्टिक्रमो.

२०६ *Sbhr.* 1517 (श्रीहर्षस्य). *Śp.* 3320 (कस्यापि). **S.-Ratnak.* V. 154 (anon.). **S.-Mukt.* II. 37 (anon.). **S.-Hārār.* C. 88 (कस्यापि). [1] *S.-Mukt.* has (*c*)-(*d*) preceding (*a*)-(*b*). [2] *Sbhr.*, *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *S.-Hārār.* °स्यातिमनोहरस्य. [3] *Sbhr.*, *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *S.-Mukt.*, *S.-Hārār.* यथापि. [4] *S.-Hārār.* °र्भिनत्ति.

२०७

तुलितस्त्वन्मुखेनायं यदुन्नमति चन्द्रमाः ।
अवनम्रमुखे व्यक्तमेतेनैवास्य लाघवम् ॥

२०८

*Skm. II. 363 (कस्यचित्).

तपस्यतीव चन्द्रो ऽयं त्वन्मखेन्दुजयाशया[2]।
कृशः शम्भुजटाजूटतटिनीतटमाश्रितः ॥

२०९

तव तन्विं स्तनावेतौ कुर्वाते विग्रहं गुरुम् ।
अन्योन्यमण्डलाक्रान्तौ नष्टसंधी नृपाविव ॥

२१०

प्रायः स्तनतटीभूमिः प्रकामफलदायिनी ।
यस्यामग्रे करं दत्त्वा योज्यते नखलाङ्गलम् ॥

२११

अमीषां मण्डलाभोगः स्तनानामेव शोभते ।
येषामुपेत्य सोत्कम्पा राजानो ऽपि करप्रदाः ॥

२१२

Bâlar. x. 42.

लक्ष्मीं वक्षसि कौस्तुभस्तवकिनि प्रेम्णा करोत्यच्युतो
देहार्धे वहति त्रिपिष्टपगुरुर्गौरीं स्वयं शंकरः ।
शङ्के पङ्कजसंभवस्तु भगवानद्यापि बाल्यावधेः
सर्वाङ्गप्रणयां प्रियां कलयितुं दीर्घं तपस्तप्यते ॥

२०८ [1] Skm. शीतांशुरस्य. [2] Skm. °जिगीषया.
२०९ [1] MS. °न्वङ्गे.
२१२ [1] MS. ना. [2] MS. sic.

॥ अनुरागव्रज्या ॥

२१३

दत्त्वा[1] वामकरं नितम्बफलके लीलावलन्मध्यया
व्यावृत्तंस्तनमङ्गचुम्बिचिबुकं स्थित्वा तया मां प्रति ।
अन्तर्विस्फुर[दि] (fol. 42a) न्द्रनीलमणिमन्मुक्तावली-[2]
मांसलाः
सप्रेम प्रहिताः स्मरज्वरमुचो द्विचाः कटाक्षच्छटाः[3] ॥

२१४

आकर्णान्त[1]विसर्पिणः कुवलयच्छायामुषश्चक्षुषः
क्षेपा एव तवाहरन्ति हृदयं किं संभ्रमेणामुना[2] ।
मुग्धे केवलमेतदाहितनखोत्खाताङ्कमुत्पांशुलं[3]
बाह्वोर्मूलमलीकमुक्तकवरीबन्धच्छलाद्दर्शितम् ॥

२१५

*Skm. II. 464.
*Sml. P. 65b.
*Sml. B. 72b.

तरत्तारं तावत्प्रथममथ चिचार्पितमिव[1]
क्रमादेवापाङ्गे सहजमिव लीलामुकुलितम् ।
ततः किंचित्फुल्लं[3] तदनु घनबाष्पाम्बुलहरी
परिक्षामं चक्षुः पततु मयि तस्यां मृगदृशः ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

---

२१३ [1] MS. त्वो. [2] MS. लु. [3] MS. टी.
२१४ [1] MS. र्णा. [2] MS. ना. [3] *Sic* MS. (for °मत्यंसलं?).
२१५ [1] MS. च. [2] Akṣara partly lost. [3] *Skm.* °त्फुल्लं.
Sml. B. °तम्बा. [5] MS. क्र.

२१६

*S.-Hārāv. C. 216 (वीर्यमित्रस्य). [ली]लाताण्डवितभ्रुविभ्रमवलद्वक्त्रं[1] कुरङ्गीदृशा
साकूतं च सकौतुकं च सुचिरं न्यस्ताः किलास्मान् प्रति ।
नी[ला]ब्जव्यतिमिश्र[2]केतकदलद्राघीयसीनां स्रजां
सोद[र्यो]ः सुहृदः स्मरस्य सुधया दिग्धाः कटाक्षच्छटाः[3] ॥

राजशेखरस्य ॥

२१७

For reff. see below. दृष्टा दृष्टिमधो ददाति कुरुते नालापमाभाषिता
शय्यायां परिवृत्य तिष्ठति बलादालिङ्गिता वे[प]ते[1] ।
निर्यान्तीषु सखीषु वासभवनान्निर्गन्तुमेवेहते
जाता वामतयैव मे ऽद्य सुतरां प्रीत्यै नवोढा प्रिया[2] ॥[3]

२१८

*Skm. II. 465. तद्व्रीडा[1]भरभुग्नमास्यकमलं विन्यस्य जानूपरि
प्रोद्यत्पक्ष्मनिरी[2] (fol. 42b) क्षितं विजयते सप्रेम वामभ्रुवः ।
हास्यश्रीलवलाञ्छिता च यदसावस्याः कपोलस्थली
लोलल्लोचनगोचरं व्रजति स स्वर्गादपूर्वो[3] विधिः ॥

प्रद्युम्नस्य ॥

---

२१६ [1] *S.-Hārāv.* च. [2] MS. स्र. [3] MS. दा.

२१७ *Nāgānanda* III. 4 (35). **Skm.* II. 41 (श्रीहर्षदेवस्य). *Sbhr.* 2072 (श्रीहर्षदेवस्य). *Śp.* 3672 (श्रीहर्षस्य). *Sāhityad.* p. 40 (anon.). *Sarasvatīk.* *ad* v. 169 (anon.). **Sabhyāl.* IV. 127 (श्रीहर्षस्य). [1] MS. च. [2] MS. या. [3] *Śp.* has जाता वामतया प्रियस्य नितरां प्रीत्यै नवोढाभवत्; *Sarasvatīk.* °यैव संप्रति मम; *Sabhyāl.* °या प्रियस्य नितरां . . . प्रिया; the MS. याथा मारामतयैव, the मा being deleted.

२१८ [1] *Skm.* य. [2] In the MS. the vowel of री is lost. [3] *Skm.* था.

२१९

विसकवलनलीलामग्नपूर्वार्धकायं
कमलमिति गृहीतं हंसमाशु त्यजन्त्याः ।
विरतचलिततारस्फारनेत्रं यदस्या
श्चकितमिह न दृष्टं मूढ तद्वञ्चितो ऽसि ॥

२२०

अयं लोलन्मुक्तावलिकिरणमालापरिकरः *Skm. II. 378.
[स्फु]टस्येन्दोर्लक्ष्मीं क्षपयितुमलं मन्मथसुहृत् ।
विशालः श्यामायाः स्खलितघननीलांशुकवृतिः
स्तनाभोगः स्निह्यन्मसृणघुसृणालेपसुभगः ॥

२२१

मन्ये हीनं स्तनजघन[यो]रेकमाशङ्क्य धात्रा
प्रारब्धो ऽस्याः परिकलयितुं पाणिनादाय मध्यः ।
लावण्यार्द्रे कथमितरथा तत्र तस्याङ्गुलीना
मामग्नानां त्रिवलिवलयच्छद्मना भान्ति मुद्रा[ः ॥]

२२२

यचैतन्मृगनाभिपत्रतिलकं पुष्णाति लक्ष्मश्रियं
यस्मिन् हासमयो विलिम्पति दिशो लावण्यबालातपः।

२१९ [1] MS. ते (*ti*).

२२० [1] This akṣara is partially visible in the MS. [2] MS. ये (*yi*). [3] *Skm.* क्षी. [4] MS. ०लाङ्गु. [5] *Skm.* ति.

२२१ [1] This akṣara is partially visible. [2] MS. नाऽ.

२२२ [1] MS. ना.

तन्मित्रं कुसुमायुधस्य दधती बालान्धकाराञ्चिता
तारैका[व]लिमण्डनेयमनघा श्यामा वधूर्दृश्यताम् ॥

मनोविनोदस्वामी ॥

२२३

वक्त्राम्बुजं भुजमृणाललतं प्रियाया
लावण्यवारि बलिवीचि वपुस्तडागम् ।
तत्प्रेमपङ्कपतितो न समुज्जिहीते
मच्चित्तकुञ्ज(fol. 43a)रपतिः परिगाहमानः ॥

२२४

or reff. see below.

कृच्छ्रेणोरुयुगं व्यतीत्य सुचिरं भ्रान्त्वा नितम्बस्थले
मध्ये ऽस्यास्त्रिबलीतरङ्गविषमे नि[ष्पन्दतामागता ।
मद्दृष्टिस्तृषि]तेव संप्रति शनैरारुह्य तुङ्गौ स्तनौ
साकाङ्क्षं मुहुरीक्षते जललवप्रस्यन्दिनी लोचने ॥

श्रीहर्षदेवस्य ॥

. 566 (Bilana and his guru). ...rgadpr. ad II. 4 (anon.). ...ntiśataka . 23 (anon.). Ratnak. I.3 (anon.).

२२५

अलमतिचपलत्वात्स्वप्नमायोपमत्वा
त्परिणतिविरसत्वात्संगमेन प्रियायाः ।

---

२२२ [1] MS. त्व.

२२३ [1] MS. त्ता.

२२४ *Ratnāvalī* II. 36. **Sml. P.* 72*b* (anon.). **Sml. B.* 85*b*. *Dhvanyāl. ad* II. 4, Comm. *Sarasvatīk. ad* V. 185. *As.* (Jayaratha's Comm.), pp. 6-7. Hemac. p. 104 Comm. [1] *Ratnāv.*, *Sarasvatīk.*, *Dhvanyāl.* (some MSS.) कृच्छ्राद्रू°. [2] *Sml. P.* त्रिवल्या. [3] *Sml. P.* त्ता ; Hemac. °रध्माता. [4] MS. त्रि. [5] *Sarasvatīk.* °भर.

२२५ [1] MS. here repeats लम. [2] MS. म. [3] *Śp.*, *Kāvyapr.*, *S.-Ratnak.*, *Śāntiś.* °नाङ्गना.

इति यदि श[तकृत्वस्तत्त्वमालोचयाम
स्त]दपि न हरिणाक्षी[1] विस्मरत्यन्तरात्मा ॥

२२६

नपुंसकमिति ज्ञात्वा प्रियायां[2] प्रहितं मनः ।
रमते तंच्च तत्रैव[4] हताः पाणि[नि]ना वयम् ॥

For reff. see below.

२२७

हारो ऽयं हरिणा[क्षीणां लुठति स्तनमं]डले ।
मुक्तानामप्यवस्थेयं के वयं स्मरकिंकराः ॥

धर्मकीर्त्तेरमी ॥

Amaru 138. Sāhityad. p. 333 (anon.). Sāhityak. ad XI. 8 (anon.).

२२८

सा सुन्दरीति तरुणीति तनूदरीति
मुग्धेति मुग्धवदनेति मुहुर्मुहुर्मे ।
कान्तामयं[2] विरहिणीमनुरन्तुकामः
कामातुरो जपति मन्त्रमिवान्तरात्मा ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

२२५ [1] MS. षी. [2] S.-Ratnak. स्व.

२२६ Sbhr. 1232 (कस्यचित्). Śp. 3451. Aś. ad XX. 17 (an)on.). Kuvalay. ad 89. *S.-Ratnak. VI. 462 (anon.). (M)S. °पु(यु ?)न्स. [2] MS. here inserts ꣸. [3] Sbhr. त्वां प्रति (..)ं मया; Kuvalay., S.-Ratnak., Aś. प्रियायै प्रेषितं. [4] Sbhr. (..)त्रैव रमते; Śp., Kuvalay., S.-Ratnak. तत्तु तत्रैव रमते; Aś. (..)त्रैव; S.-Ratnak. also हता (?) for हता.

(..) [1] Eight akṣaras damaged or lost in MS.

(..)·[1] MS. ज्ञ. [2] MS. य ?; the anusvāra is lost. (..) akṣaras partly lost. [4] MS. य.

२२९

iff. see 7.

सा बाला वयमप्रगल्भमनसः सा स्त्री वयं का[1]तराः
[2]साक्रान्ता जघनस्थलेन गुरु[3]णा गन्तुं न शक्ता वयम् ।
सा पीनोन्नतिमत्पयोधरयुगं[4] धत्ते सखेदा वयं
दोषैरन्यजना[5]श्रितैरपटवो जाताः स्म इत्यद्भुतम् ॥

धर्मकीर्तेः ॥

२३०

lim. i. 27. 1297 भूतेः). vatik. ad 55. . 41 n.). l. 131 n.).

अलसव[1]लितमुग्ध[2]स्निग्धनिष्पन्दमन्दै
रधिक[3]विकसदन्तर्वि[4]स्मयस्मेरतारैः ।
हृदयमशरणं मे पक्ष्मलाक्ष्याः कटाक्षै
रपहृतमप[5]विद्धं पीतमुन्मू[6]लितं च[7] ॥

२३१

eff. see v.

यान्त्या मुहुर्वलितकन्धरमाननं त
दावृत्तवृन्तशतपत्त्रनिभं वहन्त्या ।

---

२२९ *Skm. II. 397 (अमरोः). Sbhv. 1346 (anon.). Amaru 34. Vāmana ad IV. 3, 12 (anon.). Sarasvatīk. ad III. 17 (anon.). As. p. 130 (anon.). Aś. ad XIII. 1 (anon.). Hemac. p. 271 (anon.). Sāhityad. p. 324 (anon.). *S.-Mukt. I. 45 (anon.). [1] Sbhv., Sarasvatīk., Alaṃkāraś. °वच. [2] All other texts transpose this and the next line. [3] MS. गुरु. [4] Sbhv. °भरं; Hemac. पीनं परिणाहि स्तनभरं. [5] As. °समा.

२३० [1] At. शु. [2] Saml. ग्धा. [3] Sbhv. °भस. [4] MS. स्वी. [5] Mālatīm. also पि. [6] MS. श्री. [7] Sbhv. °तं वा; Mālatīm. also °तं तु.

२३१ Mālatīm. I. 28. Daśar. ad I. 26, IV. 45 (Mālatīm). Sarasvatīk. ad V. 138. As. p. 27 (anon.). Ak. pp. 30 and 46 (anon.). Citram. p. 18 (anon.). *Saml. 132 (anon.). *Sabhyāl. VIII. (29a). *Rasavilāsa. § 14 (anon.). Hemac. p. 180 Comm. (anon.). [1] Daśar. न.

दिग्धो ऽ (fol. 43b) मृतेन च विषेण च पक्ष्मलाक्ष्या
गाढं निखात इव मे हृदये कटाक्षः ॥

२३२

परिच्छेदव्यक्तिर्भवति न पुरःस्थे ऽपि विषये — *Mālatīm.* I. 30.
भवत्यभ्यस्ते ऽपि स्मरणमतथाभावविरसम् ।
न संतापच्छेदो हिमसरसि वा चन्द्रमसि वा
मनो निष्ठाशून्यं भ्रमति च किमप्यालिखति च ॥

२३३

परिच्छेदातीतः सकलवचनानामविषयः — *Mālatīm.* I. 29. *Kāvyapr. ad* IV. 42, X. 25 (anon.). **Sml. B.* 76a. *As.* p. 122 (anon.). *Kāvyapr. ad ad* IV. 20, X. 25 (anon.).
पुनर्जन्मन्यस्मिन्ननुभवपथं यो न गतवान् ।
विवेकप्रध्वंसादुपचितमहामोहगहनो
विकारः को ऽप्यन्तर्जडयति च तापं च कुरुते[2] ॥
भवभूतेरमी ॥

२३४

गच्छन्त्या मुहुरर्पितं मृगदृशा तारस्फुरद्वीक्षणं
प्रान्तभ्राम्यदसंज्ञितभ्रु यदिदं किं तन्न जानीमहे ।
क्वापि स्वेदसमुच्चयः स्नपयति क्वापि प्रकम्पोद्गमः[3]
क्वाप्यङ्गेषु तुषानलप्रतिसमः कन्दर्पदर्पक्रमः ॥

२३५

अमृतसिक्तमिवाङ्गमिदं यदि
भवति तन्वि तवा[ङ्ग]तवीक्षितैः ।

---

२३१ [1] *Rasavilāsa* गरलेन.

२३२ [1] MS. °च्छा.

२३३ [1] MS. °ध्वमसा. [2] *Daśar. ad* IV. 24 and 63 gives this line as *d* of the verse विनिश्चेतुं शक्यो *Uttar.* I. 36.

२३४ [1] MS. ग्न. [2] MS. म. [3] MS. ग:.

२३५ [1] MS. मे (*mi*). [2] Four doubtful akṣaras.

अधरमिन्दुकरादपि . . .
. [1] शुभयन्त्य हृणादपि किं दृशम् ॥

२३६

सा नेत्राञ्जनतां पुनर्व्रजति मे वाचामयं विभ्रमः
प्रत्यासन्नकरग्रहेति च करी . . . . ।
एतावद्बहु यद्बभूव कथमप्येकत्र मन्वन्तरे
निर्माणं वपुषो ममोरुतपसस्तस्याश्च वामभ्रुवः ॥

वल्लणस्य ॥

२३७

For reff. see below.

[नून]माज्ञाकरस्तस्याः सुभ्रुवो[2] [मकरध्वजः ।
यतस्तन्नेत्रसं]चारसूचितेषु प्रवर्तते ॥

२३८

आदौ[1] विस्मयनिस्तरङ्गमनु च प्रेङ्खोलितं साध्वसे
व्रीडानम्रम[तः] क्षणं प्रविकसत्ता . . . . . .
. . . . दजाभिजात्यकलना . . . .
. . . (fol. 44a) रि कथंकथंचिदगमत्प्रेयांसमेणीदृशः ॥

चित्तूकस्य ॥

---

२३५ [1] Four syllables omitted.

२३६ [1] MS. त्व. [2] This name is doubtful, the akṣaras being almost entirely lost.

२३७ Bhartṛhari I. 11. *Sbhv.* 1227 (कस्यचित्). *Śp.* 3298 (कस्यापि). **Sml. B.* 92a (बाणस्य). **S.-Ratnak.* v. 133 (anon.). **S.-Mukt.* v. 7 (anon.). [1] Doubtful, the two akṣaras being partially lost. [2] *Sbhv.* °भ्रमो. [3] ? मू in MS. [4] MS. तै; *S-Mukt.* reads यत्तुय°°तो ऽपि प्र°.

२३८ [1] MS. दै.

२३९

गच्छति पुरः शरीरं धावति पश्चादसंस्थितं चेतः । — *Śakuntalā.* 33 (I. *fin.*). **Sabhyāl.* VIII. (29 *a–b*).
चीनांशुकमिव केतोः प्रतिवातं नीयमानस्य ॥

कालिदासस्य ॥

२४०

अयं ते विद्रुमच्छायो मरुमार्ग इवाधरः । — *For reff. see below.*
करोति कस्य नो बाले पिपासाकुलितं मनः ॥

दण्डिनः ॥

२४१

अस्यास्तुङ्गमिव स्तनद्वयमिदं निम्नेव नाभी स्थिता — *Śakuntalā.* (*Bengal recension*) 140.
दृश्यन्ते विषमोन्नताश्च बलयो भित्तौ समायामपि ।
अङ्गे च प्रतिभा[ति] मार्दवमिदं स्निग्धः स्वभावश्चिरं
प्रेम्णा मन्मुखचन्द्रमीक्षत इव स्मेरेव [व]क्तीव च ॥

२४२

स्वच्छन्दं स्वगृहाङ्गणं भ्रमति सा मद्दर्शनाल्लीयते
धन्यान् पश्यति लोचनेन सकलेनार्धेन मां वीक्षते ।
अन्यान्मन्त्रयते पुनर्मयि गते मौनं समालम्बते
नीतो दूरमहं तया दयितया सामान्यलोकादपि ॥

---

२३९ [1] *Śak.* also स्तु; so *Sabhyāl.* [2] *Sabhyāl.* °तोरभि.

२४० **Skm.* II. 358 (कस्यचित्). *Kuvalay. ad* 166 (anon.). *Sarasvatīk. ad* v. 165 (anon.). **Padyaveṇī* III. 44 (कस्यापि). [1] *Kuvalay.* एष; *Padyaveṇī* तवैष. *Sarasvatīk.* transposes the two lines. [2] *Skm.* °देश. [3] *Skm.* मुग्धे; *Sarasvatīk.* कस्य नो कुरुते तन्वि; *Kuvalay.* कस्य नो तनुते तन्वि. [4] MS. ग्रा (perhaps corrected to सा); *Padyaveṇī* तृष्णया.

२४१ [1] MS. स्या; *Śak.* also तस्या. [2] *Śak.* °ग्धप्रभावाश्चि. [3] *Śak.* °ब्रमीषद्दो° and °रा च वक्तीव माम्.

२४२ [1] MS. र्.

२४३

स खलु सुकृतभाजामग्रणीः सो ऽतिधन्यो
विनिहितकुचकुम्भा पृष्ठतो यन्मृगाक्षी ।
बहलतरनखाग्रक्षोदविन्यस्तमार्गे
शिरसि ढमिति लिक्षां[1] हन्ति हूंकारगर्भम् ॥

२४४

For reff. see below.

अलसयति गात्रमधिकं भ्रमयति चेतस्तनोति संतापम् ।
मोहं च मुहुः कुरुते विषविषमं वीक्षितं[2] तस्याः[3] ॥

२४५

For reff. see below.

मत्तेभकुम्भपरिणाहिनि कुङ्कुमार्द्रे
कान्तापयोधरयुगे[1] रतिखेदखिन्नः ।
व[क्षो] निधाय भुजपञ्जरमध्यवर्ती
धन्यः क्षपाः क्षपयति क्षणलब्धनिद्रः[2] ॥

२४६

For reff. see below.

धिक्तस्य मूढमनसः कुकवेः कवित्वं
यः स्त्रीमुखं च शशिनं च समीकरोति ।

---

२४३ [1] MS. च्यां.

२४४ *Sbhr.* 1262 (भट्टकर्णाटकस्य). *Śp.* 3302 (anon.). **Sabhyāl.* 29*b* (anon.). Cf. Govardhana's *Āryāsaptaśatī* 54. [1] *Śp.*, *Sabhyāl.** भ्रमयति शरीर°. [2] *Śp.*, *Sabhyāl.* मोहं मुहुश्च कुरुते विषमिव विषमं तु वी(*Sabhyāl.* विषमे)क्षणं. [3] *Sbhr.* न्याः.

२४५ *Sbhv.* 1292 (कस्यापि). *Śp.* 3693 (भर्तृहरेः) 3951 (कस्यापि). *Pañcat.* (Kosegarten) I. 224. **Sabhyāl.* IV. (21*a*) (भर्तृहरेः). *Padyaracanā* VIII. 39 (भर्तृहरेः). [1] *Pañcat.* तस्याः. [2] In this line *Pañcat.* reads स्वप्ने कदा क्षणमवाप्य तदीयसङ्गं.

२४६ *Śp.* 3323 (श्रीधनदद्देवानां). **S.-Rātnak.* V. 155 (anon.). **S.-Mukt.* IV. 14 (anon.). **S.-Ślokāḥ* 3*b* (anon.). **S.-Hārāv.* C. 85 (धनदस्य). [1] *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *S.-Mukt.*, *S.-Ślokāḥ*, *S.-Hārāv.* मन्द°. [2] *Śp.*, *S.-Ratnak.* °खं तुहिनबिम्बसमं क°.

भ्रूभङ्गविभ्रमविलासनि[रीक्षि](f. 44b)तानि
कोपप्रसादहसितानि कुतः शशाङ्के[3] ॥

२४७

तावज्जरामरणबन्धुवियोगशोक
संवेगभिन्नमनसामपवर्गवाञ्छा ।
यावन्न वक्रगतिरञ्जननीलरोचि
रेणीदृशां दशति लोचनदन्दशूकः ॥

२४८

[सा यै]र्दृष्टा न[1] वा दृष्टा मुषिताः सममेव ते ।
हृतं हृदयमेकेषामन्येषां चक्षुषः[2] फलम् ॥

For reff. see below.

२४९

सा बालेति मृगेक्षणेति विकसत्पद्माननेति क्रम
प्रोन्मीलत्कुचकुड्मलेति हृदयं[2] त्वां [धिग्] वृथा भ्राम्यसि ।
मायेयं मृ[ग]तृष्णिकास्वपि पयः पातुं समीहा तव
त्यक्तव्ये पथि मा कृथाः पुनरपि प्रेमप्रमादास्पदम् ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

---

२४६ [1] *Śp.*, *S.-Ślokāḥ*, *S.-Hārāv.* °कटाक्ष; *S.-Mukt.* भ्रूक्षेपविस्मितकटाक्ष. [2] *S.-Ratnak.* °क्षणा. [3] *S.-Mukt.* कुतस्तु चन्द्रे.

२४७ [1] MS. ह्व.

२४८ **Skm.* II. 494 (कस्यचित्). *Sbhv.* 1254 (शक्रदेवस्य). *Śp.* 3368 (प्रभाकरदेवस्य). **Sml. P.* 65*b* (प्रभाकरदेवस्य). Hemac. p. 256 Comm. (anon.). [1] *Sbhv.*, *Śp.* सा दृष्टा यैर्न ; *Sml. P.* continues दृष्टा वा; Hemac. has यैर्दृष्टा सा न वा. [2] Hemac. जन्मनः

२४९ [1] MS. धा. [2] MS. य. [3] MS. °ह्न.

२५०

*Skm. II. 39 (कालिदासस्य). Sbhv. 2052 (वामनस्वामिनः). Śp. 3957 (,,).

अवचनं वचनं प्रिय[1]संनिधा
वनवलोक[नमवे विलोक]नम् ।
अवयवावरणं च यदञ्चलं[2]
व्यतिकरेण तदङ्गसमर्पणम् ॥

२५१

रोमाञ्चैरिव कीलिता चलति नो[1] दृष्टिः कपोलस्थले
स्वान्तं प्रेमपयोधिपङ्कपतनान्निश्चेष्ट[2]मास्ते गतम् ।
उद्धाराय तयोर्गता इव पुनस्तां[3]सान्निवृत्ता इव
श्वासा दीर्घमहो गतागतममी कुर्वन्त[4] एवासते ॥

२५२

यदि सरोजमिदं क्व निशि प्रभा
यदि निशा[प]तिरह्नि कुतो नु सः ।
रचयतोभयधर्मि तवाननं
प्रकटितं[1] विधिना बहु नैपुणम् ॥

२५३

Śakuntalā. (II.) 44. *Sml. B. 72a (कालिदासस्य).

अभिमुखे मयि संहृत[1]मीक्षितं[2]
हसितमन्यनिमित्तकथो[3]दयम् ।
विनयवारितवृत्तिरतस्तया[4]
न विवृतो मदनो न च संवृतः ॥

---

२५० [1] *Sbhv.*, *Śp.* गुरु. [2] *Sbhv.*, *Śp.* ॰णं हि यदंशुक.
२५१ [1] MS. मो. [2] MS. ष्ट (*ṣṭa*). [3] MS. स्ता. [4] MS. न्तु or न्त.
२५२ [1] MS. तुं.
२५३ [1] MS. सम्तु (cf. *d*). [2] MS. मी. [3] MS. ॰से (*si*) थ.
[4] *Śak.* ॰स्तातो.

२५४

को ऽसौ कृती कथय को मदनैकबन्धु
रुग्रीवमर्चयसि कस्य मृगाक्षि मार्गम् ।
नीलाब्जकर्बुरितमध्यविनिद्रकुन्द
दामाभिरामरुचिभिस्तरलैः कटाक्षैः ॥

२५५

गुरुणा स्त[नभारेण] Bhartṛhari I. 16? Sbhv. 1233? 1234? *Sml. P. 82b. *S.-Hārāv. C. 207 (anon.)?

२५६

[प्रणालीदीर्घस्य प्रतिपदमपाङ्ग](fol. 46a)स्य सुहृदः Viddhaś. IV. 14. *Skm. II. 601 (राजशेखरस्य).
कटाक्षव्याक्षेपाः शिशुशफरफालप्रतिभुवः ।
स्तुवानाः सर्वस्वं कुसुमधनुषो ऽस्मान् प्रति सखे
नवं नेत्राद्वैतं कुवलयदृशः संनिदधति ॥

२५७

भवनभुवि सृजन्तस्तारहारावतारा Viddhaś. IV. 13. *Skm. II. 463 (राजशेखरस्य).
न्दिशि दिशि विकिरन्तः केतकानां कुटुम्बम् ।
वियति विरचयन्तश्चन्द्रिकां दुग्धमुग्धां
प्रतिनयननिपाताः सुभ्रुवो विभ्रमन्ति ॥

---

२५६ [1] MS. स्तु; Viddhaś. स्तु; Skm. सुधायाः.
२५७ [1] Skm. °दिश्च. [2] Skm. सु.

२५८

यत्पश्यन्ति झगित्यपाङ्गसरणिद्रोणीजुषा चक्षुषा
रिङ्खन्ति[1] क्रमदोलितोभयभुजं यन्नाम वामभ्रुवः।
भाषन्ते च यदुक्तिभिः[2] स्तवकितं वैदग्ध्यमुद्रात्मभि
स्तद्देवस्य रसायनं रसनिधेर्मन्ये मनोजन्मनः॥

२५९

Viddhaś. III.3. *Skm. II. 461 (कालिदासस्य).

क्रमसरलितकण्ठ[2]प्रक्रमोल्लासितोर
स्त[3]रलितबलिले[4]खासूचसर्वस्वमस्याः।
स्थितमतिचिरमुच्चैरग्रपादाङ्गुलीभिः
करकलितसखीकं मां दिदृक्षोः स्मरामि॥

२६०

Viddhaś. II. 10. *Skm. II. 354 (कस्यचित्).

स्मरशरधिसकाशं कर्णपा[2]शं कृशाङ्गी
रयविगलितताडीपत्त्र[3]ताटङ्कमेकम्।
वहति हृदयचौरं कुङ्कुमन्यासगौरं
वलयितमिव नालं लोचनेन्दीवरस्य॥

२६१

For reff. see below.

चो[1]लाञ्चले[2]न चलहारलताप्रकाण्डै
र्वे[3]णीगुणेन च बलाद्वलयीकृतेन।

---

२५८ [1] MS. वि ? [2] MS. भि.

२५९ [1] MS. ग्र. [2] Skm. ण्ठं. [3] Skm. °तार त. [4] Skm. रे.

२६० [1] Skm., Viddhaś. नि. [2] MS. या. [3] MS. °यन्त्र. [4] MS. ड ?. [5] Skm. घो.

२६१ Viddhaś. II. 9. *Skm. II. 393. *Sml. P. 105b. *Sml. B. 131b. *Saml. 273 (anon.). Śp. 3912 (कस्यापि). *Sūktiratn. 421 (anon). Padyarac. IX. 36 (anon.). [1] Viddhaś., Skm., Sml. B., Saml., Śp., Padyarac. चे; Sūktiratn. चै. [2] MS. ल.° [3] MS. या. [4] Padyarac. चलद्.

हेलाहितभ्रमरकभ्रमं[2]मण्डलीभि
श्छ[3]त्त्रचयं रचयतीव चिरं नतभ्रुः ॥

२६२

अमन्दमणिनूपुरक्वण[1]नचारुचारी[2]क्रमं
झण[3]झ्झणितमेखलास्खलिततारहारच्छटम् ।
इदं तरलकङ्कणावलिविशेषवाचालितं[4]
मनो हरति सुभ्रुवः किमपि कन्दुकक्रीडितम्[5] ॥

For reff. see below.

२६३

सा दुग्धमुग्धमधुरच्छविरङ्गयष्टि
स्ते लोचने तरुणकेतक(fol. 46b)पत्त्रदीर्घे ।
कम्बोर्विडम्बनकरश्च स एव कण्ठः
सैवेयमिन्दुवदना[2] मदनायुधाय[3] ॥

Viddhaś. I. 38.

२६४

क्व पातव्या[1] ज्योत्स्नामृतभवनगर्भोपि तृषितै[2]
र्मृणालीतन्तुभ्यः सिचय[3]रचना कुत्र घटते[4] ।

Viddhaś. I. 20. *Skm. II. 474. Sarasvatīk. ad II. 52 (anon.).

२६१ [1] *Skm.* स्वेच्छा. [2] *Skm.* also मि. [3] MS. त्व; *Sūktiratn.* °श्चक्र (?).

२६२ *Viddhaś.* II. 6. **Skm.* II. 391. *Śp.* 3929 (कस्यापि). **Sml. P.* 105*b* (anon.). **Saml.* 281 (anon.). **S.-Mukt.* IV. 19 (anon.). **Sūktiratn.* 420 (anon.). [1] *Skm.* °प्रचुर; *S.-Mukt.* °क्वणित. [2] *Viddhaś.* also रि and र; *S.-Mukt.* °चामीकरं. [3] *Sml. P.* °माज्झ; *S.-Mukt.* reads रणध्वनितमेखलोच्छलितचारु°; *Sūktiratn.* समस्तनितमेखलास्फुरिततार°. [4] MS. तां. [5] *Viddhaś.* °डनं; MS. °द्रितं (*sic*).

२६३ [1] MS. °यन्त्र. [2] MS. च. [3] *Viddhaś.* °धं या and °धं वा.

२६४ [1] MS. क्वा. [2] *Skm.* क्व पेयं ज्योत्स्नाम्भो वदत विसवल्लीसरणिभिः; so *Sarasvatīk.* with variants वदत and °न. [3] MS. प. [4] *Viddhaś.*, *Skm.* भवतु; *Sarasvatīk.* भवति.

क्व वा पारीमेयो बत वकुलदाम्नां परिमलः
कथं स्वप्नः साक्षात्कुवलयदृशं कल्पयतु ताम् ॥

राजशेखरस्वामी ॥

२६५

For reff. see below.

रसवदमृतं कः संदेहो मधून्यपि नान्यथा[2]
मधुरमपि किं[3] चूतस्यापि प्रसन्नरसं[4] फलम् ।
सकृदपि पुनर्मध्यस्थः सन् रसान्तरविज्जनो
वदतु यदि हान्यत्स्वादु स्यात्प्रियादशनच्छदात् ॥

२६६

Vāmana IV. 3, 22 (anon.).

कुवलयवनं प्रत्याख्यातं नवं मधु निन्दितं
हसितममृतं हन्त स्वादोः परं रससंपदः[1] ।
विषमुपहितं चिन्ताव्याजान्मनस्यपि कामिना
मलसमधुरैर्लीलातन्त्रैस्तयार्धविलोकितैः ॥

२६७

*Sml. P. 105a (राजशेखरस्य) *Sml. B. 130b. " " *Saml. 280 (anon.).

चञ्चच्चोलाञ्चलानि प्रतिसरणरयव्यस्तवेणीनि बाहो
र्विक्षेपाद्दक्षिणस्य प्रचलितवलयास्फालकोलाहलानि ।

२६४ [1] MS. म्य.

२६५ *Skm. II. 626 (कस्यचित्). Sbhv. 1511 (कस्यापि). Vāmana III. 2, 10 (anon.). Sarasvatīk. ad I. 83 (anon.). Hemac. p. 148 (anon.). *S.-Hārāv. C. 60 (anon.). Kāvyapr. ad VII. 7 (anon.). Kāvyaprad. ad VII. 7 (anon.). [1] Hemac., Kāvyapr., Kāvyaprad. ममृतम. [2] S.-Hārāv. मधुनि (sic) मधून्यथो. [3] Sbhv., Hemac. °च किं; Skm., Vāmana, Sarasvatīk., S.-Hārāv., Kāvyapr., Kāvyaprad. °धिकं. [4] MS. स ; S.-Hārāv. द्राक्षायाश्च प्रसन्नतरं. [5] Skm. स एवा. [6] Sbhv. °स्त्वन्यत्स्वादु.

२६६ [1] Vāmana रसेषु निराकृतः. [2] Vāmana °णां चतुर. [3] MS. स्वि.

२६७ [1] Saml. चोलचे. [2] Sml. क.

श्वासत्रुट्यद्वचांसि द्रुतमितरकरोत्क्षिप्तलोलालकानि
स्रस्तस्रञ्जि प्रमोदं दधति मृगदृशां कन्दुकक्रीडितानि ॥

२६८

प्रहरविरतौ मध्ये वाह्नस्ततो ऽपि परेण वा
किमुत सकले याते ऽप्यह्नि त्वमद्य समेष्यसि ।
इति दिनशतप्राप्यं देशं प्रियस्य यियासतो
हरति गमनं बालालापैः सबाष्पगलज्जलैः ॥

For reff. see below.

२६९ ग्लज्जलस्य ॥

कल्याणं परिकल्प्यतां पिककुले रोहन्तु वाञ्छाप्रयो
हंसानामुदयो ऽस्तु पूर्णशशिनः स्ताद्भद्रमिन्दीवरे ।
इत्युद्बाष्पवधूगिरः प्रति (fol. 47*a*) पदं संपूरयन्त्यान्तिके
कान्तः प्रस्थितिकल्पितोपकरणः सख्या भृशं वारितः ॥

२७० शृङ्गारस्य ॥

सामान्यवाचि पदमप्यभिधीयमानं
मां प्राप्य जातमभिधेयविशेषनिष्ठम् ।
स्त्री काचिदित्यभिहिते हि मनो मदीयं
तामेव वामनयनां विषयीकरोति ॥

---

२६७ [1] *Sml.* ०त्क्षेप.

२६८ **Skm.* II. 446 (अमरोः). *Sbhr.* 1048 (ग्लज्जलिकावासुदेवयोः). *Śp.* 3389 (गलज्जलवसुदेवस्य). **Sml. B.* 61*b* (गलज्जलवसुदेवस्य). Amaru, 12. *Daśar. ad* IV. 59 (अमरुशतके). *Citram.* p. 4 (anon.). *Citrakh.* p. 5 (anon.). **Sabhyāl. B.* B 1*a* (अमरकस्य). [1] *Śp.*, *Sabhyāl.* ह्य. [2] *Daśar.* ऽथ. [3] *Skm.*, *Sbhr.*, Amaru वा; *Sabhyāl.* चा; *Daśar.* has द्विनकृति गते वास्तं नाथ त्वमद्य समेष्यसि; *Citram.*, *Citrakh.*, *Sabhyāl.* प्रिय त्वमिहैष्यसि. [4] MS. पि. [5] Amaru, *Śp.*, *Daśar.*, *Sabhyāl.* ०गलज्ज.

२६९ [1] MS. ते (*ti*).

॥ दूतीवचनव्रज्या ॥

२७१

*Skm. II. 142. लावण्येन पिधीयते ऽङ्गतनिमा संधार्यते जीवितं
त्वद्ध्यानैः सततं कुरङ्[1]गकदृशः किंत्वेतदास्ते नवम् ।
निःश्वासैः कुचकुम्भपीठलुठनप्रत्युद्गमान्मांस[2]लैः
श्यामीभू[3]तकपोलमिन्दुरधुना यत्तन्मुखं स्पर्धते ॥

२७२

*Skm. II. 172. Śp. 3488 (कस्यापि). सोद्वेगा[1] मृगलाञ्छने मुखमपि स्वं नेक्षते दर्पणे
[2]त्रस्ता कोकिलकू[3]जितादपि गिरं नोन्मुद्र[4]यत्यात्मनः ।
चित्तं[5] दुःसह[6]दा[7]हदायिनि धृतद्वेषापि पुष्पायुधे
बाला[8] सा सुभग त्वयि[9] प्रतिपदं[10] प्रेमाधिकं पुष्यति ॥

शृङ्गारस्येतौ ॥

२७३

For reff. see below. विलिम्पत्येतस्मिन्मलयजरसार्द्रेण महसा
दिशां चक्रं चन्द्रे सुकृतमयं[1] तस्या मृगदृशः ।
दृशोर्बा[2]ष्पः पाणौ वदनमसवः कण्ठकुहरे
हृदि त्वं ह्रीः पृष्ठे वचसि च गुणा एव भवतः ॥

---

२७१ [1] MS. ह. [2] MS. °न्सान्स. [3] MS. ते.

२७२ [1] Śp. नीरागा. [2] MS. न्. [3] Skm., Śp. जि. [4] MS. °त्सन्व. [5] Skm. दृत्यं. [6] MS. हा with the vowel erased. [7] MS. here inserts ꣸ four times. [8] Skm. मुग्धा. [9] Śp. °गंप्रति. [10] Skm. मुक्ताः.

२७३ *Skm. II. 146 (च(प्र)पलसिंहस्य). Sarasvatīk. ad v. 167 (133) (anon.). *Sml. B. 77b (राजशेखरस्य). [1] Sarasvatīk. °मय. [2] MS. वा.

२७४

अम्भोरुहं वदनमम्बकमिन्दुकान्तः[1] *Skm. II. 177 (चण्डालच-न्द्रस्य).
पाथोनिधिः कुसुमचापभृतो विकारः ।
प्रादुर्बभूव सुभग त्वयि दूरसंस्थे
चण्डालचन्द्रधवलासु निशासु तस्याः ॥

२७५

वक्त्रेन्दोर्न[1] हरन्ति बाष्पपयसां धारा मनोज्ञां श्रियं *Skm. II. 141.
निश्वासा न कदर्थयन्ति मधुरां बिम्बाध[र]स्य द्युतिम् ।
तस्यास्त्वद्विरहे वि(fol. 47b)पक्वलवलीलावण्यसंवादिनी
छाया कापि कपोलयोरनुदिनं तन्व्याः परं शुष्यति ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

२७६

तापो ऽम्भःप्रसृतंपचः[1] प्रचयवान् बाष्पः[2] प्रणालोचितः *Viddhaś*. II. 21. *Sbhv*. 1411. *As*. p. 68 (anon.). *Citram*. p. 103 (anon.).
श्वासा नर्तित[3]दीपवर्तिलतिकाः पाण्डिम्नि[4] मग्नं[5] वपुः ।
किं चान्यत्कथयामि रात्रिमखिलां त्वद्वर्त्म[6]वातायने
हस्तच्छत्रनिरुद्धचन्द्रमहसस्तस्याः स्थितिर्वर्तते ॥

२७७

चन्द्रं चन्दनकर्दमेन लिखितं सा[1] मार्ष्टि दष्टाधरा *Viddhaś*. II. 20. *Skm. II. 148. *Sml. B. 77b (नन्दनस्य).
वन्ध्यं[2] निन्दति यच्च मन्मथमसौ भङ्गाग्रहस्ताङ्गुरीः ।

---

२७४ [1] MS. स्व (?).

२७५ [1] MS. क्रो.

२७६ [1] The other texts have दाहो॰ ॰तिं. [2] MS. ष्प. [3] *Viddhaś*. कम्पि ; the other texts have प्रेङ्खितदीप्र(*Citram*. प्र)दीप. [4] *Viddhaś*. also ॰कलि ; so *Alaṃkāras*. and *Citram*. [5] MS. ग्नं. [6] *Viddhaś*. त्वन्मार्ग or तन्मार्ग ; the other texts त्वन्मार्ग.

२७७ [1] *Viddhaś*. सं. [2] *Skm*. न्धं ; *Viddhaś*. न्धं and न्ध्यं.

कामः पुष्पशरः किलेति सुमनोवर्गं लुनीते च य
त्तत्काम्या[2] सुभग त्वया वरतनुर्वातूलतां लम्भिता ॥

राजशेखरस्य ॥

२७८

वपुः शारङ्गाक्ष्यास्तदविरलरोमाञ्चनिचयं
त्वयि स्वप्नावाप्ते स्नपयति परः[1] स्वेदविसरः ।
बलाकर्षत्रुट्यद्वलयजकटुत्कारनिनदै
र्विनिद्रायाः पश्चादनवरतबाष्पाम्बुनिवहाः ॥

वसुकल्पस्य ॥

२७९

नो शक्या गदितुं स्मरानलदशा यास्यास्त्वयि प्रस्थिते
पत्रैः साश्रुसखीजनोपरचिते तल्पे लुठन्त्या मुहुः ।
यल्लिप्तं कुचचन्दनेन सुतनोरद्यापि चन्द्रस्थला
च्छ्वासोड्डीनविशुष्कपाण्डुबिसिनीपत्त्रं दिवि भ्राम्यति ॥

वद्रस्य ॥

२८०

Sbhv. 1382 (कस्यापि). प्रकटयति क्षणभङ्गं पश्यति सर्वं जगद्गतं शून्यम् ।
आचरति स्मृतिबाह्यं जाता सा बौद्धबुद्धिरिव ॥

*Skm. II. 143 (कस्यचित्). Sbhv. 1393 (कस्यापि).

२८१

त्वदर्थिनी चन्दनभस्मदिग्ध[1]
ललाटलेखाश्रुजलाभिषिक्ता ।

---

२७७ [1] *Viddhaś.* transposes lines 2 and 3 of this verse. [2] *Viddhaś.* °त्कामं and °त्कासं.

२७८ [1] MS. here inserts a ।. [2] MS. त्र्यु.

२७९ [1] MS. सु. [2] MS. य.

२८० [1] MS. °तम for °न्न

२८१ [1] *Sbhv.* ग्धा

मृणालचीरं दधती स्तनाभ्यां
स्मरोपदिष्टं चरति व्रतं सा ॥

२८२

ये निर्दहन्ति दशनश्वसितावलोकैः
क्रूरद्विजिह्वकुटिलाः क्व विलासिनस्ते । Sbhv. 1400 (भट्टवासुदेवस्य).
(fol. 48a) भीष्मोष्मभिः स्मरणमात्रविषैस्तवेय
मव्याल मारयति कापि भुजङ्गभङ्गिः ॥

२८३

स्वेदापूरविलुप्तकुङ्कुमरसाश्लेषाविलप्रच्छदा
त्तल्पाद्युत्क्रमनोभवानलशिखालीढादिवाशङ्किता ।
सा बाला बलवन्मृगाङ्ककिरणैरुत्पादितान्तर्ज्वरा
त्वत्संकल्पजडे त्वदङ्कशयने निद्रासुखं वाञ्छति ॥

२८४

धूमेनेव हते दृशौ विसृजतो बाष्पं प्रवाहक्षमं
क्वाथोत्फेनमिवाक्तचन्दनरसं स्वेदं वपुर्मुञ्चति ।
अन्तःप्रज्वलितस्य कामशिखिनो दाहार्जितैर्भस्मभिः
श्वासावेगविनिर्गतैरिव तनोः पाण्डुत्वमुन्मीलति ॥

मणोविद्वैतौ ॥

---

२८१ [1] MS. य.
२८२ [1] MS. स्व.
२८३ [1] MS. द्दे (di), followed by य deleted. [2] MS. णे (ni).
२८४ [1] MS. वे. [2] MS. स्वे.

२८५

अत्रैष स्वयमेव चित्रफलके कम्पस्खलल्लेखया
संतापार्त्तिविनोदनाय कथमप्यालिख्य सख्या भवान्।
बाष्पव्याकुलमीक्षितः सरभसं चूताङ्कुरैरर्चितो
मूर्ध्ना च प्रणतः सखीषु मदनव्याजेन चापह्नुतः ॥

बिम्बोकस्य ॥

२८६

सा सुन्दरी तव वियोगहुताशनेऽस्मि-
न्नभ्युक्ष्य बाष्पसलिलैर्निजदेहहव्यम्।
जन्मान्तरे विरहदुःखविनाशकामा[1]
पुंस्कोकिलाभिहितमन्त्रपदैर्[2]जुहोति ॥

प्रभाकरस्य ॥

२८७

सुभग सुकृतप्रायो यद्यप्यसि त्वमसावपि
प्रियसहचरी नाधन्यानामुपैति विधेयताम्।
तदलमधुना निर्बन्धेन प्रसीद परस्परं
प्रणयमधुरः सद्भावो वां चिराय विवर्धताम् ॥

वाक्कूटस्य ॥

२८८

*Skm. II. 166 (राजशेखरस्य). दोलालोलाः श्वसनमरुतश्चक्षुषी निर्झराभे[1]
तस्याः शुष्यत्तगरसुमनःपाण्डरा (fol. 48b) गण्डभित्तिः।

---

२८५ [1] MS. सु.

२८६ [1] MS. मा. [2] MS. here inserts ड three times.

२८८ [1] Skm. also (A.) द्रो. [2] Skm. A. here inserts भो; ? a correction (for भे) of the preceding द्रो. [3] MS. तु.

तन्नाचाणां किमिव हि वयं[1] ब्रूमहे दुर्बलत्वं
येषामग्रे प्रतिपदुदिता चन्द्रलेखाप्यतन्वी[2] ॥

२८९

तस्यास्तापभुवं[1] नृशंस कथयाम्येणीदृशस्ते कथं *Sml. P. 68b (कस्यापि).
पद्मिन्याः सरसं दलं[2] विनिहितं यस्याः शमायोरसि । *S.-Hārāv. C. 408 (anon.).
आदौ शुष्यति संकुचत्यनु ततश्चूर्णत्वमापद्यते
पश्चान्मुर्मुरतां[3] दधद्दहति च श्वासावधूतं सखीम्[4] ॥

उत्पलराजस्य ॥

२९०

विषं चान्द्रालोकः कुमुदवनवातो हुतवहः *Skm. II. 173 (चपलसिंहस्य).
क्षतक्षारो हारः[2] [स खलु पुटपाको मलयजः ।
अये किंचिद्वक्रे[1] त्वयि सुभग सर्वे कथममी
समं जातास्तस्यामहह विपरीतप्रकृतयः ॥

२९१

त्वां चिन्तापरिकल्पितं सुभग सा संभाव्य रोमाञ्चिता *Skm. II. 156 (कस्यचित्). Śp. 3487 (कस्यापि).
शून्यालिङ्ग]नसंवलद्भुजयुगेनात्मानमालिङ्गति ।
किं चान्यद्विरहव्यथाप्रणयिनी[1] संप्राप्य मूर्च्छां चिरा
त्प्रत्युज्जीवति कर्णमूलपठितैस्त्वन्नाममन्त्राक्षरैः[2] ॥

---

२८८ [1] *Skm.* बक्र. [2] MS. त्वी.

२८९ [1] *Sml. P., S.-Hārāv.* °मह्हं; see exegetical note. [2] *Sml. P.* °मंडं. [3] *Sml. P.* सतापो. [4] *Sml. P.* खी; *S.-Hārāv.* खीः.

२९० [1] *Skm.* ह्र. [2] Here parts of two verses are omitted; I give the text of *Skm.*

२९१ [1] *Śp.* च. [2] *Śp.* °ग्राम.

२९२

गाढावधःकृतबलित्रितयौ सुसंङ्गौ
तुङ्गौ स्तनाविति तयोस्तलमागात् ।
तस्याः स्फुटं हृदयमित्यपि न स्मरेषू
न्तौ रक्षतः प्रविशतो विमुखो ऽथ वा त्वम्[2] ॥

वसुकल्पस्य ॥

२९३

*Skm. II. 162 (वाचस्पतेः). Daśar. ad II. 27 (anon.). *Saml. 103 (anon.).

मृगशिशुदृशस्तस्या[स्ता]पं कथं कथयामि ते
दहनपतिता दृष्टा मूर्त्तिर्मया न हि वैधवी[1] ।
इति तु नियतं नारीरूपः स लोकदृशां[2] प्रिय[3]
स्तव शठतया[5] शिल्पोत्कर्षो विधेर्विघटिष्यते ॥

२९४

*Skm. II. 158. पुनरुक्तावधि वासरमेतस्याः कितव पश्य गणयन्त्याः ।
इयमिव करजः[1] क्षीणस्त्वमिव कठोराणि पर्वाणि ॥

धरणीधरस्य ॥

---

२९२ [1] MS. स. [2] MS. च.
२९३ [1] *Daśar.*, *Saml.* विद्दि. [2] MS. शा. [3] *Daśar.*, *Saml.* सुधा. [4] MS. स (?). [5] *Skm.* था.
२९४ [1] *Skm.* A. ज.

॥ संभोगव्रज्या ॥

२९५

प्रौढप्रेमरसान्नितम्बफलकाद्विस्रंसिते ऽप्यंशुके
काञ्चीदाममणिप्रभाभिरनु चारब्धे दुकूलान्तरे ।
कान्तेनाशु सु[3]धाविलोकितमथो[4] तन्व्या मुधा लज्जि
॥

२९६

[कान्ते तल्पमुपागते विगलिता नीवी स्वयं बन्धना[1]
द्वासश्च[2] श्लथमेखलागुणां[3]धृतं किंचिन्नितम्बे स्थि[4]तम् ।
एतावत्सखि वेद्मि केवलमहो[5] तस्याङ्गसङ्गे पुनः
को ऽसौ कां[6]स्मि रतं च किं सखि शपे[7] स्व](fol. 50*a*)
ल्पापि मे न स्मृतिः ॥

विकटनितम्बायाः ॥

For reff. see below.

२९५ [1] MS. श्रं. [2] MS. ति. [3] *Sic* MS. (for शुचा? cf. 326, *c*). [4] MS. थौ.

२९६ **Skm.* II. 696. *Sbhv.* 2147 (अमरुकस्य). **Sml. P.* 125*a* (अमरुकस्य). Amaru, 101. *Sarasvatīk. ad* v. 150 (anon.). *Daśar. ad* II. 17 (anon.). *Rasamañjarī* 15. *Vetālap.* p. 49. Hemac. p. 94 (anon.). **S.-Mukt.* I. 92 (anon.). **S.-Ślokāḥ* 8*a* (anon.). [1] *Rasam.*, *S.-Ślokāḥ* तत्क्षणा. [2] *Sbhv.*, Hemac., *Rasam.*, *S.-Ślokāḥ* तद्वासः; *Daśar.* वासः प्र; Amaru, *S.-Mukt.*, *Vetālap.* वासो वि. [3] *Sbhv.* °लं कर. [4] *Sml. P.* ष्पि (!). [5] *Sbhv.*, *Daśar.*, *Rasam.*, *Sml. P.*, *S.-Mukt.* हं; Amaru, Hemac. सांप्रतमहं; *Vetālap.* वेद्म्यहं रसवसात्. [6] *S.-Mukt.* क्का. [7] *Sbhv.*, Amaru नु वा कथमिति; *Daśar.* नु किं कथमिति; *Rasam.*, Hemac. तु किं कथमिति; *Vetālap.* तु वा कथमिति; *S.-Mukt.* नु किं कथमपि; *S.-Ślokāḥ* तु°.

२९७

अतिप्रौ[1]ढी रात्रिर्ब[2]हलशिखदीपः प्रभवति
प्रियः प्रेमारब्ध[3]स्मरविधिरसज्ञः परमसौ ।
सखि स्वैरं स्वैरं सुरतमकरो[4]ड्रीडितवपु
र्यतः पर्यङ्कोऽयं रिपुरिव कटुत्का[5]रमुखरः ॥

२९८

For reff. see below.

धन्यासि यत्कथयसि प्रियसंगमेन[1]
नर्मस्मितं च वचनं च रसं च तस्य[2] ।
नीवीं प्रति प्रणिहिते तु करे[3] प्रियेण
सख्यः[4] शपा[5]मि यदि किंचिद[पि] स्मरामि ॥

विद्यायाः ॥

२९९

जयति समरतान्तान्दोलनापाण्डुगण्ड
स्थलकृतनिजवासस्वेदपूरानुजन्मा ।
श्लथ[1]तनुभुजबन्धप्राप्तदीर्घप्रसारो
मुखपरिमलमुग्धः कान्तयोः श्वासवातः ॥

२९७ [1] MS. प्रो. [2] MS. व. [3] Read ब्धः ? [4] MS. ड्री. [5] MS. ०वड(or ड?)त्का.

२९८ *Skm. II. 697. Sbhv. 2142 (कस्यापि). Śp. 3746 (विज्जकायाः). Kāvyapr. ad IV. 40 (anon.). Sāhityad. pp. 41–2 (anon.). Ak. p. 166 (anon.). Kāvyaprad. ad IV. 18 (anon.). Arjunavarman ad Amaru 101 (anon.). *S.-Ratnak. V. 188 (anon.). *S.-Prabandha. 55 (anon.). [1] The other texts have या कथ० (except S.-Prabandha. मा०) and ०मेऽपि. [2] Śp. नर्मोक्तिचाटुकशतानि रतान्तरेषु ; Sbhv., Kāvyapr., Sāhityad., Ak., S.-Ratnak., Kāvyaprad., S.-Prabandha. विश्रब्धचाटुक०. [3] Sbhv. ०हितवकरः. [4] Sbhv. सखी. [5] MS. या.

२९९ [1] MS. श्व.

३००

मनोजन्मप्रौढव्यतिकरशतायासविधिषु
प्रियः प्रायो मुग्धो झगिति[1] कृतचेतोभवविधिः ।
सहूंकारोज्जृम्भा स्मरपरवशा कान्तविमुखं
मुखं[2] मुग्धापाङ्गा[3] क्षिपति विरसप्रौढयुवती ॥

३०१

नवनवरहोलीलाभ्यासप्रपञ्चितमन्मथ
व्यतिकरकलाकल्लोलान्तर्निमग्नमनस्कयोः ।
अपि तरुणयोः किं स्यात्तस्यां दिवि स्पृहयालुता
मुकुलितदृशोरुज्झिद्यन्ते न चेद्विरहत्विषः ॥

३०२

तस्यापाङ्गविलोकितस्य मधुरप्रोल्लासितार्धभ्रुव
स्तस्य स्मेरशुचेः क्रमस्य च गिरां मुग्धाक्षराणां ह्रिया ।
भावानामपि तादृशां मृगदृशो हावानुगानामहो
नाधन्यः कुरुते प्ररूढपुलकैरातिथ्यमङ्गैर्जनः ॥

मनोविनोदस्य(fol. 50*b*)तौ ॥

३०३

समाकृष्टं वासः कथमपि हठात्पश्यति मयि[1] — *Śp.* 3677 (कस्यापि). **Sabhyāl.* IV. 124 (कस्यापि).
क्रमादूरुद्वंद्वं जरठशरगौरं मृगदृशः ।
तया दृष्टिं दत्त्वा[2] महति मणिदीपे निपुणया
निरुद्धं हस्ताभ्यां झगिति मम[3] नेत्रोत्पलयुगम् ॥

३०० [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. खा. [3] MS. ङ्ग.

३०१ [1] MS. स्न.

३०३ [1] MS. पि ; *Śp.* reads तदा ; so also *Sabhyāl.* [2] MS. त्वौ (corrected ?) ; *Sabhyāl.* छ(?)त्वा. [3] *Śp.* निज ; so *Sabhyāl.* [4] MS. चौ (corrected ?).

३०४

अनल्पं संतापं शमयति मनोजन्मजनितं
तथा शीतं स्फीतं हिमवति निशीथे ग्लपयति ।
तदेवंको ऽप्यूष्मा रमणपरिरम्भोत्सवमिल
त्पुरन्ध्रीनीरन्ध्रस्तनकलशजन्मा विजयते ॥

३०५

*Skm. II. 667 (सोङ्गोकस्य). नाधन्यान्विपरीतमोहनर[स]प्रेङ्खन्नितम्बस्थली
लालङ्घूषणकिङ्किणीकलरवव्यामिश्रकण्ठस्वनम् ।
संरम्भश्लथकेशबन्धविगलन्मुक्ताकलापद्रुत
श्वासच्छेदतरङ्गितस्तनयुगं प्रीणाति शृङ्गारिणी ॥
सोनोकस्य ॥

३०६

*Skm. II. 694 (कस्यचित्). शीत्कारवन्ति दरमीलितलोचनानि
रोमाञ्चमुञ्चि तनुघर्मकणावलीनि ।
एणीदृशां मकरकेतुनिकेतनानि
वन्दामहे सुरतविभ्रमचेष्टितानि ॥

३०७

मुहुर्व्रीडावत्याः प्रतिहसितवत्याः प्रतिमुहु
र्मुहुर्विश्रान्ताया मुहुरभिनिविष्टव्यवसितेः ।
श्रमाम्भोभिस्तिम्यत्तिलकमलिकाघूर्णदलकं
मुखं लीलावत्या हरति विपरीतव्यतिकरे ॥
सुरभेः ॥

---

३०४ [1] Or श्लथ? [2] MS. म्व?

३०५ [1] MS. मा. [2] *Skm.* also (A.) परिवी. [3] *Skm.* also (A.) ०र्लभू. [4] MS. स. [5] *Skm.* also (A.) भा. [6] *Skm.* त्रुट. [7] *Skm.* श्चा.

३०६ [1] Corrected from ति.

३०७ [1] MS. ली (*li*).

३०८

आस्तां दूरेण विश्लेषः प्रियामालिङ्गतो मम । — Sbhv. 2087 (कस्यापि).
स्वेदः किं न सरित्रांषो रोमाञ्चः किं न पर्वतः ॥ — Śp. 3679 (,,).

३०९

[1]चिरारूढप्रेमप्रणयपरिहासेन हृतया — *Skm. II. 675 (कोकस्य).
तदारब्धं तन्व्या न तु यदबलायाः समुचितम् । — Sbhv. 2129 (कस्यापि).
अनिर्व्यूढे[2] तस्मिन् प्रकृतिसुकुमाराङ्गलतया
पुनर्लज्जालोलं मयि विनिहितं लोचनयुगम् ॥

३१०

नखदशननिपातजर्जराङ्गा — Sbhv. 2126 (क्षेमेन्द्रस्य).
रतिक(fol. 51a)लहे परिपीडिता प्रहारैः ।
सपदि मरणमेव सा तु[1] याया
यदि न पिबेदधरामृतं प्रियस्य ॥

३११

मुग्धे तवास्मि दयिता दयितो[1] भव त्व — For reff. see below.
मित्युक्तया न हि न हीति शिरो ऽवधूय ।

---

३०८ [1] MS. श्लि. [2] MS. °रिंना.

३०९ [1] *Skm.* reads *a–b*

पुरारूढप्रेमप्रबलरसरागेण हृतया
समारूढं कर्तुं न हि यदबलाभावसदृशम् ।

[2] MS. °द्याप्त. [3] MS. व्यू.

३१० [1] *Sbhv.* यदिह मरणमेव किं न; MS. त्त for तु?

३११ *Sbhv.* 2128 (अग्निवर्धनस्य). *Śp.* 3699 (कस्यापि). **Sml. P.* 119a (कस्यापि). **Saml.* 187 (anon.). **Sabhyāl.* IV. 162 (anon.).
[1] *Śp., Sml. P., Saml., Sabhyāl.* पुरुषो.

श्वसोत्करान्मम[4] करे वलयं क्षिपन्त्या
वाचं विनाभ्युपगमः कथितो मृगाक्ष्या ॥

३१२

Sbhv. 2120.
Śp. 3695.
**Sml. B.* 147*b*.

पततु तवोरसि सततं दयिताधम्मिल्लमल्लिकाप्रकरः[1] ।
रतिरसंभसकचग्रहलुलितालकवल्लरीगलितः[2][3][4][5] ॥

बाणस्य ॥

३१३

**Skm.* II. 676 (राजशेखरस्य).

आवृण्वाना झगिति जघनं मद्दुकूलाञ्चलेन[1][2]
प्रेङ्खन्क्रीडाकुलितकवरीबन्धनव्यग्रपाणिः[3] ।
अर्धोच्छ्वासस्फुटनखपदालंकृताभ्यां स्तनाभ्यां
दृष्टा धार्ष्ट्यस्मृतिनतमुखी[4] मोहनान्ते मया सा[5] ॥

अभिनन्दस्य ॥

३१४

हरति रतिविमर्दे लुप्तपत्राङ्कुरत्वा
त्प्रकटनखपदाङ्कः किं च रोमाञ्चमुद्रः ।
हरिणशिशुदृशो ऽस्या [मुग्ध]मुग्धं हसन्त्याः
परिणतशरकाण्डस्निग्धपाण्डुः कपोलः ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

---

३११ [1] *Sbhv.* स्वं स्वा. [2] *Śp.*, *Sml. P.*, *Saml.* °त्प्रिय; *Sabhyāl.* °त्प्रियतमे. [3] MS. त्य corrected (?). [4] *Sabhyāl* प्यु.

३१२ [1] *Śp.* नि. [2] *Śp.* त. [3] *Sbhv.* ग्र. [4] Inserted by revisor of MS. [5] *Sbhv.* °पति.

३१३ [1] *Skm.* टि. [2] MS. ने. [3] *Skm.* प्रेङ्खक्रीडाकुलि. [4] *Skm.* धार्ष्ट्यादवनत°; MS. द्दा for धा. [5] *Skm.* सा मया° मोहनान्ते.

३१५

करकिशलयं धूत्वा धूत्वा विमार्गति वाससी
क्षिपति सुमनोमालाशेषं प्रदीपशिखां प्रति ।
स्थगयति करैः[1] पत्युर्नेत्रे[2] विहस्य समाकुला
सुरतविरतौ रम्या तन्वी मुहुर्मुहुरीक्षितुम्[3] ॥

For reff. see below.

३१६

विश्रान्तिं नूपुरे याते[1] श्रूयते रसनाध्वनिः ।
प्रायः कान्ते[3] रतिश्रान्ते कामिनी पुरुषायते ॥

Śp. 3696 (कस्यापि).
*Sabhyāl. IV. 161 (,,).

३१७

भावोन्नाढमुपोढकम्पपुलकैरङ्गैः समालिङ्गितं
रागाच्चुम्बितमभ्युपेत्य वदनं पीतं च वक्त्रामृतम् ।
जल्पन्त्येव मुहुर्न नेति निभृतं प्रध्वस्तचारिचया
निःशेषेण समापितो रतविधिर्वाचा तु नाङ्गीकृतः ॥

*Skm. II. 662 (कस्यचित्).

३१५ *Skm. II. 677 (कस्यापि). Sbhr. 2105 (कस्यापि). Śp. 3706 (अमरुकस्य). Vāmana ad v. 2, 8 (anon. first pāda only). *S.-Muktāv. XVIII. 3 (anon.). *S.-Mukt. I. 95 (anon.). *Sml. B. 148b (अमरुकस्य). Hemac. p. 314 (anon.). [1] Skm. कर; Sbhr., Śp., S.-Muktāv., S.-Mukt., Hemac. मुखः. [2] Skm., Sbhr., Śp., S.-Muktāv., S.-Mukt., Hemac. चे. [3] Sbhr. नारी पुनः पतिमाश्रिता; Śp. तन्वी पुनः°; MS. मुर्हमु; S.-Muktāv. °क्षते; S.-Mukt. °क्षिता.

३१६ [1] Śp. प्रशान्ते नूपुरारावे; Sabhyāl. °नूपुराभावे. [2] Śp., Sabhyāl. मेखला. [3] Apparently corrected from न्ति. [4] Śp. कान्ते नूनं रति°; Sabhyāl. omits नूनं.

३१७ [1] MS. न्मु. [2] Skm. पु; MS. मु. [3] MS. °ल्पान्वे. [4] Skm. प्रस्तब्ध. [5] MS. चि. [6] MS. भ.

३१८

यत्पीनस्तनभारलालसलसद्वासःस्फुरन्नगण्डया
तन्व(fol. 51b)ङ्ग्या रभसार्पितं सरभसं वक्त्रं मुहुः पीयते ।
तच्छ्लाघ्यं सुरतं च तत्तदमृतं तद्वस्तु तद्ब्रह्म त
च्चेतोहारि तदेव तत्किमपि तत्तत्स्वान्तरं सर्वथा ॥

३१९

न वत विधृतः काञ्चीस्थाने करः श्लथवाससि[1]
प्रहितमसकृद्दीपे चक्षुर्घनस्थिरतेजसि ।
कुचकलशयोरूढः कम्पस्तया मम संनिधौ
मनसिजरुजो भावैरुक्ता वचोभिरपहृताः ॥

अभिनन्दस्य ॥

३२०

*Skm. II. 699 (प्र(च B.)च लदासस्य).

हर्षाश्रुदूषितविलोचनया मयाद्य
किं तस्य तत्[2]मुखि निरूपि[3]तमङ्गमङ्गम् ।
रोमाञ्चकञ्चुकतिरस्कृतदेहया वा
ज्ञातानि तानि परिरम्भसुखानि किं वा ॥

अचलस्य ॥

३२१

स कस्मान्मे प्रेयान् सखि कथमहं तस्य दयिता
यतो मां स्पृष्ट्वैव स्नपयति करं स्वेदपयसा ।

---

३१८ [1] MS. श्र or च ? [2] MS. ह.
३१९ [1] MS. से (si). [2] MS. inserts त (after छ). [3] MS. से (si).
३२० [1] Skm. ॰पूरि. [2] Skm. त्स. [3] MS. पे (pi). [4] MS. तें (ti).
३२१ [1] MS. पृ.

विलोक्याश्लेषादप्यवहित इवामील्य नयने
व्युदञ्चद्रोमाञ्चस्थगितवपुरालिङ्गति स माम्[1] ॥

३२२

किमपि किमपि मन्दं मन्दमासत्तियोगा
दविचलितकपोलं[3] जल्पतोश्च[4] क्रमेण ।
अशिथिलपरिरम्भव्यापृतैकैकदोष्णो
रविदितगतयामा रात्रिरेवं[7] व्यरंसीत् ॥

Uttarar. I. 27. Daśar. ad IV. 63. *Sml. B. 147a. *Sabhyāl. (fol. xa). *S.-Prab. 81 (anon.).

भवभूतेः ॥

३२३

दाक्षिण्यादभिमानतो रसवशाद्विश्रामहेतोर्मम
प्रागल्भ्याद्यदनुष्ठितं मृगदृशा शक्यं[3] न तद्योषिताम् ।
निर्व्यूढं न यदा तया तदखि[लं खि]न्नैस्तरत्तारकैः
सव्रीडैश्च विलोकितैर्मयि पुनर्न्यस्तः समस्तो भरः ॥

*Skm. II, 674 (महाकवेः).

३२१ [1] MS. मा.

३२२ [1] Aiyar's edition of Uttarar. reads कि ; other editions agree with MS. ; S.-Prab. कि. [2] Uttarar., Daśar., S.-Prab. र. [3] MS. ल. [4] Uttarar., Daśar, Sabhyāl., S-Prab. जल्पतोरक्र°. [5] Uttarar. also सपुलक° ; so Daśar., Sabhyāl. [6] MS. ति. [7] Uttarar., Daśar., Sabhyāl., S.-Prab. व, concerning which reading, fabled to have been suggested by Kālidāsa, see Bhandarkar's *Mālatīmādhava*, pp. vi, vii.

३२३. [1] Skm. तु. [2] Skm. त्त. [3] MS. क्य. [4] Skm. य. [5] MS. व्यू.. [6] Skm. °वता°. [7] MS. न्य.

३२४

वलितमनसोरप्यन्योन्यं समावृतभावयोः
पुनरुपचितप्रायः[1]प्रेम्णोः पुनस्त्रपमाणयोः ।
इह हि निविडव्रीडानङ्गज्वरातुरचेतसो
र्नवतरुणयोः को जानीते किमद्य फलिष्यति ॥

लक्ष्मी(fol. 52 missing)[धरस्य][2] ॥

३२४ [1] *Sic* MS. (for य ?). [2] Fol. 53*a* begins with चीयते (for ह्रीयते, end of the verse *Sbhr.* 2099) ॥ भट्टश्रीशिवस्वामिनः ॥

॥ समाप्तनिधुवनचिह्नव्रज्या ॥

३२५

रा[1]जन्ति कान्तनखरक्षतयो[2] मृगाक्ष्या
लाक्षा[3]रसद्रवमुचः कुचयोरुपान्ते ।
अन्तःप्रवृद्धमकरध्वजपावकस्य
शङ्के विभि[4]द्य हृदयं निरगुः[5] स्फुलिङ्गाः ॥

*Skm. II. 636 (कस्यापि).

राजशेखरस्य ॥

३२६

जयन्ति कान्तास्तनमण्डलेषु
विटार्पितान्यार्द्रनखक्षतानि ।
लावण्यसंभारनिधानकुम्भे
मुद्राक्षराणीव मनोभवस्य ॥

*Skm. II. 637 (कस्यचित्).

३२७

क्वचित्ताम्बूलाङ्कः[1] क्वचिदगरुपङ्काङ्कमलिनः
क्वचिच्चूर्णोद्गारैः[2] क्वचिदपि च सालक्तकपदः ।

For reff. see below.

---

३२५ [1] MS. न्ति. [2] *Skm.* °क्षतताया (*sic*). [3] MS. क्षा. [4] MS. भे (*bhi*). [5] *Skm.* नि (for वि) विशुः (A.) and निरगुः (B.); MS. °अगुः.

३२७ *Sbhr.* 2131 (कस्यापि). *Śp.* 3700 (कस्यापि). *Sāhityad.* p. 42 (anon.). *Daśar. ad* II. 17 (anon.). Amaru, 107. [1] *Sbhr.*, *Śp.*, *Sāhityad.*, *Daśar.*, Amaru क्तः. [2] MS. च. [3] *Sbhr.*, *Śp.*, *Sāhityad.*, *Daśar.*, Amaru री.

बलीभङ्गाभोगेष्वलकपतिताकी[3]र्णकुसुमः
स्त्रियाः सर्वा[4]वस्थं कथयति रतं[5] प्रच्छदपटः ॥

३२८

*Skm. II. 638 (कस्यचित्). *Sabhyāl. I. 106 (anon.).

पीनतुङ्गकठिनस्तना[1]न्तरे
कान्तदत्तमबला नखक्षतम्[2] ।
आवृणोति विवृणो[3]ति चेक्षते[4]
लब्धरत्नमिव दुःखितो[5] जनः[6] ॥

३२९

*Skm. II. 704 (भवभूतेः).

उष[1]सि गुरुसमक्षं[2] लज्जमाना मृगाक्षी
र[3]तिरुतमनुकर्तुं राजकीरे प्रवृत्ते ।
तिरयति शिशुलीलानर्तनच्छद्मताल
प्रचलवल[4][य]मा[5]लास्फालकोलाहलेन ॥

३३०

प्रदोषे दम्पत्योर्निजरुजि विभिन्ने[1] प्रणयिनो
विभिन्ने संपन्ने[2] घनतिमिरसंकेतगहने ।
रतौत्सुक्यात्ताम्यत्तरलमनसोः पर्यवसिते
कृतार्थत्वे[3]ऽन्योन्यं तदनु विदितौ किं नु कुरु[4]ताम् ॥

३२७ [1] *Śp., Sāhityad., Daśar.*, Amaru °गर. [2] MS. य [3] *Śp.* °तैः की ; *Sāhityad., Daśar.*, Amaru °तैः शी. [4] Amaru नाना. [5] MS. भं.

३२८ [1] *Skm.* also (B.) °गुणा. [2] MS. तः. [3] MS. °वृणो. [4] *Skm., Sabhyāl.* वीक्षते. [5] *Sic* MS. (for दुःस्थितो 'poor'?): *Skm., Sabhyāl.* निर्धनो. [6] In *Sabhyāl. c-d* precede *a-b*.

३२९ [1] MS. द्रव, द्र and उ being easily confused. [2] MS. वं. [3] *Skm.* also (A.) प्र. [4] MS. य, a mistaken correction (of ल?), due to the following omitted य. [5] MS. वा: read काङ्गी°?

३३० [1] MS. भे (*bhi*). [2] MS. स. [3] MS. °त्वे च. [4] MS. र.

३३१

पश्यसि न(fol. 53b)खसंभूतां रेखां वरतनु पयोधरोपान्ते ।
किं[1] वाससा स्तनान्तं रुणत्सि हिमरुचिकृतेवाह्नि[2] ॥

३३२

यद्राचौ[1] रहसि व्यपेतविनयं दृष्टं[2] रसात्कामिनो Sbhv. 2212 (अमरुकस्य). Śp. 3741 (,,).
ऽन्योन्यं शयनीयमीहितरसव्याप्तिप्रवृत्तस्पृहम्[3] ।
तत्सानन्दमिलदृशोः कथमपि स्मृत्वा गुरूणां पुरो
हासोद्भेदनिरोधमन्थरमिलत्तारं कथंचित्स्थितम्[4] ॥

३३३

किं भूषणेन रचितेन हिरण्मयेन Sbhv. 2165 (भट्टकुमारस्य).
किं[1] रोचनादिरचितेन विशेषकेण ।
आर्द्राणि कुङ्कुमरुचीनि विलासिनीना
मङ्गेषु किं नखपदानि न मण्डनानि ॥

३३४

दंपत्योर्निशि जल्पितं गृहशुके[ना]कर्णितं यद्वचः For reff. see below.
प्रातस्तद्गुरुसंनिधौ निगदतस्तस्यैव तारं[3] वधूः ।

३३१ [1] MS. कं (*kim*). [2] MS. ॰वह्नि.

३३२ [1] MS. चे. [2] *Sbhv.*, *Śp.* वृत्तं. [3] *Sbhv.*, *Śp.* ॰सावा. [4] MS. त्स्थे (*tsthi*).

३३३ [1] MS. कि.

३३४ **Skm.* II. 705 (अमरोः). *Sbhv.* 2214 (कस्यापि). *Śp.* 3743 (कस्यापि). Amaru, 16. *Kuvalay. ad* 155 (anon.). *Ak.* p. 358 (anon.). **Sabhyāl.* IV. *ad fin.* (22*a*) (अमरुकस्य). **S.-Mukt.* I. 28 (anon.). **S.-Prab.* 60 (anon.). [1] All the other texts ॰स्पतोर्गृ. [2] *S.-Mukt.* प्रायस्त॰; *Skm.* also (A.) तत्प्रातर्गु, which the other texts all read. [3] *Skm.* ॰स्त्रोपहारं; *Sbhv.*, *Śp.*, *Kuvalay.*, *Sṛṅgāradīpikā ad* Amaru, 16 ॰स्त्यातिमात्रं; Amaru, *S.-Prab.* श्रुत्वैव तारं.

हाराकर्षित[1]पद्मरागशकलं विन्यस्य चञ्चोः पुरो[2]
व्रीडार्त्ता प्रकरोति[3] दाडिमफलव्याजेन वाग्बन्धनम् ॥

३३५

*Skm. II. 701 (डिम्बोकस्य). Amaru, 117.

प्रयच्छाहारं मे यदि तव रहोवृत्तमखिलं
मया वाच्यं नो[1]च्चैरिति गृहशुके जल्पति शनैः ।
वधूवक्त्रं व्रीडाभरन[2]मितमन्तर्विहसितं
हरत्यर्धोन्मीलन्नलिनमनिला[3]वर्जितमिव ॥

३३६

*Skm. II. 639 (कस्यचित्).

नखक्षतं यन्नवचन्द्रसंनिभं
स्थितं कृशाङ्गि स्तनमण्डले तव ।
इदं तरीतुं त्रिबलीतरङ्गिणी[2]
वि[3]राजते पञ्चशरस्य नौरिव ॥

३३७

*Skm. II. 116 (कस्यचित्).

हंहो कान्त रहोगतेन भवता यत्पूर्वमावेदितं
निर्भिन्ना तनुरावयोरिति मया तज्ज्ञातमद्य स्फुटम् ।
कामिन्या स्मरवेदनाकु(f. 54a)[ल]हशा यः केलिकाले कृतः
सो ऽत्यर्थं कथमन्यथा दहं[2]ति मामेष त्वदोष्ठव्रणः ॥

३३४ [1] *Skm.* कर्णालंकृत; *Sbhr.*, *Śp.*, Amaru, *Kuvalay.*, *Ak.*, *S.-Mukt.*, *Sabhyāl.*, *S.-Prab.* कर्णालम्बित. [2] *Skm.*, *Kuvalay.*, *Śṛṅgāradīpikā ad* Amaru, *S.-Mukt.* चञ्चूपुटे; *Sbhr.*, *Śp.*, Amaru चञ्चाः पुटे; *S.-Prab.*, *Sabhyāl.* चंचोः पुटे (*sic*). [3] *Kuvalay.*, *Ak.*, *Śṛṅgāradīpikā* विदधाति.

३३५ [1] Amaru चो. [2] MS. म. [3] *Skm.* °लिना.

३३६ [1] MS. रा. [2] MS. णी. [3] MS. द्वि (for वि?).

३३७ [1] *Skm.* ष्मा. [2] *Skm.* तु(नु?)द.

३३८

अभिमु[2]खपतयालुभिर्ललाट
श्रमसलिलैरविधौ[3]तपत्त्रलेखः ।
कथयति पुरुषायितं वधूनां
मृदितहिमद्युतिदुर्मनाः कपोलः ॥

मुरारेः ॥

Anarghar. VII. 107.

३३९

नखपदवलिनाभीसंधिभागेषु लक्ष्यः
क्षतिषु च दशनानामङ्गनायाः सशेषः ।
अपि र[2]हसि कृतानां वाग्विहीनोऽपि जातः
सुरतविलसितानां[3] वर्णको वर्णकोऽसौ ॥

Śiśupālavadha XI. 29.

३४०

द्रवनखपदभङ्गं गोपयस्यंशुकेन
स्थगयसि पुन[2]रोष्ठं पाणिना दन्तदष्टम् ।
प्रतिदिशमपरस्त्रीसङ्गशंसी विस[3]र्प-
न्नवपरिमलगन्धः केन शक्यो वरीतुम् ॥

माघस्यैतौ ॥

Śiśupālavadha XI. 34.
Sbhv. 2171.
Daśar. ad II. 33; IV. 55 (anon.).
Sāhityad. p. 82 (anon.).
At. p. 64 (anon.).

३३८ [1] MS. ति. [2] MS. °युव. [3] *Anargh.* °वधू. [4] *Anargh.* also °निर्मल:.

३३९ [1] MS. मा. [2] MS. मु; read गुहसि, though the word is not known elsewhere? [3] MS. णी.

३४० [1] All other texts न and म respectively: see Exegetical Notes at end. [2] *Sbhv.*, *At.* मुख. [3] MS. ष्ठ. [4] *Sbhv.* न्वद. [5] MS. स्ये.

३४१

*Skm. II. 640.

काश्मीरपङ्कखचितस्तनपृष्ठताम्र
पट्टा[1]वकीर्णदयितार्द्रनखाक्षराली[2] ।
एणीदृशः कुसुमचापनरेन्द्र[3]दत्त
तारुण्यशासनमिव प्रकटीकरोति ॥

द्रवस्य ॥

३४२

अधर[1]पद्मरागो ऽयमनर्घः सव्रणो ऽपि[2] ते ।
मुग्धे हस्तः किमर्थो ऽयमपार्थे[3] इह दीयते ॥

३४३

दरस्रावं[1] वासो लुलितकुसुमालंकृति[2] शिरः
श्लथालोकं चक्षुः सरसनखलेखाङ्कितमुरः ।
लसत्काञ्चीग्रन्थिस्फुरदरुणरत्नांशु जघनं
प्रियाङ्गोन्मृष्टाङ्ग्या विष†मिदमियद्भा†[3]वकनृणाम् ॥

वल्लणस्य[4] ॥

३४४

*Skm. II. 702 (मार्जारस्य).

प्रत्यूषे गुरुसंनिधौ गृहशुके तत्तद्रहोजल्पितं
प्रस्तोतुं[1] परिहासकारिणि पदैरर्धोदितैरुद्यते ।
क्रीडाशारिकया निलीय निभृतं त्रातुं त्रपा[2]र्तां वधूं
प्रारब्धः सहसैव संभ्रमकरो मार्जारगर्जारवः ॥

---

३४१ [1] *Skm.* also °र्णा (B.). [2] *Skm.* °खचिताना and °ली (*sic*). [3] *Skm.* °नविन्द्र (for नरेन्द्र?).

३४२ [1] MS. रः. [2] MS. पि. [3] MS. र्थः.

३४३ [1] *Sic* MS. [2] MS. ते (*ti*). [3] For suggestions as the reading here see Exegetical Notes. [4] MS. ल्ल.

३४४ [1] MS. स्तुं. [2] MS. °या°; *Skm.* भया and (B.) त्रपा.

३४५

तल्पे[1] चम्पककल्पिते सखि गृहोद्याने ऽद्य (fol. 54b) सुप्ता-
सि किं
तत्किञ्जल्कचयं न पश्यसि कुचोपान्ते विमर्दारुणम् ।
आः किं छद्मविदग्धमानिनि मयि ब्रूषे पुरोभागिनि
क्रूरैरुल्लिखितास्मि तत्र कुसुमान्युच्चिन्वती कण्टकैः ॥

सोन्नोकस्य ॥

३४६

इतः पौरस्त्यायां ककुभि विवृणोति क्रमदल
त्तमिस्रा[1]मर्माणं किरणकणिकामम्बरमणिः ।
इतो निष्क्रामन्ती नवरतिगुरोः प्रोञ्छति वधूः
स्वकस्तूरीपत्त्राङ्कुरमकरिकामुद्रितमु[2]रः ॥

Anarghar. IV. 3.

३४७

प्रभाते पृच्छन्तीरनुरहसवृत्तं सहचरी
र्नवोढा न व्रीडामुकुलितमुखीयं सुखयति ।
लि[1]खन्तीनां पत्त्राङ्कुरमनिशमस्यास्तु[2] कुचयो
श्चमत्कारो गूढं करजपदमासां कथयति ॥

Anarghar. IV. 6.
Jayaratha *ad* *As.* p. 76 (anon.).
**Sâml.* 68 (anon.).

मुरारेरेतौ ॥

३४५ [1] MS. तुल्पे.
३४६ [1] MS. आ. [2] MS. पु.
३४७ [1] MS. सि ; cf. Pāṇini, v. 4, 81. [2] Jayar. कथ॰. [3] MS. ले (*li*).

॥ मानिनीव्रज्या ॥

३४८

Sp. 3547 (anon.). *Sarasvatīk.* ad v.176 (anon.). *Sabhyāl. B.* 4b (anon.).

मानोन्नतेत्य[सहनेत्य]तिपण्डितेति
मय्येव धिक्कृति[1]रनेकमुखी सखीनाम् ।
आकार[2]मात्रमसृणेन विचेष्टितेन
धूर्तस्य तस्य हि[3] गुणानुपवर्णयन्ति[4] ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

३४९

*Skm. ii. 226 (अमरोः). *Sbhr.* 1575. **Sml. B.* 102b.

वलतु तरला धृष्टा दृष्टिः खला सखि मेखला
स्खलतु कुचयोरुत्कम्पान्मे विदीर्यतु कञ्चुकम् ।
तदपि न मया संभाष्यो[2] ऽसौ पुनर्दयितः[3] शठः
स्फुटति हृदयं मौनेनान्तर्न मे यदि तत्क्षणात् ॥

अमरुकस्य ॥

३५०

Sbhr. 1577 (कस्यापि). *Sp.* 3538 (संकुकस्य). **Sabhyāl.* 30a (,,).

तदेवाजिह्माक्षं मुखमविषदास्ता गिर इमाः
स एवाङ्गाक्षेपो[2] मयि सरसमालिङ्गति[3] तनुम् ।

---

[1] MS. न.

३४८ [1] MS. कृ ? [2] *Śp., Sabhyāl., Sarasvatīk.* द्दार्षिण्य॰ *Sarasvatīk.* तु. [4] *Sarasvatīk.* ॰रञ्ज.

३४९ [1] *Sbhr., Sml. B.* च. [2] *Skm., Sbhr.* ॰ष्यो. [3] MS. ere inserts प्रत: (dittography). [4] *Sbhr.* मा.

३५० [1] *Sbhv., Śp., Sabhyāl.* म्र. [2] *Śp., Sabhyāl.* ॰क्षेपो. MS. त ; *Sbhv., Śp., Sabhyāl.* ॰श्लिष्यति.

यदुक्तं [प्रत्युक्तं] तदपटु शिरःकम्पनपरं
प्रिया मानेनाहो पुनरपि कृता मे नववधूः ॥

शम्बूकस्य ॥

३५१

यदि विनिहिता शून्या दृष्टिः किमु स्थिरकौतुका *Skm. II. 244 (अमरोः).
यदि विरचितो मौने यत्नः किमु (fol. 55a) स्फुरितोऽधरः। Sbhr. 1625.
यदि नियमितं ध्याने चक्षुः[1] कथं पुलकोद्गमः
कृतमभिनयैर्दृष्टो मानः प्रसीद विमुच्यताम् ॥

अमरुकस्य ॥

३५२

एकत्रासनसंस्थितिः[2] परिहृता प्रत्युद्गमाद्दूरत For reff. see below.
स्ताम्बूलाहरणच्छलेन रभसाश्लेषक्रमो[5] विघ्नितः।
संलापो[7]ऽपि न मिश्रितः परिजनं व्यापारयन्त्यान्तिके[9]
भर्तुः[10] प्रत्युपचारतश्चतुरया कोपः कृतार्थीकृतः ॥

श्रीहर्षस्य[11] ॥

३५० [1] *Sabhyāl.* य.

३५१ [1] *Sbhr.*, Amaru चेतः. [2] *Skm.* also (A.) र्दृ.

३५२ **Skm.* II. 217 (अमरोः). *Sbhr.* 1583 (पुलिनस्य). *Śp.* 3534 (कस्यापि). Amaru, 18. *Sāhityad.* p. 44 (anon.). *Daśar.* ad II. 18 (अमरुशतके). *Sarasvatīk.* ad V. 170 (anon.) *Rasataraṅgiṇī* V. *ad fin.* (anon.). **Sml. P.* 84b (पुलिनन्दस्य). **Sml. B.* 102b (Amaru). Hemac. p. 304 (anon.). [1] *Sarasvatīk.*, Hemac. ग. [2] MS. तेः (*tiḥ*). [3] MS. दू (inserted by revisor). [4] *Skm.*, *Sbhr.*, *Sarasvatīk.*, Hemac., *Sāhityad.* °नयन; *Śp.*, *Sml. P.*, Amaru, *Daśar.* °हरण. [5] All other texts श्लेषोऽपि सं°. [6] All other texts आ. [7] MS. यो. [8] *Indische Sprüche*[2], No. 1363 reads विश्रु, with some MSS. of Amaru. [9] *Skm.*, *Rasatar.* °न्यथा तया. [10] All other texts कान्तं. [11] MS. here inserts ऌ twice.

३५३

For reff. see below.

तद्वक्त्राभिमुखं मुखं विनिहितं[1] दृष्टिर्धृता[2] चान्यत[3]
स्तस्यालापकुतूहलाकुलतरे श्रोत्रे निरुद्धे मया।[4]
हस्ताभ्यां[5] च तिरस्कृतः[6] सपुलकः स्वेदोद्गमो[7] गण्डयोः
सख्यः किं करवाणि यान्ति शतधा[8] यत्कञ्चुके संधयः[9] ॥

३५४

For reff. see below.

दूरादुत्सुकमागते विचलितं[1] संभाषिणि स्फारितं
संश्लिष्यत्यरुणं गृहीतवसने[2] कोपाञ्चितभ्रूलतम्[3]।
मानिन्याश्चरणानतिव्यतिकरे[4] बाष्पाम्बुपूर्णं[5] क्षणा
च्चक्षुर्जातमहो प्रपञ्चचतुरं जातागसि प्रेयसि ॥

रतिपालस्य ॥

३५३ **Skm.* II. 229 (अमरोः). *Sbhr.* 1581 (कस्यापि). *Śp.* 3535 (अमरुकस्य). Amaru, 11. **Sml. B.* 102*b* (Amaru). **S.-Ratnak.* v. 319 (anon.). Hemac. p. 101, Comm. (anon.). [1] Corrected from य. [2] All other texts विनमितं. [3] All other texts ॰ष्टिः कृता. [4] *Skm.*, *S.-Ratnak.*, Hemac., Amaru पादयोस्. [5] *Śp.*, Hemac., Amaru पाणिभ्यां. [6] *Skm.* अपि वारितः; *Sbhr.* विनिवारितः; *S.-Ratnak.* has ॰कृतश्च पु॰. [7] MS. मौ. [8] *Skm.* सहसा. [9] MS. त corrected to य.

३५४ **Skm.* II. 249 (अमरोः). *Śp.* 3539 (कस्यापि). Amaru, 49. **Sml. P.* 84*a* (अमरुकस्य). **Sml. B.* 102*b* (Amaru). **Saml.* 137 (anon.). *Sarasvatīk. ad* v. (anon.) *Kāvyapr. ad* IV. 24 (anon.). *Kāvyaprad. ad* IV. 5; VII. 15 (anon.). **Rasavilāsa*, § 22 (anon.). Hemac. p. 67 (anon.). **S.-Prab.* 47 (anon.). **Kāvyadarpaṇa* 34*a* (*a* only). [1] *Śp.* वेगाद्रु॰; *Sarasvatīk.* एष्यत्सु॰. [2] All other texts च, excepting Hemac., *Śp.*, *Sml. P.* (which reads तरलितं), and *S.-Prab.* (विघूर्णितं). [3] *S.-Prab.* च. [4] *Skm.* ॰पानत; *Saml.*, *Rasavilāsa*, Hemac., and *Kāvyaprad.* in IV. 5 किं चाञ्चित. [5] *Śp.*, Amaru, *Sml. P.*, *Skm.* (B.), *Kāvyapr.*, *Sarasvatīk.*, *Kāvyaprad.*, *Rasavilāsa*, Hemac., *S.-Prab.* ॰पूर्णेक्षणं; *Saml.* ॰पूरेक्षणं.

३५५

व[1]चोवृत्तिर्मा भूद्वलतु च न वा वक्रमभि[तो]
.न नाम स्याद्बाष्पापगमविषदं लोचनयुगम् ।
समाश्वा[3]सस्तेन प्रणतशिरसः पत्युरभव
त्प्रिया प्रौढक्रोधाप्यपहृतवती य[4]न्न चरणौ ॥

वोपालितस्य ॥

३५६

किं पादान्ते प[1]तसि विरम[2] स्वामिनो हि स्वतन्त्राः
कंचित्कालं क्वचिदपि रतिस्तेन[3] कस्ते ऽपराधः ।
आगस्कारिण्यहमिह यया जीवितं त्वद्वियोगे
भर्तृप्राणाः स्त्रिय इति[5] ननु त्वं मयैवानुनेयः ॥

वाक्कूटस्य ॥

३५७

यन्नम्यं गुरुगौरवस्य सुहृदो यस्मिल्ँ[1] लभन्ते ऽन्तरं
यद्दाक्षिण्यरसाज्ञिया[2] च स(fol. 55b)हसा[3] नर्मोपचारा-
ण्यपि[4] ।
यल्लज्जा निरुणद्धि यच्च शपथैरुत्पाद्यते प्रत्यय
स्तत्किं प्रेम स उच्यते परिचयस्तत्रापि कोपेन[5] किम् ॥

*Skm. II. 231 (भावदेव्याः). *Padyāv. 377 (कस्यचित्).

Sbhr. 1626 (कस्यापि). Śp. 3561 („). *Sml. B. 108b (Amaru).

३५५ [1] Corrected from न? [2] MS. र्त्ति. [3] MS. स्वा. [4] MS. प.

३५६ [1] MS. य. [2] *Padyār.* लुठसि विमनाः. [3] *Skm.* and *Padyār.* त: the latter proceeds °स्तत्र. [4] MS. री. [5] MS. ते (*ti*).

३५७ [1] MS. न. [2] *Sbhr.* °ज्ञयाञ्च. [3] *Śp.* सहते. [4] *Sbhr.* °राण्यदि; *Śp.* °राणपि. [5] *Sbhr.* कोपो ऽस्ति; MS. °पेन.

३५८

For reff. see below.

भ्रूभङ्गो[1] गुणितश्चिरं नयनयोरभ्यस्तमामीलनं
रोद्धुं शिक्षितमादरेण हसितं मौने ऽभियोगः कृतः ।
धैर्यं कर्तुमपि स्थिरीकृतमिदं चेतः[4] कथंचिन्मया
बद्धो मानपरिग्रहः परिकरे[5] सिद्धिस्तु दैवे स्थिता ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

३५९

For reff. see below.

तथाभूदस्माकं प्रथममविभिन्ना[2] तनुरियं
ततो ऽनु त्वं प्रेयानहमपि हताशा प्रियतमा ।
इदानीं नाथस्त्वं[4] वयमपि कलत्रं किमपरं
मयाप्तं[5] प्राणानां कुलिशकठिनानां फलमिदम् ॥

भावकदेव्याः ॥

---

३५८ **Skm.* II. 228 (धर्मकीर्त्तेः and also (A.) अमरोः). *Sbhr.* 1578 (अमरुकस्य). **Padyār.* 230 (अमरोः). **Sml. P.* 84*b* (अमरुकस्य). **Sml. B.* 102*b* (अमरुकस्य). Nami *ad* Rudraṭa VI. 46 (anon.). **S.-Mukt.* I. 93 (anon.). Amaru, 97. [1] *Skm.*, *Sbhr.*, *Sml. P.*, *Sml. B.*, Amaru, Nami, *S.-Mukt.* °भेदो. [2] *Skm.* रचित.॰ [3] MS. वै. [4] MS. त. [5] All other texts °हे परिकरः.

३५९ **Skm.* II. 232 (अमरोः). *Sbhr.* 1622 (कस्यापि). *Śp.* 3558 (अमरकस्य). **Sml. B.* 105*b* (Amaru). **Saml.* 145 (anon.). Amaru, 69. *Kuvalay. ad* 110 (anon.). **S.-Mukt.* I. 81 (anon.). Hemac. p. 305 (anon.). *Padyaracanā*, VIII. 14 (अमरुकस्य). [1] *Padyarac.* and Amaru (some versions) यदा; *Śp.*, *Kuvalay.*, *Saml.*, *S.-Mukt.* पुरा. [2] Amaru, *Saml.*, *Padyarac.* °भक्ता. [3] *Kuvalay.*, *S.-Mukt.* °न्वयो. [4] Hemac. त्वं नाथो. [5] *Kuvalay.* हृतानां.

३६०

यदा त्वं चन्द्रो ऽभूरविकलकलापेशलवपु[1] *For reff. see below.*
स्तदाहं जातार्द्रा[2] शशधरमणीनां[3] प्रतिकृतिः[4]।
इदानीमर्कस्त्वं खररुचिसमुत्सारितरसः
किरन्ती कोपाग्नीनहमपि रविग्रावघटिता ॥

अचलसिंहस्य ॥

३६१

कोपो[1] यत्र भ्रुकुटिरचना निग्रहो यत्र मौनं *For reff. see below.*
यत्रान्योन्यस्मितमनुनयो दृष्टिपातः[2] प्रसादः।
तस्य प्रेम्णस्तदिदमधुना वैशसं पश्य जातं
त्वं पादान्ते लुठसि[3] न हि[4] मे मन्युमोक्षः खलायाः ॥

प्रद्युम्नस्य ॥

३६२

शठान्यस्याः काञ्चीमणिरणितमाकर्ण्य सह[सा] *For reff. see below.*
समाश्लिष्यन्नेव[1] प्रशिथिलभु[ज]ग्रन्थिरभवः[2]।

---

३६० *Skm. II. 235 (अचलस्य). Śp. 3564 (अचलस्य). *Sml. P. 88b (अचलस्य). *Sml. B. 107a (अचलस्य). *Sabhyāl. II. 38 (भावमिश्रस्य). [1] Śp. °भूः शिशिरकरसंपर्करुचिर; Sabhyāl. °भूः °°°कमधुर; Sml. P. °भूर्हिमकरकलाप(sic)सलवपु. [2] Skm. तदार्द्रा जाताहं. [3] MS. ग; Śp. कृच्छ; so also Sabhyāl. (कृश). [4] Skm. प्रकृतिभिः.

३६१ *Skm. II. 234 (अमरोः). Sbhr. 1630 (कस्यापि). Śp. 3562 (वामनस्य). *Sml. B. 106a (वामनस्य). Amaru, 38. Daśar. ad II. 18 (अमरुशतके). Sarasvatīk. ad V. 138 (anon.). [1] MS. correction (from सौ ?). [2] MS. त; Skm. यत्र दृष्टिः. [3] Sbhr. पतसि. [4] All other texts च.

३६२ *Padyār. 261 (समाहर्तुः). Daśar. ad II. 6 (anon.). Sāhityad. p. 34 (anon.). Amaru, 109. *Sabhyāl. IV. 8 (अमरस्य). [1] All other texts यदा: MS. सहसमा with ा deleted before म. [2] MS. ह्नै. .

तदेतत्क्वाचक्षे[1] घृतमधुमय त्वन्मृदु[2] वचो
विषेणाघूर्णन्ती किमपि न सखीयं[3] गणयति ॥

हिङ्गोकस्य ॥

३६३

मुग्धासि नायमपराध्यति[1] सैवमालि[2]
केयं रुषा प[3]रुषिता लिखिताप्यनेन ।
केलिस्खलद्वसनमु(fol. 56a)त्पुलकाङ्गभङ्ग
मुत्तु[4]ङ्गपीनकुचमालिखिता त्वमेव ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

३६४

*Skm. II. 420 (पाणिनेः).

पाणौ शोणतले[1] तनूदरि दरक्षा[2]रं[3] कपोलस्थलं[4]
वि[5]न्यस्याञ्जनदि[6]ग्धलो[च]नजलैः किं म्लानिमानीयते ।
मुग्धे चुम्बतु नाम चञ्चलतया भृङ्गः क्वचित्कन्दली
मुन्मीलन्नवमालतीपरिमलः किं तेन विस्मर्यते ॥

३६५

कोपः सखि प्रियतमे ननु वञ्चनैव
तन्मुञ्च मानिनि रुषं क्रियतां प्रसादः ।
प्राणेश्वरश्चरणयोः पतितस्तवायं
संभाष्यतां विकसता नयनोत्पलेन ॥

३६२ [1] *Padyār.* °तद्व्याचष्टे or ख्ये; *Daśar.*, Amaru, *Sabhyāl.* (?) क्वाचष्टे; MS. °तद्धा (?) for °तत्क्वा. [2] All other texts °त्वद्गुरु. [3] All other texts मे.

३६३ [1] MS. ध्यं. [2] *Sic* MS. (for मं?). [3] MS. य. [4] MS. तु.

३६४ [1] *Skm.* also (A.) मे. [2] *Skm.* also (B.) च. [3] MS. र; *Skm.* मा. [4] *Skm.* ली. [5] MS. न्वा, with mark of error against the vowel. [6] *Skm.* स्ता.

३६५ [1] MS, *sic* (see Exegetical Notes).

३६६

बाले नाथ विमुञ्च मानिनि रुषं रोषान्मया[1] किं कृतं
खेदो ऽस्मासु न मे ऽपराध्यति[2] भवान् सर्वे ऽपराधा मयि।
तत्किं रोदिषि गद्गदेन वचसा[3] कस्याग्रतो रुद्यते
नन्वेतन्मम[4] का तवास्मि[5] दयिता नास्मीत्यतो रुद्यते ॥

कुमारभट्टस्य ॥

For reff. see below.

३६७

गतप्राया रात्रिः कृशतनु[1] शशी शीर्यत[2] इव
प्रदीपो[3] ऽयं निद्रावशमुपगतो घूर्णत[4] इव।
प्रणामान्तो[5] मानस्त्यजसि[6] न तथापि[7] क्रुधमहो
कुचप्रत्यासत्त्या[8] हृदयमपि ते चण्डि[9] कठिनम् ॥

महोदधेः ॥

For reff. see below.

३६६ **Skm.* II. 216 (अमरोः). *Sbhr.* 1614 (भट्टकुमारस्य). *Śp.* 3554 (कुमारदासस्य). **Sml. P.* 86*b* (कुमारदासस्य). **Sml. B.* 105*a* (कुमारदासस्य). Amaru, 57. *Sāhityad.* p. 43 (anon.). *Daśar. ad* II. 16 (Amaru). *Sarasvatik. ad* I. 117; II. 144 (anon.). **S.-Ślokāḥ.* 13*b* (anon.). **Sabhyāl.* 30*a* (कुमारदासस्य). **S.-Mukt.* I. 53 (anon.). Ananta *ad Rasam.* p. 42 (anon.). Hemac. p. 149 (anon.). [1] *S.-Mukt.* दो. [2] *Sarasvatik.* I. 117 सि. [3] *Sabhyāl.* मम. [4] Hemac. त्वे. [5] *S.-Ślokāḥ.* भवानि.

३६७ *Sbhr.* 1612 (बाणभट्टस्य). *Śp.* 3713 (कस्यापि). Bühler, *Ind. Antiquary*, I. p. 114 (Bāṇa). *At.* p. 54 (anon.). **Sml. P.* 120*a* (anon.). **Sabhyāl.* IV. (21*a* कस्यापि). *Padyaracanā.* IX. 1 (कस्यापि). **Padyaveṇī.* V. 34 (anon.). [1] *Śp., Sabhyāl., Padyarac., Padyaveṇī.* शशिमुखि. [2] *Sbhr.* सीदत; Bühler शशोयित (*sic*). [3] MS. यो. [4] *At., Sabhyāl.* र्णि. [5] Bühler न्ते; *At.* ०न्तः कोप०. [6] Bühler ०नं त्य. [7] Bühler यथा त्वं; *Śp., Sabhyāl.* ०नसांदपि न जहासि; *Padyaveṇī* ०दपि वहसि त्वं. [8] MS. ०ग्रत्या. [9] Bühler सुभ्रु.

३६८

गतो दूरं चन्द्रो जठरलवलीपाण्डरवपु
र्दिशः किंचित्किंचित्तरणिकिरणैर्लोहितरुचः ।
इदं निद्राच्छेदे रसति सरसं सारसकुलं
चकोराक्षि क्षिप्रं जहिहि जहिहि प्रेमलडितम् ॥

३६९

*Skm. II. 197 (डिम्बोकस्य). *Sml. P. 123a (कस्यापि).

मया तावद्गोत्रस्खलितहतकोपान्तरितया
न रुद्धो निर्गच्छन्नयमतिविलक्षः प्रियतमः ।
अयं त्वाकूतज्ञः परिणतिपरामर्शकुशलः
सखीलोको ऽप्यासील्लिखित इव चित्रेण किमिदम् ॥

हिम्बोकस्य ॥

३७०

Amaru 30. *Sml. B. 105b. *Padyāv. 222 (अमरोः). Jayaratha ad As. p. 5 (anon.).

भवतु विदितं कृत्यालापैरलं प्रिय गम्यतां
तनु(fol. 56b)रपि न ते दोषो ऽस्माकं विधिस्तु पराङ्मुखः ।
तव यदि तथारूढं प्रेम प्रपन्नमिमां दशां
प्रकृतिचपले[3] का नः पीडा गते हतजीविते ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

३७१

For reff. see below.

असद्वृत्तो[1] नायं न च सखि गुणैरेष रहितः
प्रियो मुक्ताहारस्तव चरणमूले निपतितः ।

---

३६९ [1] MS. र्ष.

३७० [1] Padyāv. भव्या; Jayar. व्यर्था. [2] Padyār. °भूतं. [3] Jayar. °तरले.

३७१ *Skm. II. 237 (कस्यचित्). Sbhv. 1607 (अमरुकस्य). Śp. 3552 (कस्यापि). *Sml. P. 86a (anon.). *Saml. 143 (anon.). [1] Sbhv., Śp., Sml. खलु; Saml. भवति न गुणैर्वा विरहितः.

गृहाणैनं मुग्धे व्रजतु तव[1] कण्ठप्रणयिता
मुपायो नास्त्यन्यो हृदयपरितापोपश[म]ने ॥

३७२

अनालोच्य[1] प्रेम्णः परिणतिमनादृत्य सुहृद *For reff. see below.*
स्त्वया[2]काण्डे[3] मानः किमिति शरले प्रेयसि[4] कृ[5]तः ।
समाकृष्टा ह्येते विरह[6]दहनोद्भासु[7]रशिखाः
स्वहस्तेनाङ्गारास्तदलमधुनारण्यरु[8]दितैः ॥

विकटनितम्बायाः ॥

३७३

मा रोदीः सखि नश्यदन्धतमसं पश्याम्बरं ज्योत्स्नया
शीतांशुः सुधया विलिम्पति सखा[1]राज्ञो मनोजन्मनः ।
कः कोपावसरः प्रसीद रहसि स्वेदाम्भसां बिन्दवो
लुम्पन्तु स्तनपत्त्र[2]भङ्गमकरीः सौधागुरु[3]श्यामलाः ॥

३७४

मा रोदीः करपल्लवप्रणयिनीं कृत्वा कपोलस्थलीं
मा भाङ्क्षीः परिखेदसाक्षिभिरिव श्वासैर्मुखेन्दोः श्रियम् ।

---

३७१ [1] *Sbhv.* निज. [2] *Sml.* तव हृदय° ; *Saml.* तव हृदयदाहो°.

३७२ **Skm.* II. 206 (राजशेखरस्य). *Sbhv.* 1170 (कस्यापि). **Sml. B.* 104*b* (वाग्भटस्य). Amaru, 80. **Padyāv.* 228 (अमरोः). **Saml.* 141 (anon.). **S.-Mukt.* I. 99 (anon.). [1] *Saml.* क्व. [2] MS. याः (for या ऽ?). [3] Amaru also मुग्धे; so *S.-Mukt.* [4] *Sbhv.*, *Saml.*, Amaru संप्रति. [5] *Sbhv.* धृ; *S.-Mukt.* सरलत्वे/नविडि (*sic*). [6] *Sbhv.*, *Saml.*, Amaru प्रलय. [7] *S.-Mukt.* °सित. [8] *Sbhv.* °ना तस्य रु°; the MS. has णा for ण्य.

३७३ [1] MS. प. [2] MS. तु or त्त. [3] MS. र.

मुग्धे दग्धगिरः स्खलन्ति शतशः किं कुप्यसि प्रेयसि
प्राणास्तन्वि ममासि नोचितमिदं तद्व्यर्थमुत्ताम्यसि ॥

३७५

Śp. 1171 (कस्यापि).

यदेतन्नेत्राम्भः पतदपि[1] समासाद्य तरुणी
कपोल[2]व्यासङ्गं कुचकलशमस्याः कलयति ।
ततः श्रोणीबिम्बं व्यवसितविलासं तदुचितं
स्वभावस्वच्छानां विपदपि मुखं[3] नान्तरयति ॥

३७६

*Skm. II. 139. पक्ष्मान्तस्खलिताः कपोलफलके लोलं लुठन्तः क्षणं
धारालास्तरलो[1]त्सलत्तनुकणाः पीनस्तनास्फालनात् ।
कस्माद्ब्रूहि [2]तवाद्य कण्ठ(fol. 57a)विगलन्मुक्तावलीविभ्रमं
बिभ्राणा निपतन्ति बाष्पपयसां प्रस्यन्दिनो बिन्दवः ॥

राजशेखरस्य ॥

३७७

कपोले पत्त्राली करतलनिरोधेन मृदिता[1]
निपीतो नि[2]ःश्वासै[3]रयममृतहृद्यो ऽधररसः ।

---

३७५ [1] MS. ये (yi). [2] Śp. ले. [3] MS. corrected from खा.
३७६ [1] Skm. च्छ. [2] MS. भ.
३७७ *Skm. II. 245 (कस्यचित्). Sbhr. 1627 (कस्यापि). Amaru, 81. Dhvanyāl. ad II. 17 (anon.). Ak. p. 261 (anon.). Sarasvatīk. ad v. 185 (anon.). *S.-Mukt. I. 90 (anon.). [1] S.-Mukt. वि(चि)हिता. [2] MS. and Skm. नि (for निः): see the lexica. [3] MS. corrected from °सौ.

मुहुः[1] कण्ठे लग्नस्तरलयति बाष्पः स्तनतटं[3]
प्रियो मन्युर्जातस्तव निरनुरोधे न तु वयम् ॥

३७८

धिग्धिक्कामयि केन दुर्मुखि कृतं किं किं न कायव्रतं
द्विचाण्यैच दिनानि को न कुपितः को नाभवन्मा . .[2] ।
स्मः केचिन्न[3] वयं यदेकमपरस्याप्युक्तमाकर्ण्यता
[4]मत्युन्माथिनि चन्दने ऽपि नियतं नामाग्निरुत्तिष्ठति ॥

वैक्लण्यस्य ॥

३७९

स्फुटतु हृदयं कामः कामं[1] करोतु तनुं तनुं
न खलु[2] चटुल[3][प्रे]म्णा कार्यं पुनर्दयितेन मे ।
इति सरभसं मानाटोपादुदीर्य वचस्तया
रमणपदवी शारङ्गाक्ष्या संशङ्कितमीक्षिता ॥

For reff. see below.

३७७ [1] MS. न्न. [2] *Sarasvatīk.* लग्नः कण्ठे त॰ ; *Skm.* ॰ग्न स्ति(or स्थि)रयति. MS. writes लग्न twice, the ग्न being in the former case lost. [3] *Sarasvatīk.* टीं ; *S.-Mukt.* ॰भरं.

३७८ [1] MS. ग्धे (*gdhi*). [2] Two syllables (मवान् ?) lost. [3] MS. न्न. [4] MS. क.

३७९ **Skm.* II. 230 (अमरोः and (B.) कस्यचित्). *Sbhr.* 1574 (अर्भकस्य). Amaru, 73. **Sml. P.* 84*a* (अमरुकस्य). **Sml. B.* 102*a* (अमरुकस्य). **S.-Mukt.* I. 84 (anon.). [1] *Sbhr.* कामं कामः. [2] *Skm., S.-Mukt.*, Amaru सखि. [3] *Sbhv.*, Amaru प. [4] Amaru, *Sml. P.* ॰वेशा ; Amaru also ॰कोपाटोपा (*Śṛṅgāra-dīpikā*) and ॰मात्रोद्रेका (*Śatakāvalī*). [5] MS. स्त्र. [6] MS. प. [7] Amaru also निरन्तर (so *Sml. P.*) and ससंभ्रम ; the *Śṛṅgāra-dīpikā* agrees with our MS.

३८०

For reff. see below.

एकस्मिञ्छयने[1] पराङ्मुखतया वीतोत्तरं ताम्यतो
र[न्योन्यं] हृदये[2] स्थितेऽप्यनुनये संरक्षतोर्गौरवम्।[3]
पश्चादाकुलयोरपाङ्गवलनान्मिश्रीभवच्चक्षुषो
र्भग्नो मानकलिः[4] सहासरभस[5]व्यावृत्त[6]कण्ठग्रहः[7] ॥

३८१

कन्दर्पकन्दलि सखी . .[1] शा लुनीहि
कोपाङ्कुरं चरण . . . . [2]तिथिः स्याम।
पश्य प्रसीद चरमाचलचूलचुम्बि
बिम्बं विधोर्[3]लवलपाण्डरमस्तमेति ॥

३८२

अहो दिव्यं चक्षुर्वहसि तव सापि[1] . . . .
. . . (fol. 57*b*)मयाङ्कं युवतिषु वपुः संक्र[2] . . . ।

---

३८० **Skm.* II. 248 (अमरोः). *Sbhv.* 2112 (anon.). *Śp.* 3715 (अमरुकस्य). **Sml. B.* 150*a* (Amaru). *Sāhityad.* p. 81 (anon.). Jayaratha *ad As.* p. 14 (anon.). **S.-Mukt.* I. 39 (anon.). Hemac. p. 70 (anon.). **S.-Prab.* 61 (anon.). [1] MS. °तस्मिन् श्र°. [2] *Sbhv.*, *Śp.*, Amaru, Hemac., Jayar., *S.-Prab.* य; *Skm.*, *Sāhityad.* °रन्योन्यस्य हृदि. [3] The other texts have दम्पत्योः शनकैर°, *S.-Mukt.* continuing पांगवलितामि°. [4] MS. र्लि: see Introduction. [5] Amaru, *Śp.*, *S.-Prab.* सं. [6] *Skm.*, *Sāhityad.* °सक्त. [7] *Skm.* also (B.), Hemac. ह्रं; *Sbhv* कौतूहलः; *Śp.* कण्ठग्रहो ऽनुष्ठितः.

३८१ [1] Akṣaras lost (सद्रू and योर्न सदा? °वृथा?). [2] MS. र्स [3] MS. here inserts ꣸ twice (near the hole for the string).

३८२ [1] Two doubtful akṣaras; the next seven are lost see Exegetical Notes. [2] The next five akṣaras are lost see Notes.

. . नाभिज्ञानं कथमितरथा पश्यति पुरो
भवानेकस्तस्याः प्रतिकृतिमयीरिव[1] रमणीः॥

मनोविनोदकस्य ॥

३८३

*Skm. II. 243 (डिम्बोकस्य).

प्रिये मौनं [मुञ्च श्रुतिरमृतधारां पि]बतु मे
दृशावुन्मील्येतां भवतु जगदि[न्दीव][2]रमयम् ।
प्रसीद प्रेमापि प्रशमयतु निःशेषमधृती[3]
रभूमिः[4] कोपानां ननु निरपराधः परिजनः ॥

हिम्बोकस्य ॥

३८४

Amaru, 133.
Śṛṅgāratilaka, 23.
*S.-Ratnak. v.324 (anon.).

कोपस्त्व[या य]दि कृतो मयि[2] पङ्कजाक्षि
सो ऽस्तु प्रियस्तव किमस्ति[3] विधेयमन्यत् ।
आश्लेषमर्पय मदर्पितपूर्व[मुच्चै[4]]
रुच्चैः समर्पय[5] मदर्पितचुम्बनं च ॥

शतानन्दस्य ॥

३८५

सखि कलितः स्खलितो . . सो[1] नैव प्रणाममात्रेण ।
चिरमनुभवतु भवत्या बाहुलताबन्धनं धूर्तः ॥

गोनन्दस्य ॥

---

३८२ [1] MS. here inserts षड षडु (?) (near the hole for the string).

३८३ [1] These four akṣaras are partly legible in the MS. [2] These two akṣaras are partly legible in the MS. [3] MS. नेः (niḥ). [4] MS. मेः.

३८४ [1] Amaru, Śṛṅgārat. हृ. [2] Amaru, Śṛṅgārat. यदि; S.-Ratnak. यदि कृतो हृदि. [3] Amaru, Śṛṅgārat. च. [4] Two akṣaras lost in MS. owing to homœoteleuton. [5] MS. र्प्य.

३८५ [1] Sic MS., with two akṣaras lost or, if the space is insufficient, omitted. Should we read °तो ऽसौ शास्यो ? Cf. 394b.

३८६

जाते केलिकलौ कृते कमितरि व्यर्थानुनीतौ चिरा
न्माने म्लायति मन्मथे विकसति[1] क्षीणे . धो[2] ऽनेहसि ।
मायास्वापमुपेत्य[3] तन्निपुणया निद्रान्ध्यमाचेष्टितं
मानम्लानिरभून्न येन च न चाप्यासीद्रहःखण्डनम् ॥

३८७

कथंचिन्नैदाघे दिवस इव कोपे विगलिते
प्रसत्तौ[1] . . यां तदनु च निशायामिव शनैः ।
स्मितज्योत्स्नारम्भक्षपितविरहध्वान्तनिवहो
मुखेन्दुर्मानिन्याः स्फुरति कृतपुण्यस्य सुरते[2] ॥

३८८

Sbhv. 1160 (अमरुक-स्य?). Śp. 3542 (कस्यापि).

मानव्याधिनिपीडिताहमधुना शक्नोमि तस्यान्तिकं[1]
[नो ग] (fol. 58a) न्तुं न सखीजनो ऽस्ति चतुरो यो मां बलान्नेष्यति ।
मानी सो ऽपि जनो न लाघव[2]भयादभ्येति मातः[3] स्वयं
कालो याति चलं च जीवितमिति क्षुण्णं मनश्चिन्तया[4] ॥

३८९

Sbhv. 1163 (गुह्रकस्य). *Sml. B. 103b (सुधुकस्य).

यावन्नो सखि गोचरं नयनयोरायाति ता[व]द्द्रुतं
गत्वा ब्रूहि यथाद्य[1] ते दयितया मानः समालम्बितः ।

---

३८६ [1] MS. ते (ti). [2] वो? क्रुधो to be read? [3] MS. त्प.
३८७ [1] Sic? or त्तो? The next two aksaras are lost: read जातायां or प्राप्तायां? [2] MS. भे.
३८८ [1] Aksara partly lost. [2] MS. °टार. [3] MS. त:. [4] MS. °तपा.
३८९ [1] MS. द्य.

दृष्टे धूर्तविचेष्टिते तु दयिते तस्मिन्नवश्यं मम
स्वेदाम्भःप्रतिरोधिनिर्भरतरंस्मेरं मुखं जायते ॥

३९०

दृष्टा मुष्टिभिराहता हृदि नखैराचोटिता[1] पार्श्वयो
राकृष्टा.कवरीषु गाढमधरे सीत्कुर्वती खण्डिता ।
त्वत्कृत्यं त्वदगोचरे ऽपि हि कृतं सर्वं मयैवाधुना
मामाज्ञापय किं करोमि शरले[2] भूयः सपत्न्यास्तव ॥

३९१

सुतनु जहिहि मौनं[1] पश्य पादानतं मां
न खलु तव[2] कदाचित्कोप एवंविधो ऽभूत् ।
इति[3] निगदति[4] नाथे तिर्यगामीलिताक्षी
नयनजलमनल्पं मुक्तमुक्तं न किंचित् ॥

For reff. see below.

३९२

चेतस्यङ्कुरितं विकारिणि दृशोर्द्वन्द्वे[1] द्विपत्त्रायितं
प्रायः पल्लवितं वचःस्वपरताप्रत्यायमानादिष[2] ।

३८९ [1] MS. स्थ. [2] *Sbhv.* °नोः.

३९० [1] *Sic* MS. (for च्छो ?). [2] MS. स.

३९१ **Skm.* II. 250 (अमरोः). *Sbhv.* 1600 (कस्यापि). *Śp.* 3577 (कस्यापि). **Sml. P.* 89*a* (अमरूकस्य). **Sml. B.* 108*b* (Amaru). **Saml.* 151 (anon.). Amaru, 39. *Sāhityad.* p. 98 (anon.). **S.-Ratnak.* (only *a*) v. 12 (anon.). With *b* cf. Bharata's *Nāṭyaśāstra* xv. 67*a*. [1] *Skm., Sāhityad., Sml. B.* कोपं ; *S.-Ratnak.* जहिहि तरुणि कोपं ; *Sbhv., Śp., Sml. P.* मानं. [2] *Śp.* तव न खलु. [3] MS. ते (*ti*). [4] *Sml. P.* °दित.

३९२ [1] MS. द्व. [2] *Skm.* वचस्युपचितं प्रौढं कपोलस्थले.

तत्तत्कोपविचेष्टिते कुसुमितं पादानते तु प्रिये
मानिन्याः [फलितं] न मानतरुणा पर्यन्तवन्ध्यायितम् ॥

राजशेखरस्य ॥

३९३

*Skm. II. 236 (मनोकस्य). कियन्मात्रं गोत्रस्खलितमपराधश्चरणयो
श्चिरं लोठत्येष प्रहवति[3] न मानाद्विरमसि ।
रुषं [मुञ्चामुञ्च प्रियमनुगृहाणा]यतिहितं
शृणु त्वं यद्ब्रूमः प्रियसखि नखं मा कुरु नदीं[5] ॥

३९४

दैवादयं यदि जनो विदितो ऽपराधी
दासोचितैः परिभवैरयमेव शास्यः ।
एषा[1] कपोलफलके ऽ . . . . . .
. . . . (fol. 58b) बाष्पजलप्रणालैः[3] ॥

३९५

कृत्वागः स च नागतो ऽपि किमपि व्यक्तं मनो मन्यते
तन्क्वासे कमुपैमि जङ्गमवने को मामिहाश्वासयेत् ।
इत्युक्त्वाश्रुगलन्मुखी विटसखी ध्वस्ता विस . . .
. . . .[2] रसि कृतात्यन्तं प्रिया रोदिता[3] ॥

वल्लणस्य ॥

---

३९२ [1] *Skm.* नु. [2] MS. पि.

३९३ [1] *Skm.* °र्थं च. [2] *Skm.* लोचत्वे (A.) and लोठत्वे (B.). [3] *Skm.* प्रहरति. [4] The MS. retains traces of these four akṣaras. [5] *Skm.* न माने कुरु मतिं; correct MS. to मुखं मा . . . ? Cf. 394 *c-d.*

३९४ [1] This akṣara is partly defaced in the MS. [2] MS. पु. [3] Regarding the sense of the lost akṣaras see Exegetical Notes.

३९५ [1] MS. स्तु. [2] The missing syllables may have been something like विसं]वादिता । शोकोन्मत्तसखीगणे[रसि. [3] *Sic* MS. (for °ति or even ऽरादृत (see Lexx.) ?).

३९६

कपोलं पक्ष्मभ्यः कलयति कपोलात्कुचतटं[1] *Skm. II. 140 (नरसिंहस्य).
कुचान्मध्यं मध्यान्नवमुदितनाभीसरसिजम्[2]।
न जानीमः [किं नु क्व[3] सुकृतमनेन व्यवसि]तं
यदस्याः प्रत्यङ्गं नयनजलबिन्दुर्विहरति ॥

३९७

विकिर नयने मन्दच्छायं भवत्वसितोत्पलं
वितर दयिते हासज्योत्स्नां निमीलतु पङ्कजम्।
वद सुवदने लज्जामूका भवन्तु शिख[ण्डिन]:[1]
परपरिभवो मानस्थानैर्न मानिनि सह्यते ॥

३९८

अयं धूर्तो मायाविनयमधुरादस्य चरिता[2] *Skm. II. 117 (सोह्लोकस्य).
त्सखि[3] प्रत्येषि त्वं प्रकृतिसरले पश्यसि न किम्।
कपोले यल्लाक्षारसबहलभोगप्रणयिणी
मिमां धत्ते मुद्रामनतिचिरवृत्तान्तपिशुनाम् ॥

३९९

अप्राप्तकेलिसुखयोरतिमानरुद्ध
संधानयो रहसि[1] जातरुषोरकस्मात्।

---

३९६ [1] *Skm.* करप्राणात्स्तन (A.) and कपोलात्स्तन (B.). [2] *Skm.* स्तनान्नाभिं नाभेर्घनजघनमेत्य प्रतिमुक्तः. [3] The MS. retains traces of these three akṣaras; *Skm.* क्व सुकृतमनेन (A.) and क्व गुदनेन (B.). [4] MS. र्षि.

३९७ [1] So to be read? or शिखाबलाः?

३९८ [1] *Skm.* ल्या (?). [2] *Skm.* वचसः. [3] MS. खे (*khi*). [4] MS. क्षी. [5] MS. च्या. [6] *Skm.* रा. [7] MS. त.

३९९ [1] MS. से (*si*).

यूनोर्[1]मिथो ऽभिलषतो[2]: प्रथमानुनीतिं
भावाः प्रसादपिशुनाः क्षपयन्ति निद्राम् ॥
सोन्नोकस्यैतौ: ॥

४००

*Skm. II. 208 (कस्यचित्). श्रवसि न कृतास्ते तावन्तः[1] सखीवचनक्रमा
श्चरणपतितो ऽङ्गुष्ठाग्रेणाप्ययं न हतो[2] जनः ।
कठिन[3]हृदये मिथ्यामौ[4]नव्रतव्यसना[5]दयं
परिजनपरित्यागोपायो न[6] मानपरिग्रहः ॥

४०१

*Skm. II. 221. न मन्दो वक्त्रेन्दुः श्रयति न ललाटं कुटिलता[1]
न नेत्राब्जं रज्यत्य[2]नुषं[3]जति[4] न[5] भ्रूरपि भिदाम् ।
इदं तु प्रेयस्या(fol. 59a): प्रथयति रुषो ऽन्तर्विकसिता:[6]
शते ऽपि प्रश्नानां यदभि[7]दुरमुद्रो ऽधरपुटः ॥
वैद्यधन्यस्य ॥

४०२

Śp. 3536 (कस्यापि). तत्तद्वदत्यपि यथावसरं[1] हसत्य
प्यालिङ्गने ऽपि न निषेधति चुम्बने ऽपि ।
किन्तु प्रसादनभयाद[2]तिनिह्नुतेन
कोपेन[3] का ऽपि निहितो ऽद्य रसावतारः ॥
महाव्रतस्य ॥

---

३९९ [1] MS. पूरो. [2] MS. षि.

४०० [1] MS. न्वः. [2] MS. भो: read भिहतो? [3] MS. repeats the न. [4] Skm. सौ. [5] MS. वा. [6] Skm. च.

४०१ [1] Skm. equally well तां. [2] Skm. also (A.) च. [3] Skm. also (B.) त. [4] Skm. also (A.) स. [5] MS. °भित. [6] Skm. °त्नसितं. [7] MS. भे (bhi).

४०२ [1] MS. र. [2] Śp. पि. [3] Corrected from कौ. [4] Śp. वि.

४०३

आश्लेषेण पयोधरप्रणयिनी प्रत्यादिशन्त्या दृशं
दृष्ट्वाचाधरखण्डतृष्णमधरं निर्भर्त्सयन्त्या मुखम्।
ऊर्वोर्गाढनिपीडनेन जघने पाणिं च रुन्धानया
पत्युः प्रेम न खण्डितं निपुणया मानो ऽपि नैवोज्झितः॥

४०४

दीर्घोच्छ्वासविकम्पिताकुलशिखा यत्र प्रदीपाः कुले
दृष्टिर्यत्र च दीर्घजागरगुरुः कोपे मदीये तव।
विस्रम्भैकरसप्रसादमधुरा यत्र प्रवृत्ताः कथा
स्तान्यन्यानि दिनानि मुञ्च चरणौ सैवाहमन्यो भवान्॥

४०५

परीरम्भारम्भः स्पृशति परमिच्छां न तु भुजौ
भजन्ते विज्ञानं न तु गिरमनूरोधविधयः।
मनस्विन्याः स्वैरं प्रसरति निशासीमसमये
मनः प्रत्यावृत्तं कमितरि कथंचिन्न तु वपुः॥
चक्रपाणेः॥

४०६

[1]अद्योद्यानगृहाङ्गणे सखि मया स्वप्नेन लाक्षारुणः
प्रोत्क्षिप्तो ऽयमशोकदोहदविधौ पादः क्वणन्नूपुरः।
तावत्किं कथयामि केलिपटुना निर्गत्य कुञ्जोदरा
दज्ञातोपनतेन तेन सहसा मूर्ध्नैव संभावितः॥
मधुकूटस्य॥

४०३ [1] MS. ष्णु. [2] MS. गा. [3] MS. न.
४०४ [1] MS. च्छा.
४०५ [1] MS. मे (mi). [2] MS. मः.
४०६ [1] Cf. the verse अद्योद्याने in the *Karṇasundarī* I. 36, plainly based upon this.

४०७

*Skm. II. 201 (अमरोः). Sbhv. 1118 (कस्यापि).

सखि स सुभगो मन्दस्नेहो मयीति न मे व्यथा
विधिपरिणतं यस्मात्सर्वो जनः सुखमश्नुते ।
मम तु हृदये संतापोऽयं प्रिये विमुखे ऽपि यत्
कथमपि हतव्रीडं चेतो न याति विरागिताम् ॥

४०८

For reff. see below.

भ्रूभे(fol. 59b)दे रचिते ऽपि दृष्टिरधिकं सोत्कण्ठमुद्वीक्षते
रुद्धायामपि वाचि सस्मितमिदं दग्धाननं जायते ।
कार्कश्यं गमिते ऽपि चेतसि तनू रोमाञ्चमालम्बते
दृष्टे निर्वहणं भविष्यति कथं मानस्य तस्मिञ्जने ॥

४०९

Vāmana *ad* III. 2, 14 (anon.). *Kāvyapr. ad* IV. 42 (anon.). *Kāvyaprad. ad* IV. 20 (anon.).

प्रेयान् सो ऽयमपाकृतः सशपथं पादानतः कान्तया
द्वित्राण्येव पदानि वासभवनाद्यावन्न यात्यात्मना ।
तावत्प्रत्यु[त] पाणिसंपुटलसन्नी[वी]निबन्धं धृतो
धावित्वेव कृतप्रणामकमहो प्रेम्णो विचित्रा गतिः ॥

४०७ [1] *Sbhv.* मे. [2] *Skm., Sbhv.* विरचि. [3] *Skm.* मनसः; *Sbhv.* सततं. [4] MS. यो. [5] *Skm., Sbhv.* जने. [6] *Skm.* घृण. [7] MS. ड. [8] MS. तौ. [9] *Sbhv.* ग.

४०८ **Skm.* II. 227 (अमरोः). *Sbhv.* 1580 (भदन्तारोग्यस्य). **Sml. P.* 85*a* (भदन्तारोग्यस्य). **Sml. B.* 103*a* (भदन्तारोग्यस्य). *Śp.* 3540 (भदन्तवर्मणः). Amaru, 28. **S.-Mukt.* I. 44 (anon.). **S.-Ratnak.* v. 318 (anon.). *Sāhityad.* p. 81 (anon.). [1] *Śp.*, Amaru, *Sml., S.-Ratnak., S.-Mukt.* °भङ्गे. [2] *Skm.* also (A.) च्य. [3] *S.-Ratnak.* सद्वार्या. [4] MS. स्थि. [5] *S.-Mukt., S.-Ratnak.* मु. [6] MS. स्य. [7] MS. न. [8] Amaru also नामास्य. [9] *S.-Ratnak.* चणे; MS. °न् ज°.

४०९ [1] MS. प्रिया. [2] MS. षा. [3] *Kāvyapr., Kāvyaprad.*, Vāmana °त्मना. [4] MS. °त्या. [5] MS. न्ध.

४१०

गते प्रेमाबन्धे हृदय[1]बहुमाने वि[2]गलिते
निवृत्ते सद्भावे जन इव जने[3] गच्छति पुरः ।
तदुत्प्रे[क्ष्योत्प्रे]क्ष्य[4] प्रियसखि गतांस्तांश्च दिवसा
न्न[5] जाने को हेतुः स्फु[6]टति शतधा यन्न[7] हृदयम् ॥

For reff. see below.

४११

सुतनु नितम्बस्तव पृथुरक्ष्णोरपि नियतमर्जुनो महिमा ।
मध्यः सबलिरिदानीं मान्धाता कुचतटः क्रियताम् ॥

४१२ दामोदरस्य ॥

दृष्टे लोचनवन्मनाङ्[1]मुकुलितं चाग्रे गते[2] वक्त्रव
न्न्यग्भूतं बहिरास्थि[3]तं पुलकवत्संस्पर्श[4]मातन्वति ।
नीवीबन्धवदागतं शिथिलतामा[5]भाष[मा]णे त[6]तो
मानेनाप[7]सृ[8]तं ह्रियेव सुदृशः पाद[9]स्पृशि प्रेयसि ॥

For reff. see below.

---

४१० *Skm. II. 893 (अमरोः). Sbhv. 1141 (विज्जकायाः). Śp. 3545 (अमरुकस्य). Amaru, 43. S.-Muktāv. XIV. 7 (anon.). S.-Mukt. x. 14 (anon.). [1] Skm., Śp., Amaru, Subhāṣ., S.-Mukt. प्रणय. [2] Sbhv. पि. [3] Subhāṣ., S.-Mukt. धवे. [4] Sbhv. तथा चैवोत्प्रेक्ष्य. [5] MS °तास्ते च दिवसा. [6] Skm., Sbhv., Śp., Amaru, Subhāṣ., S.-Mukt. द्दल. [7] MS. यं न.

४१२ *Skm. II. 246 (कस्यचित्). Śp. 3581 (कस्यापि). Sarasvatīk. ad v. 138 and 185 (anon.). *Sml. P. 89a (कस्यापि). *Sml. B. 109a (अमरूकस्य). *Sabhyāl. 30a (Samasyā by Bhīmasena). Hemac. p. 86 (anon.). [1] Sarasvatīk. also (185) °वर्त्मनाभ्रु. [2] All other texts पार्श्वस्थिते, Hemac. with चक्रवत्. [3] Skm., Śp., Sarasvatīk., Sml. P., Sabhyāl., Hemac. सि.° [4] Sarasvatīk. also (185) °तत्स्पर्श; elsewhere स्पर्शं समा°. [5] Skm., Śp. °तां स; Sml. P. reads संवीक्ष्यमाणे. [6] MS. here inserts °त्त; Śp. reads क्षणं; Sml. P. क्षणात्. [7] MS. य. [8] Sarasvatīk. ग. [9] Sarasvatīk. also (185) °तनोरङ्घ्रि.

॥ विरहिणीव्रज्या ॥

४१३

तापस्तत्क्षणमाहितासु बिसिनीष्वङ्गारकारायते
बाष्पः पाण्डुकपोलयोरुपरि वैपुल्यात्कपूरायते।
किं चास्या मलयद्रुमद्रवभरैर्लिम्पामि यावत्करं
तावच्छ्वाससमीरणव्यतिकरैरुद्धूलिरासीत्करः॥

अच्युतस्य॥

४१४

*Skm. II. 512 (विद्यायाः). देवेन प्रथमं जितो ऽसि[1] शशभृल्लेखाभृतानन्तरं
बुद्धेनोद्धतबुद्धिना स्मर ततः कान्तेन पान्थेन मे।
त्यक्त्वा तान्वत हंसि मामतिकृशां बा(fol. 60a)लामनाथां स्त्रियं
धिक्त्वां धिक्तव पौरुषं[3] धिगुदयं धिक्कार्मुकं धिकछरान्॥

श्रीराज्यपालस्य॥

४१५

*Skm. II. 196 (अमरोः). कर्णे यन्न कृतं सखीजनवचो यन्नाहृता बन्धुवा
क्यत्पादे निपतन्नपि प्रियतमः कर्णोत्पलेना[हतः।
ते]नेन्दुर्दहनायते मलयजालेपः स्फुलिङ्गायते
रात्रिः कल्पशतायते बिसलताहारो ऽपि भारायते॥

---

[1] MS. हि (hi).

४१३ [1] MS. षु.

४१४ [1] Skm. also (A.) पि. [2] MS. कु. [3] MS. ष.

[4] These three akṣaras partly lost in MS.

४१५ [1] MS. पयो. [2] MS. लो. [3] Skm. also (A.) हा.

४१६

आहारे विरतिः समस्तविषयग्रामे निवृत्तिः परा For reff. see below.
नासाग्रे नयनं यदेतदपरं यच्चैकतानं[3] मनः ।
मौनं चेदमिदं च शून्यमखिलं[4] यद्विश्वमाभाति ते[5]
तद्ब्रूयाः सखि योगिनी किमसि भो किं वा वियोगिन्यसि ॥

४१७

वत्से नैते पयो[दाः] सुरपतिकरिणो नो बकाः कर्णशङ्खाः At. pp. 39-40 (anon.).
सौदामिन्यो ऽपि नैताः कनकमयमिदं भूषणं कुम्भपीठे[5] । *S.-Hārāv. C. 348 (anon.).
नैतत्तोयं नभस्तः[6] पतति मदजलं श्वासवातावधूतं
तत्किं मुग्धे वृथा[8] त्वं मलिनयसि मुखं प्रावृडित्यश्रुपातैः ॥

४१८

नाकानोकहसंभवैः सखि सुधाच्योतल्लवैः पल्लवैः
पल्यङ्कं क्षणमाचमास्तृणु [. . . .]पधानीकुरु ।

---

४१६ *Skm. II. 122 (राजशेखरस्य). Sbhv. 3485 (anon.). Śp. 3423 (राजशेखरस्य). *Sml. P. 60b (राजशेखरस्य). *Sml. B. 66a (राजशेखरस्य). *Saml. 89 (anon.). *Padyāv. 237 (कस्यचित्). Sāhityad. p. 112 (anon.). Sāhityak. ad IV. 19 (anon.). Sarasvatīk. ad IV. 42 (anon.). *S.-Hārāv. C. 347 (राजशेखरस्य). [1] Sbhv., Śp., S.-Hārāv. च. [2] Sāhityad., Sāhityak., S.-Hārāv. त; Sml. P. यद्देयद्°. [3] Śp., S.-Hārāv. °मिष्टं; Sml. P. °श्चिक्निनंश्वं (?). [4] Sāhityad. °घुना. [5] Sml. P. °भाषसे. [6] Skm. च; Sml. P. ब्रूयास्त्वं. [7] MS. ग.

४१७ [1] At., S.-Hārāv. बाले. [2] MS. ने. [3] Akṣara nearly lost. [4] MS. °स(ग्र?)खाः; At. °पूराः. [5] At. वारणानां; S.-Hārāv. मण्डनं,कु°. [6] S.-Hārāv. विकीर्णं. [7] At. वारिधारा. [8] S.-Hārāv. सुधा.

४१८ [1] MS. गीच(भ?) सा(ग्रा?). [2] Four akṣaras omitted.

नो चेत्स्नेहरसावसे[1]कविकसज्ज्वालावलीदारुणो
दा[2]रुणीव न मे विरंस्यति दहन्नङ्गान्यन[3]ङ्गानलः ॥

चक्रस्य ॥

४१९

असौ गतः सौगत एव यस्मा
त्कुर्यान्निरालम्बनतां ममैव ।
सखि प्रियस्ते क्षणिकः किमन्य
न्निरात्मकः शून्यतमः स वन्द्यः ॥

श्रीभोज्य[1]देवस्य ॥

४२०

पूर्णं कपोलतलमश्रुजलैर्यदस्या
यद्धूसरं वदनपङ्कजमायताक्ष्याः ।
अर्धा[1]विदग्धगलदङ्गरसावसि[2]क्त
मां[3] (fol. 60b) दृ[4]न्धनं तदिव भस्मकणानुयातम् ॥

४२१

अयं धारावाहस्तडिदियमियं दग्धकरका
स चायं निर्घोषः स च रववशो भेकनिचयः ।
इतीव प्रत्यङ्गप्रथितमदनाग्निं कृशतनु
र्घनश्वा[1]सोत्क्षेपैर्ज्वलयति मु[हुं][2]र्मृत्युवशिनी[3] ॥

---

४१८ [1] MS. षे. [2] MS. रु. [3] MS. व.

४१९ [1] *Sic* MS., as in 462.

४२० [1] MS. द्धा. [2] MS. षि. [3] In the MS. this akṣara has lost its vowel. [4] MS. द्रै.

४२१ [1] MS. स्वा. [2] This akṣara is partly lost. [3] MS. °सि(षि?)णी.

४२२

परिम्लानं पीनस्तनजघनसङ्गादुभयत
स्तनोर्मध्यस्यान्तः परिमिलनमप्राप्य हरितम् ।
इदं व्यस्तन्यासं श्लथभुजलताक्षेपवलनैः
कृशाङ्ग्याः संतापं वदति बिसिनीपत्त्रशयनम् ॥

For reff. see below.

४२३

मनो रागस्तीव्रं व्यथयति विसर्पन्नविरतं
प्रमाथी निर्धूमं ज्वलति विधुतः पावक इव ।
हिनस्ति प्रत्यङ्गं ज्वर इव गरीयानित इतो
न मां त्रातुं तातः प्रभवति न चाम्बा न भवती ॥

Mālatīm. II. 1. *Kāvyapr. ad* VIII. 2 (anon.). *Kāvyaprad. ad* VIII. 2 (anon.). Hemac. p. 89 (anon.).

४२४

एतस्या विरहज्वरः करतलस्पर्शैः परीक्ष्यो न यः
स्निग्धेनापि जनेन दाहभयतः प्रस्थंपचैः पायसाम् ।

For reff. see below.

४२२ *Ratnāvalī*, II. 38. *Śp.* 3401 (श्रीहर्षस्य). **Sml. B.* 64*b* (श्रीहर्षस्य). *Kāvyapr. ad* VIII. 11 (anon.). *Dhvanyāl. ad* I. 17 (anon.). *Kuvalay. ad* 66 (anon.). *Kāvyaprad. ad* VIII. 11 (anon.). *Aucityav. ad* 11 (श्रीहर्षस्य). **S.-Hārāv.* C. 369 (रत्नावलीतः). **S.-Mukt.* III. 88 (anon.). *Padyarac.* V. 8 (कालिदासस्य). [1] *Ratn., Kāvyapr., Kuvalay., Padyarac.* मि. [2] *S.-Mukt., Padyarac.* °न्यस्तं. [3] *Dhvanyāl., Kuvalay.* प्रशिथिल-भुजा. [4] *Ratn., Kuvalay.* नलि. [5] MS. च.

४२३ [1] Other texts विषमिव विसर्पत्य°. [2] *Mālatīm.* also मो; so *Kāvyaprad.* [3] MS. त:. [4] Hemac. तातस्त्रातुं.

४२४ *Bālarām.* V. 11. **Skm.* II. 163 (योगेश्वरस्य). **Sml. P.* 59*b*. **Sml. B.* 65*a*. *Aucityav. ad* 14. **S.-Hārāv.* C. 359. [1] *Skm.* एतस्यां (B. °स्याः) स्मरसं; so *Bālar.* and *Aucityav.* (with °स्याः, as in *Skm.* B.). [2] *Skm.* ऽस्य नः. [3] *Sml. P., S.-Hārāv.* स्निग्धेनापि सखीजनेन. [4] *Bālar.* शोषप्रदः.

निःशङ्कीकृतचन्दनौषधिविधावसिंध्रमंत्कारिणो
लाजस्फोटममी स्फुटन्ति मणयो विश्वेऽपि हारस्रजाम् ॥

४२५

Viddhaś. II. 14. **Skm.* II. 123. **Sabhyāl.* III. 24.

यत्ताडीदलपाकपाण्डु वदनं यन्नेत्रयोर्दुर्दिनं[1]
गण्डः पाणिनिषेवणाच्च यदयं संक्रान्तपञ्चाङ्गुलिः[2]।
गौरी क्रुध्यतु वर्तते यदि न ते तत्कोऽपि[3] चित्ते युवा
धिग्धिक्तां[4] सहपांशुखेलनसखीलोके[5]ऽपि यन्निह्नवः ॥
राजशेखरस्यैतौ ॥

४२६

**Skm.* II. 297 (राजशेखरस्य) **Sml. B.* 102a (,,).

केयूरीकृतकङ्कणावलिरसौ कर्णान्तिकोत्तंसित[1]
व्यालोलालकपङ्क्ति[2]ः पथि पुरो बद्धाञ्जलिः पृच्छति[3]।
यावत्किंचिदु[4]दन्तमात्मकमितु[5]स्तावत्स एवेत्यथ
व्रीडावङ्क्रितकण्ठनालमबला कैः कैर्न[6] भिन्ना रसैः ॥

४२७

**Viddhaś.* III. 23. **Skm.* II. 507 (राजशेखरस्य)

प्रियवि (fol. 61*a*) रहमहोष्मामर्मरा[1]मङ्गलेखा
मपि हतकहिमांशो मा स्पृश क्रीडयापि।

---

४२४ [1] *Skm.* निर्बीजी; *Bālar.*, *Aucityar.* निर्वीर्यी; *S.-Hārāv.* निःशेषी. [2] MS. नो. [3] *Skm.* °धौ तस्मिंश्च च (B. ट); *Bālar.*, *Sml. P.*, *Aucityar.*, *S.-Hārāv.* तस्मिंस्तड. [4] *Sml. P.*, *S.-Hārāv.* जः.

४२५ [1] *Viddhaś.*, *Sabhyāl.* यद्दुर्दिनं नेत्रयोः. [2] *Viddhaś.*, *Sabhyāl.* °र्यत्प्रेङ्खोलितकेलिपङ्कजदलश्वासाः प्रसर्पन्ति च. [3] MS. प. [4] *Viddhaś.* also खलु. [5] *Skm.* °वर्गे.

४२६ [1] *Skm.* कर्णावतंसीकृत. [2] MS. ङ्क्ष; so also *Skm.* (A.). [3] MS. च्छ. [4] MS. तुः ता. [5] MS. च. [6] MS. र्न.

४२७ [1] *Skm.* °ष्मश्वासमुर्मुरा and °ष्माश्वासमुर्मुरा; *Viddhaś.* °ष्माँमुर्मुरा (and °र्मरा).

इह हि तव लुठन्तः प्रोषपीडां[1] भजन्ते
दरजठ[2]रमृणालीकाण्डमुग्धा[3] मयूखाः ॥

४२८

यद्दौर्बल्यं वपुषि महती स[र्वतश्चास्पृ[1]]हा य
न्नासालक्ष्यं[2] यदपि नयनं मौन[मे[3]]कान्ततो यत् ।
एकाधीनं कथयति मनस्तावदेषा दशा ते
को ऽसावेकः कथ[य[3]] सुमु[4]खि ब्रह्म वा वल्लभो वा ॥ *Skm. II. 125.

लक्ष्मीधरस्य ॥

४२९

निकामं क्षाम[ाङ्गी सर[1]]सकदलीगर्भसुभगा
कलाशेषा मूर्तिः शशिन इव नेत्रोत्सवकरी ।
अवस्थामापन्ना मदनदहनोद्दा[2]हविधुरा
मियं नः कल्याणी रमयति मतिं[3] क[म्पयति च[1] ॥]

Mālatīm. II. 3. Saravatīk. ad IV. 62 (anon.). Ak. p. 324 (anon.).

भवभूतेः ॥

४३०

निद्रे भद्रमवस्थितासि कुशलं संवेदने किं तव[1] *Skm. II. 298.
क्षेमं ते सखि निर्वृते[2] ननु समं कान्तेन यूयं गताः ।
किं चान्यत्प्रियसंगमे ऽद्य[3] चलितो गच्छन्वि[4]पद्वत्सलो
मूर्छाविस्मृत[5]वेदनापरिजनो दृष्टो ऽस्मदीयो न वा ॥

अ[6]रविन्दस्य ॥

---

४२७ [1] *Skm.* प्रोषभारं. [2] *Viddhaś.* also °जरठ; see 66*d* and note 8 to 500. [3] *Skm.*, corrected from मुग्धकाण्डा.

४२८ [1] Four akṣaras lost. [2] *Skm.* क्ष्यं. [3] Akṣara omitted. [4] *Skm.* (A.) स.

४२९ [1] Akṣaras wholly or partly lost. [2] *Mālatīm.* also म. [3] *Mālatīm.*, *Ak.*, *Sarasvatīk.* °नः.

४३० [1] MS. तव कि. [2] MS. त्ते. [3] *Skm.* न. [4] Akṣara वि partly lost in MS. [5] *Skm.* ति. [6] MS. आ.

४३१

मध्येसद्म समुद्गता तदनु च द्वारान्तरालं गता
निर्यांताथ कथंचिदङ्गणमपि [प्रे]यांस्तु नालोकितः ।
हंहो वायस राजहंस शुक हे हे शारिके कथ्यतां
का वार्त्तेति मृगीदृशो विजयते बाष्पान्तरायं वचः ॥

चित्ताङ्कस्य ॥

४३२

Viddhaś. III. 17. Hemâc. comm. p. 7 (anon.). Kkbh. ad v. 1.

द[1]रदलितहरिद्राग्रन्थिगौ[रे शरीरे[2]]
स्फुरति विरहजन्मा को ऽप्ययं पाण्डुभावः ।
बलवति सति यस्मिन् सार्धमावर्त्य हेम्ना
रजतमिव मृगाक्ष्याः कल्पितान्यङ्गकानि ॥

राजशेखरस्य ॥

४३३

प्रिये प्रयाते हृदयं प्रयातं
नि[1] (fol. 61b) . . . चे[2]तनया सहैव ।
निर्लज्ज हे जीवित न श्रुतं किं
महाजनो येन गतः स पन्था ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

---

४३१ [1] MS. या; the akṣara प्रे is lost.

४३२ [1] *Viddhaś.* also नख; so Hemac., *Kkbh.* [2] Four akṣaras lost in MS.

४३३ [1] MS. ने (*ni*). [2] In the MS. three akṣaras and the vowel of चे are lost.

४३४

बाष्पश्चक्षुषि नाञ्जनं करतले वक्त्रं[1] न लीलाब्जं
गण्डे पाण्डरिमा न पत्त्रमकरी श्वा[सा[2]] मुखे न स्मितम् ।
इत्थं यस्य वियोगयोगविधुरं मुग्धे तवेदं वपु
र्नो जा[3]ने कतमः स पुष्पधनुषा नीतः प्रसादश्रियम् ॥

भ्रमरदेवस्य ॥

४३५

कस्मादिदं नयनमस्तमिताञ्जनश्रि
विश्रा[1]न्तपत्त्रं[2]रचनौ च कुतः कपोलौ ।
शृङ्गारवारिरुहकाननराजहंसि
कस्मात्कृशा[3]सि विरसासि मलीमसासि ॥

विष्णुहरेः ॥

४३६

अरतिरियमुपैति मां न[1] निद्रा
गण[यति त][2]स्य गुणान्मनो न[3] दोषान् ।
विगलति[4] रजनी न संगमाशा[5]
व्रजति तनुस्तनुतां न चानुरागः ॥

प्रवरसेनस्य ॥

For reff. see below.

---

४३४ [1] MS. यन्त्र. [2] Akṣara lost in MS. [3] MS. र्जा.

४३५ [1] Two akṣaras partly lost (वि doubtful). [2] MS. °यन्त्र. [3] MS. नि.

४३६ *Skm. II. 185. Sbhv. 1113 (कस्यापि). Śp. 3427 (विष्णुहरस्य). *Padyāv. 213 (कङ्कस्य). *S.-Ratnak. v. 216 (anon.). [1] MS. नि. [2] Skm. also गमयति (A.); Sbhv. प्रथयति ; MS. has lost three akṣaras. [3] Sbhv. मनो गुणान्न. [4] Skm., Sbhv., Padyāv., S.-Ratnak. विरमति. [5] MS. सा.

४३७

असावहं लोहमयी स यस्याः
क्रूरः सखि प्रस्तर . . [1] कान्तः ।
आकर्षकद्रावकचुम्बकेषु
नैको ऽप्यसौ भ्रामक इत्यवेहि ॥

शब्दार्णवस्य ॥

४३८

*Skm. II. 277. नावस्था वपुषो[1] ममेयमवधेरुक्तस्य नातिक्रमो
नोपालम्भपदानि वा[प्यकरुणे[2] तत्रा]भिधेयानि ते ।
प्रष्टव्यः शिवमालि केवलमसौ कच्चिद्भवद्गोचरे
नायातं मलयानिलैर्मुकुलितं कच्चिन्न चूतैरिति ॥

वाक्कूटस्य ॥

४३९

स्वप्ने ऽपि प्रियसंगमव्य . . . . [1] ते न निद्रागम
श्चित्रेणालिखितुं तमिच्छति यदि[2] स्वेदः सपत्नीजनः ।
मुग्धेयं कुरुते ऽथ तद्गुणकथां मन्युर्गिरामर्गलः
प्रायः पुण्यदिनानुभाववलनादाशंसितं सि . . [3] ॥

(fol. 62*a*) . . . ॥

४४०

व्योमश्रीहृदयैकमौक्तिकलते मातर्बलाकावलि
ब्रूयास्त्वं जनमादरः खलु महान् प्राणेषु कार्यस्त्वया ।

---

४३७ [1] Two akṣaras lost (एव ?).

४३८ [1] MS. यो. [2] *Skm.* also (B.) र ; six akṣaras are here lost.

४३९ [1] Four lost akṣaras (सनिमी ग्रे ?). [2] MS. दि (*di*). [3] गि ? The next two akṣaras are lost. Read सिध्यति ?

एतां[1] ग्लानिमुपागतां स्रजमिव त्यक्त्वा तनुं दुर्वहा
मेषाहं स . . . . [3]तीव्रां वियोगव्यथाम् ॥

४४१

आदृष्टिप्रसरात्प्रियस्य पदवीमुद्वीक्ष्य निर्विण्णया
विश्रान्तेषु पथिष्वहःपरिणतौ ध्वान्ते समुत्सर्पति[1]। For reff. see below.
दत्त्वैकं सशुचा गृहं प्रति पदं पा[न्थस्त्रिय]ास्मिन् क्षणे
मा भूदागत इत्यमन्दवलितोद्ग्रीवं पुनर्वीक्षितम् ॥

सिद्धोकस्य ॥

४४२

श्वासास्ताण्डवितालकाः करतले सुप्ता कपोलस्थली *Skm. II. 126 (शचो(धो)कस्य).
नेत्रे बाष्पतरङ्गिणी परि[ण[1]]तः कण्ठे कलः पञ्चमः।
अङ्गेषु प्रथमप्रवृद्धफलिनी[2] लावण्यसंवादिनी
पाण्डिम्ना विरहोचितेन गमिता कान्तिः[5]कथागोचरम्[6]॥

राजशेखरस्य ॥

४४० [1] MS. ता. [2] MS. षां. [3] Eight akṣaras lost in MS. The sense might be given by स भवान् सहिष्यति कथं. The remains of the first akṣara do not, however, suggest भ.

४४१ *Skm. II. 290. Sbhv. 1056 (अमरुकस्य). Amaru, 76. Daśar. ad II. 25 (अमरुशतके). *S.-Mukt. x. 4 (anon.). *S.-Hārāv. C. 356. [1] Amaru also °रं प्रि. [2] Sbhv., S.-Mukt. °च्छिन्ने; Amaru has both readings. [3] MS. स्व. [4] Amaru also °मीलति. [5] S.-Hārāv. क्ष. [6] MS. °मुधा; Skm. यात्येव सन्निवेशनं प्रतिपथं. The bracketed syllables have been lost. [7] MS., S.-Mukt. ना. [8] Sbhv., Amaru, Daśar., S.-Mukt., S.-Hārāv. °तयी.

४४२ [1] Akṣara lost. [2] MS. ले (li). [3] Skm. also °फणिमी. [4] MS. सम्मा. [5] MS. न्ति. [6] Skm. कथाशेषतां; MS. °गौरवं.

४४३

स्मितज्यो[त्स्ना[1]]दानादुपकुरु चकोर[2]प्रणयिनी[3]
विधेहि भ्रूलीलां स्मरतु धनुषः पञ्चविशिखः ।[4]
अयि स्तोको[5]न्निद्रैर्नयनकुमुदैर्मोदय दिशो
विशेषास्ते मुग्धे दधतु कृतिनां चेतसि पदम् ॥

अपराजितरक्षितस्य ॥

४४४

*Skm. II. 242 (अभिनन्दस्य). Sarasvatīk. ad IV. 75 (anon.).

किमिति[1] कवरी याहृ[क्ताहृ]ग्दृशौ[2] किमकज्जले[3]
मृगमदमसीपत्त्र[4]न्यासः[5] स किं न कपोलयोः[6] ।
अयमयम (fol. 62b) यं किं च क्लाम्यत्यसंस्मरणेन ते
शशि[7]मुखि[8] सखीहस्तन्यस्तो विलासपरिच्छदः ॥

४४५

*Skm. II. 293 (कस्यचित).

वारं वारमलीक एव हि भवान् किं व्याहृतैर्गम्यता
मित्यु[1]द्यम्य सुमन्दबाहुलतिकामुत्थापयन्त्या रुषा ।
संक्रान्तैर्व[ल[2]]यैरलंकृतगलो युष्मद्वियोगोचितां
तन्वङ्ग्याः[3] प्रकटीकरोति तनुतां द्र[4]ङ्गे भ्रमन्वायसः ॥

४४३ [1] Akṣara lost. [2] Here something has been erased. [3] MS. णी. [4] Here something has been erased. [5] MS. here inserts य.

४४४ [1] MS. here inserts ಐ five times. [2] Skm. गद्. The bracketed akṣaras are omitted in MS. [3] Skm. किमनञ्जने; MS. ली corrected to ले. [4] MS. य (?) च. [5] MS. °स्यासः. [6] Sarasvatīk. न खलु लिखिताः पत्त्रावल्यः किमद्य°. [7] MS. शी (śi). [8] Sarasvatīk. प्रियसखि.

४४५ [1] Skm. द्य; MS. द्दृ. Concerning confusion between उद्यम् and उद्भ्रम् see Böhtlingk & Roth s.v. यम् + उद् 10. [2] The damaged akṣara looks more like ले than ल. Perhaps some accidental stroke was added. [3] MS. ङ्ग्याः. [4] Skm. °ताम.

४४६

पक्ष्माग्रग्रथिताश्रुबिन्दुविशरैर्मुक्ताफलस्पर्धिभिः *Śp.* 3414 (कस्यापि). *Daśar. ad* IV. 15 (anon.). **Saml.* 86 (anon.). **S.-Ratnak.* V. 285 (anon.).
कुर्वन्त्या हरहासहारि हृदये हारावलीभूषणम् ।
बाले बालमृणाल[नाल[2]]वलयालंकारकान्ते करे
विन्यस्याननमायताक्षि सुकृती[3] को ऽयं त्वया स्मर्यते[4] ॥

४४७

दहति विरहेष्वङ्गानी[र्ष्या करोति[2]] समागमे *Skm.* II. 200 (अमरुकस्य).
हरति हृदयं दृष्टः [स्पृष्टः[3]] करोत्यवशां तनुम् ।
क्षणमपि सुखं यस्मिन् प्राप्ते गते च न लभ्यते
किमपरमतश्चित्रं यन्मे तथापि स वल्लभः ॥

४४८

को[1] ऽसौ धन्यः [कथय सुभगे] कस्य गङ्गासरय्वो[2] *Skm.* II. 137 (कस्यचित्).
स्तोयास्फालव्यतिकरखलंकारि कङ्कालमास्ते ।
यं ध्यायन्त्याः सुमुखि लिखितं कज्जलक्लेदभाञ्जि
व्यालुम्पन्ति स्तनकलशयोः पत्त्र[म[7]]श्रू[ण्यजस्रम्] ॥

४४९

. [1] शेषेण च्छुरितंकरया कुङ्कुमेनादधत्या
शोणच्छायां भवनबिसिनीहंसके कौतुकिन्या ।

---

४४६ [1] *Śp., Daśar., Saml., S.-Ratnak.* °निक. [2] Akṣaras omitted. [3] MS. ति. [4] *S.-Ratnak.* चिन्त्यते.

४४७ [1] *Skm.* also unmetrically (B.) °हे ऽगा. [2] Akṣaras lost. [3] Akṣaras omitted.

४४८ [1] MS. कौ ? [2] *Skm.* °सरस्वत्तो° ; MS. °ज्यो. [3] *Skm.* also घन (A.). [4] MS. रे (*ri*) and म. [5] *Skm.* also स. [6] *Skm.* भिय. [7] Akṣara omitted; the other bracketed akṣaras lost.

४४९ [1] One syllable (किं? प्राक्?) lost. [2] MS. च्छरति.

कोकभ्रान्तिक्षणविरहिणी यन्मयाकारि हंसी
तस्यैतन्मे . .[1] (fol. 63a) मुपनतं नाथ यत्ते वियोगः ॥

४५०

श्वासोत्कम्पतरङ्गिणि स्तनतटे धौताञ्जनश्यामलाः
कीर्यन्ते कणशः कृशाङ्गि किममी बाष्पाम्भसां बिन्दवः ।
किं चाकुञ्चितकण्ठरोधकुटिलाः श्रोत्रामृतस्यन्दिनो[1]
हूंकाराः कलपञ्चमप्रणयिनस्त्रुट्यन्ति निर्यान्ति[2] च ॥

४५१

Śp. 3436 (पुष्टिकस्य). *Subhāṣita-saṃcaya XXVIII. 6 (anon.). *S.-Ratnak. v. 217 and 289 (anon.). *S.-Hārāv. C. 353 (पुंष्टिकरस्य).

इदानीं तीव्राभिर्दहन इव भाभिः[1] परिगतो[2]
ममाश्चर्यं[3] सूर्यः किमु सखि रजन्यामुदयते[4] ।
अयं मुग्धे चन्द्रः[5] किमिति मयि तापं[6] प्रकटय[7]
त्यनाथानां बाले किमिह विं[8]परीतं न भवति ॥

४५२

मा मुञ्चाग्निमुचः करान्[1] हिमकर प्राणाः क्षणं स्थीयतां
निद्रे मुद्रय लोचने रजनि हे दीर्घातिदीर्घा भव ।
स्वप्नासादितसंगमे प्रियतमे सानन्दमालिङ्गिते
स्वच्छन्दो भवतां भविष्यति पुनः कष्टो विचेष्टारसः ॥

४४९ [1] Two akṣaras, no doubt फल, are here lost. Regarding the sense see Exegetical Notes.

४५० [1] MS. ता. [2] MS. य.

४५१ [1] *Subhāṣ.* ति. [2] *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *S.-Hārāv.* वृ. [3] *S.-Hārāv.* हा. [4] *Śp.*, *S.-Saṃcaya*, *S.-Hārāv.* ति. [5] *Subhāṣ.* सोमः. [6] MS. प. [7] *Subhāṣ.* वितनुते. [8] MS. here inserts ᳲ.

४५२ [1] MS. द. [2] MS. हि.

४५३

दिशतु सखि सुखं ते पञ्चबाणः स साक्षा
दनयनपथवर्ती यस्त्वयालेखि नाथः ।
तरलितकरशाखामञ्जरीकः शरीरे
धनुषि च मकरे च स्वस्थरेखानिवेशः ॥

४५४

कस्मान्म्लायसि मालतीव मृदितेत्यालीजने पृच्छति
व्यक्तं नोदितमात्रयापि विरहे शालीनया बालया ।
अक्ष्णोर्बाष्पचयं निगृह्य कथमप्यालोकितः के[वलं
किं]चित्कुड्मलकोटिभिन्नशिखरश्चूतद्रुमः प्राङ्गणे ॥
वाक्कूटस्य ॥

*Skm. II. 127 (वाक्कूटस्य or वाक्कूटस्य).

४५५

उच्छूनारुणमश्रुनिर्गमवशाच्चक्षुर्गतं मन्थरं
सोष्मश्वासकदर्थिताधररुचिर्व्यस्तालका भ्रू (fol. 63b) . . ।
आपाण्डुः करपल्लवे च निभृतं शेते कपोलस्थली
मुग्धे कस्य तपःफलं परिणतं यस्मै तवेयं दशा ॥
यशोवर्मणः ॥

४५३ [1] Corrected from स्त. [2] MS. ञ्च. [3] The akṣaras रे, खा, and वे are partly lost.

४५४ [1] MS. °त्म्ला. [2] *Skm.* बाष्पभरं. [3] Three akṣaras lost. [4] Corrected from खि.

४५५ [1] MS. °चुर्मन्था. [2] Two akṣaras lost; neither °कुटी nor °लता seems appropriate, and °स्थली recurs in *c*. [3] MS. डु. [4] Corrected from तां..

४५६

केन प्राप्तो भुवनविजयः कः कृती कः कलावान्
केनाव्याजं स्मरचरणयोर्भक्तिरापादिता च ।
यं ध्यायन्ती सुतनु बहलज्वालकन्दर्पवह्नि
प्रोद्यज्ज्ञस्मप्रचयर[2]चितं[3] पाण्डिमानं दधासि ॥

४५७

दग्धव्येयं नवकमलि[1]नीपल्लवोत्सङ्गशय्या
तप्ताङ्गारप्रकरविकिरैः किं धुतैस्तालवृन्तै[3]ः ।
तत्रैवास्तां दहति नयने चन्द्रवच्चन्दनाम्भः
सख्यास्ते ऽयं वं[4]न इव शिखी विप्रतीयोग आँ[5]धिः ॥

अभिनन्दस्य ॥

४५८

For reff. see below.

सौधादुद्विजते त्य[ज[1]]त्युपवनं द्वेष्टि प्रभामैन्दवी[1]
द्वारा[2]न्त्रस्यति चित्रकेलिसदसो वेशं[3] विषं मन्यते ।
आस्ते केवलमब्जिनीकिसलयप्रस्ता[4]रिशय्यातले
संकल्पोपन[5]तत्वंदाकृतिरसायत्तेन चित्तेन सा ॥

४५६ [1] MS. न्ती. [2] MS. ॰परि. [3] MS. ता.

४५७ [1] MS. ले (*li*). [2] MS. क. [3] MS. त्ती. [4] MS. ॰स्यस्तोस्यम्व. [5] Four akṣaras partly lost; the last by no means clearly आ.

४५८ *Viddhaś.* III. 2. *Bālar.* v. 8. **Skm.* II. 171. *Sarasvatīk. ad* v. 169 (anon.). **Sabhyāl.* B. 4*a* (anon.). Hemac. p. 182, Comm. (anon.). [1] MS. omits ज and reads, वी at end. [2] MS. द्र; Hemac. ॰न्त्रस्यति. [3] *Viddhaś.*, *Bālar.* ष. [4] *Viddhaś.*, *Bālar.*, *Sarasvatīk.*, Hemac., *Sabhyāl.* र. [5] *Sabhyāl.* ॰मत्त.

४५९

अन्तस्तारं तरलित[1]तला: स्तोकमुत्पीडभाज: *Viddhaś.* III. 24.
पक्ष्माग्रेषु ग्रथितपृषत: की[2]र्णधारा: क्रमेण ।
चिन्तातङ्कं निजगरिमत[3]: सम्यगामूचयन्तो
निर्यान्त्यस्या: कुवलयदृशो बाष्पवारां प्रवाहा: ॥

४६०

मुक्तानङ्गः कुसुमविशि[1]खान् पञ्च कुण्ठी[2]कृतायां *Viddhaś.* III. 25.
न्मन्ये मुग्धां प्रहरति हठात्पञ्चिमा वारुणेन । **Skm.* II. 138.
वा[3]रां पू[4]रः कथमप[5]रथा स्फारने[6]त्रप्रणाली
व[7]क्त्रोद्वान्त[8]स्त्रिबलिविपिने शारि[9]णीसाम्यमेति ॥

राजशेखरस्वामी ॥

४६१

उन्मील्याक्षि स (fol. 64a) खीर्न पश्यसि न चाप्युक्ता ददा
स्युत्तरं
नो वेत्सीदृशमच नेदृशमिमां शून्यामवस्थां गता ।
तल्पादृश्यकरङ्कपञ्जरमिदं जीवेन लिप्तं मना
भुञ्जन्ती किमु कर्तुमिच्छसि कुरु प्रेमान्य†दिशागते†[2] ॥

वल्लणस्य ॥

---

४५९ [1] *Viddhaś.* °लतर. [2] *Viddhaś.* also कर्ण. [3] MS. ङ:.
४६० [1] MS. घा. [2] *Skm.* चूर्णी. [3] MS. ना. [4] MS. यू.
[5] *Skm.* °म्मित. [6] MS. नै (corrected ?). [7] *Skm.* also क्रो.
[8] *Skm.* ह. [9] *Viddhaś., Skm.* सार.
४६१ [1] MS. here erases ते. [2] *Sic* or °ने ? Read °दृेषा गति: ?

४६२

*Skm. III. 29. किं वातेन विलङ्घिता न न[1] महाभूतार्दिता किं न न
भ्रान्ता[2] किं न[3] न संनिपातलहरीप्रच्छादिता किं न न ।
तत्किं रोदिति[4] मुह्यति श्वसिति किं[5] स्मेरं च धत्ते मुखं
दृष्टः किं कथयाम्यकारणरिपुः[6] श्रीभोज्यदेवो[7] ऽनया ॥

छित्तपस्य[8] ॥

४६३

*Skm. II. 121 (अमरसिंहस्य)

कुचौ[1] धत्तः[2] कम्पं निपतति कपोलः करतले
निकामं निश्वासः[3] सरलमलकं[4] ताण्डवयति ।
दृशः सामर्थ्यानि स्थगयति मुहुर्बाष्पसलिलं
प्रपञ्चो ऽयं किंचित्तव[5] सखि हृदिस्थं कथयति ॥

नरसिंहस्य ॥

४६४

त्यजसि न शयनीयं नेक्षसे स्वामवस्थां
विघटयसि न केशानाकुलग्रन्थिबन्धान् ।
किमपि सखि कुरु त्वं देहयात्रानुरूपं
शतमिह[1] विरहिण्यो नेदृशं क्वापि दृष्टम् ॥

---

४६२ [1] MS. न altered from च ? [2] *Skm.* आ. [3] *Skm.* नु. [4] MS. द्दि. [5] *Skm.* मुह्यति रोदिति श्वसिति च. [6] *Skm.* also (A.) °मय्य. [7] *Sic* MS.; cf. 419. [8] MS. य.

४६३ [1] MS. च्चौ. [2] MS. त्त. [3] *Sic* MS. (श्वि) and *Skm.*; see critical note 2 to 377. [4] *Skm.* also क. [5] *Sic* MS. (for कां ?).

४६४ [1] MS. °हरि.

॥ विरहिव्रज्या ॥

४६५

गमनमलसं शून्या दृष्टिः श[रीर[1]]मसौष्ठवं
श्वसितमधिकं [किं[2]]न्वेतत्स्यात्किमन्यदतो ऽथ वा[4]।
भ्रमति[5] भुवने कन्दर्पाज्ञा विकारि च यौवनं
ललितमधुरास्ते ते भावाः क्षिपन्ति च धीरताम् ॥

For reff. see below.

४६६

वारं वारं तिरयति[1] दृशोरुद्गमं[2] बाष्पपूर
स्तत्संकल्पोपहितजडिम स्त[म्भ[3]]मभ्येति गात्रम्।
सद्यः स्विद्यन्नयमविरतोत्कम्पलोलाङ्गुलीकः
पाणिर्लेखाविधिषु नितरां वर्तते किं करोमि ॥

Mālatīm. I. 34. Sarasvatīk. ad II. 157 (anon.). At. p. 58 (anon.). *Rasavilāsa § 16 (anon.).

४६७

उन्मी (fol. 64b) लन्मुकुलकरालकुन्दकोष[1]
प्रश्चोतद्घनमकरन्दगन्धगर्भः[2]।
तामीषत्प्रचलविलोचनां नताङ्गी
मालिङ्गन् पवन मम स्पृशाङ्गमङ्गम् ॥

Mālatīm. I. 37.

---

४६५ *Mālatīm.* I. 16. *Daśar. ad* II. 47 (*Mālatīm.*). *Sāhityad.* p. 167 (*Mālatīm.*). **Sml. P.* 64b (भवभूतेः). **Sml. B.* 70b (भवभूतेः). [1] Two akṣaras lost. [2] Akṣara omitted. [3] *Sāhityad.* ह्वि; *Mālatīm.* also न्वे; *Sml. P.* ह्ये. [4] *Sml. P.* ०न्यथा. [5] *Sml. P.* भव.

४६६ [1] These eight akṣaras are partly lost in the MS. [2] *At.* सुधावुद्गतो; so *Rasavilāsa.* [3] Akṣara omitted. [4] MS. श्रा.

४६७. [1] *Mālatīm.* ०ष. [2] *Mālatīm.* ०बन्धः. [3] MS. ०गीषप्र. [4] *Mālatīm.* also ०ञ्चलित.

४६८

For reff. see below.

दलति हृदयं[1] गाढोद्वेगं[2] द्विधा न तु[3] भिद्यते
वहति विकलः कायो मोहं[5] न मुञ्चति चेतनाम् ।
ज्वलयति [6]तनूमन्तर्दाहः करोति न भस्मसा
त्[7]प्रहरति विधिर्मर्मच्छेदी न कृन्तति जीवितम् ॥

४६९

*Skm. IV. 217 (केशटस्य)

नादत्से हरिताङ्कुरान् क्वचिदपि स्थैर्यं[1] न यद्गाहसे
यत्पर्याकुललोचनो ऽसि करुणं कूजन्दिशः[2] पश्यसि ।
दैवेनान्तरितप्रियो ऽसि हरिण त्वं चापि किं यच्चिरं[3]
प्रत्यद्रि प्रतिकन्दरं[4] प्रतिनदि प्रत्यूषरं भ्रा[5]म्य[6][सि[7]] ॥

४७०

Bālar. V. 51.

कस्त्रा[1]घातैः सुरभिरभितः सत्वरं ताडनीयो
गाढा[2]म्रेडं[3] मलयमरुतः शृङ्खलादाम दत्त ।
कारागारे क्षिपत तरसा पञ्चमं रागराजं
चन्द्रं[4] चूर्णीकुरुतं[5] च शिलापट्टके पिष्टपेषम्[6] ॥

४६८ *Mālatīm.* IX. 11. *Uttararāmac.* III. 31. **Sml. P.* 67b. **Sml. B.* 75b. *Sāhityad.* p. 159 (*Mālatīm.*). *Sarasvatīk.* ad v. 169 (anon.). **Padyāv.* 321 (भूपतेः, margin भवभूतेः). **S.-Hārāv.* C. 458. [1] MS. य. [2] *Uttarar.* गो; *S.-Hārāv.* गं; *Sml. P.* ०त्वाढं. [3] *Uttarar.* (one ed.) शोकाद्वेगाद्द्विधा तु न; *Padyāv.* कामः कामं द्विधा न तु; *S.-Hārāv.* also has तु न. [4] *Mālatīm.* also भज्य. [5] *Padyāv.* मूर्छां. [6] MS. here inserts च; *Sarasvatīk.* has ज्वलति च. [7] *Sml. P.* स.

४६९ [1] MS. र्यं. [2] MS. कूजन्नटि. [3] *Skm.* वामो ऽसि यत्प्रत्यहं. [4] *Skm.* ०काननं. [5] MS. भा. [6] *Skm.* धाव. [7] Akṣara lost.

४७० [1] For ०स्त्रा in sense of ०ष्ट्रा? MS. स्त्रा? *Bālar.* म्पा. [2] MS. डा. [3] *Bālar.* ०क्रान्तं. [4] MS. न्द्र. [5] MS. त्र. [6] MS. सं; *Bālar.* ०बिम्बं.

४७१

ह्रिया संसक्ताङ्गं तदनु मदनाज्ञाप्रशिथिलं
सनाथं माञ्जिष्ठप्रसरकृशरेखैर्नखपदैः ।
घनोरुप्राग्भारं निधिमुखमिवामुद्रितमहो
कदा नु द्रक्ष्यामो विगलितदुकूलं मृगदृशः ॥

चितीशस्य ॥

४७२

एते चूतमहीरुहो ऽप्यविरलैर्धूमायिता षट्पदै *Skm. II. 498.
रेते ऽपि ज्वलिताः स्फुटत्किसलयोद्भेदैरशोकद्रुमाः ।
एते किंशुकशाखिनो ऽपि मलिनैरङ्गारिताः कुड्मलैः
कष्टं विश्रमयामि कुत्र नयने सर्वत्र वामो विधिः ॥

वाक्कूटस्य ॥

४७३

सव्याधेः[1] कृशता क्षतस्य रुधिरं दष्टस्य लालास्रवः[2] For reff. see below.
सर्वं नैतदिं[हास्ति तत्कथमयं[4] पान्थस्तपस्वी मृतः ।
आ ज्ञातं मधुलम्पटैर्मधुकरैरारब्धकोलाहले
नूनं साहसिकेन चूतमुकुले दृष्टिः समारोपिता ॥

४७१ [1] MS. ची.

४७२ [1] *Skm.* प्र.

४७३ **Skm.* II. 430 (राजशेखरस्य). *Śp.* 3822 (रामिलसोमिलयोः). **Sml. B.* 113*b* (रामिलसोमिलयोः). **Sabhyāl.* 27*b* (रामिलसोमिलयोः). **S.-Saṃcaya*, XX. 4 (anon.). [1] MS. धेः. [2] *Skm.* also °स्रवः; *Śp.* °स्रुतिः; *Subhās.* °स्रुतिः. [3] These five akṣaras partly obliterated in MS.; the rest lost with fols. 65-6. I give as far as 475*a* the readings of *Skm.* *Śp.* and *Sabhyāl.* read °किंचिन्नै°; *S.-Saṃcaya* नैतत्किंचि°, continuing unmetrically °दिहास्ति को ऽप्ययं पान्था वराको. [4] *Śp.*, *Sabhyāl.* सौ.

४७४

*Skm. II. 460 (कस्यचित्). स्खलल्लीलालापं विनिपतितकर्णोत्प] (fol. 67a) लदलं
श्रमस्वेदक्लिन्नं सुरतविरतिक्षामनयनम्[2]।
कचा[3]ंकर्षक्रीडासरलकुरलश्रेणिसुभगं
कदा तद्द्र[4]ष्टव्यं वदनमवदातं मृगदृशः ॥

४७५

Sbhv. 1701 (कस्यापि). अहमिव शून्यमरण्यं वयमि[1]व तनुतां गता[2]नि तो[3]यानि।
अस्माकमिवोच्छ्वासा दिवसा दीर्घाश्च तप्ताश्च ॥

४७६

For reff. see below. लीनेव प्रतिबिम्बितेव लिखितेवोत्कीर्ण[1]रूपेव च[1]
प्रत्युप्तेव च वज्रलेप[2]घटितेवान्तर्निखातेव च।
सा नश्चेतसि कीलितेव [वि[3]]शिखैश्चेतोभुवः पञ्चभि
श्चिन्तासंतति[4]तन्तुजालनिबिडस्यूतेव लग्ना प्रिया ॥

४७७

नेत्रेन्दीवरिणी मुखाम्बुरुहिणी भ्रूवल्लिकल्लो[1]लिनी
बा[2]हुद्वन्द्वमृणालिनी यदि वधूर्वापी पुन[3]ः सा भवेत्।
तल्लावण्यजलावगाहनजडै[4]रङ्गैरनङ्गानल
ज्वालाजालमुखस्त्यजेयमसमाः प्राणच्छिदो वेदनाः ॥

---

४७४ [1] MS. स्का. [2] MS. ॰यन. [3] MS. ता or ङा? [4] MS. द्दू.

४७५ [1] MS. मे (mi). [2] Four akṣaras partly lost. [3] *Sbhv.* सलिलानि.

४७६ *Mālatīm.* v. 10. *Daśar. ad* IV. 19 (*Mālatīm.*). *Sarasvatīk. ad* II. 104 (anon.), *ad* IV. 51 (anon.). *At.* p. 58 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 324 (anon.). [1] *S.-Hārāv.* वा. [2] *Daśar.*, *S.-Hārāv.* ॰सार. [3] Akṣara omitted. [4] MS. सक्त (corrected from क्ति)ते (ti).

४७७ [1] MS. लो. [2] MS. क्क. [3] MS. प्रल:. [4] MS. वै (?).

४७८

प्रहर्ता क्वानङ्गः[1] स च कुसुमधन्वाल्पविशिख *Skm. II. 451 (मृगराजस्य).
श्चलं सूक्ष्मं लक्ष्यं[3] व्यवहितममूर्तं[4] क्व च मनः ।
इतीमामुद्भूतां[5] स्फुटमनुपपत्तिं मनसि मे
रुजामाविर्भावादनुभवविरोधः[6] शमयति ॥

वन्द्यतथागतस्य ॥

४७९

अन्तर्निबद्धगुरुमन्युपरंपराभि[1]
रिच्छोचितं किमपि वक्तुमशक्नुवत्याः ।
अव्यक्तहूंकृतिचलत्कुचमण्डलाया
स्तस्याः स्मरामि मुहु[2] . . विलोकितानि[3] ॥

४८०

भ्रस्यद्विवक्षितमसंफलदक्षरार्थ[1][2] *Skm. II. 459 (मोञ्जोकस्य).
मुत्कम्पमानदशनच्छदमुच्छ्वसत्या[3] ।
अद्य स्मरामि परिमृज्य पटाञ्चलेन[4]
नेत्रे तया किमपि यत्पुनरुक्तमुक्तम् ॥

(fol. 67b) मोञ्जोकस्य[5] ॥

४७८ [1] These four akṣaras partly lost. [2] Skm. °चापो; MS. °वन्वा ऽ. [3] MS. च्चं. [4] Skm. also (A.) क. [5] MS. सु. [6] Skm. also (B.) बो.

४७९ [1] MS. न्य. [2] MS. न्न. [3] MS. कि; the two lost akṣaras may have been रर्धं.

४८० [1] Skm. ब्र. [2] Skm. °पस्खलद् and (A. var. lect.) °संवज; read °संवलद्? [3] Skm. °न्त्या and (margin, first hand) यो. [4] Skm. ञ्ज. [5] One akṣara partly lost in MS.

•]

४८१

दग्धप्ररूढमदनद्रुममञ्जरीति
लावण्यपङ्कपटलोन्नतपद्मिनीति[1]।
शीतांशुबिम्बगलि[2]तामृतनिर्मितेति
बालाक्षं[3]वालहरिणाङ्कमुखीं स्मरामि ॥

४८२

मधूद्गारस्मेरभ्रमरभरहूंकारमुखरं
शरं साक्षान्मीनध्वजविजयचापच्युतमिव ।
निलीयान्योन्यस्मिन्नुपरि सहकाराङ्कुरममी
समीक्षन्ते पक्ष्मान्तरतरलतारा विरहिणः ॥

४८३

सा न चेन्मृगशावाक्षी किमन्यासां कथाव्ययः ।
कला न यदि शीतांशोरम्बरे कति तारकाः ॥

४८४

For reff. see below.

उपरि घनं घनपटलं दूरे कान्ता तदे[1]तदापतितम् ।
हिमवति दिव्यौ[2]षधयः क्रोधा[3]विष्टः फणी शिरसि[4] ॥

४८१ [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. ले (*li*). [3] *Sic* MS. (for भ? *see* Exegetical Notes).

४८३ [1] MS. पः.

४८४ Bhartṛhari, I. 43. *Sbhv.* 1744 (भर्तृहरेः). **Sml. B.* 121*a* (भर्तृहरेः). *Śp.* 3886 (कस्यापि). *Sarasvatīk. ad* III. 31 (anon.). Hemac. p. 252 (anon.). **S.-Ratnak.* III. 322–3 (anon.). **S.-Mukt.* VI. 67 (anon.). [1] Hemac. दयिता॰; *Sarasvatīk.* दयिता किमे; the other texts have तिर्यग्गिरयोऽपि नर्तितमयूराः and दूरे कान्ता (*Śp.* बाला, *S.-Ratnak.* वनिता), etc., as the second pāda of a verse beginning उपरि पयोधरमाला. [2] MS. व्यो. [3] *Śp.*, *Sarasvatīk.*, *S.-Ratnak.*, Hemac. कोपा. [4] *Sbhv.*, *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *S.-Mukt.*, Bhartṛhari read this line क्षितिरपि (or वसुधा) कन्दलधवला दृ(or तु)ष्टिं पथिकः क्व पातयतु.

४८५

स्थगितं नवाम्बुवाहैरुत्तानास्यो विलोकयन् व्योम ।
संक्रमयतीव पथिकस्तज्जलनिवहं स्वलोचनयोः ॥

जयीकस्य[1] ॥

४८६

ते जङ्घे जघनं च तत्तदुदरं तौ च स्तनौ तत्स्मितं
सूक्तिः सा च तदीक्षणोत्पलयुगं धम्मिल्लभारः स च ।
लावण्यामृतबिन्दुवर्षि वदनं तच्चैवमेणीदृश
स्तस्यास्तद्वयमेकमेवमसकृद्ध्यायन्त एवास्महे ॥

नरसिंहस्य ॥

४८७

यदि शशधरस्त्वद्वक्त्रेण प्रसह्य तिरस्कृत
स्तदयमदयो मह्यं मुग्धे किमेवमसूयति ।
यदमृतरसासारस्निग्धैर्धिनोत्यखिलं जग
ज्ज्वलयति तु मामेभिर्वह्निच्छटाकटुभिः करैः ॥

परमेश्वरस्य ॥

४८८

लीलाताण्डवितभ्रुवः[1] स्मितसुधाप्रस्यन्दभाजो दल
[न्नीलाब्जद्युतिं][2] (fol. 68a) निर्भरा दरवलत्पक्ष्मां[3]वलीचारवः ।
प्राप्तास्तस्य वियोगिनः स्मृतिपथं खेदं समातन्वते
प्रेमार्द्राः सुदृशो विकुञ्चनततिप्रेङ्खत्कटाक्षा दृशः ॥

---

४८५ [1] Two akṣaras partly lost and uncertain.

४८७ [1] MS. ह्नि (*hni*).

४८८ [1] So begins *Damayantīkathā*, VII. 41. [2] Five akṣaras partly or wholly lost. [3] MS. ०रादरवलयेच्छा. [4] MS. य.

४८९

विस्फारायास्तरलत[1] . . . . विस्फुरन्त
स्तासां तासां नयनमसकृन्नैपुणाद्वञ्चयित्वा ।
मुक्तास्तन्व्या मसृणपरुषा[स्ते[2]]कटाक्षक्षुरप्रा
श्छिन्नं छिन्नं हृदयमदयैश्छिद्यते ऽद्यापि . .[3] ॥
[पर[4]]मेश्वरस्य ॥

४९०

For reff. see below. श्यामां[1] श्याममलिमानमानयत भोः सान्द्रैर्मसीकूर्चकै
स्तन्त्रं मन्त्रमथ प्रयुज्य हरत श्वेतोत्पलानां स्मितम् ।
चन्द्रं चूर्णयत क्षणाच्च कणशः [कृत्वा शिलां]पट्टके
येन द्रष्टुमहं क्षमे[7] दश दिशस्तद्वक्त्रमुद्राङ्किताः ॥

४९१

Viddhaś. II. 1. तस्मिन् पञ्चशरे स्मरे भगवता भर्गेण भस्मीकृते
जानाम्यक्षय[साय[3]]कं कमलभूः कामान्तरं नि[र्ममे[4]।]
यस्यामीभिरितस्ततश्च विशिखैरापुङ्खमग्नात्मभि
र्जातं मे विदलत्कदम्बमुकुलस्पष्टोपमानं मनः ॥

४८९ [1] त uncertain; the following five akṣaras (रलैरंशुभि? °रश्मिभि?) are lost. [2] Doubtful restoration of one akṣara omitted in MS. [3] Two akṣaras lost (धैर्ये or धैर्यं:?). [4] Two akṣaras lost.

४९० *Viddhaś.* III. 1. **Sml. P.* 67*b* (राजशेखरस्य). **S.-Hārāv.* C. 452 (कस्यापि). Hemac. p. 193 (anon.). *Kāvyaprad.* *ad* VII. 9 (anon.). [1] *Viddhaś.* (some MSS.), *Sml. P.*, *S.-Hārāv.* ज्योत्स्नां (°त्स्नीं). [2] MS. र्वे. [3] *Viddhaś.* (some MSS.), *Sml. P.*, *S.-Hārāv.* Hemac. मन्त्रं तन्त्र. [4] *S.-Hārāv.*, *Kāvyaprad.* श्रियं. [5] *Sml. P.* °णेन. [6] Four akṣaras lost in MS., the first having probably been क. [7] Hemac. मो.

४९१ [1] MS. स्मे (*smi*). [2] MS. र्ग्गे. [3] Two akṣaras omitted. [4] Two akṣaras lost. [5] MS. य.

४९२

सूतिर्दुग्धसमुद्रतो भगवतः श्रीकौस्तुभे सो[दरौ[1]] *Viddhaś.* III. 13.
सौहार्दं कुमुदाकरे च[2] किरणाः पीयूषधाराकिरः । **Skm.* II. 508 (कस्यचित्).
स्पर्धा ते वदनाम्बुजैर्मृगदृशां तस्याणुचूडामणे[3] **Sabhyāl.* B. 2a
हंहो चन्द्र कथं निषिञ्चसि मयि ज्वालामुचो [वेदना]ः[4]॥ (राजशेखरस्य)

४९३

अपि पिबत चकोराः कृत्स्नमुन्नामिकण्ठ[1] *Viddhaś.* III. 15.
क्रमसरलितचञ्चच्चञ्चवश्चन्द्रिकाम्भः[3] । *Bālar.* V. 73.
विरहविधुरितानां जीवितत्राणहेतो[5]
र्भवति हरिणलक्ष्मा येन तेजोद[रिद्रः[6]] ॥

४९४

(f. 68b) [श्री]तांशुर्विषसोदरः फणभृतां लीलास्पदं चन्दनं *Viddhaś.* III. 19.
हाराः क्षारपयोभुवः प्रियसुहृत्पङ्केरुहं भास्वतः ।
इत्येषां किमिवास्तु हन्त मदनज्योतिर्विघाताय य[5]
द्वाह्याकारपरिभ्रमेण तु वयं तत्त्वत्य[जो व[6]]ञ्चिताः ॥

४९२ [1] Two akṣaras lost. [2] *Viddhaś.*, *Skm.*, *Sabhyāl.* सु. [3] *Viddhaś.*, *Sabhyāl.* नु सि; *Skm.* नु मु. [4] So *Skm.*; *Viddhaś.*, *Sabhyāl.* रोचिषः; in the MS. a part of वे seems to be traceable.

४९३ [1] *Viddhaś.* कृत्स्नमुन्नाम्य कण्ठं or नित्यमुन्नाम°. [2] *Viddhaś.*, *Bālar.* °कवलन. [3] *Bālar.* °चन्द्रकान्तीरमिश्राः. [4] MS. वे (*ri*). [5] These two akṣaras, as well as the following र्भ, are partly lost in the MS. [6] Two akṣaras lost.

४९४ [1] One akṣara wholly, and one partly lost. [2] MS. °वर्षता. [3] *Viddhaś.* also मु. [4] *Viddhaś.* °वस्तु; MS. हन्तु. [5] Five akṣaras partly lost. [6] Two akṣaras lost.

४९५

Viddhaś. III. 20

व्यजनमरुतः श्वासश्रेणीमिमामुपचिन्वते
मलयजरसो धाराबाष्पं प्रपञ्चयितुं प्रभुः ।
कुसुमशयनं कामास्त्राणां करोति सहायतां
द्विगुणगरिमा . . न्मा[1]थः कथं नु विरंस्यति ॥

राजशेखरस्यैते ॥

४९६

Sbhv. 1087 (वाणकवेः). Amaru, 134. *Aucityav. ad* 14 (भट्टबाणस्य).

हारो जलार्द्रशय[1]नं नलिनीदलानि
प्रालेयशीकरमुचस्तुहिना[2]द्रिवाताः[3] ।
यस्येन्धनानि सरसान्यपि[4] चन्दनानि[5]
[निर्वा][6]णमेष्यति कथं स मनोभवाग्निः ॥

४९७

Viddhaś. II. 3.

मन्दादरः कुसुमपत्त्रिषु पेलवेषु
नूनं विभर्ति मदनः पवनास्त्रमद्य ।
हारस्फकाण्डशरलाः कथमन्यथामी[2]
श्वासाः[प्रनर्तित[3]]दुकूलदशाः सरन्ति ॥

४९५ [1] *Viddhaś.* कामोन्मा ; MS. मा ऽ . . न्मा (for मानङ्गोन्मा?).
४९६ [1] *Sbhv.*, Amaru, *Aucityav.* वस. [2] MS. णा. [3] *Sbhv.* °च हिमांशुभासः ; Amaru, *Aucityav.* °स्तुहिंशुभासः. [4] *Sbhv.*, Amaru, *Aucityav.* °सानि च. [5] This akṣara is partly lost in MS. [6] These two akṣaras are lost in MS.
४९७ [1] MS. °यन्ति. [2] MS. मा. [3] Four akṣaras lost.

४९८

अकृतप्रेमैव वरं न पुनः संजातविघटितप्रेमा । *For reff. see below.*
उद्धृतनयनस्ताम्यति यथा हि न तथेह[3] जातान्धः[4] ॥

४९९

स्वप्न प्रसीद भगवन् पुन[रेकवारं *Skm. II. 473 (कालिदासस्य).
सं[1]]दर्शय प्रियतमां क्षणमात्रमेव ।
दृष्टा[2] सती निविडबाहुनिबन्ध[3]लग्नं
तत्रैव मां नयति सा[4] यदि वा न याति ॥

४९८ *Sbhr.* 1389 (रविगुप्तस्य). *Bhojapr.* 136 (Pavie, p. 38, anon.). [1] MS. here inserts च. [2] *Sbhr.* विघ्नित. [3] *Sbhr.* °नो हि यथा ताम्यत्येवं न. [4] For this verse *Bhojapr.* has (1) (Pavie):

अकृतस्नेहो हि वरं न वरं स जात(*sic*)विघट्टितस्नेहः ।
उद्धृतनयनस्ताम्यति यथा न तथा(*sic*) जात्यन्धः ॥

(2) (Bomb. 1886, Calc. 1883):

स्नेहो हि वरमघटितो न वरं संजातविघटितः स्नेहः ।
हृतनयनो हि विषादी न विषादी भवति जात्यन्धः ॥

४९९ [1] MS. सी • the five akṣaras रे . . . स[न्दर्श] are lost. [2] *Skm.* also (B.) द्दृा. [3] *Skm.* omits निबन्ध. [4] *Skm.* A. omits सा.

॥ असतीव्रज्या ॥

५००

For reff. see below.

दृष्टिं हे प्रतिवे[शिनि क्षण[1]]मिहाप्यस्मद्गृहे दास्यसि
प्रायो नैवं शिशोः पिताद्य विरसा[3]: कौपीरपः पास्यति ।
एका[5]किन्यपि यामि तद्वरमितः स्रोतस्तमालाकुलं
नीरन्ध्राः स्तनमा[लिखन्तु जठ] (fol. 69*a*) रच्छेदा नल-
ग्रन्थयः ॥

विद्यायाः[10] ॥

५०१

Dhvanyāl. ad II. 6 (anon.).

तेषां गोपवधूविलाससुहृदां राधारहःसाक्षिणां
क्षेमं भद्र कलिन्दराजतनयातीरे लतावेश्मनाम् ।
विच्छिन्ने स्मरतल्पकल्पनविधिच्छेदोप[योगे ऽधुना[6]]
ते जाने जरठीभवन्ति विगलन्नीलत्विषः पल्लवाः ॥

---

५०० **Skm.* II. 66. *Śp.* 3769 (विज्जकायाः). *Sāhityad.* p. 103 (anon.). *Daśar. ad* II. 19 (anon.). *Sarasvatīk. ad* I. 86 (anon.). *Aś. ad* VIII. 1 (anon.). *At.* p. 62 (anon.). **Sabhyāl.* III. 9 (anon.). Hemac. p. 35 (anon.). [1] Four akṣaras lost. [2] Hemac. नाद्य; all other texts have प्रायेणास्य. [3] MS. माः (?). [4] MS. °यः या. [5] MS. here inserts ꣸ twice. [6] *Skm.*, *Sāhityad.*, *Śp.* सत्व. [7] MS. स्तु. [8] All other texts have °धास्तनु, except *At.* and Hemac., which have °धाः पुनरा°. [9] Five akṣaras lost; all other texts have जरठ; but जठर is an alternative, and in the required sense more correct, form of the word; cf. 66*d* and 427*d* above. [10] The MS. joins this to the following verse तेषां . . .

५०१ [1] Corrected from गौ. [2] *Dhvanyāl.* °शील. [3] MS. वे (*vi*). [4] MS. here erases क. [5] *Dhvanyāl.* °मृदु. [6] Four akṣaras here lost. [7] Corrected from लि.

५०२

सिकतिलतलाः सान्द्रच्छायास्तटान्तविलम्बिनः
शिशिरमरुतां लीलावासाः क्वणज्जलरङ्कवः ।
अवि[नयव[1]]तीनिर्विच्छेदस्मरव्ययदायिनः
कथय मुरले केनामी ते कृता निचुल[2]द्रुमाः ॥

*Skm. II. 56 (विद्यायाः).

५०३

पान्थ स्वैरगतिं विहाय झटिति प्रस्थानमारभ्यता
मत्यन्तं करिसूकराहिगवयैर्भीमं[1] पुरः काननम्[2] ।
चण्डांशोरपि रश्मयः प्रतिदिशं[3] म्लानास्त्वमेको युवा
स्थानं नास्ति गृहे ममापि भवतो बालाहमेकाकिनी ॥

*Skm. II. 75 (कस्यचित्). *S.-Mukt. III. 61 (anon.).

५०४

विटपिनि[1] शिशिरच्छाये क्षणमिह विश्रम्य गम्यतां
पथिकाः ।
अतरुरवारितःपरमसमशिलादुर्गमो मार्गः ॥

५०५

अम्बा शेते ऽत्र वृद्धा परिणतवयसामग्रणीरत्र[1] तातो
निःशेषागारकर्मश्रमशिथिलतनुः कुम्भ[3]दासी तथेह[4] ।

For reff. see below.

५०२ [1] Three akṣaras lost. [2] MS. लं.

५०३ [1] These three akṣaras are partly lost. [2] MS. कानन. [3] *S.-Mukt.* मं.

५०४ [1] MS. नै (*ni*).

५०५ **Skm.* II. 73 (भट्टस्य). *Sbhv.* 2247 (चन्द्रटस्य). **Sml. P.* 120b (चन्द्रस्य). *Dhvanyāl. ad* II. 26 (anon.). *Rasagaṅg.* p. 415 (anon.). *Citrakh.* p. 32 (anon.). [1] *Sml. P.* °रेव. [2] Akṣara partly lost. [3] *Skm.* गर्भ. [4] *Skm., Dhvanyāl., Rasag., Citrakh., Sml. P.* °थात्र; *Sbhv.* °थाहं.

[1]अस्मिन् पापाहमेका[2] कतिपयदिवसप्रोषि[3]तप्राणनाथा
पान्थायेत्थं युवत्या[4] कथितमभिमतं[5] व्याहृतिव्याजपूर्वम् ॥

५०६

स्मरविवशया किंचिन्मिथ्यानिषेधमनोज्ञया
दिशि दिशि तया भूयो भूयः प्रवर्तितनेत्रया ।
कु[1]वलयदृशा शून्ये दैवादतर्कितलब्ध[2]या
निभृतपरि[3] . . . (fol. 69*b*). . . ॥

५०७

Sarasvatīk. ad v. 169 (anon.).

[1]व्यपेतव्या[2]पारं [3]गतविविधशिल्पव्यतिकरं
करस्पर्शारम्भ[4]प्रग[5]लितदुकूलान्तशयनम् ।
मुहुर्बद्धोत्कम्पं दिशि दिशि [6]मुहुः प्रे[7]षितदृशो
रह[8]ल्यां [सुचाम्णोः क्षणिकमिह तत्संगतमभूत् ॥
.][9]श्वरस्य ॥

५०५ [1] *Skm.* also (A.) य. [2] MS. कां; *Sbhr.* reads पापा निकेते. [3] These four akṣaras are partly lost. [4] *Sbhr.*, *Dhvanyāl.*, *Citrakh.*, *Rasag.* तरुण्या. [5] *Sbhr.* °मवसथ; *Dhvanyāl.*, *Citrakh.*, *Rasag.*, *Sml. P.* °मवसर.

५०६ [1] Akṣara lost. [2] Two akṣaras imperfect and reading not certain. [3] Imperfect akṣaras (या . . .); reading doubtful; MS. निभृतंयेर.

५०७ [1] *Sarasvatīk.* न्य. [2] *Sarasvatīk.* हा. [3] *Sarasvatīk.* °च्यु. [4] *Sarasvatīk.* म्भो. [5] MS. ले (*li*). [6] Two akṣaras partly lost. [7] *Sarasvatīk.* रि. [8] MS. ब्जा. [9] Akṣaras almost entirely lost; the MS. reads सु चाम्णोः for सु°. Author योगेश्वर or परमे°?

५०८

य: कौमारहर: स एव हि वरस्ताश्चंद्रगर्भा[3] निशा:
प्रोन्मीलन्नवमाधवीसुरभयस्ते[6] ते च[7] विन्ध्यानिला: ।
सा चैवास्मि[8] तथापि चौर्यसुरतव्यापारलीलाभृतां[10]
किं मे[11] रोधसि वेतसीवनभुवां[12] चेत: समुत्कण्ठते ॥

For reff. see below.

५०९

क्व प्रस्थितासि करभोरु घने निशीथे
प्राणाधिको[1] वसति यत्र जनः[2] प्रियो मे ।

For reff. see below.

५०८ *Skm. II. 58 (कस्यचित्). Śp. 3768 (शीलाभट्टारिकाया:). *Sml. P. 126a (शीलाभट्टारिकाया:). *Padyāv. 378 (कस्यचित्). Kāvyapr. ad I. 4 (anon.). Kāvyaprad. ad I. 4 (anon.). Sāhityad. p. 70 (anon.). As. pp. 127 and 200 (anon.). Ak. p. 336 (anon.). *Sabhyāl. III. 5 (anon.). *S.-Hārāv. C. 278 (शीलाया:). *S.-Prab. 82 (anon.). [1] MS. च; Sml. P. रह. [2] MS. च. [3] MS. here inserts निर्भा; the other texts (except Sml. P.) have ता एव चै(Sabhyāl. चा)त्रक्षपा:. [4] MS. ने (ni). [5] Skm. °लती. [6] Three akṣaras partly lost. [7] MS. र; ? read ते चैव. The other texts have ते चोन्मीलितमालतीसुरभय: प्रौढा: कदम्बानिला: (Sabhyāl. °वाता: सचन्द्रा: क्षपा:, S.-Hārāv. परिमला मंदा:°); but Sml. P. प्रोन्मीलन्नव°. [8] MS. °स्मे (smi). [9] So Skm., Sml. P., S.-Hārāv.; MS. वैर्य; the other texts have तत्र. [10] So Skm.; the other texts read °विधौ. [11] The other texts have रेवा; MS. किंम्मे or °स्मे? [12] Sbhv., Padyāv., Kāvyapr., Kāvyaprad., As., Sml. P., Sabhyāl., Sāhityad., S.-Hārāv., S.-Prab. °तरुतले.

५०९ Sbhv. 1946 (अमरुकस्य). Śp. 3610 (गोविन्दस्वामिनो विकटनितम्बायाश्च). Amaru, 71. Vetālap. (ed. Uhle), p. 27. Sarasvatīk. ad II. 144 (anon.). *Sabhyāl. III. 63. *S.-Prab. 73* (anon.). [1] Sarasvatīk., S.-Prab. °णेश्वरो; so Vetālap., some MSS., others °णाधिको (Sabhyāl. °पो); S.-Ratnak. has भवति for वसति. [2] Sbhv. निज:; Śp., Vetālap., Sarasvatīk., S.-Prab. मम:; one MS. of Vetālap. has जनप्रिया.

एकाकिनी वद[1] कथं न बिभेषि बाले
नन्व[2]स्ति पुङ्खितश[3]रो मदनः सहा[4]यः ॥

५१०

उदेति यस्यां न निशाकरो रिपु
स्तिथिर्नु का पुण्यवतीभि[1]राप्यते ।
इतीव दुष्टा[2]परिदेविते मुहुः
कुहू[3] कुहूरित्यलमाह कोकिलः ॥

५११

मातर्गेहिनि यद्ययं हतशुकः संवर्ध[1]नीयो मया
लोहं पञ्जरमस्य दुर्नयवतो गाढं तदा कारय ।
अद्यैनं बदरीनिकुञ्जकुहरे लीनं प्रचण्डे .[2]गे
कर्षन्त्या मम तावदङ्गुलिखनै[3]रेवापदेषा गता ॥

५१२

ध्वस्तं केन विलेपनं कुचयुगे केनाञ्जनं नेत्रयो
रागः केन तवाधरे प्रमथितः[1] केशेषु केन स्रजः ।
तेना[2] . . . . नौघकल्मषमुषा नीलाब्जभासा सखि
किं कृष्णेन न यामुनेन पयसा कृष्णानुरागस्तव ॥

५०९ [1] Amaru also त; *Sabhyāl.* has कथय किं; *S.-Ratnak.* reads बिभेषि कथं न. [2] MS. व. [3] *Sbhr.* शूरो ऽ. [4] MS. स.

५१० [1] MS. has भि twice. [2] MS. ष्या. [3] *Sic* MS. (for हुः)?

५११ [1] MS. र्धि. [2] One akṣara lost; vowel of पडे doubtful; पडोरगे seems hardly likely. [3] MS. बो.

५१२ [1] Corrected from नः. [2] Two broken akṣaras; the next three (सेविज? शेषज?) are lost.

५१३

आकृष्यादावमन्दग्रहमलकचयं वक्त्रमासज्य वक्त्रे Sbhv. 1164 (कस्यापि).
कण्ठे लग्नः सुकण्ठः पुनरपि [कुच] (fol. 70a) योर्दत्तगा- As. p. 103 (anon.).
ढाङ्गसङ्गः । Citram. p. 72 (anon.).
बद्धासक्तिर्नितम्बे पतति चरणयोर्यः स तादृक्प्रियो मे
बाले लज्जा प्रणष्टा न हि [न हि] कुटिले चोलकः किं
त्वपाकृत् ॥

५१४

आमोदिना [स]मधुना परिधूसरेण
सव्याकु . . . वता पतता पुरस्तात् ।
आयासितास्मि सखि तेन दिवावसाने
मत्तेन किं प्रणयिना न हि केशरेण ॥

५१५

पान्थे मग्नसरोऽन्तशाड्वलभुवि न्यस्याञ्चलं शायिनि
† . . . स्यचहञ्च चर्म † वसति ग्रामो न वेलाप्यगात् ।

५१३ [1] MS. व. [2] Sbhv. °मस्व. [3] Sbhv., As. प्रभवति; Citram. प्रसरति. In MS. the next two akṣaras are lost. [4] MS. has न हि once only; Sbhv., As., Citram. निरस्ता न हि न हि सरले. [5] MS. लोचकः किं तुयाह्नत्.

५१४ [1] MS. त्वा. [2] Omitted akṣara conjecturally supplied. [3] Three akṣaras lost (लालक?).

५१५ [1] MS. वे (ri). [2] Four damaged akṣaras. [3] Three akṣaras nearly lost; the consonant part resembles स्वग(श?)न्त(त्व?).

उत्तानद्विगुणासमञ्जसमिलज्जानूदरास्तांशुक
स्तोकोन्मीलदसंज्ञितोरु वयमप्येकाकिनः किं[2] न्विदम् ॥

वल्लणस्य ॥

५१६

Sbhv. 2398 (anon.). *Śp.* 3782 (anon.). *Sarasvatīk. ad* v. 169 (anon.). **Sabhyāl.* IV. 148 (कस्यापि). **S.-Ratnak.* v. 298 (anon.).

इन्दुर्यत्र न विद्यते[1] न मधुरं दूतीवचः श्रूयते
नालापा[2] निपतन्ति बाष्पकलुषा[3] नोपै[4]ति कार्श्यं तनुः[5]।
स्वाधीना[6]मनुकूलिनी[7] स्व[8]गृहिणी[9]मालिङ्ग्य[10] यत्सुप्यते
तत्किं प्रेम गृहाश्रमव्रतमिदं कष्टं समाच[11]र्यते ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

५१७

Ratnāvalī, III. 55. *Sbhv.* 2058. *Daśar. ad* I. 36. **Sml. B.* 137*b* (अमरुकस्य).

प्रणयविषदां[1] वक्त्रे दृष्टिं[2] ददाति विशङ्किता
घटयति घनं क[3]ण्ठाश्लेषं सकम्पपयोधरा[4]।
वदति बहुशो गच्छामीति प्रयत्नधृताप्यहो
रमयतितरां संकेतस्था तथापि हि कामिनी ॥

श्रीहर्षस्य ॥

---

५१५ [1] MS म. [2] MS. कि.

५१६ [1] MS. न्ते; the three akṣaras चनवि are partly lost. The other texts have निन्द्यते. [2] MS. या. [3] *Sbhr.*, *Śp.*, *Sabhyāl.*, *S.-Ratnak.* नोच्छ्वासा हृदयं दहन्ति शिशिरा. [4] *Sbhr.*, *S.-Ratnak.* या. [5] *Sarasratīk.*, *Sabhyāl.* वपुः. [6] *Sbhr.* °यत्ता. [7] *Sbhv.*, *Śp.*, *Sabhyāl.*, *S.-Ratnak.* कां. [8] MS. मु. [9] *Sarasratīk.* निजवधू. [10] MS. °लक्ष्य. [11] *Sbhv.* हि तथा.

५१७ [1] The other texts have दृष्टिं वक्त्रे द°. [2] *Sml. B.* [illegible] [3] MS. घ. [4] *Sbhv.* गाढाश्लेषं न सान्द्रपयोधरा; *Ratn.*, *D*[illegible] °षे रसाद्र पयोधरौ.

५१८

दुर्दिननिशीथपवने[2] निःसंचारासु नगरवीथीषु ।
पत्यौ विदेशयाते परं सुखं जघनचपलायाः ॥

For reff. see below.

५१९

मार्गे पङ्किनि तोयदान्धतमसे निःशब्दसंचारकं[2]
गन्तव्या[1] दयितस्य मे ऽद्य[3] वसतिर्मुग्धेति कृत्वा मतिम् ।
आजानूद्धृतनूपुरा करत(fol. 70b)ले[5]नाच्छाद्य नेत्रे भृशं
कृच्छ्राल्लब्धपदस्थितिः स्वभवने पन्थानमभ्यस्यति ॥

Sbhv. 1948 (कस्यापि). Śp. 3614 (,,). *Sabhyāl. III. 73 (anon.). *S.-Ratnak. V. 170 (anon.).

५२०

बिभ्राणार्द्रनखक्षतानि जघने नान्यच्च गात्रे[1] भया
न्नेत्रे[2] चुम्बनपाटले च दधती निद्रालसे निव्रणे[3] ।
स्वं संकेतमदूरमेव कमितुर्भूसंज्ञया शंसती
सिद्धिं याति विटैककल्पलतिका रण्डा न पुण्यैर्विना ॥

Sbhv. 2373 (भट्टवृद्धः ?).

---

५१८ Sbhv. 1937 (anon.). *Saml. 206 (anon.). *S.-Hārār. C. 265 (anon.). *Padyaveṇī, IV. 48 (309) (जघनचपलायाः). Padyaracanā, VII. 36 (जघनचपलायाः). [1] MS. वि. [2] Sbhv. °तिमिरे; Saml., S.-Hārār., Padyarac., Padyaveṇī read दुर्दिवसे घनतिमिरे°, and Padyaveṇī ends with रजनीषु. [3] MS. here inserts भ. [4] The akṣaras थी . . . दे are partly or wholly lost; Padyaveṇī and Padyarac. read पत्युर्विदेश, the former continuing °समये, the latter °गमने; S.-Hārār. has भर्तुर्विदेश न(sic)मने° °चपलजघनायाः.

५१९ [1] Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak. पङ्कचिते घना. [2] Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak. °या. [3] Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak. °द्य मया प्रियस्य. [4] Three akṣaras partly lost. [5] Two akṣaras partly lost. [6] MS. द्रृ. [7] MS. °र्संर्थय; Śp., Sabhyāl. have हस्त्रेणाप्त.

५२० [1] MS. च. [2] These akṣaras partly lost. [3] Sbhv. °व्रणे. [4] Sbhv. विभ्र. [5] MS. ते (ti).

५२१

अद्य त्वां जननीमकारणरुषा प्रातः सुदूरं गतां
प्रत्यानेतुमितो गतो गृहपतिः श्रुत्वैव मध्यंदिने ।
पङ्गुत्वेन शरीरजर्जरतया प्रायः सुलक्ष्याकृति
र्दृष्टो ऽसौ भवता न किं पथिक हे स्थित्वा क्षणं कथ्यताम् ॥

५२२

*Skm. II. 310 (कस्यचित्). वस्त्रप्रोतदुरन्तनूपुरमुखाः[1] संयम्य नीवीमणी
नुन्नाढांशुकपल्लवेन निभृतं दत्ताभिसारक्रमाः ।
एताः कुन्तलमल्लिकापरिमलव्यालोलभृङ्गावली
झंकारैर्विकलीकृताः पथि वंत व्यक्तं कुरङ्गीदृशः ॥

५२३

*Skm. II. 301 (कस्यचित्). पतिर्दुर्वेश्यो ऽयं विधुरमलिनो[1] वर्त्म विषमं
जनश्छिद्रान्वेषी प्रणयिवचनं दुःपरिहरम् ।
अतः काचित्तन्वी[2] रतिविहितसंकेतगतये
गृहाद्वारं वारं निरसरदथ प्राविशदथ ॥

५२४

Anarghar. VII. 90. उद्देष्यत्पीयूषद्युतिरुचिकणार्द्राः शशिमणि
स्थलीनां पन्थानो घनचरणलाक्षालिपिभृतः ।

५२१ [1] MS. °नंनी. [2] MS. सू. [3] MS. ता. [4] Five aksaras partly lost. [5] MS. स.

५२२ [1] *Skm.* also (B.) ख. [2] Here in the MS. a म is marked as to be deleted. [3] MS. सङ्के or सङ्को. [4] MS. च; *Skm.* र or व.

५२३ [1] *Skm.* also (A.) °मिलो. [2] MS. °म्वी.

५२४ [1] *Anarghar.* °कार.

चकोरैरुड्डीनैर्झटिति कृतशङ्काः प्रतिपदं
पराचः[1] संचारानविनयवतीनां[3] विवृण्वते ॥

५२५

मलयजपङ्कलिप्ततनवो नवहारलताविभूषिताः[1]
सिततरदन्तपत्त्रकृतवक्त्ररुचो रुचिरामलांशुकाः ।
शशभृति विततधाम्नि धवलयति धरामविभाव्य[3][तां गताः
प्रियंवसतिं प्रयान्ति सुखमेव निरस्तभियोऽभिसारिकाः॥]

Ak. p. 396 (anon.). *As.* p. 169 (anon.). *Kāvyaprad. ad* x. 48 (anon.)

५२४ [1] MS. च्चः. [2] Eight akṣaras partly lost. [3] MS. ना.
[1] MS. ग्रा.

५२५ [1] *Ak.*, *Kāvyaprad.* °रसवि ; *As.* °रजसावि. [2] *Kāvyaprad.* °षणाः. [3] Two, or three, akṣaras lost at end of last (originally not last) leaf of MS.

EXEGETICAL NOTES

१. (*b*) संख्यावतां: 'discerning,' cf. *Mahāvīracarita*, VII. 41 *ad fin.*

(*c*) आकम्पकानि शिरसश्च: The great poets shake their heads approvingly. The word कवि is awkwardly repeated from (*a*). Shaking the head seems to express at different times different emotions; cf. 186 (agitation), 350*c* (confusion), *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 10, l. 8 (anger), *Saundarananda Kāvya*, VIII. 14 (sternness?).

२. A punning comparison between Māra's army and the breasts of Buddha's wives.

(*a*) मण्डलाग्रचयः: (1) 'sheen of scimitars', (2) 'round and very bright' (or 'bright at the tip'). In connexion with the breasts आबाह्ब्रत refers to their prominence, as often exhibited in Indian sculptures. संनद्धवचःस्थलाः: (1) 'cuirassed', (2) 'girt up'.

(*b*) व्रणिनो: (1) 'scarred', (2) 'scarred with नखक्षतानि'. विपक्ष: (1) 'enemy', (2) 'rival'. कर्कशाः: As applied to the स्तनाः, is equivalent to स्थूलाः; cf. *Jānakīharaṇa*, I. 18, X. 8.

(*c*) उत्सृष्ट: (1) 'outspread' ('seen in the sky deployed'), (2) 'laid aside'. अम्बर: (1) 'sky', (2) 'garment'. विग्रह: (1) 'battle', 'war', (2) 'form'. स्मराग्रेसराः: (1) 'led by Kāma = Māra', or 'Māra's vanguard', (2) 'distinguished by love'.

(*d*) माराः: For the plural cf. Koeppen, *Religion des Buddha*, i. 253 sq., B. & R. *s.v.* मार.

३. The three gods, by reflection in Buddha's nails, as they bow at his feet, become really त्रिदश 'thirty', i.e. in this way, at least, are plainly (प्रत्यक्षं) 'the thrice-ten' (thirty-three gods).

(*c*) भवाकूपार: 'ocean of existence.'

४. What did Śiva gain by slaying Kāma, if in doing so he was overcome by *krodha*, since both are enemies (प्रत्यनीक) to self-command (वशित्व)?

(*d*) ग्रामणीर्: 'general.' अर्कबन्धुः: Buddha is commonly named आदित्यबन्धु, cf. *Mahāvastu* (Senart), index, Kern, *Manual of Indian Buddhism*, p. 63.

५. (*d*) कल्पान्त : The bridge, or causeway, is not to be carried away by the rain at the end of a *kalpa*, which rain consists of the अवलेप 'pride'. Buddha's power continues from *kalpa* to *kalpa*.

६. (*d*) भवकन्दकन्द : apparently = 'bulb of the bulb' = 'root of the root'. *Kandarpa*, 'desire,' is the germ of the germ of, transitory existence. There is an allusion to the *nidānacakra* (on which see Waddell, *Lamaism*, p. 108; de la Vallée Poussin, *Deux Notes sur le Pratītyasamutpāda* (Algiers Congress), i. 193 sqq.; Oltramare, *La Formule bouddhique des douze causes* (Geneva, 1909)).

७. In this verse the acceptance of Buddhism is compared to a royal consecration, concerning the details of which see Goldstücker's *Sanskrit Dictionary*, *s.vv.* अभिषेक and अभिषेचनीय; Hastings, *Encyclopædia of Religion and Ethics*, *s.v.* *Abhiṣeka*. The Buddhist virtues correspond to the various appurtenances of the ceremony: कारुण्य = the imperishable *Kandalī* flowers, प्रज्ञा = the queen's necklace, शम = the coronation water, Buddha's नखांशुशव: = the garland. Compare St. Paul's words in Ephesians vi. 13–20.

(*d*) अभयप्रदान: For the custom of free pardons at the time of a consecration see Goldstücker, loc. cit., p. 282*a*, and *Kauṭilīya Arthaśāstra*, p. 147.

अपूर्वदेशाधिगमे युवराजाभिषेचने ।
पुत्रजन्मनि वा मोक्षो बन्धनस्य विधीयते ॥

नखांशुशव: : These would naturally adorn the heads of the prostrate adorers.

८. The verse speaks of a Tree of Paradise composed of the six *Abhijñās* with the six *Pāramitās*, शील being the cool (शीतल) water, firm (दृढ) ध्यान the water-pool round the tree (आलवाल), दान the tall (महोन्नति) trunk, stubborn (i.e. 'stiff', 'unbending', अवार्य), वीर्य the boughs, प्रज्ञा the twigs, क्षान्ति the flowers (the reading प्रसून in *c* is obviously preferable, °सन्न read for °सून). The seed contained in the fruit is संबोधि. Concerning the six अभिज्ञा's ('special insights') see Kern, *Buddhismus*, i. pp. 379–80 (German ed.).

(*c-d*) The sense would be improved by reading °द्दयसु°, since क्षान्ति accounts for the सुच्छाय.

९. We manage, indeed (कामं), to conceal all forms of expression (व्यक्तिप्रकार) of surprise at Kāma, who singly, by the mere side-glances of his wife, conquers the world. What of Buddha, who, without moving even his brows, conquered both Kāma and his army? There seems to be a pun in अबला and सबल.

(*c*) अभितः := अभिमुखे.

१०. The sense is that some persons absurdly praise Buddha, whose aim was to escape from the world of countless rebirths, for a mere victory over Kāma, who was promptly (द्राग्) turned to ashes by the glance of Śiva, though a lover.

(*b*) निलय°: the पौरुष 'contained', 'had for its scope', the फल; in the same sense we might have had फलगर्भ 'having for its embryo the fruit'. As regards फल, see Kern, *Manual of Buddhism*, p. 51, n. 6. उज्जिहीर्षा represents the aspiration which leads to the future Buddhahood; cf. Kern, op. cit., p. 65, de la Vallée Poussin, *Bouddhisme*, pp. 297 sqq. महापौरुषस्य: Buddha is महापुरुष.

११. The warrior of Māra, मारसुभट, about to devour Buddha's head, is frightened by his own reflection, seen bowing in Buddha's crest-jewel.

(*a*) समय := 'doctrine' (the common Buddhist word).

(*b*) मनोविक्रम : 'conceit of prowess.' He is विक्रान्तंमन्य.

(*c*) व्यात्तानन: 'open-mouthed,' a common feature of demons; see, for example, the illustration No. 40 in Grünwedel's *Buddhistische Kunst in Indien* [2]. अद्भुतमौलिरत्न refers probably to the *uṣṇīṣa*.

१२. Perhaps the verse contains a punning allusion to some book entitled कुसुमाञ्जलि. अ(आ)लिनिवह might mean 'a number of lovers' (आलि) as well as of bees (अलि). In that case पदप्रेङ्खोल will refer to the swing of verse, and राग = (1) 'glow', (2) 'passion'.

(*a-b*) 'Having an unprecedented splendour of flowers produced by the suddenly thickening glow of pollen gathered through the sportive swinging of their feet as they moved about in their play.'

१३. In this verse Buddha is compared to an elephant; hence the ref. to his दशन 'tusk'. The bright tusk, shining

amid the redness of the partly opened mouth, then suggests the dawn. As regards the redness of the elephant's palate see *Harṣacarita*, trans. Cowell & Thomas, p. 53.

(*a-b*) 'The tusk, whose brightness emerges in the midst of rays which he emits while making his paces, with his rather red lips slightly open.'

(*a*) **वीथीक्रम** := **वीथीमार्ग** 'one of an elephant's paces'?

(*b*) **उद्देशवशिन:**: (1) 'of him who has self-mastery (needed) for teaching'; (2) 'of the tame elephant of the highest region' (?).

(*c*) **सुखं . . . शिवं**: For the combination see B. & R. *s.v.* **सुख**.

(*d*) **महिम** = **महस्** 'splendour'. **घन**: 'intense.'

१४. (*b*) **वृद्धत्वं वरयोषितो ऽनयद्**: The reference is to Buddha's abandonment of his home. **स्वान्त** := 'heart'.

(*d*) **बाष्पकम्पपुलक**: This triad corresponds inversely (?) *seriatim* (**यथासंख्य**) to the **राग**, **त्रास**, and **श्रद्धा** in *a-c*.

१५. (*b*) **परिस्फुट**: 'manifest.' **नीलाब्ज**: There are the eyes of the **स्वर्गाथ** 'gods'. **पूजा**, of course, takes constantly the form of a flower offering. **स्तोमतया**: 'through the multitude.'

(*c*) **प्रभापल्लव°**: 'the rays forming the hem (**पल्लव**) of the unprecedented ('imaginary') **चीवरपट**.' So splendid a **चीवर** is indeed **अपूर्व**.

१६. (*b*) **सर्वे . . .**: even if all the gods were **कुसुमशस्त्राः** (i.e. had flower-bows, like Kāma), what then?

(*c*) **इतीव**: This is why he has not shrunk from making all the Devas Buddhists, by reducing them to **सुमनोस्त्रत्वं**, 'the state of having good intentions' (**सुमन:** = (1) 'good intentions', (2) 'flowers') for weapons.

(*d*) **दशदिग्मार°**: 'who had accomplished a *digvijaya* over Māra.' **लोकेश्वर** := Avalokiteśvara.

१७. (*a*) **ज्योत्स्ना**: Not a **कमल**, because of the **ज्योत्स्ना** 'moonlight', since the **कमल** is red in colour and closes during the night. For the idea in **पटवृष्टि** cf. *Jānakīkaraṇa*, I. 1.

(*b*) **सान्द्रश्रीपरिमल:**: *Srī* is the goddess of day-lotuses (Padmā); hence not the moon (or simply because the moonlight has no scent). In the case of Avalokiteśvara **श्री** perhaps refers to his wife Tārā (or to the lotus which he carries); but cf. **आननश्री** 18*c*: has **परिमल** also here a punning sense,

‘meeting of savants’? **अमलम्**: The moon, on the contrary, has a blot (**मल**).

(*c*) **मधूद्राणां**: No doubt = **मधुद्रा°** = (1) ‘bees’, (2) ‘lovers’, whose sleep would, of course, be dispelled by Avalokiteśvara, being a Bodhisattva, as the day-lotus by opening wakes the bee. **अपमुद्र**: = **उन्मुद्र** ‘unsealed’, ‘unrestrained’.

(*d*) **चकोरान्**: The cakora subsists on moonbeams, cf. 173*c*, 195*c*, 443*a*, 493*a*; there is, no doubt, a reference to the secondary meaning of **चकोर** ‘an eye drinking the nectar of a moonlight face’ (Monier-Williams *s.v.*). **सरसिरुहपाणेः**: = **पद्मपाणेः**.

१८. (*a*) **वरदकर**: Concerning this *mudrā* of Avalokiteśvara and concerning the **प्रेत** see Foucher, *Iconographie Bouddhique de l’Inde*, pp. 98 sqq. **तर्ष**: = **तृष्णा**. The moon’s ambrosia also quenches the thirst of the dead who pass into it (according to the theory described by Rhys Davids, ‘*Theory of Soul in the Upanishads*,’ J.R.A.S. 1899, pp. 81–2, and taught at Somanath in the time of Mahmud of Ghazni; see Ferishta, trans. Briggs, i. p. 68). The form **तर्ष** is favoured by Buddhist writers, occurring e.g. in the *Saundarananda Kārya*, XIV. 18, XVI. 19, XVIII. 30, etc.

(*c*) **सितगभस्ति**: a comparison with the moon.

(*d*) **दयार्द्रालोकनो**: Concerning Avalokiteśvara as the god of compassion and the look (**आलोकन**), see Waddell, J.R.A.S. 1894, pp. 54 sqq., *Lamaism*, pp. 356–8; Grünwedel, *Mythologie des Buddhismus*, pp. 127–8, 133–4, 137; Foucher, op. cit., pp. 97 sqq. The present ref. is to a white one; see Waddell, opp. citt., pp. 59, 357; Grünwedel, op. cit., p. 109; Foucher, op. cit., p. 109.

१९. (*a*) **रयस्थिराकृति**: For the idea of steadiness due to speed, cf. *Śakuntalā*, I. 8, *Vikramorvaśī*, I. 4.

(*b*) **प्रालेयपाद**: ‘the moon.’

२०. A punning dialogue between Viṣṇu and Lakṣmī.

V. My Queen, you are angry (**कुपिता**).

L. ’Tis you who are father of earth (**कुपिता**): who else is guru of the world?

V. You are mother of worlds (**माता जगतां**).

L. ’Tis you who are measurer of worlds (**माता जगतां**, cf. *R.V.* VIII. 41. 4 and contrast III. 32. 7); no other comprehends them.

V. My Queen, in a playful quarrel you are endless (अनन्ता, will always have the last word).

L. 'Tis you who will not bow (अनन्ता). May Śauri, who, hearing the word अनन्त, does bow to Lakṣmī, protect you!

२१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi. p. 546. The point of the verse is that हरि may mean either 'Viṣṇu' or 'monkey'. It is quoted in *Aś*. and *Āt*. as an example of *vakrokti* or *vākovākya*.

(*a*) हरि: Viṣṇu's answer to को ऽयं द्वारि.

(*b*) कृष्णो . . . वानरः: 'How can an ape be black?'. Aufrecht read वा नरः. In favour of the reading कृष्णाद्° (see critical note) should be mentioned the fact that black apes are said to be specially fierce.

(*c*) मधुसूदनो: (1) 'Viṣṇu', (2) 'juice-pressing'. पुष्पासवाम्: Here a *Bahuvrīhi*.

(*d*) निर्वचनीकृतो: 'rebuffed.'

२२. The verse occurs also **Skm*. I. 284 (कस्यचिद्), **Padyāv*. 254 (कस्यचिद्), with various readings (*a*) मन्द्र and व्यावर्तयन्, both to be preferred: add margin and critical notes accordingly. The verse perhaps refers to a picture.

(*a*) अह्नि शिथिले: 'sunset.'

(*b*) बर्हापीडक: Kṛṣṇa's crest of peacock's tail feathers. गोधूलि: 'evening,' see the lexica.

२३. (*c*) निर्यातो: gen. sing., agreeing with विष्णोः. कृत्तिवसतेः: In apposition to पत्युस्तस्मादर्णसां or vice versa. The अर्णसां पति is, of course, the ocean.

(*d*) अपत्यपरंपरागत: 'an heirloom from his father, the ocean.'

२४. (*a*) कशेरु: 'the backbone' of the hills.

(*b*) साङ्कुर: The elephant's trunk corresponds to the sprouts.

२५. A parallel to this verse is to be seen in *Śp*. 123, द्विस्थाद्ः. शकुलाकृतिः (हनुमतः) = **S.-Hārāv*. I. 35 (15*b*) (anon., reads शफरा°) = *Khaṇḍap*. 4.

(*a*) शकुला: Viṣṇu's fish (शफर, मत्स्य) incarnation. अ(आ)च्छोटन: apparently = 'striking'; cf. lexx. (अच्छो°, आ°, आचो°) and *Kuṭṭanīmata*, 813. For the sense cf. 32*c*, पुच्छोद्दस्तविसारिणः.

(*b*) शतचन्द्रित: The drops of white foam make moons in the sky.

(*c*) व्यावृत्य पतद्भिः: 'falling back.' और्वशिखिनः: 'the submarine fire.'

(*d*) पानाध्मान: The fire suffers from indigestion through drinking too much water. चक्रे: 'was made.' चिरस्थ: The *Aurva* fire, inextinguishable by the ocean, is at last quelled.

२६. Viṣṇu and Bali. A similar verse (कस्त्वं ब्रह्मन्नपूर्व) relating to Viṣṇu and Bali occurs *Khaṇḍap.* 55, **Sml. P.* 8*a* (24) (हनुमतः).

(*a*) *B.* Whence are you there? (or 'whence are you, whoever you are?' अमुकः. अणुकः of *Skm.*, or °कः, would mean 'little fellow'). *V.* From my own. *B.* 'Your own,' what is that? *V.* What belongs to no one.

(*b*) *B.* What do you want? *V.* Three paces. *B.* What use of so small a piece of land?

(*c*) *V.* To me, a contented twice-born, that is as much as the three worlds.

(*b*) किमिच्छसि: Bali has gifts for all comers.

(*c*) आशयो: 'meaning.'

२७. (*a*) इयं: = श्री.

(*b*) मावष्टम्भि: 'may she not be crushed.'

(*d*) वाचो°: Viṣṇu did not really utter the words, which died within his lips; but his changes of expression (विकृति) conveyed them.

२८. (*b*) धगिद्धग्: Cf. धगद्धगिति विच्छिन्ने कण्ठोत्थप्राणलोहितः *Yogavāsiṣṭha*, III. 33. 15.

(*c*) अमरवैरिनाथ: Hiraṇyakaśipu, slain by Viṣṇu-Narasiṃha.

(*d*) काष: 'grating,' a form from कष. Cf. 43*d*.

२९. Viṣṇu supports Mt. Meru on his breast at the ocean-churning.

(*b*) दुग्धार्थि (MS.) is an error for दुग्धाब्धि; cf. 38*d*. दुग्धकण corresponds to the नक्षत्र of (*c*).

(*c*) प्रतिरोधिनिन्दद्: Viṣṇu's breast rivals and mocks the starry heavens. प्रतिरोधि recurs 389*d*.

(*d*) तडाग: Cf. 223*b*. Note that the verse contains the author's name; cf. 104, 268, 274, 344, 518.

३०. Add to margin a ref. to **S.-Hārāv.* 17*a* (anon.), text as printed except *b* °जार्क्षे [*sic*] अ°.

(*a*) उपश्रुति: 'near his ear.'

(*b*) विषानलः: A ref. to the कालकूट poison.

(*c*). कटाह: the tortoise's shell; see Böhtlingk & Roth *s.v.* and reff.

३१. Translated by Jacobi, *Alamkārasarvasva*, p. 599 : see his notes. Add to margin **S.-Hārāv.* I. 54 (8*b*) (शारङ्गस्य), readings as in *Sāhityak.*

(*a*) भक्ति° : = (*a*) 'fond of regarding with compassion those bending in devotion to him', (*b*) 'dear to the eyes of those . . .' नील : Kṛṣṇa's body is, of course, dark, like his eyes.

(*b*) नीतेहित° : = (*a*) नीते हित°, (*b*) नीता ईहित (Jacobi).

(*c*) °निधी र° : = (*a*) *sic*, (*b*) °निधिर् र°. रसिकतां : Kṛṣṇa is रसिकेश्वर : रसिका = 'an emotional wife' (*Mēghadūta*, B. 24*d*). नेत्रे तनुर्वा : These words are kept to the end for surprise (παρὰ προσδοκίαν).

३२. (*a*) श्रुतीः : the scriptures.

(*b*) वियन्मयो : = आकाशमयो, *ākāśa* being the vehicle of sound.

(*c*) पुच्छोद्दस्त° : cf. 25*a*.

(*c-d*) जलनिधेः : The column of water in (*b*), together with the sound, suggests to the sages the belief (श्रद्धा) that the sky-Ganges has plunged into the ocean. Perhaps they come to *worship* the संगम, as a sacred spot; cf. *Uttarar.* II. 30, पुण्याः सरित्संगमाः.

(*d*) खलत् : 'assemble' (?), cf. B. & R. *s.v.*; but in 448*b* we have a different sense.

३३. (*c*) खर्वित : 'pressed low.'

(*d*) अव्याहतं : 'unviolated.' कृतक : 'pretended.' Viṣṇu pretends to sleep, in order that Lakṣmī may continue her caresses.

३४. Rādhā is seeking Kṛṣṇa, who all the while is holding up Mt. Govardhana on his little finger.

(*c*) भाण्डीरे : the *Nyagrodha* tree in Vṛndāvana.

३५. The verse is in the form of a dialogue between Yaśodā and the child Kṛṣṇa. The same idea is similarly worked out in the verse रामो नाम बभूव, *Śp.* 120 (वसुंधरस्य), **Sml. P.* 9*a* (27) (वसुंधरस्य), *Kṛṣṇakarṇāmṛta*, II. 72, **Padyāv.* 151 (कस्यचित्), **S.-Mukt.* XXV. 18 (anon.).

(*a*) श्यामोचन्द्रा : 'the night is moonless,' i.e. 'nearly over'.

(*b*) कामपूर्वां कुरुष्व : Kṛṣṇa's reply, 'What story? Let it be a new one.' कामपूर्वां might mean 'relating to love'.

(*d*) Kṛṣṇa smiles to hear his mother telling him Rāma's, i.e. his own, story; cf. also 46*c-d*.

३६. Viṣṇu as Vāmana. Add to margin *S.-Hārāv. I. 49 (7a) (हनुमत:), readings (a) °विलस°, (b) °पुटी°.

(a) खर्वग्रन्थि° : 'as the dwarf's garment-knots parted (through his growth), showing the Kaustubha shining on his breast.'

(b) निर्यन्नाभि° : 'the resonance of the sāman coming deep from the hut (as it were a Brahman's hut) of the lotus-bud of his navel (upon which Brahmā, the ideal Brahman, sits), as it issued forth.'

(c) पात्र : 'a match,' or, with reference to Bali's liberality, 'a fit vessel.'

(d) वर्धमान : Note that this is a name of Viṣṇu as Vāmana; cf. Harṣacarita (Bombay, 1892), p. 44, l. 1.

३७. (b) श्रंशुं : The accusative seems to give the better sense, with the idiomatic use of वह् = 'have', 'hold'.

३८. The वदन, स्तनद्वय, and रोमावली of Lakṣmī, as she rises from the ocean, are mistaken by the gods for a repetition (पुनर्) of the moon, the humps of the sky elephant, and the Tree of Paradise, which have already been procured by the ocean-churning.

(c) स्तनद्वय : For the comparison with an elephant's frontal lobes (कुम्भ) cf. 175, 245. वलद् : 'coming in sight' or 'accompanying'.

३९. The drunken Haladhara (= Balarāma) stutters his words. A similar verse is to be found in the Pracaṇḍapāṇḍava 52 किं किं किं चुचुचुम्बनैर्, the speaker being the same: cf. also the verse पि पि प्रिय ससस्वयं *Sml. P. 113b (कस्यापि), Sarasvatīk. ad v. 142 (anon.), Śp. 3651 (कस्यापि).

४०. Viṣṇu as Narasiṃha : a dialogue between Hiraṇyakaśipu and his attendants.

'What? What?' 'A lion.' 'What then (ततः किं)?' 'With a form like a man's, my lord.' 'Strange! Have you seized him?' 'Nay.' 'Then, who is here?' (a form of urgent summons, often in the phrase को ऽत्र भोः, see B. and R. s.v. भोः). 'Long live the king!' (spoken by the guard, who presents himself). 'Quick, bring him here.' 'Nay, he is come himself.' 'My bow, my bow: no, my sword, in haste. Ah! the sharpness of his claws .

४१. Kṛṣṇa, in order to be alone with Rādhā, tells the shepherdesses to go home with their pails. She will follow.

(*b*) **वष्कयिणीकुल** : distinguished from the **धेनु**'s, which have been milked already.

(*d*) **कारणसूनु** : Cf. **कारणसूकर** B. & R. *s.v.* **कारण**, *Bhāgavata Purāṇa*, III. 13, 33.

४२. Kṛṣṇa holds up Mt. Govardhana.

(*b*) **लग्नैर्** : 'clinging' (to the mountain). **संभावितात्म॰** : 'proud of the honour done to them,' or 'filled with conceit' (**आत्मसंभावना** *Harṣacarita*, Bombay, 1892, p. 40, l. 9).

(*c*) **विषमं** : 'perplexedly.'

(*d*) **करमूर्ध** : = **कराग्र** 'finger', clearly the better reading.

४३. Viṣṇu as Narasiṃha.

(*a*) **तरत्** : 'moving across.'

(*c*) **व्यावल्गद्** : 'writhing.'

(*d*) **रव** : The claws clash against Hiraṇyakaśipu's ribs; cf. 28*b*.

४४. (*a*) **प्रसव** : 'flowers.' Cf. *Meghadūta*, B. 2*b* (**॰रजसा**) and 52*d*.

(*b*) **॰क्लान्तिनिद्रान्तरेषु** : 'intervals of sleep due to fatigue.'

(*d*) **पत्त्र** : 'ornamentation'; cf. 70*d* and reff.

४५. (*a*) **दैत्य** : Hiraṇyakaśipu.

(*b*) **प्रतिविभावित** : 'seen by reflection.' The compound does not seem to occur elsewhere.

(*c*) **अपरकेशरि** : The reflection is taken to be a second lion (**हरि** also = 'lion'); compare the story in the *Hitopadeśa* (ed. Peterson, p. 78).

४६. Insert in margin reff. to **Skm.* I. 256 (**अभिनन्दस्य**; readings as in text, except **स्थावर** for **च्छाधर**), **Padyāv.* (**अभिनन्दस्य**; readings as *Skm.*, except **दूरे** for **चार**), **S.-Hārāv.* 9*a*, 67 (**अभिनन्दस्य**; readings as *Padyāv.*).

(*a-b*) Yaśodā warns the young Kṛṣṇa against the wild animals in the hills, and tells him, when he sees such, to meditate upon Nārāyaṇa.

(*a*) **चारप्रचारे** : 'movement hither and thither in pasturing.'

(*c-d*) Kṛṣṇa has to restrain a smile, he himself being Nārāyaṇa; cf. 35*d*. **स्फुरद्** : 'quivering.'

४७. (*b*) कारणमेकमेव : There is no need of Brahmā or Śiva.

(*c*) उदरस्थित : Regarding the world's issuing, at the commencement of a *yuga*, from Viṣṇu's belly, cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 235, ll. 4–5.

४८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 530.

(*a*) बीजं : Brahmā lies in the flower. स्वर्णशैल: : Mt. Meru.

(*b*) नागाधिराज : Śeṣa, upon whom Viṣṇu reclines, and who therefore corresponds to the bulbous swelling whence the stalk (कर्णिका) springs.

(*c*) मेघा: : = मधुपकुलम् by reason of their blackness.

४९. (*a*) कनकनिकष : Cf. *Vikramorvaśī*, IV. 1. For gold as colour of a Hindu cf. 149, 150, 156, 205, 432. A similar verse, relating to Sītā and beginning कनकनिकषभासा, is to be found in the *Dūtāṅgada* (India Office MS.), I. 9.

(*b*) नवजलधर : The *new* clouds, being full of rain, are dark like Kṛṣṇa.

५०. (*b*) आवृत्तालात : The revolving sun seems to make a fire-circle in the sky.

(*c-d*) The rays are compared to golden wands, ushering the crowded darkness westwards.

५१. (*b*) आखण्डलाशा : 'Indra's quarter = the east.'

५२. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 44.

(*a*) फणोपल : = फणमणि 'the jewel in the head of that snake, which (snake) is the eastern hill'.

(*b*) व्योम° : 'the golden leaf of that *Indranīla* tree, which is the sky.'

(*d*) प्रस्थानपूर्णकलश : There is a reference to the common belief that *yogis* pass at death through the sun; see *Chāndogya Upaniṣad*, IV. 15, 5. For a पूर्णकलश as an auspicious object to behold at departure, see *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 63, l. 14, trans. p. 45, l. 11.

५४. (*c*) The सहकार (mango = चूत, 61*b*, 438*d*, 454*d*, 472*a*, 473*d*, 482*c*) and the कोकिल are both associated with (spring and) love; cf. *Ṛtusaṃhāra*, VI. 15, *Pārvatīp*. III. 3, *Śakunt*. VI. 3.

५५. (*a*) पञ्चम : a certain note (or interval, one-fifth?) in music; cf. vv. 68*b*, 70*c*, 142*d*, 442*b*, 450*d*, 470*c*.

(*b*) स्थान°: 'key,' 'pitch'; cf. 70*c*. पञ्चमार्गण°: 'the twang of Kāma's bowstring' (which consists of bees).

(*d*) कुड्मल : The buds correspond to the रोमाञ्च of *b*.

५६. (*a*) कलकण्ठ: 'cuckoo.'

(*b*) उत्कलिका: = (1) 'wave', (2) 'agitation': for the pun cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 42, l. 9, trans. p. 29, l. 4. The पवन naturally causes waves.

५७. (*a*) बद्धस्पृह: : 'regarded with excitement (or 'envy').'

(*b*) उपहृत: : 'dedicated.' गत: : = शक्य: : Cf. 118*d* and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 60, l. 4, न याति वक्तुं, 'cannot be called.'

(*c*) आमृष्टो : 'touched.'

(*d*) चूताङ्कुर : sent as a love token ; cf. 54*c* and reff.

५८. (*a*) कोकिल . . . चूत : Cf. 54*c* and reff.

(*b*) किंशुक : Cf. 59*c*, 69*b*, 78*a*.

(*c-d*) महाकुल° : 'starting to break its strings at the suspicion of an infidelity on the part of the lover, they being sensitive through high birth.'

५९. (*a-b*) The bees are mistaken by the parrots for (black) *jambū* fruit. अतिरसाद् : 'very eagerly.'

(*c-d*) एतेषामपि : The bees, mistaking the parrots' beaks for (red) *kiṃśuka* flowers, fly into them ; cf. 58*b*, 67*c*.

६०. (*a*) कोकिल . . . चूत : Cf. 54*c* and reff. निर्धूत : 'shaken.'

(*b*) प्राग्भार : 'tilting.'

(*c*) तैरेव . . . धारावाहिभिर् : The same pollen-dust, forming in showers, conceals the antelopes, who have scarcely leapt over the heaps of it.

६१. (*a*) तथैव : The bees, though constantly throbbing, remain, as before, in the jasmine.

(*b*) नयनसुहृदो : '*though* pleasant (सुहृद्, cf. 92*b*) to the eye.'

(*c*) चौती : Cf. आशोकी, 62*c*, and 54*c* and reff. अस्मिन् : = अत्र ; cf. 72*d*, 505*c*. तथा : 'as later'?

(*d*) अथ च : 'and yet.' स्वयं : 'of itself.'

६२. (*a*) विधुरारम्भ : 'anxious starts.'

(*b*) मामुल्लङ्घ्य : 'in defiance of me.'

(*c*) घोरिका : 'public notice.'

६३. The subject of all the finite verbs is वासरा:. The verse seems to contain a hidden reference (by ध्वनि) to a hospitable invitation : व्याहृत is the invitation ; संस्कुर्वन्ति the setting the house in order ; किसलयोत्तंसैर् : 'festoons of shoots' ; अ(आ)लि = (1) 'bee', (2) 'friend' ; प्रावार = (1) 'veil (of mist)', (2) 'case covering the ornaments' ; and so on.

६४. (*a*) स्निग्ध : 'soft.' मुक्तदीर्घप्रवासः : 'recalled from long absence by the cuckoo's invitation.'

(*c*) शिञ्ज॰ ॰वलय : There is a reference to tinkling bracelets.

(*d*) ॰कुहसिताः : 'shawls,' 'consisting of the (white) smile of (white) jasmine flowers,' or, punningly, 'smiling (i.e. decorated white) with jasmine flowers.' It need hardly be mentioned that to the Hindus a smile is white (as showing the white teeth): cf. 446*b*, *Harṣacarita*, trans., p. 5, n. 5; p. 213, l. 13. पूर्णपात्रीकरोति : The south wind, which has brought the good tidings of the return of the spring (मधु), carries off, as the messenger's meed of clothes, etc. (पूर्णपात्र, cf. *Harṣacarita*, trans., p. 109, n. 2), the early-falling (cf. 66*a*) jasmine flowers which are the shawls of the tree-wives of the spring.

६५. Spring as a monarch riding forth in a lantern procession (दीपावली *Dīwālī*) in the evening. The instrumentals मण्डलैः, गणैः, किंशुकैः are those of circumstance or accompaniment (इत्थंभूते तृतीया).

(*a*) Note the śleṣa in मण्डल and गण. चंचूर्य॰ : 'roaming.'

(*b*) गृहवाटिका : 'house garden.' अङ्गारितैः : refers to the red colour of the *kiṃśuka* blossoms; cf. 59*c-d*, 69*b*, 74, 78*a*, 472*c*, and *Ṛtusaṃhāra*, VI. 20.

(*d*) प्रस्निग्धा : as applied to the दीपावलि = 'very oily'; cf. 97*d*. कलिकादीपावलि : 'row of lamps consisting of buds.' The *campaka* has a fragrant yellow flower.

६६. (*b*) पठन्ति : The *kokilas* are composing in their minds, but not yet uttering their song; cf. 82*b*.

(*c-d*) The sun's rays curtail the briskness of the cold, but are not yet fierce (जठर or जरठ; cf. critical note 2 to 427 and 8 to 500).

६७. Add to the margin a citation of *Bālar*. v. 38, where the first line appears in the form

सुते संप्रति दुग्धमुग्धसुभगं पुष्पोद्गमं मल्लिका

and ॰वृक्षैः is read in *b*, which ends as our MS. In *Hemac.* only *a* of our verse is given. In *d Bālar*. has मुकुलैश्च, as MS.

(*a*) षाण्मासिकैः : According to Nārāyaṇa Dīkṣita in this passage the षाण्मासिक pearl is specially large.

(*b*) अर्चित: : 'honoured by a flower offering,' or merely 'brightened', an intentional variation of reading introduced by Rājaśekhara in *Bālar*.

(*c*) माञ्जिष्ठः 'red as madder'; cf. 471*b*. अन्या लिपिः : 'a second colouring.'

६८. (*b*) पञ्चमः : Cf. 55*a* and reff. वाञ्छामात्र : Cf. 66*b*.

(*c*) जगन्ति : Governed by जिष्णु [स्यात्].

६९. (*a*) भागैर् : The day grows (स्फायते) at the expense of the broken-off parts of night.

(*b*) गर्भे : The *kiṃśuka* buds are seeds of fire ; cf. 65*b*.

(*c*) स्वाश्रय° : 'their objects,' the spaces of light and shade being only as broad as their vehicles, since the sun is vertical.

(*d*) स्तोकरसो : 'having only a little रस.'

७०. The garlands (अवतंसाः), powder-throwing (पराग), face-decorations (पत्त्र), and songs (गीतयः) are all signs of the feast (उत्सव).

(*b*) पत्त्र : (1) 'leaf', (2) 'face-ornamentation', which latter should here (with लसत्) and in *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 146, l. 3 (with प्रचलत्), denote some hanging ornament, and not merely paint-marks (विशेषक). The latter sense recurs 151*a*, 222*a*, 314*a*, 338*b*, 347*c*, 377*a*, 435*b*, while in 44*d* the word denotes figures on metal. प्रकाण्ड : (1) 'stem', (2) 'fine'.

(*c*) पञ्चम : Cf. 55*a* and reff. स्थान : 'key,' 'pitch'; cf. 55*a-b*. गम्भीरक्रम will also have some musical connotation ; cf. अव्यक्तवर्णक्रम 198*c*.

७१. (*a*) जैत्रं : 'victorious.' सहकार : Cf. 54*c* and reff.

(*b*) मधुकरविषकल्कलेपेन : The beeswax is compared to poison applied to arrows.

७२. The royal proclamation of the Spring Breeze (with his ally Kāma, cf. 80*c*) from his palace Malaya.

(*b*) कुशलयति : 'greets' the कामिनः. इतरत् : 'further,' beginning the substance of the letter 'after compliments'.

(*c*) अ(आ)लिकोकिल : (1) 'bees and cuckoos', (2) 'cuckoos, i.e. friends'. प्राप्तवान् : 'arrived at.'

(*d*) अस्माद् : 'in this quarter' = अतः ; cf. 61*c* and ref.

७३. (*a*) अतिरेकीभवत् : 'increased,' 'raised to the highest pitch' by their abundant feeding on *cūta* (cf. 54*c* and reff.) buds.

(*c-d*) The red eyes of the *kokilas* are compared to the live ashes of Kāma (असमशर = पञ्चशर) burned by Śiva's (भूतेश) fiery glance. करालित : Cf. *Śāntiś.* IV. 12, ज्वालाकराले गृहे.

७४. The filaments (केशर), white and crescent as the moon (चन्द्रकलासधर्मि), in the red *kiṃśuka* flowers are likened to Kāma's (चित्तज) bow, marked with white wax and in a red cover.

७५. Add to margin a ref. to *Skm. II. 760 (वीर्यमित्रस्य), where *a* reads वापी० ०द्रा, and *c-d* as follows—

किं चान्यत्कुसुमायुधो ऽपि भगवान्धत्ते सगर्वं धनु
ज्यामुन्मार्ष्टि च पञ्चभिश्च विशिखैर्जेतुं जगद्वाञ्छति ॥

(*a*) ग्रन्थि: The leaves and shoots are knotted together.

(*b*) कापि स्थितिः: 'an indescribable condition.'

(*c*) A short walk is enough to cause a thirst.

(*d*) The wind teaches the dust to dance in the road.

७६. In उत्सव, आमोह, उन्माद (and also in the sequence, eye, touch, mind) we have a climax. The southern wind comes like a madman, with leafy branches shaking in his hand, and his mere embrace infects the people with insanity.

(*d*) क्रीडाकूतकषायितेन: 'infected with the spirit of play.'

७७. The play 'Love's Victory' is about to be acted by the Spring.

(*a*) मुकुलाधिकार: The word अधिकार seems to imply a metaphor ('official duty' or 'superintendence'), which accordingly may be traced also in the word लक्ष्मी 'splendour' and विधिना 'prescribed manner'.

(*b*) अभिजातं वपुः: The myrobalan also dresses for the occasion (समय also = 'festival').

(*c*) पाटगिरेः: Read आप्रान्तगिरेः? or cf. B. & R. आघाट = 'boundary'? Concerning गिरि cf. 105*c*. प्रस्तावना: 'prelude,' in both literal and metaphorical senses.

७८. (*a*) हिमजलमिषात्: 'in the guise of the cold rain,' or 'emulating the cold rain'. But no doubt the भयात् of *Skm.* (or भिया) is the correct reading. किंशुकेषु: Cf. 65*b* and reff.

(*b*) व्याम: 'having a cloud of smoke,' a sense not hitherto illustrated in the lexica.

(*c*) पान्थसीमन्तिनीनां: 'wives of (absent) travellers.'

(*d*) शिखा: 'points' of the flames. ०शोणीम्: i.e. 'flame-coloured'. The subject of विसृजति is काननं.

७९. (*b*) प्रणयि: 'courting,' sc. 'near'; cf. 291*c*, 371*c*, 374*a*, 398*c*, 403*a*, 450*d*.

(*d*) वेश: = वेष, 'dress.' सर्वाभिसार: 'general attack' (see the lexica), with a possible ref. to अभिसारिका.

८०. (*a*) उद्दारशोभं : The idea is that of 'fine clothes'.

(*b*) भ्रमरसरणी : The lines of bees are compared to a young man's moustache.

(*c*) मासः : = मधुमासस्य, which is an ally of Kāma (कुसुमधनुषा बद्धसख्यस्य ; cf. 72*a*).

८१. (*a*) शिलीमुख : (1) 'bee', (2) 'arrow'. पक्ष : (1) 'wing', (2) 'feather' of arrow.

(*b*) कज्जलाभ : 'black.'

(*d*) तूणा : 'quivers' holding the arrows. Elsewhere Kāma's *bowstring* is of bees.

८२. (*a*) Note the *śleṣa* in स्नेह etc. (rain, lightning, full rivers).

(*b*) परिमुक्तकण्ठरोध : cf. 450*c* and 66*b*, मनसि च गिरं ग्रथ्नन्ति . . .

८३. (*a*) The days are compared to warriors who lose their fire and slink in their forts when the Tukhāras (the cold) prevail.

(*b*) प्रसारजुषः : (1) 'extending', (2) 'going about freely'.

८४. The various colours in the कुशेशय's are comparėd to those of a young शुक (आपाटला° = the red beaks, etc.); cf. 100*a*.

(*a*) दुःश्लिष्ट : 'very tight'?, 'the joining of their petals tight and (therefore) hard to distinguish.'

८५. (*a*) कर्णप्रवाल : 'flower-stalk round the ear.'

(*b*) 'engaged in shaking (the प्रवाल's), as they for a moment insert flower-buds into them.'

(*c*) परिमलित : The *haridrā*, 'turmeric,' on their cheeks catches a fragrance from the sweat. द्राविडीनां : 'Dravidian women.'

(*d*) नवनखपदतिक्तान् : 'causing a smart at the places of recent nail-marks.'

८६. (*a*) तप्तो . . . खण्डयित्वा : After deserting the night, the sun wanders abroad in remorse (तप्तो = (1) 'heated', (2) 'pained'.

(*b*) क्षीणा . . . प्रसादं : The night also, the deceived one, खण्डिता (see Rudra's *Śṛṅgāratilaka*, I. 143), grows thin and gradually recovers her serenity (in two senses).

८७. (*b*) परीतान्तिकाः : 'their vicinity occupied.'

(*c-d*) घर्माम्बु° : 'just strong enough to dispel the sweat.'

८८. The birds spend the day distressed by the heat.

(*a-b*) शिथिलित° : The birds droop their shoulders and raise their feathers in order to get air.

(*c-d*) They bend their legs and so get a good hold of their nests and avoid accidents from the fierce blasts which toss them up and down. As regards these summer winds, cf. 94*a* and *Ṛtusaṃhāra*, I. 22, 24.

८९. (*a-b*) The *rājahaṃsī* will hold her wings like a white parasol over her young, although protected by the water-lilies among which they live.

(*c-d*) The parrot will mistake for drops of water the pearl necklace upon the lady's breast, now his home (**वसति**, cf. 138).

९०. (*a-b*) The dust raised by the wind acts as an awning or parasol (**पटच्छत्र**) to keep off the heat from the earth.

(*c*) **दवदहन°** : The hue of the *mandāra* flowers suggests to the bees a forest fire.

९१. For a time coolness abode by the river bank, in sandalwood, wreaths of lotus fibres, the moonlight, etc. But all these have now failed, and it is now only to be found in **प्रियाकण्ठाश्लेष** : cf. 101*c*, 283*d*, 304, 466*b*, 477*c*, and *Ṛtusaṃhāra*, I. 4.

(*d*) **परं** : 'only'; cf. *Pārvatīp.* IV. 5*d*.

९२. (*a*) **निलोचनाञ्चलदरी** : 'interstices of his eyelashes.' **अल्पमक्षी** : 'small flies.'

(*b*) **भ्रूबालवल्लीसखैः** : The drops fall from his horns and down his forehead tuft into his eyes. **°सखि** : Cf. **सुहृद्** in 61*b* and reff.

(*d*) **दूरनिःसहतया** : 'as far as he possibly can'; cf. 96*d*.

९३. A verse exhibiting some grammatical irregularities (**°तालवस्य = °तालूंश्च, °तन्द्रों = °न्द्री, रात्त्रयो = रात्त्रीर्**), which must be intentional if Bāṇa is the author.

(*b*) **पङ्काङ्कं** : The banks show the marks where the buffaloes have lain.

(*c*) **तरणान्** : = **तर्णान्**.

९४. In this verse the author exhibits some lexical virtuosities.

(*a*) **वाताः** (so to be read?) : For the summer winds cf. 88*c-d* and reff. This line bears a general resemblance to 276*a*.

(*c*) **दृष्टिर्** : For the proposed reading see the critical note. **सृष्टि . . . तारक्षवी** = 'the whole creation of hyenas'. **असूत्कर्षेण** : 'with all their might'; cf. **निष्कृष्टायुर्**, *Tantrākhyāyika* (Hertel), p. 116, l. 9. **धातकीवनम्** : The *dhātakī* flowers at the beginning of the hot season; the flowers are used in Bengal 'in the preparation of a cooling drink'.

(*d*) **शरशमीनीडेषु**: *The fowls have now no better nests than in the reed-grass and the tough śamī tree.*

९६. (*a*) **अग्रे . . . मूले**: 'on the top' . . . 'at the bottom'.

(*b*) **उपरतप्रियेषु**: 'which they like when over.'

(*c*) **आधाराः**: 'ponds.' **प्लुत**: 'floating.' **मग्न**: Cf. 92*d*.

९७. The forest fire.

(*a*) 'Avoids the **गोमय**'s, as being chiefly earth.'

(*b*) 'Just lightly (**प्रशिथिलं**) embraces the ant-hills covered with grass (and therefore not combustible).'

(*c*) **लीढ**: Cf. *Pārvatīp.* III. B, **दावाग्निलीढशेषस्तरुरिव.**' **किलिञ्ज**: 'boards,' 'wood.' **समुत्सिक्त**: 'swollen,' 'haughty.'

(*d*) Devours the oily substance of the fowls' eggs, as if it were butter. **प्रस्निग्धान्**: cf. 65*d*.

९८. (*a*) **शरारि**: 'geese.'

(*b*) **प्रपातप्लवं**: 'dive.'

(*c*) **अधार्तराष्ट्रं**: 'without geese.'

(*d*) **सीदत्**: 'desponding.'

९९. The effect of the heat is visible in various ways upon the women's bodies.

(*d*) **विभजति**: 'distributes.'

१००. (*a*) **शुकपत्त्र°**: 'green and soft as a parrot's feathers'; cf. 84. **शिरीष**: Cf. 99*c*, 102*b*. **°यष्टीनां**: 'stems.'

१०१. (*b*) **अर्घति**: Cf. **नार्घन्ति रत्नानि समुद्रजानि**, *Pañcat.* I. 88 (*ap.* B. & R.). **करम्बिता**: 'mixed.'

(*c*) For the idea cf. 91*c* and reff.

(*d*) **शुचेर्**: 'the hot season'; cf. 102*c* and *Ṛtusaṃhāra*, I. 2, 3.

१०२. Add to the critical note a ref. to **Skm.* II. 786 (**कस्यचित्**), the text of which agrees with our MS. The words **संव्यान** (= **उत्तरीय**), **वलय**, **उत्तंस**, and **हार** have, no doubt, some special appropriateness in connexion with the costume required for the rite in question, **मृत्युंजयविधि**.

(*a*) **जलार्द्राः**: This reading is probably to be preferred, the word being a noun. **बिस°**: Cf. 446*c*, 496*a*.

(*c*) **शुचाव्**: 'summer,' as in 101*d*.

(*d*) **तन्त्रं मन्त्रं**: Cf. 490*b*. **रतिरमण**: 'Kāma.'

१०३. (*a*) **रजनिविरम**: Cf. the reading **प्रशमदिवसे** in *Meghadūta*, 2.

(*d*) **राजरम्भा**: The *rambhā* is the plantain; but the *rāja-rambhā* does not seem to be given by the dictionaries.

१०४. (*a*) जलयन्त्र . . . निद्रापायो: : No doubt a reference to the *creaking* of the Persian wheel, by no means favourable to sleep.

(*b*) श्रीनारायणयोर् : A reference, also, to the author's name; cf. 29*d* and reff. As regards the awakening of Viṣṇu in the rains, see *Harṣacarita*, trans., p. 70 and n. 4.

(*c*) कङ्कालशेषश्रियं : 'having only a skeleton of her beauty left.' कपालफलके : 'on the potsherd,' viz. the sky.

(*d*) चन्द्रं . . : 'bake the moon like a cake.' पर्पटमिति: : We should have expected either °ट इति or °टमिव. The verb मर्मरय् recurs *Subhāṣitāvalī*, 1844*b*: for the meaning cf. मुर्मुर, 289*d*, 427*a*.

१०५. The carpet (वास), lattice-walls (जालक), and awning (वितान) are the scene of the dancing of the peacocks, which is a feature of the rainy season (cf. 112 and *Ṛtusaṃhāra*, II. 6, 14, 16).

(*b*) यूथिका : For the jasmine and the rainy season see *Ṛtusaṃhāra*, II. 24.

(*c*) कुटजप्रहासिषु : The white *kuṭajas* are the laughing spectators. गिरिर् : Has this word also a theatrical signification (*auditorium*)? Cf. 77*c*.

१०७. (*d*) आविर्गन्ध : This reading, given also by one MS. of the play, seems preferable.

१०९. (*a*) बालशलभान् : The deer mistake the young grass-hoppers, or locusts, for green herb.

(*b*) च्छत्री : = °त्रा (so read ?), 'mushroom.'

(*c*) कीटपटल : The peacock mistakes the lines of black flies for cobras, which it is wont to devour (भुजङ्गाशिन् 131).

(*d*) वनान्तरे : The peacocks would usually remain on the outskirts of the wood.

११०. (*a*) आसारान्त : 'after the heavy showers.'

(*b*) सुप्त : 'asleep,' i.e. hidden = गुप्त ; cf. 442*a*.

(*d*) निःसंपात : 'dead of night.' दर्दुररव : For this feature of the rainy season cf. 113*d*.

१११. Add to critical note a reference to **Skm*. II. 816 (योगेश्वरस्य); readings as our MS. except in (*b*) कुरङ्ग.

(*a*) वेतस° °प्रोरगाणि : cf. 125*a*.

(*b*) कुरङ्गयूथ : The word कुरङ्ग appears to be unknown : read कुरङ्ग with *Skm*. कलितस्तुपानि : 'the sloping banks occupied' (= °कूलानि). उदश्रांसि : 'brimming.'

(*c*) पिपीलिका° : 'the thickets bristling and bent down by a general assembly of ants.'

११२. (*b*) रङ्गवसुधा : = रङ्गभूमि. For the peacock's dancing cf. 105 and reff.

(*c*) अम्भोमुचामारवैः : It is the thunder that makes the peacock dance; cf. 114*a*-*b*.

(*d*) बर्ह° : The peacock converts his tail into an umbrella; cf. 121*d*.

११३. (*a*) स्तिमिताः : 'motionless.' आबद्धधारं : 'in a heavy shower'; cf. 119*b*.

(*d*) निर्द्वन्द्व : 'without competition.' दर्दुररव : Cf. 110*d*.

११४. (*b*) करम्बितः : 'mingled.' कण्ठकूज : the lovers' 'murmurs'.

(*c*) अट्टेषु : 'upper chambers.'

११५. (*a*) Probably the line ended with वनं.

(*c*) किं चान्यत् : 'furthermore.' कल्लोलोर्मि : 'waves.'

(*d*) कियता क्षणेन : 'after a little time.'

११६. (*a*) केदारे : The dry field is converted by the rains into a lake with fishes, etc.; the same thing occurs in Indo-China. दर्दुरे : Cf. 110*d* and reff.

(*c*) डिम्भाः : 'louts.'

(*d*) 'With the *Vīraṇa* grass on the bordering dry land covered white with clusters of young snails.' चुभूर् : The 'shoo-shoo' of the louts.

११७. (*c*) बिडौजसो : 'Indra.' The cloud is, as it were, Indra's black silk umbrella, the patches of blue sky being the sapphires adorning the same. Indra descends as rain-god.

११८. (*a*) खद्योत : For this feature of the season cf. 130*c* and *Ṛtusaṃhāra*, II. 5 (इन्द्रगोपक).

(*b*) स्निग्धध्वान : 'dull sound.' विभावित : The clouds are not *seen*; cf. 130*c*. उन्नाह : 'array,' 'abundance.' रटत्करव: : The elephants' trumpet; cf. 119*a*, 132*a*, and *Ṛtusaṃhāra*, II. 15.

(*c*) पुरोवाताः : 'east winds'; cf. 108*a*.

(*d*) यास्यन्ति सोढुं : 'will be supportable'; cf. 57*b* and ref.

११९. (*a*) कम्बूरव : Cf. 118*b* and reff.

(*c*) उत्सङ्गे : The sky bends its head (ककुभो, 'quarters') into its lap and sleeps, the thunder being its snoring.

१२०. (*a*) अविरण : The word might be defended as = 'without recovery from defeat', a poetic variant for °रणः But no doubt अविरल should be read.

(*b*) वृद्ध° : The strongly grown gourd creepers add to the privacy of the apartment on the roof.

(*d*) The missing akṣaras might be something like °सः कामिनीनाम्.

१२१. (*c*) व्यालोल : 'dishevelled.'

(*d*) छत्र : Cf. 112*d*, क्रीडालसाः : Cf. 105, 112 and reff.

१२२. (*a*) नीलकण्ठो : (1) 'peacock', (2) 'Śiva'. गौरी : (1) 'female buffalo', (2) 'Durgā'. तडित्तरलतारा : (1) 'eyes quivering at the lightning', (2) 'having eyes glancing like lightning'.

(*b*) घनो महाकालः : (1) 'very black cloud', (2) 'great Mahākāla', or 'cloud as Mahākāla'.

१२३. (*a*) चूर्णभासः : 'like powder.'

(*b*) कौतुकिनीनां : 'the women excited by the new clouds' (and going out into the rain) are wetted on hair and cheeks by the drops. कृतार्थः : 'the fortunate man'; slightly different from कृती (123*b*, 254*a*, 443*d*, 456*a*), उत्तपस् (236*d*, 455*d*), and सुकृती (178*d* and reff.), which are similarly applied. So धन्य 448*a*.

१२४. (*a*) अपतितया : 'without falling' (1) in the physical, (2) in the moral, sense.

(*b*) पिच्छिलः : The line contains the reply to the previous (intentional) misunderstanding of the word अपतितया. 'You are in love, anxious one.' 'No! no! friend, it is only that the path is slippery.' असितभुजग : = कालसर्प.

१२५. (*a*) केतकीकुसुमं : The *ketakī* flower is white, and, being encircled by the black snake, resembles the iron-bound ivory tusk.

१२६. (*a*) यथोत्तरं : 'in order.'

(*b*) For the white spines (सूच्यः) of the *ketakī* cf. *Ṛtusaṃhāra*, II. 23.

१२७. The rainy season is compared to a skull-bearing *kāpālika* ascetic.

(*a*) केतकीनां : The white pollen is compared to ashes. परिमलन : 'toying with.'

(*b*) The black clouds, edged with cranes, correspond to the ascetic's hair with dangling skulls.

(*c*) धनुःखण्ड : 'the fragment of the rainbow,' from which dart lightning flashes, is compared to the ascetic's metal-bound (?) खट्वाङ्ग club with streamers (पताका).

(*d*) प्रोषितस्त्री : 'wives of absent travellers.'

१२८. (*a*) धनुषि : 'rainbow.'

(*b*) प्रमनसि : 'agreeable,' with the trumpeting of elephants. प्रम्लानलीलाकपि : adv., 'the monkeys having their play damped.'

(*c*) व्यामुग्ध : 'sweet and fresh.'

१२९. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2009.

(*b*) उच्छ्राय: = the उत्साय of *Skm.*; उत्क्रोष्य (*Sbhr.* and *Śp.*) is no doubt a mistaken correction, not suiting the *śleṣa.*

(*c-d*) The clouds, with lightning flashes for lamps, go (like emissaries, चर) in pursuit of the dacoit, the sun.

१३०. (*b*) विप्रोषित : 'banished.' ज्योतिष: : 'constellations.' रोधसंकट : 'narrowed by the barrier'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 150, l. 13.

(*c*) खद्योत : cf. 118*a* and reff. अनुमित : 'inferred,' i.e. 'not seen' = विभावित in 118*b*. The trees, though near (उपकण्ठ), are invisible in the dark.

(*d*) क्वाणोत्तरा : 'distinguished by the buzzing'; cf. गन्धोत्तर, *Pārvatīp.* II. 5.

१३१. (*a*) चन्द्रक : the 'eyes' in the peacocks' tails.

(*b*) आभोगा: : 'expanses'; cf. 107*b*. °बालशाखिन: : 'small trees in flower.' भुजङ्गाशिभि: : 'peacocks.'

(*c*) पातुं पयोदानिलं : snakes being पवनाशिन्.

१३२. (*a*) कम्बव: : Cf. 118*b* and reff.

(*b*) चक्रवाल : 'throng.' जम्बाल : 'mud.'

(*c*) गण्डूपद : a kind of worm.

(*d*) खण्डित : 'made uneven.'

१३३. In this verse the clear ponds are said to show their wealth (प्रकटविभवा:), buy the mind, and count the coin (the walking crabs on the bottom being compared to hands).

(*a*) प्रमद्चटुलाया: : (1) 'having wild lightning' (?), (2) (of the street) 'moving with excited people'. स्खलजुषो : (1) 'having a bottom', (2) 'having shops or stands' (?).

(*b*) वराटी : (1) 'shell', (2) 'cowrie'. शफरसरणे: : The water is the 'street of the Śapharas'.

(*c*) कुलीरै: : The wandering crabs making them seem to have hands engaged in counting.

१३४. (*a*) पर्जन्यधार्मिक: : 'the devotee Parjanya' bathes the linga.

(*b*) जलदेन्द्रनील° : 'spurted out by the sapphire (dark) *gaṇḍūṣas* ('waterbags'?), which are the clouds'. The ordinary.

senses of गण्डूष, 'mouthful,' 'tip of elephant's trunk,' seems insufficient here.

१३६. (*a*) अमराणां: An inferior reading; cf. the verse quoted p. 43, n. *a-b*. केलिदीक्षा: Cf. क्रीडाव्रते दीक्षितः 137*d*.

१३७. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 542.

(*b*) आयतिपाशलिना: The long eyes are compared to Siva's noose.

(*d*) नगात्मजा: 'Pārvatī.' व्रते दीक्षितः: 'initiated into the rite'; cf. 136*a*.

१३८. (*b*) वसतिः: 'permanent home'; cf. 89*c-d*, 140*d*.

१४०. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 553; cf. the verse धनुः पौष्पं मौर्वी *Padyāmṛtat.* III. 3.

(*b*) मनो भेद्यं: Cf. 139*b*.

(*c*) अदेहस्य: Cf. the verse सो ऽनङ्गः 165.

(*d*) वसतिः: Cf. 138*b* and reff.

१४१. (*a*) प्रतिमा: 'idol.'

(*b*) विगूहन: apparently an error of the poet for अवगूहन or उपगूहन.

(*c*) निवेद्य: 'the offering.'

१४२. (*a*) परिणति: 'development.'

(*b*) स्तनाभोगो: 'bosom's swell'; cf. 107*b*, 176*b*, 220*d*, 327*c*.

(*d*) पञ्चम: the name of a note, cf. 55*a* and reff.

१४४. (*d*) Apparently the sense is 'expands the thought of (= encourages) the spectators, person by person, as she beholds them'; as regards the rest of the verse see the editions of the play.

१४५. (*b*) कश्मीरज: 'saffron.' तालक: 'cymbals,' held by the dancer, Youth; cf. 161*c-d*.

(*c*) वृत्ति: Perhaps here with musical connotation ('rhythm,' 'repetition'). मनागुपात्त लब्धात्मसीम: 'scarcely separated'; cf. 177*c-d*, 184, 185*a*, 209, 292*a*, 304*d*.

१४६. (*a*) नगरारम्भे: Apparently the king's standard was set up at the commencement of the building of a city.

१४८. (*b*) तिर्यग्वि°: = कटाक्षाः, cf. 143*c*, 163*d*.

(*d*) निर्माय: 'non-magical.'

१४९. This verse is, like the similar verses 150, 152, 200, an instance of *adbhutopamā*.

(*a*) काञ्चनयष्टि: i.e. a woman whose colour was like gold, which the Hindus regard as their real colour; cf. 49*a* and reff.

(*b*) पद्मं : sc. the woman's face. अनिशं प्रोत्फुल्लं : i.e. 'never closed'. The पद्म closes at night.

(*c*) मधुपौ : sc. her eyes. अष्टमीचन्द्रमाः : sc. her brow, being a half-moon in shape.

(*d*) तमसा : sc. her hair; see 160, 197*a-b*, 222*c*, 481*d*, नक्तंदिवं : That the darkness should remain permanent in the presence of the moon is a marvel.

१५०. The general idea is the same as in the preceding verse, the several comparisons referring to the woman's breasts.

(*a*) मध्येहिमललं : adverb. कपित्थयुगलं : The *kapittha* (wood-apple) fruit is smaller than that of the *tāla* (fan-palm). क्रमप्राप्तौ : 'as she gradually drew near.'

(*b*) तदनु तन्नि° : 'afterwards the same (तालफलद्वय) separated.'

(*c*) व्यतिकर : 'competition.' सौवर्ण : Cf. 49*a* and reff. कुम्भ : Cf. 162*d*, हेम्नः कु°, also 271*c*, 326*c*, *Śṛṅgārat.* I. 49.

(*d*) परिणतं : 'fully revealed.' क्वेदं . . . : 'how can we account for such a marvel?'

१५१. (*a*) °पत्त्रहरिणा : 'with face ornamentation (विशेषक) of musk for its deer' (corresponding to the deer in the moon). मृगमदमसीपत्त्र : Cf. 222*a* and reff., and for पत्त्र 70*b* and reff.

(*b*) हरिणाङ्क : 'the moon.' लडितं : = ललितं 'play', implying conceit; cf. 368*d* and *Saundarananda Kāvya*, IV. 22, 27, 40; VI. 43.

(*c*) क्व चन्द्रे . . . : For the form of the expression cf. 246*c-d*. सा(= सा अ° ?)तिशयिनी : 'surpassing.'

(*d*) नयमुषः : 'stealing away worldly prudence' (नीति); cf. नयद्रुह in *Kirātārjunīya*, XI. 43.

१५२. (*a*) ऊर्जित : 'mighty.'

(*b*) अनम्बरे : 'where there is no sky'; cf. अनाकाशे, 195*b* and ref.

(*c*) चित्रपरंपरा : 'wonder upon wonder.'

१५३. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3702.

(*b*) विमृषति : 'hesitates.' कुसुमलावी : 'flower-plucker.'

१५४. (*a*) तनुवेश्म : 'the abode of her body'; cf. 146.

(*b*) °पल्लव° : A bowl of water is an auspicious object: this one contains also पल्लव's; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 172, l. 20.

१५५. (*a*) बलि: the demon Bali (with pun in त्रिवलि *b*).

(*b*) सैव: 'the same as before.' नम्रता: = (1) 'flexibility', (2) 'courteous deference', is punningly regarded as the opposite of उन्नति; cf. 207.

१५६. (*a*) कनक: Cf. 49*a* and reff.

(*d*) सौवर्णपट्ट . . . °प्रशस्तिः: 'An ode of Victory inscribed on a gold plate.'

१५७. Translated *Indische Sprüche*², 2926; Jacobi, *Alamkāra-sarvasva*, p. 448. The *Alamkāra* books dispute whether the verse exemplifies *vyāghāta* or *vyatireka*.

(*b*) विरूपाक्षस्य: antithetical to वामलोचनाः.

१५८. (*b*) पार्वणचन्द्रः: Cf. 162*d*. तुल्यतैव हि लाञ्छनम्: The face's equality with the moon is its only blot.

१५९. (*b*) निजासनाम्भोज°: Her face's full moon inconvenienced (दुःखित) the creator by causing the day-lotus, which is his seat, to close; cf. 190*c-d*.

१६०. (*a*) तमः: Compared to the woman's hair, as in 149*d* and reff. एकं: 'only.'

(*b*) एणं: The moon's deer. अस्य: sc. मुखस्य.

(*d*) भवान्: sc. the moon.

१६१. (*a*) अवदातकान्तिनि: Being bright, the कुच reflects the moon.

(*b*) संक्रान्त . . . द्वेधा विभक्तं: The half image appearing in each कुच is compared to the half-moon ornaments on the clappers (ताल).

(*d*) प्रोद्यत: 'lifted.' कांस्यताल: 'brazen clappers,' cf. 145*b*. प्रायं: 'like.'

१६२. In this verse the several comparisons are:—

ऊरू = रम्भास्तम्भौ: Cf. the verse beginning उभौ रम्भास्तम्भावुपरि, *Sarasvatīk.* ad III. 38 (anon.), **Sml. P.* 72*a* (4) (कस्यापि), **S.-Hārāv.* C. 183 (15*b*) (कस्यापि), and the verse *Karṇasundarī*, IV. 9, रम्भास्तम्भमनोभि°. अधरः = बन्धूककुसुमं: cf. 171*b*, 199*b*. स्तनद्वन्द्वं = हेम्नः कुम्भौ: cf. 150*c* and reff. मुखाब्जं = पार्वणशशी: cf. 158*b*.

(*a*) यदि . . .: 'if these things are really what they seem.'

(*c*) हतौ: 'defeated,' 'good for nothing.'

१६३. (*a*) सिन्धोरन्तः: 'from under the ocean,' a reference to the churning. कथंचिद्: 'with difficulty.'

(*b*) सकलं: 'all,' namely the सुरसुमनसः, etc., the *Pārijāta* tree flowers in her breath, the *kālakūṭa* poison in her glance, the moon in her cheeks, ambrosia in her mouth, etc.

(*d*) तिर्यग्भूते विलोचने: = कटाक्षे, cf. 143*c*, 148*b*.

१६४. (*a*) तरलनयना: (1) 'having sparkling eyes', (2) 'having stars for eyes' (?). पयोधरहारिणी: (1) 'attractive with breasts', (2) 'dispelling clouds'.

(*c*) भवतु . . . कथमन्यथा: 'how else should be?'

(*d*) लेखाशेषः: 'having only the crescent left.'

१६५. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 363.

(*a*) अनङ्ग: There is a play upon the literal sense ('bodiless'); cf. 140*c*, 478*a*.

(*b*) मधुव्रत: 'bees.' (*c*) एवंसाधन: A Bahuvrīhi.

(*d*) अस्त्रं: Cf. 172*a*, 189*c*.

१६६. The *tribali* is the clay of beauty squeezed out between the creator's fingers; cf. 221*c-d*.

(*a*) The missing akṣaras must have been something like

[स्रष्टुर्म]ध्यं निपीड्य क[लितवतः]

(*b*) मुग्धा°: Probably for मध्या°; see the critical note and 221*d*.

१६७. (*c*) जननयननिर्माणमफलं: Cf. 248*b*.

१६८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 523. The parrot, in clamouring for his food, makes use of lovers' expressions, and so puts the matron to shame.

(*b*) बिम्बं . . . जाम्बवं: *Bimba* and *Jambū* fruit; as regards the former cf. 181*b*, 187*d*.

(*c*) अचुम्बमनोज्ञ: 'charming through not being trite,' 'charmingly novel.'

१६९. (*b*) कस्तूरी: Cf. 222*a* and reff. किमिह: The पत्त्रभङ्ग ornamentation is superfluous.

(*c-d*) The क्रीडितानि are the only proper ornaments of the स्तनकलशौ; the necklace is a mere burden. For the phrase हारो भारः cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 109, l. 12, also the whole passage, ll. 1-12, and 425*d* below.

१७०. The verse describes the course whereby the happy man becomes a pearl upon a woman's bosom; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 281, ll. 13 sqq., translation p. 251, ll. 21 sqq.

(*a*) He becomes a drop in the ocean, then part of a cloud.

(*b*) The drop falls into the mouth of a pearl-oyster. शुभैः: 'by good fortune' ('merit').

(*c*) श्रेयोभिः : 'by the highest felicity.'

(*d*) रुचिं तन्वन् : 'heightening its (or 'your') beauty.'

१७१. बन्धूक: Cf. 162*c* and reff.

(*d*) ऋतं : not with किमु ('much more'), but = अलं.

१७२. (*a*) अस्त्र: Cf. 165*d* and reff.

(*b*) द्वयोस्तु : 'of both,' sc. the day-lotus and the moon, which both seek to copy her face, the day-lotus as मनसि° °स्तं, the moon as नेत्र° °त्नं. च : = एव.

(*c-d*) The moon, through rivalry with the day-lotus, prevents its unclosing.

१७३. Add to the margin and critical notes a citation of *Bālar.* v. 76, whence the verse is taken. Readings: (*a*) °भुवश्चरित, (*c*) °प्स्यथ.

(*a*) चेतोभुवो . . विभ्रम: Cf. अनङ्गविभ्रम 181*c* 'Kāma's fascinations.' संविधान : 'arrangement.'

(*b*) नूनं : 'it now appears,' 'surely'; cf. 174*b*, 191*c*, 473*d*, 497*b*. वः : = चकोराः.

(*c*) चकोराः : vocative. The reading अवाप्स्यत (conditional) is obviously right.

(*d*) चन्द्रिकासु : as regards the *cakora* drinking the moonlight see 17*c-d* and reff.

१७४. (*a*) शस्त्रहताः : For the belief that warriors slain in battle go straight to paradise cf. *Kauṭilīya Arthaśāstra*, x. ii. 150 (p. 365 ad fin.)—यान्यज्ञसंघैस्तपसा च विप्राः

स्वर्गैषिणः पात्रचयैश्च यान्ति ।
क्षणेन तानप्यतियान्ति शूराः
प्राणान् सुयुद्धेषु परित्यजन्तः ॥

(*b*) नूनं : Cf. 173*b* and reff.

(*c*) सूच्यग्र : 'a needle's point,' and not a sword.

१७५. (*b*) संलक्ष्यमाणेन : 'resembling.'

For the comparison of कुच with कुम्भ ('the elephant's frontal humps') cf. 38*a-b*, 245*a*, 417*b*, and reff.

(*d*) वापी : Cf. 223*b* and reff.

१७६. (*a*) स्वगतमितयानं : 'having a movement measured by the standard of its (the नितम्ब's) gait'; the gait is defined in Manu, III. 10 (हंसवारणगामिनी).

(*b*) स्तनाभोगे : 'bosom's swell'; cf. 142*b*. अपरस्यापि : Sc. as well as your own; cf. 229.

(*d*) **प्रथम॰** : 'the mark of the first writing and erasing.' The moon was a mere first attempt at making her face; its erasing is, no doubt, shown by the mark in it. Cf. 197*d*, 200*c*.

१७७. (*a*) **अभिजनभुवा** : to be taken with **तुल्यौ**. **॰भुवा** : = **भूम्या**; cf. 181*c*. **आजन्म** : 'from birth onwards.'

(*b*) **समानात्** : The word perhaps contains a pun (**स + मान**, 'pride'). **उद्द्यिनौ** : 'rising.'

(*c*) **मण्डलवतोः** : (1) 'round', (2) 'rulers of provinces'; cf. 193*b*, 209*b*, 211*a*. **अपि** : *Although* having their separate *maṇḍalas*, they yet rival concerning boundaries. **सीमामात्र ... : स्पर्धायुद्ध** : 'emulous conflict over boundaries merely'; cf. 145*d*.

(*d*) **नमस्यः कठिनिमा** : euphemistic (cf. *Harṣacarita*, Bombay, 1892, p. 251, l. 13, **नमः मुखेभ्यः**) for 'accursed hardness' (i.e. stiffness, stubbornness) in the case of the **मण्डलवतोः**; as referring to the **स्तनौ**, the **कठिनिमा** is a good quality, cf. 2*b* and **पीनतुङ्गकठिनस्तन॰**, 338*a*, also 367*d*.

१७८. (*a*) **शृङ्गारद्रुममञ्जरी** : Cf. **शृ॰॰वल्ली**, 179*b*. **निक्षेपभूः** : 'place of deposit.'

(*b*) **मधुमयी वर्तिः** : 'collyrium, making the eye see only sweet things.'

(*c*) **लीलानिर्झरिणी** : 'play-river' for king Kāma's **जलक्रीडा**. **मनोज** : 'Kāma.' **लावण्यसिन्धोर् . . . वेला** : 'high tide of the ocean of beauty'; cf. 179*b* and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 37, l. 10, **वेलेव रागसागरस्य**.

(*d*) **सुकृतिनः** : = **पुण्यभागिनः**; cf. 236*d*, 243*a*, 273*b*, 287*a*, 387*d*, 396*c*, 446*d*, Rudra's *Śṛṅgāratilaka*, I. 35, 127, and compare note to 123*b*. **सीमास्थली** : 'acme.'

१७९. (*a*) **अमृतवृत्तिः** : 'manifestation of ambrosia'; but ? read **॰वर्तिः**, as in 178*b*. (*b*) **शृङ्गारवल्ली** : Cf. 178*a*.

१८०. (*a*) **॰पत्त्रं** : The leaf of the **मुखाब्ज**.

(*c*) **॰मुखानां** : = **प्रमुखाणां**. **सुमनसां** : = **सुराणां**.

(*d*) **अस्य** : sc. **पीयूषस्य**.

१८१. The verse is, like 199, an example of **मोहोपमा** or **भ्रान्त्युपमा**.

(*b*) **बिम्ब** : Cf. 168*a-b*, 187*d*. **इधद्** : The construction is not clear; should the line begin with **भ्रान्तिं**?

(*c*) **विभ्रम** : 'fascination,' 'witchery'; cf. 173*a*. **॰भुवः** : = **॰भूम्याः**; cf. 177*a*.

(*d*) **विश्वसृजो** : 'of Brahmā.' **कियती** : 'how slight.'

१८२. (*a*) चूचुक : The dark चूचुक are compared to the bee in the lotus.

(*b*) रोमावली : Compared to the stalk (नाल) of the lotus.

(*c*) उत्तुङ्ग : Cf. 2*a*, 224*c*, 241*a*, 292*b*, 328*a*. संगत : cf. 145*c* and reff.

(*d*) महानिधानं : For the superstition concerning trees, etc., growing over a treasure cf. *Harṣacarita*, trans., p. 220, ll. 7-8.

१८३. In this verse the कान्ता is described as a distinct substance, तत्त्वान्तर, having special properties; cf. 318*d*.

(*a*) उर्वीमपि द्यामिव : 'even earth, like heaven.'

(*b*) अङ्गसङ्गविधिना : 'if applied limb to limb.' किं यन्न निह्नूयते : 'everything else set at nought.'

(*c*) अन्तः : 'in its internal effect.' सुधासपत्नं : 'rivals ambrosia.'

१८४. (*a*) मुखं : = (1) 'tip of the स्तन', (2) 'face'. प्रकटीकृतं : 'displayed.' The face is hidden through shame.

(*b*) गुणिने : = (1) 'meritorious', (2) 'having a string'. The line means 'for shame at not having left room for the necklace with its string'; cf. 145*c* and reff.

१८५. It is not surprising that the 'unparted', 'unenlightened' (अविवेकि) कुचद्वय should slay the whole world, when the eyes, which have received instruction (or 'extend to the ear', प्राप्तश्रवण), cease not to do murder. The idea in अविवेकि is the same as in 184*b*.

१८६. (*a*) शिरः कम्पयते : Shaking the head appears to be a sign of emotion, cf. 350*c*; elsewhere of anger (*Harṣacarita*, Bombay, 1892, p. 10, l. 8) or interest, 1*c* and reff.

(*b*) उत्पाटयन् : 'plucking out,' the दृष्टि being fixed in a tight place.

१८७. Translated by Jacobi, *Dhvanyāloka*, pp. 34-5.

(*a*) शिखरिणि : (to be taken with क्व) = 'mountain'?

(*d*) बिम्ब : Cf. 168*a*-*b*, 181*b*.

१८८. (*a*-*b*) If the creator had seen her, he would never have let her go.

(*c*) But with closed eyes he could not have framed such beauty (cf. *Jānakīharaṇa*, I. 29).

(*d*) Therefore, as the Buddhists hold, the world had no creator.

O 2

१८९. (*a*) व्यर्थं . . . : 'having looked at his unavailing flower-arrow.' असुव्यये ऽपि : 'even when dying.'

(*c*) अस्त्रं : Cf. 165*d* and reff.

(*d*) प्रतिष्ठा : 'foundation,' 'origination.'

१९०. (*a*) अस्मिन्नपि : the moon also, as being like Sītā's face.

(*b*) व्यक्तं : 'evidently.'

(*d*) दुःस्थितस्य : Cf. 159*b*. तच्छिल्पमुन्मीलितम् : hence the inferior beauty of the moon.

१९१. (*c*) नूनं : Cf. 173*b* and reff.

(*d*) प्रतिमानखण्डाः : 'makeweights.'

१९२. (*a*) गोत्रे : '*their* family.'

(*b*) द्विरेफान् : (1) 'bees', (2) 'lovers'.

(*c-d*) उष्णभानौ च भक्ति . . . अम्भोरुहाणि : Cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 194, ll. 9-10, दिवसकरप्रीत्या दिवसमुखविकसितं मुखमहाकमलं.

१९३. (*a*) कोषः : = (1) 'bud', (2) 'treasure'. पत्त्राणि : = (1) 'leaves', (2) 'chariots'. दुर्गं : = (1) 'inaccessible', (2) 'fort'.

(*b*) मित्रं मण्डलं : = (1) 'the sun's circle', (2) 'circle of friends', cf. 177*c*, 209*b*, 211*c*. कण्टकाः : = (1) 'thorns', (2) 'troublesome persons', 'rebels'.

(*c*) आकृष्टशिलीमुखेन : = (1) 'attracting bees', (2) 'drawing arrows to the bow'. रचनां : refers to the कोषः, etc., 'apparatus.'

१९४. (*d*) कारणं : 'material cause.'

१९५. (*b*) अनाकाशे : 'where there is no sky'; cf. 152*b*, अनम्बरे, and the verse Sp. 3324, अनाकाशे चन्द्रः (कस्यापि) = **S.-Hārāv.* C. 7*b*, 76 anon.

(*c*) As regards the *cakora* living on moonlight cf. 17*d* and reff. The reading °सुतां is plainly right, since it is not the moon itself, but its light, that the *cakora* feeds upon.

(*d*) लवल : = लवलीफल, 275*c* and reff.; cf. बदर = बदरीफल, and बिम्ब = बिम्बफल, and 168*b*. प्रणयिनीम : 'resembling'; cf. 79*b* and reff.

१९६. (*b*) विसृचितविभ्रमाणि : (1) 'capriciously lacking fibres', (2) 'having inappropriate movements'.

(*c*) कथं : The creator's other works display faults; how, then, could he have made the सुतनु ?

(*d*) Or is it possible that moonlight is sometimes produced by the sun (which is more like her face), and not by the moon?

१९७. (*a-b*) The dark hair is the black darkness near the moon (cf. 149*d* and reff.), and the arms the halo. °मिषाद्: 'on pretence'; cf. 214*c-d*.

(*d*) गलितमृगलक्ष्मा: 'with the deer-mark [which is a blot upon the moon] vanished'; cf. 176*d*, 200*c*.

१९८. (*a*) लोचनार्धैः = कटाक्षैः. (*b*) धनुरज्ज्वतु: Cf. 205*c*.

(*c*) राग, वर्ण, and क्रम have musical connotations; cf. 70*c*, 262*a*, 302*b*.

(*d*) वीणासु . . . : 'the illusion of a drum's sound mingled with that of the lute,' the latter being मधुर, the former अव्यक्त.

१९९. A verse quoted in *Aś*. as an example of the *Māgadhī* style. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 5. Like verse 181, it exemplifies मोह (or भ्रान्ति)-उपमा. Add to margin *Sarasvatīk. ad* III. 38; readings as *Skm.*, except that *a* and *b* are inverted. (*b*) बन्धूक: Cf. 162*c* and reff.

(*c*) बान्धवजन: 'emulously eager in the mistaken idea of it (the black hair) being their kindred (sc. other bees).'

(*d*) कियन्ति स्थानानि: 'How many of these positions will you defend?,' all being attacked by the bees.

२००. Like 149 and 152, a verse exemplifying अद्भुत.

(*c*) प्रोच्छिन्नलाञ्छने: 'with its mark obliterated'; cf. 176*d*, 197*d*. हिमरश्मौ: 'the moon,' sc. her face. इन्दीवर: sc. her eyes. The *Indīvara* should not be open in the moonlight.

(*d*) रथाङ्गयुगलं: 'pair of *cakravākas*,' sc. her breasts. The *cakravākas* are usually separated (not संसक्त) at night.

२०१. (*a*) What in your body is in pairs, is open only to mutual comparison: what is single, is beyond compare.

(*b*) सिक्थक: mere 'wax' of the honey.

(*c*) स्वरमातृका: 'a mere *mātrā* of the tone.'

(*d*) अभ्यासस्य: The cuckoo goes on practising two notes only.

२०२. Translated *Indische Sprüche*[2], 5850, and by Jacobi, *Dhvanyāloka*, p. 134, *Alaṃkārasarvasva*, p. 323.

(*a*) व्ययो: 'expenditure of the substance of beauty' in making her. क्लेशो: the great effort which was required.

(*c*) स्वगुणानुरूप°: 'from lack of a lover of equivalent merits.'

२०३. (*a-b*) Note the emphasis on सकला and प्रयत्नात्.

(*b*) अमृतरसेन: Naturally an ingredient in a संजीवनौषधि (*d*); cf. 310*d*. पुनः प्रयत्नात्: After pounding (विचूर्ण्य), to restore the *amṛta* would be difficult.

२०४. Translated by Cowell (*Vikramorvaśī*) and other translators of the play; also by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 323.

(*b*) The month **मदन** (not Kāma) is **शृङ्गार°** and **सपुष्पा°**.

२०५. With the turn of the verse cf. 162. We may note that Rājaśekhara has intentionally varied the verse in the two plays. Cf. note to 67.

(*a*) 'If that is a face, the moon is sealed up (i.e. set aside for ever: *not* "an impression of it"): poor gold, if that is a complexion.' **हेम**: For the comparison cf. 49, 149, 150, 156, 442, and reff.

(*b*) 'If that is an eye, then the blue lotuses are robbers: if that is a smile, what of ambrosia?'

(*c*) **अतत्त्वं** (*Bālar. At.*): 'not to the point' or 'unauthoritative'. **धिक्कन्दर्पधनुः**: Cf. 198*b*.

(*d*) **°विमुखः**: 'averse.' The **°विरसः** of *Bālar.* is an intentional modification of the sense.

२०७. When the moon is compared to your face he holds up his head (mounts the sky), but you bow your face (modestly): this proves his conceit and levity. Cf. 155.

२०८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 552.

(*b*) **कृशः** . . .: The Yogin also would be thin and would dwell by a river's side; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 201, ll. 4–6. **तटिनी**: sc. the Ganges, which falls upon Śiva's head.

२०९. (*a*) **विग्रहं**: (1) 'war', (2) 'form'.

(*b*) **अन्योन्यमण्डल°**: 'encroaching upon each other's province'; cf. 177*c*, 193*b*, 211*a*. **संधिः**: (1) 'peace', (2) 'place of junction', 'partition'; cf. 145*c* and reff.

२१०. (*a*) **तटीभूमिः प्रकाम°**: The land by the river's side would naturally be specially fertile.

(*b*) **अग्रे करं दत्त्वा**: (1) 'having placed the hand in front', (2) 'having paid rent in advance'; cf. 211*b*.

२११. (*a*) **मण्डलाभोगः**: (1) 'curvature of spheres', (2) 'enjoyment of provinces': pun as in 209*b* and reff.

(*b*) **करप्रदाः**: Pun as in 210*b*.

२१२. Viṣṇu bears Lakṣmī on his breast, Śiva bears Gaurī in half his body (अर्धनारी): it is in order to hold my dear one in his whole body (while creating her) that Brahmā has been practising *tapas* from boyhood (बाल्यावधेः).

२१३. (*c*) The rubies and pearls correspond to the pupils and whites of the eyes; cf. 216*c*, 254*c*.

(*d*) कटाक्षच्छटा: The expression recurs in 216*d*, also in the verses उज्जृम्भानन (*Śp.* 3417 धनिकस्य, Daśar. *ad* iv. 3 anon., **S.-prab.* 44 anon., **S.-Ratnak.* v. 286 anon.), तिष्ठन्त्या जनसंकुले (**Skm.* ii. 602 कस्यचित्), and वैदग्ध्यभ्रमबद्ध (**Skm.* ii. 604 भगीरथस्य).

२१४. (*a*) कुवलयच्छायामुष्: 'stealing the hue of the blue lotus.'

(*b*) किं संभ्रमेणामुना: 'Why this alarm (making your eyes glance hither and thither and increasing your beauty)?'

(*c*) For the sense cf. v. 197 *a-b*.

२१५. (*a*) चित्रार्पितं: i.e. 'stationary'.

(*b*) सहजमिव: 'as though belonging there.'

२१६. This verse coincides in its commencement with 489 and *Damayantīkathā*, vii. 41. Two at least of the three are, therefore, [*ardha*]*pādopajīvin*.

(*a*) भ्रु: We should have expected भ्रू in the interior of a compound (as here). वलद्: 'turning round'; cf. 230*a*, 231*a*, 349*a*, 354*a*, 355*a*, 380*c*, 441*d*, *Śṛṅgārat.* ii. 20*d*.

(*c*) केतक: The white *ketaka* flower is compared with the whites of the eyes: so the jasmine, 254*c*, and pearls, 213*c*.

(*d*) सोदर्याः: 'own sisters.' सुहृदः: Cf. 256*a*, 61*b* and reff.

२१७. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2932.

२१८. (*b*) प्रोद्यत्पक्ष्म: 'with lashes standing straight out.'

(*d*) गोचरं व्रजति: 'goes near.' स स्वर्गादपूर्वो विधिः: 'a creation not inferior to heaven' (cf. *Rāmāyaṇa*, i. iv. 12, रामदेहात्तथापरौ 'similar repetitions of Rāma's body', 'chips of the old block'), 'a second heaven'; cf. the verse स स्वर्गादपरो विधिः **Skm.* ii. 692 (कस्यापि).

२१९. (*b*) कमल: Not कुमुद्, the *haṃsa* not being white. The resemblance of the hinder part of the haṃsa's body (the front part being plunged in the water) to a lotus-bud is not to be denied.

(*c*) **विरतचलित**: 'motionless.' **स्फार**: 'wide-open'; cf. 460*c* *Śṛṅgārat.* II. 20*d*, **स्फारित** in 354*a*, and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 41, l. 6, **प्रीतिविस्फारितेन चक्षुषा**. Here the eye is wide open with surprise; in 354*a* and in the *Harṣac.* it is with pleasure. In 489*a* we have **विस्फार** in an imperfect context, and in **विस्फारारा: प्रथमं** **Skm.* II. 598 the emotion in question is curiosity.

२२०. (*a*) **परिकर**: (1) 'surround', (2) 'halo', **परिवेश**.

(*b*) **मन्मथसुहृत्**: sc. like the moon, cf. 222*c*, also 61*b*, and reff.

(*c*) **घन**: (1) 'thick', (2) 'cloud'. **श्यामाया:**: (1) 'brunette'. (2) (with **स्खलित°**) 'night'; cf. 222*d*. **वृति**: 'covering.' The comparison of the bosom with its shawl fallen away to the moon with the clouds removed recurs in part in 331.

(*d*) **स्तनाभोग**: Cf. 142*b* and reff. **घुसृण**: The use of saffron recurs in 283*a*, 341*a* (**काश्मीरपङ्क**), and 449*a*.

२२१. (*a*) **एकम्**: = **एकतरम्** 'one or the other'.

(*c-d*) The *tribali* is the mark of the creator's fingers left in the moist substance of beauty; cf. 166. **तत्र**: to be taken with **लावण्यार्द्रे** [**मध्ये**].

२२२. (*a*) **मृगनाभिपत्त्र**: 'ornamental markings with musk'; cf. 151*a*, 169*b*, 346*d*, 444*b*. **लक्ष्म**: compared to the mark in the moon.

(*b*) **बालातप:**: 'morning sunlight.'

(*c*) **बाल**: (1) 'young', (2) 'hair'. As regards the comparison cf. 149*d* and reff. **मित्रं**: 'friendship'; for the idea cf. 220*b* **मन्मथसुहृत्**, also 61*b* and reff.

(*d*) **तारा**: (1) 'eyes', (2) 'stars'. **श्यामा**: (1) 'brunette', (2) 'night'; cf. 220*c*.

२२३. (*b*) **वपुस्तडागम्**: Cf. **°तडागमुरो** in 29*d* and **वापी** 477*b*.

(*c*) **प्रेमपङ्क**: Cf. 251*b*, also 477*c*, 481*b*.

२२४. The comparison is between a traveller and the eyes travelling over the lady's form.

(*c*) **तृषितेव**: As though thirsty with its exertions. **तुङ्गौ**: Cf. 241*a*, 292*b*, 328*a*, 363*d*. The comparison is here to mountain peaks.

२२५. Translated *Indische Sprüche*², No. 637.

२२६. Translated *Indische Sprüche*², No. 3339, and by Aufrecht, Z.D.M.G. xxv, p. 461.

(*a*) नपुंसकं : There is a play on grammatical and natural gender.

(*b*) रमते : She is मनोरमा. हता: : 'ruined.'

२२७. (*b*) मुक्तानाम् : (1) 'pearls', (2) 'liberated' (by मोक्ष).

(*c*) स्मरकिंकरा: : 'slaves of Love.'

२२८. (*c*) कान्तामयं : 'full of the beloved one.' अनुरक्तु : cf. अनुरत.

२२९. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 7002, and by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 443.

(*a*) She is young, but it is we who are shy; she a woman, but we timid; and so on.

२३०. For similar beginning cf. the verses cited Hemac. pp. 93 and 136.

(*a*) वलित : 'turned round'; cf. 216*a* and reff.

२३१. Translated by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 305.

(*a*) वलित : Cf. 216*a* and reff.

२३३. Translated by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 438.

(*d*) For the combination of heat and cold, cf. 304.

२३४. (*b*) प्रान्तभ्राम्यद . . . : असज्झितभ्रु (cf. असज्झितोक्ष, 515*d*) = भ्रूभङ्ग, 246*c*, while प्रान्तभ्राम्यद्द is equivalent to the विभ्रम of that verse. किं तन्न . . . : 'what this means, I know not.' The notion is that of symptoms of a disease.

(*c*) स्वेदसमुच्चय: स्नपयति : Cf. 278*b*, 321*b*, 389*d*, 439*b*, 466*c*.

२३५. (*a*) अमृतसिक्त : 'If your glances shower ambrosia like the moon, how can your lip be red like the sun's attendant Aruṇa?' The missing akṣaras can hardly be restored. Possibly the sense would be represented by °करादपि निर्मलाम-शुभयत्य°, 'Why does your lip, even more than Aruṇa, deprive of radiance your face more bright than the moon?'

२३६. (*a*) नेत्राञ्जनतां : 'she appears before my eyes, even as a vision'; cf. 178*b*. वाचाम° : 'this is her voice that I seem to hear.'

(*b*) A possible ending might be °करोत्याशां मनो नेदृशीम्. 'my mind conceives no such (high) aspiration.'

(*c*) एकत्र मन्वन्तरे : 'in the same æon.'

(*d*) उग्रतपस: : 'of great austerities' (in a past birth), i.e. 'highly fortunate'; cf. 123*b* and reff.

२३७. The action of Kāma follows the direction of her glance, affecting all whom her eye beholds. It is probably only a coincidence that सुचितेषु[:] might be resolved into सुचिता इषु[:].

२३८. The verse describes the expressions which pass over the woman's face, until she finally looks at her lover directly.

(*b*) Read °तारस्फुरद्वीचणम् (?).

२४०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 1470, and by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 550. Add to margin **Sāras.* 62 anon.: readings (*a*) तवैष, (*b*) मुग्धे.

(*a*) विद्रुमच्छाय: (1) 'of the tint of coral', (2) 'having no shade of trees'. The pun recurs *Naiṣadhīya*, vii. 38.

२४१. Description of a portrait.

(*a*) तुङ्ग: Cf. 224*c* and reff. समायामपि: Although the surface is really level, the artist's skill produces the appearance of तुङ्ग, etc., etc.

(*d*) मुखचन्द्रं: This reading seems inappropriate to the speaker's own face.

२४२. Signs of love, misinterpreted as the reverse.

२४३. (*d*) लिचां: If the reading is correct, it would be hard to find a parallel to this in Indian literature! हुंकारगर्भं: Accompany the action with an 'Ugh!'; cf. 300*c*, 450*d*, 479*c*, and Rudra, *Śṛṅgāratilaka*, ii. 26*c*.

२४५. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4663.

(*a*) For the comparison of कुच and इभकुम्भ cf. 175*a* and reff.

(*d*) चणलब्धनिद्र:: 'sleeping only in moments.'

२४६. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3149, and by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 40. Both, however, seem to go astray in treating the compound in *c* as a dvandva; the rendering should be 'playful glances with pretty frowns'; cf. 234*b*.

२४७. वक्रगति . . . अञ्जननीलरोचिर्: The lady's eye, black with collyrium, is compared to a cobra ('black serpent').

२४८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 49.

२४९. Cf. Horace's 'Intermissa, Venus . . .', iv. 1.

(*b*) हृदयं: vocative.

(*d*) प्रेमप्रमादास्पदं: No doubt an error for °दात्पदं.

२५०. (*a*) अवचनं: 'abstention from speech.'

(*b-c*) अवयव . . . अङ्ग: Note the antithesis.

२५१. (*b*) प्रेमपयोधिपङ्के: Cf. 223*c*, 477*c*.

(*c*) उद्धाराय तयोः: 'for the rescue of the two' (sc. दृष्टि and स्वान्त); cf. 186*b*.

(*d*) कुर्वन्त . . . आसते: = कुर्वन्ति.

२५२. (*a*) सरोज: She is पद्मानना.

(*c*) उभयधर्मि: 'having the properties of both' (sc. day-lotus and moon).

२५३. (*b*) अन्यनिमित्त°: 'arising in the course of quite other talk' = 'irrelevant'.

(*c*) वृत्ति: 'manifestation.'

२५४. (*a*) छत्ती: Cf. 123*b* and reff.

(*b*) उद्ग्रीवम्: 'with head thrown back'; cf. 441*d*. अर्चयसि: 'make a flower-offering to': for the expression cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 38, l. 9, अभ्यर्चितेव वदनपुण्डरीकेण.

(*c-d*) कुन्ददाम: The white jasmine flowers correspond to the whites of the lady's eyes: so the *Ketaka*, etc., in 216*c* and ref.

२५६. (*a*) प्रणालीदीर्घस्य: Cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 24, l. 15, आयतनयननदी°, and अपाङ्गसरणि in 258*a*. सुहृदः: 'in consort with'; cf. 216*d*, also 61*b* and reff.

(*b*) शफरफालप्रतिभुवः: 'rivalling the leaping of the (bright) *śaphara* fishes'; cf. *Pārvatīp.* v. 30.

(*d*) नेत्राद्वैतं: 'non-duality of eyes' (or 'a world all eyes'?); cf. वदनाद्वैतं in the verse ललितललितस्निग्ध, **Skm.* II. 456, अभिमन्योः. Ârte and Gray adopt the sense of *unique* eyes.

२५७. A verse imitated *Kaṃsavadha*, v. 23.

(*b*) केतक: Cf. 216*c* and reff.

(*d*) प्रतिनयननिपाताः: 'with every glance.'

२५८. This verse occurs in some MSS. of the *Viddhaś.* IV (in a passage following v. 6), where note the reading गच्छन्ति (*b*) for रिङ्खन्ति.

(*a*) द्रोणीजुषा: 'playing the part of a pail.' सरणि: Cf. 256*a*.

२५९. (*a*) प्रक्रम: 'in correspondence with' (referring to क्रम).

(*b*) सूत्रसर्वस्वम्: In conjunction with लेखा the word सूत्र here refers to the string of a *pothī*; a comparison also occurring in the *Vāsavadattā*, v. 3.

(*c*) स्मितम्: a noun, object of स्मरामि.

२६०. (*c*) न्यास: 'ornamentation.'

२६१. (*a*) चलहार°: 'excellent (प्रकाण्ड) creepers consisting of her swaying necklaces.' The instrumentals are descriptive (इत्थंभूतलक्षणे तृतीया).

(*d*) छत्त्रत्रयं. The three parasols are (1) the shawl, (2) the hair, (3) the cloud of bees. नतभ्रुः: °भ्रूः would be more usual for the feminine in such a compound.

२६२. A verse referring to ball-playing; cf. 267. Do the words क्रम (cf. 198*c* and ref.), छटा, and विशेष contain musical allusions?

२६३. (*c*) कम्बोर्वि°: She is कम्बुग्रीवा.

(*d*) मदनायुधाय: 'Kāma's bow,' the points of comparison being the यष्टि 'shaft', पत्त्र 'feather', and कण्ठ 'neck', 'haft'.

२६४. (*a*) अमृतभवनगर्भाद्: 'from the source of ambrosia' (sc. the moon).

(*b*) सिचय: 'dress.' How can a dress be made of lotus fibres?

(*c*) पारीमेयो: 'to be measured in a pail.'

(*d*) कल्पयतु: 'how can a dream create visibly that lotus-eyed one?'

२६५. A verse imitated *Śp.* 3519, *Sarasvatīk. ad* II. 99.

(*c*) सकृदपि: 'even for one moment.' पुनर्: i.e. if the one experience left him impartial. रसान्तरविद्: 'acquainted with the various savours.'

२६६. (*b*) 'ambrosia, the acme of sweet perfection, is mocked' (sc. defeated).

(*d*) लीलातन्त्रैस्: 'governed by playfulness' or 'the authoritative model of playfulness'.

२६७. Ball-playing; cf. 262.

२६८. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4291. The verse contains the author's name; cf. 29*d* and reff.

२६९. The wife says good-bye to all things connected with love-making, the cuckoo, *haṃsa*, moon, lotus, etc. She must die!

(*c*) वधूगिरः प्रतिपदं संपूरयन्त्या: The *sakhī* repeats at each step the despairing cries, which had been uttered by the *vadhū*.

२७०. (*a*) सामान्यवाचि पदम्: 'a word denoting a class.'

(*b*) मां प्राप्य: 'when it reaches my ear.' अभिधेयविशेष°: 'confines itself to an individual object.'

२७१. Her thinness is hidden by her beauty, her life is preserved by thoughts of you: but there is one new feature, namely, that owing to the lack of lustre in her cheek, the moon, in spite of its mark, can rival her face; cf. 338*d*.

(*c*) निश्वासैः: Cf. 275*b* and ref. कुचः: Cf. 150*c* and reff. °प्रत्युद्गमाद्: 'coming up with a struggle from the bottom of her breast.'

(*d*) मुखं: acc. after स्पर्धते.

२७२. (*a*) मुखमपि स्वं: because of its likeness to the moon, and so *mutatis mutandis* in *b*.

(*d*) त्वयि: Yet she is most fond of you, though handsome like her enemy Kāma.

२७३. (*b*) सुकृतमय: Cf. 123*b* and reff.

(*c*) पाणौ वदनम्: Her face buried in her hands; cf. 364*a-b*, 374*a*, 377*a*, 425*b*, 434*a*, 442*a*, 446*c-d*, 455*c*, 463*a*.

२७४. (*a*) अम्बकम्: 'eye.'

(*b*) पाथोनिधिः . . . : 'the ocean was a metamorphosis of her love'; cf. *Harṣacarita*, p. 42, l. 9, उत्कलिकाबहुलेन रतिरसेन.

(*d*) चण्डालचन्द्र: 'that outcast of a moon'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 276, ll. 16–17, चारित्रचण्डाल. Acc. to *Skm.* the word seems to be also the author's name; cf. 29*d* and reff.

२७५. The idea is similar to that of 271.

(*b*) निश्वासा: = निःश्वासा; see the lexica.

(*c*) विपक्षलवली: For the comparison cf. 195*d*, 368*a*, 381*d*, 425*a*. संवादिनी: 'agreeing with,' 'harmonizing with'; cf. 442*c*.

(*d*) परं: 'only'; cf. 91*d*.

२७६. (*a*) The line recalls 94*a*. बाष्पः प्रणालोचितः: Cf. 394*d*, 460*c*, and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), pp. 196–7 (trans. p. 166, ll. 8–10). अनवरतसंततास्रुप्रवाहनिपतननिम्नीकृताविव कपोलाव्.

(*d*) महसस्: 'brightness'; cf. 273*a*.

२७७. (*d*) वातूलतां: 'madness,' as evinced by the conduct described in the previous lines (wiping out the moon, snapping her fingers at Kāma, tearing up flowers as being the material of Kāma's bow).

२७८. (*b*) स्वप्नावाप्ते: 'obtained in a dream'; cf. 439*a*, 452*c*, 499*a*. खेदः Cf. 234*c* and reff.

(*c*) वलाकर्ष॰: 'awoke by the jingling sounds of breaking caused by her bracelets bursting as you lay violent hands upon her'; for आकर्ष cf. आकृष्टा कबरीषु 390*b*, 513*a*, कचाकर्ष 474*c*, 312*b*, and *Veṇīsaṃhāra*, 29*d* (यत्सत्यव्रत . . . केशाम्बराकर्षणैः . . .), and the verse मया प्रागेवोक्तं, **Skm.* II. 207*d* कराकर्षविधिना, *Śṛṅgārat.* I. 35*a* आकृष्य केशेषु, II. 67*b*, Schmidt, *Indische Erotik*[2], pp. 379–81. कटुत्कार: The sound is compared to the thunder-crash accompanying the rain of tears (*d*). According to Vāgbhaṭa's *Alaṃkāratilaka* कटत्कार (*sic*, the sound कटृत्), like English 'crash', implies breaking; the word recurs 297*d*.

२७९. (*c*) कुचचन्दनेन: Even the sandal upon her breast is hot enough to dry the lotus-leaves (बिसिनीपत्त्र): cf. 289. चन्द्रस्थला: = चन्द्रशाला.

२८०. (*a*) प्रकटयति: (1) 'manifests', (2) 'proclaims'. क्षणभङ्ग: (1) 'fainting every moment', (2) 'transitoriness'.

(*b*) स्मृतिबाह्यं: (1) 'without memory', (2) 'contrary to the *Dharma-smṛtis*'. The references to the Buddhist doctrines of क्षणभङ्गिता and शून्यता are obvious.

२८१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi. 553. The ललाटलेखा, अभिषेक, and चीर betoken a vow (व्रत).

२८२. (*b*) क्रूर॰: a *Dvandva* of adjectives. क्व: 'why mention?' विलासिनस्: The word contains the usual punning (विल and आसिन्) allusion to snakes.

(*c*) स्मरणमात्रविषैः: 'with the poisons of mere recollections.'

(*d*) अव्याल: vocative, 'though you are no snake.' भुजङ्ग: (1) 'snake', (2) 'lover'. भङ्गि: 'crookedness,' in both senses.

२८३. (*a*) स्वेद: Cf. 234*c* and reff. कुङ्कुम: The colour of the saffron (cf. 220*d* and reff.) from the lady's breast makes the coverlet (प्रच्छद) seem like fire.

(*c*) मृगाङ्ककिरणोत्पादितान्तर्ज्वरा: Note the oxymoron, the moon's rays being, of course, cool.

(*d*) त्वत्संकल्पजडे: 'cool through her love for you'; cf. 91*d* and reff., esp. 466*b*.

२८४. (*a*) प्रवाहक्षमं: 'reaching the measure of a torrent.'

(*b*) क्राथोत्फेन: 'afoam with boiling.'

(*c-d*) The paleness of her body is ascribed to ashes ejected by sighs from the fire within.

२८५. Add to margin *Skm. II. 159 (वाक्कूटस्य).

(*b*) कथमप्य॰: 'with difficulty,' because her hand shakes (कम्पस्खलत्क्षि॰) and she makes irregular lines; cf. 466*c*.

(*d*) मदनव्याजेन: 'on the pretence of its being Madana (Kāma)'; cf. 439*b* and reff.

२८६. (*b*) अभ्युक्ष्य: 'sprinkling' the oblation (हव्य).

(*d*) अभिहित: 'uttered.'

२८७. (*a*) सुकृतप्रायो: Cf. 123*b* and reff.

(*b*) उपैति विधेयताम्: 'places herself at the disposal of.'

(*c*) निर्बन्धेन: 'obstinacy' (on your part) or 'importunity' (on my part).

२८८. This verse occurs in some MSS. of the *Viddhaś.* IV. (in a passage following verse 6), where note the following readings: (*a*) श्वसित, (*b*) पाण्डुरा, and (*c*) तन्नाचाणां पुनरिह कियद्ब्रूमहे.

(*d*) प्रतिपदुदिता: The new moon.

२८९. (*a*) ॰भुवं: apparently = ॰भावं.

(*b*) पद्मिन्याः . . . दलं . . . : For the idea cf. 279.

(*d*) मुर्मुरतां: 'becomes red-hot'; cf. मर्मरयन्ति in 104*d* and note. श्वासावधूतं: 'tossed by her sighs.'

२९०. (*b*) क्षतक्षारो: 'salt in a wound.' पुटपाको: 'baking in a coating (oven) of clay.'

(*d*) प्रकृतयः: 'physical constituents.'

२९१. (*b*) संवलद्: 'clasped together.'

(*c*) प्रणयिनों: 'friendly in her distress?' or 'akin to, etc.'; cf. 79*b* and reff. चिरात्: 'at last.'

२९२. (*a*) गाढाव्: 'deep' in (1) the physical, (2) the moral, sense. वलि: (1) 'wrinkle' (त्रिवलि), (2) 'potentate'. सुसङ्गौ: (1) 'close together' (cf. 145*c* and reff.), (2) 'good as allies'.

(*b*) तुङ्गौ: (1) 'prominent' (cf. 224*c* and reff.), (2) 'eminent'. तन्नमागात्: Her routed ('pierced') heart took refuge under the protection of the स्तनौ.

(*c*) इत्यपि: 'though hearing this.'

२९३. (*b*) मूर्तिर्वैधवी: 'a widow's form.'

(*c*) इति: 'but thus much is certain.'

(*d*) शठतया: The *śatha* is the false, hypocritical lover, defined by Rudra, *Śṛṅgāratilaka*, I. 33; cf. Schmidt, *Indische*

Erotik[2], pp. 115–16. **शिल्पोत्कर्षो विधेः**: 'a *chef-d'œuvre* of the creator.'

२९४. Cf. *Pārvatīp.* IV. 10. (*a*) **पुनरुक्तावधि**: 'repeatedly.'

(*b*) **करजः**: 'finger,' used in counting. **कठोराणि**: (1) 'hard', (2) 'obdurate'. **पर्वाणि**: (1) 'joints', (2) 'periods of time'. The second sense may, however, not be intended.

२९५. (*a*) **प्रौढ**: 'vehement'; cf. 300*a* and *d*.

(*b*) **आरब्धे**: 'constituted.'

(*c*) **सुधा°**: (if correct) = 'looked ambrosia,' i.e. 'sweetness'.

२९६. Add to margin *S. *Muktāv.* XVIII. 5 (text corrupt).

(*d*) **स्मृति**: Cf. 298*d*, *Śṛṅgārat.* I. 75*d*.

२९७. (*a*) **अतिप्रौढी**: 'far advanced.' **बहलशिख**: 'having a large flame'; cf. **घनस्थिरतेजसि**, 319*b* and 303*c*.

(*d*) **कटुत्कार**: (1) 'cracked', (2) 'broken in defeat'; cf. 278*c*.

२९८. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3080.

(*a*) **प्रियसंगमेन**: The reading **°मे ऽपि** is probably an improvement.

(*d*) **स्मरामि**: Cf. 296*d*.

२९९. (*b*) **निजवास**: The sweat has established itself permanently (**वास**, cf. **वसति**, 89*d* and reff.) on the pale cheek: its junior (**अनुजन्मा**), the sigh, being released, goes abroad.

३००. (*a*) **प्रौढ**: Cf. 295*a*. The word is awkwardly repeated in *d*.

(*b*) **चेतोभव**: = **मनोभव** 'Kāma'.

(*c*) **सझंकार**: Cf. 243*d* and reff.

३०१. (*a*) **प्रपञ्चित**: 'fully carried out.'

(*b*) **कल्लोल**: Metaphor as in **उत्कलिका**, 56*b*.

(*c-d*) What would they have to desire, if they did not, through their eyes being closed (cf. **दूरमीलितलोचनानि** 306*a* and **आश्लेषाद्°** 321*c*), experience the fires of separation.

३०२. (*a*) **विलोकितस्य**: a noun. **प्रोल्लासित**: Cf. 234*b*.

(*b*) **स्मेरश्रुचेः**: 'brightened by smiles' ('having smiling brightness'). **क्रम**: A musical term; cf. 198*c*.

(*c*) **हाव**: Concerning this word see B. & R.

३०३. (*b*) **जठरशर**: 'full-grown reed-grass'; cf. 314*d*.

(*c*) **निपुणाया**: 'versed in love's ways,' cf. 386*c* and reff.

(*d*) **मम**: This reading is supported by 315*c*; but **निज** is more appropriate with the expression **नेत्रोत्पल**.

३०४. (*a-b*) It cools the fire of love and likewise (तथा) relaxes the extreme cold of the Himālaya at night. As regards this union of opposite qualities, cf. 233*d* and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 30, l. 19, and as regards the coolness, 91*d*, and reff.

(*c*) एवंको ऽपि . . . : 'such a strange heat.'

(*d*) नीरन्ध्र: Cf. 145*c* and reff.

३०५. (*c-d*) द्रुतश्वासच्छेद: 'quick, short sighs.'

(*d*) शृङ्गारिणी: 'amorous woman.'

३०६. (*a*) दरमीलितलोचनानि: Cf. 301*d* and reff.

३०७. (*b*) अभिनिविष्टव्यवसितैः: 'determined to persist.'

(*c*) तिलकमलिका: 'black *tilaka* mark.' आघूर्णद्: 'tossing against.'

३०८. (*b*) The very स्वेद and रोमाञ्च are like dividing sea and mountain; cf. 320.

३०९. (*c*) अनिर्व्यूढे: 'not carried through'; cf. 323*c*.

३१०. (*d*) अमृतं: This would naturally prevent मरण *c*; cf. 203*b*.

३१२. An *āśīrvāda*.

(*a*) धम्मिल्लमल्लिका: 'jasmine in the tresses.'

(*b*) कचग्रह: Cf. 278*c* and reff.

३१३. (*b*) व्यग्र: 'busied.'

(*c*) अधोच्छ्वासस्फुटनखपद: 'wounds bursting with her sighs.'

(*d*) धार्ष्ट्य: 'boldness,' 'unabashedness.'

३१४. (*a*) लुप्तपत्त्र . . . : The erasure of the paint markings (पत्त्र cf. 70*b* and reff.) exposes the नखपद's.

(*c*) हरिणशिशुदृशः: = एणीदृशः. पाण्डुः कपोलः: Cf. 299*a*, 338*d*, 413*b*, 425*a*, 432*b*, 434*b*, 455*c*, *Śṛṅgārat.* I. 148*a*, II. 24*b*.

(*d*) परिणतशर: 'full-grown reed-grass' = जठरशर, 303*b*.

३१५. (*d*) रम्या . . . ईक्षितुम्: 'charming to behold.'

३१६. Add to margin *Padyarac.* VIII. 32 (readings as *Śp.*); also **Sāras.* 80 (readings (*a*) as *Śp.*, (*b*) मूढकान्ते रति°).

(*a*) प्रशान्तिं: This implies the extreme lateness of the hour. The ingenious reading नूपुर is due to the antithesis of रसना.

३१७. (*a*) भावोन्नाढम्: 'with intense passion'; cf. प्रेमोन्नद्ध Bhartṛhari, I. 30, प्रौढप्रेम 295*a*.

३१८. (*c*) वस्तु: 'reality.' ब्रह्म = ὄντως ὄν.

(*d*) तत्त्वान्तरं: 'a special essence'; cf. 183*d*.

३१९. (*a*) **विधृतः** : 'kept still.'

(*b*) **घनस्थिरतेजसि** : 'having a large, steady flame'; cf. 297*a*.

(*d*) **भावैर्** : 'exhibitions of emotion.'

३२०. With the sense of this verse cf. 308 and 321.

(*b*) 'Was that pleasantly discerned body his body?' **सुखि** : This reading seems preferable (to **सखि**); note **सुखानि** in *d*.

(*c*) **रोमाञ्चकञ्चुक** : Cf. 321*c*.

(*d*) **ज्ञातानि** : 'conceived,' 'imagined.'

३२१. (*b*) **स्पृष्टेव स्नपयति** . . . : As regards this symptom cf. 234*c* and reff.

(*c*) **आश्लेषाद्व्यवहित इव** : 'as though separated from contact, if he looked'; cf. 308 and 320.

(*d*) **रोमाञ्चस्थगित** : cf. 308 and 320*c*.

३२२. (*a*) **आसत्तियोगाद्** : 'by reason of closeness.'

३२३. (*a*) **अभिमानतो** : = **प्रणयात्**? cf. B. & R. s.v. 4.

(*b*) **शक्यं** : Cf. 309*b*.

(*c*) **निर्व्यूढं न यद्वा** : Cf. **अनिर्व्यूढे**, 309*c*. **तरत्** = **तरल**; cf. 43*a*.

३२४. (*d*) **को जानीते** . . . : 'Who knows what they will do?' or (?) 'Who knows what past good deed will bear (is bearing) its fruit (in happiness)?'

३२५. (*b*) **कुचयोरुपान्ते** : For the phrase cf. 145*c*, 331*a*, 345*b*. **लाक्षा** : From the lover's nails (?). **द्रव** : Cf. 326*b* and reff.

३२६. (*b*) **आर्द्र** : Cf. 325*b* (**द्रवमुचः**), 333*c*, 340*a*, 343*b*, 520*a*.

(*c*) **कुम्भ** : Cf. 150*c* and reff.

३२७. With the general sense of this verse cf. 339 and 422. The **ताम्बूल** is from the lips, the **अगुरु** (cf. 373*d*) and **चूर्ण** from the breast, the **आलक्तक** from the feet.

(*b*) **चूर्णोद्गारैः** : Instrumental of circumstance (**इत्थंभूतलक्षणे**).

(*c*) **आभोग** : 'curvature'; cf. **स्तनाभोग**, 142*b* and reff.

३२८. (*d*) **लब्धरतं** : Cf. *Saundarananda Kāvya*, XVII. 43.

३२९. Cf. 334, 335, 348.

(*c-d*) The bride drowns the parrot's voice by slapping her arms with their jingling bracelets on pretence of timing (**ताल**) the children's play-dance.

(*d*) **बाह्वास्फाल** (so read?): 'slapping the (crossed) fore-arms.'

३३०. For the general sense cf. the verse *Śp.* 2066. The rendezvous is renounced and then, however, kept. When too late, the quarrel is remembered. As regards **विद्विती** active see the lexx.

३३१. (*a*) **रेखां**: = (1) नखक्षत, (2) 'the crescent moon'. **पयोधर**: = (1) 'breast', (2) 'cloud'. **उपान्ते**: Cf. 325*b* and reff.

(*b*) **हिमरुचि॰**: 'as though you paled like the moon in the daytime.' For the comparison with the moon cf. 220.

३३२. (*a*) **दृष्टं**: This reading is preferable because of (1) **मिलद्दृशो**: in *c*, and (2) the recurrence of **वृत्त** in *b*.

(*d*) **निरोध**: 'restraining.'

३३३. (*b*) **रोचना**: = **गोरोचना**.

(*c*) **आर्द्राणि**: Cf. 326*b* and reff.

३३४. Translated *Indische Spruche*[2], No. 2710.

(*a*) **गृहशुक**: Cf. 329, 335, 348.

३३५. (*b*) **गृहशुके**: Cf. 334*a* and reff.

(*d*) **हरति**: 'fascinates.' **आवर्जित**: 'bowed.'

३३६. (*d*) **नौरिव**: being crescent- (and therefore boat-) shaped.

३३७. (*b*) **निर्भिन्ना तनुरावयोर्**: 'our bodies are two halves of one whole'; cf. 359*a*. **जातं**: **ज्ञातं** seems preferable.

(*c-d*) The wound on your lip burns me (through jealousy); cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 179, l. 5; trans., p. 145, ll. 30–1. As regards **ओष्ठव्रण**, cf. 340*b* and Schmidt, *Indische Erotik*[2], pp. 369 sqq.

३३८. (*b*) **अविधौत**: With this reading we must adopt an explanation contrary to that of Rucipati, ad loc. **पत्त्रलेखा**: 'marks on her cheeks'; cf. 70*b* and reff.

(*c*) **पुरुषायितं**: Cf. 316*b*.

(*d*) **मृदित**: acc. to Rucipati = **शुभ्र**: but probably the word has the same sense ('crushed' and so 'wan') as in *Mālatīm.* I. 21, which verse is here partly imitated. **दुर्मनाः**: 'melancholy.' **हिमद्युति**: The likeness of the cheek to the moon is due to its paleness (cf. 314*d*) and the **पत्त्र** marks (70*b* and reff.); for the comparison cf. 271*d* and *Mālatīm.* loc. cit.

३३९. For a similar idea cf. 327 and 422. **वर्णकी**: 'depicter.'

३४० . Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3413.

(*a*) द्रव . . . भङ्ग : 'running (द्रव = सरस in 343*b* and आर्द्र in 326*b* and reff.) wound'; for भङ्ग in this sense see the passage cited by Böhtlingk & Roth from the *Kathāsaritsāgara*, XXVII. 186. The superiority of the reading द्रव over the traditional नव is enhanced by the fact that the latter word recurs in *d*.

३४१ . (*a*) काश्मीरपङ्क : 'saffron'; as regards the use cf. 220*d* and reff.

(*a-b*) ताम्रपट्ट : 'copper-plate (for an inscription)'; cf. सौवर्णपट्ट, 156*d*. आर्द्र : Cf. 326*b* and reff.

(*c*) परेन्द्र : = परमेश्वर ; or read नरेन्द्र ?

(*d*) प्रकटीकरोति : 'publishes'; cf. 445*d*. एणीदृशः : genitive dependent upon अक्षराली or शासनं ?

३४२ . (*a*) अनर्घ . . . : 'priceless, though cracked.'

(*b*) अपार्थ : because there is no advantage in concealing the व्रण. किमर्थो : an adjectival form of किमर्थम् .

३४३ . The implied comparison in दरस्रावं . . . , क्षथालोक, etc., is to a person who has been bitten by a snake, which itself appears in the नसत्काञ्ची with its रत्नांशु.

(*a*) दरस्रावं : *sic* (for वं ?).

(*b*) सरस : Cf. 326*b* and reff.

(*d*) Should we read विषमिदृमियन्ना° 'so great is this poison of passionate men'?

३४४ . Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 541. Aufrecht remarks that the last line contains the author's name, a practice also exemplified in 29*d* and reff.

(*a*) गृहशुके : Cf. 329 and reff.

३४५ . A dialogue, lines *a* and *b* belonging to one speaker, *c* and *d* to the other. किञ्जल्क : Compared to नखक्षतानि. कुचोपान्ते : Cf. 325*b* and reff.

(*b*) विमर्दारुणं : 'red through being crushed.'

(*c*) °मानिनि : voc. 'you who think yourself clever at hinting (नखक्षतानि)'. पुरोभागिनि : 'officious.'

(*d*) उल्लिखिता : For similar excuses cf. 500*d*, 511*d*.

३४६ . (*b*) तमिस्रामर्माणं : 'a scar in the darkness.'

(*d*) कस्तूरी : Cf. 222*a* and reff. पत्त्र : cf. 70*b* and reff. मकरिका : cf. 373*d* and reff.

३४७. (*b*) सुखयति: She does not gratify their curiosity.
(*c*) पत्त्र: Cf. 70*b* and reff.
(*d*) चमत्कारो: 'her start.'

३४८. (*a*) असहन: 'intolerant' of any slight. They mean 'impatient', 'hasty'. मय्येव: 'me instead of him.'
(*c*) आकारमात्र: 'with merely outwardly bland (polite) demeanour'; instr. of quality (Speijer, § 67) with धूर्तस्य.

३४९. (*a*) वलतु: The best reading; cf. 217*a* and reff. धृष्टा: 'stern,' or, more probably (with self-reproach), 'unabashed'; cf. the खला following.
(*b*) विद्रीयेतु: Cf. 353*d*.
(*c*) संभाष्यो: This reading (cf. 354*a*, 365*d*) agrees best with मौनेन in *d*; cf. also 365*d*. शठः: 'false'; cf. 293*d* and ref.

३५०. (*a*) तद्वेव: 'as of old,' when the मानिनी was नववधू.
(*c*) शिरःकम्पन: Cf. 1 and reff.

३५१. (*a*) कौतुक: 'attention.'
(*c*) पुलकोद्गम: Cf. 353*c*, 412*b*.
(*d*) कृतमभिनयैः: 'enough of acting.' The lady's dumbness must really be due, the lover concludes, to displeasure and not to a व्रत.

३५२. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 1363.
(*a*) प्रत्युद्गमाद्: She rises to meet him.
(*c*) अन्तिके: 'in his presence.'

३५३. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2484.
(*c*) सपुलकः: Cf. 351*c* and ref. स्विद्: Cf. 234*c* and reff.
(*d*) यान्ति शतधा: owing to the excited heaving of her breast; cf. 348*b*.

३५४. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2915.
(*a*) विचलितं: This and the other neuters go with चक्षुः: with the reading विवलितं cf. 349*a* and reff. स्फारितं: Cf. 218*c* and reff.
(*b*) गृहीतवसने: Cf. the verse पटालग्ने पत्यौ, *Sbhv*. 2056.
(*c*) चरणानति: Cf. 367*c* and reff.
(*d*) प्रपञ्चचतुरं: 'deft in assuming various aspects.' जातागसि: For आगस् used of a lover's fault cf. 356*c*, 395*a*, Rudra, *Śṛṅgārat*. I. 34*b*, II. 50*c*.

३५५. (*a*) **वचोवृत्ति**: 'functioning of speech.' She is resolutely silent, as in 383*a*, 391*a*, 400*c*, 401*d*, 416*c*, 428*b*, 461*a*. **वसतु**: Cf. 349*a* and reff.

(*c*) **तेन**: i.e. the fact **यद्** . . .

३५६. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 520.

(*b*) **किंचित्कालं क्वचिदपि**: 'for some length of time you have been finding your pleasure in some quarter or other,' the indefiniteness being scornful.

(*c*) **आगस्कारिणी**: Cf. 354*d* and reff.

३५७. How can that be called **प्रेम** which includes so many heterogeneous elements, such as **गौरव**, **सौहार्द**, etc. and even **कोप**?

(*a*) **यद्गम्यं**: 'which can be equalled by (or associated with) the respect felt for a **गुरु** or parent.' **सुहृदो** . . . : 'that wherein friends find room.'

(*b*) **यद्दाक्षिण्य**: 'that from courteous feeling towards, and fear of, which come playful and ceremonious behaviour.'

(*c*) **यल्लज्जा**: 'that which is repressed by shyness, that in which oaths give rise to trust.'

(*d*) **स परिचयः**: 'that form of intercourse.' **तत्रापि कोपेन किं**: 'and in it (**प्रेम**) what room is there for anger?'

३५८. Translated *Indische Sprüche*^{2}, No. 4649.

(*a*) **गुणित**: 'repeated,' 'practised.' **आमीलनं**: She closes her eyes and will not look; cf. 383*b*.

(*b*) **आदरेण**: 'a dignified courtesy'; cf. **गौरव** 380*b*.

(*d*) **वक्रो** . . . : 'assumption of appearance of resentment is enjoined upon my attendants.' With the reading **॰परिग्रहे परिकरः** the rendering will be 'arrangements are made for assuming an appearance of resentment'. For the phrase **मानपरिग्रह** cf. 400*d* and *Śp.* 3574*a*.

३५९. (*a*) **तथा**: 'indescribably' (so Arjunavarman *ad* Amaru). **अविभिन्ना तनुः**: Cf. 337*b*.

(*d*) **कुलिशकठिनानां**: 'hard as adamant,' because she still lives after securing all that is worth attaining; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 179, ll. 7–9; p. 186, l. 12.

३६०. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 5.

(*a*) **अविकल**: 'the full moon.'

(*b*) शशधरमणि : 'the moonstone,' which is moist and supposed to melt in the moonlight.

(*c*) रस : The word has the usual double sense (1) 'moisture', (2) 'feeling'.

(*d*) रविग्राव : 'the sunstone,' emitting fire-like rays.

३६१. Translated *Indische Spruche*[2], No. 1939.

(*d*) पादान्ते : Cf. 367*c* and reff. खलायाः : She upbraids herself for having become 'hard'.

३६२. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 6357.

(*a*) शठ : For the definition of this word see *ad* 293*d*.

(*c*) क्वाचक्षे : 'How can I describe the case?'

(*d*) आघूर्णन्ती : 'writhing,' 'shuddering'; cf. 367*b*.

३६३. The words सैव . . . °कुचम् belong to the second speaker, the angry lady.

(*a*) आलि : voc. of आली.

(*b*) लिखितापि : 'actually drawn.'

(*c*) अङ्गभङ्ग : 'yawning.'

(*d*) उत्तुङ्गपीन : Cf. 224*c* and reff. आं : An exclamation.

३६४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 367–8.

(*a*) शोणतले : sc. coloured by the cheek. तनूदरि : voc.

(*b*) विन्यस्य governs पाणौ, 'having placed your hands against' (your cheeks); cf. 273*c* and reff. अञ्जनदिग्ध : The tears are blackened by the collyrium in the eyes; cf. 448*c*, 450*a*.

(*c*) भृङ्गः : For the trite comparison of the lover to a bee cf. *Śakuntalā*, III ad fin. (ed. Calcutta, 1864), the verse इदमप्युपक्षति . . . The idea is that the lover, though he may have been attracted temporarily by another, is not forgetful of the नायिका.

(*c-d*) The *Kandalī* is probably here distinguished as more coarse and common than the *Mālatī*.

(*d*) तेन : 'because of that,' 'thereby.'

३६५. (*a*) प्रियतमे : Dependent upon कोपः.

(*d*) संभाष्यतां : This reading is supported (against °भाव्य°) by 349*c*, 354*a*; cf. also 355*a* and reff. But संभाव् goes better with उत्पलेन (an offering of flowers).

३६६. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4443.

३६७. (*b*) घूर्णते : 'shudders'; cf. 362*d*.

(*c*) प्रणामान्तो मानस्: Throwing himself at the lady's feet is the lover's last resource; cf. 354*c*, 361*d*, 371*b*, 392*c*, 393*a-b*, 400*b*, 404*d*, 412*d*, 415*b*.

(*d*) प्रत्यासत्त्या: through 'nearness'. कठिनम्: cf. 328*a*.

३६८. (*a*) जठर: 'old.' For this form, perhaps a corruption originally of जरठ, see 66*d* and reff. लवलीपाण्डर: Cf. 275*c* and reff.

(*d*) लडितं: = ललित; cf. 151*b* and reff., Lacôte *ad Bṛhatkathā-ślokasaṃgraha*, I. 56. The ड for ल is characteristic of Nepalese and old Bengali MSS.; it occurs, for instance, in the *Saundarananda Kāvya* recently published by Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī.

३६९. (*a*) गोत्रस्खलित: 'mistake in a name.' The lover addresses the lady by another name; cf. 393*a*. हतकोप: 'accursed anger.'

(*b*) विलक्ष: 'abashed.'

(*c*) आकूतज्ञः: 'acquainted with my real wish.' परिणतिपरामर्ष: 'understanding developments,' i.e. foreseeing my change of mind; cf. 372*a*.

(*d*) किमिदम्: 'What can this mean (e.g. treachery)?'; cf. 515*d*.

३७०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4554.

(*a*) छत्यालापैरलं: 'Enough of false speeches.'

(*c-d*) Note the antithesis तथारूढं . . . प्रकृतिचपले.

(*d*) हतजीविते: 'my accursed life.' She hints at her death.

३७१. (*b*) चरणमूले: Cf. 367*c* and reff.

(*c*) कण्ठप्रणयितां: 'close acquaintance with your neck'; cf. 79*b* and reff.

३७२. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 283.

(*a*) परिणति: Cf. 369*c*.

(*b*) सरले: 'simpleton'; cf. 390*d*, 398*b*.

(*d*) अरण्यरुदितैः: 'vain lamentations'; cf. Colonel Jacob's *Second Handful of Popular Maxims*, p. 3, and *Śakuntalā*, Act II, *sub init.*

३७३. (*a*) त्वदायत्तया: dependent upon मद्भद्र°.

(*d*) पत्त्रभङ्गमकरीः: 'Crocodile-marking in paint.' Cf. 346*d*, 434*b*, *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 10, l. 4; trans., p. 6, l. 11, and note, p. 266. सौधागुरु: 'black as *agallochum* on stucco.'

३७४. (*a*) प्रणयिनी : 'intimate with,' sc. 'near'; cf. 79*b* and reff. As regards the attitude cf. 273*c* and reff.

(*d*) नोचितमिदं : 'this is not right (fair, worthy of you).' तद् : error for यद् ?

३७५. A verse similar to 376 and 396, and *Kumāra Saṃbhava*, v. 24 (discussed *Citrąm.*, p. 1).

(*b*) कलयति : 'reaches'; cf. 396*a*.

(*c*) व्यवसितविलासं : 'which no longer moves gaily' (viz. the श्रोणिबिम्बं). तद : refers to यद् in (*a*).

(*d*) स्वच्छानां : in the physical, and also the moral (or ceremonial), sense; so also विपद् . To the naturally pure (upright) even a fall (misfortune) does not involve complete unhappiness.

३७६. Cf. 375 and 396.

(*a*) लोलं : adverb.

(*b*) धारालास् : 'in showers.'

(*c-d*) विभ्रमं बिभ्राणा : 'conveying the illusion,' a phrase occurring in the *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 9, l. 7.

३७७. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 1533; Jacobi, *Dhvanyāloka* (trans.), p. 47 = p. 609.

(*a*) पत्र : Cf. 70*b* and reff. करतलनिरोधेन : Cf. 273*c* and reff.

(*d*) प्रियो मन्युर : 'Anger, which in these various ways (*a-c*) embraces you, is your real lover now'; cf. 384*a-b*. निरनुरोधे : vocative.

३७८. (*a*) केन . . . कायव्रतं : i.e. 'who has not been made by you, sulky lady, to undergo all sorts of things?'

(*b*) मानवान् : 'offended.'

(*c*) स्मः केचिन्न वयं यद्° : 'if I am nothing.'

(*d*) चन्दने ऽपि : 'even if sandal rubs too hard, flame is called forth,' i.e. 'if even you treat me too badly, I shall lose my temper'. अपरस्य : 'another's,' sc. a proverbial saying.

३७९. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 7252.

(*b*) न कार्यं : 'I will have nothing to do with.'

३८०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 1378.

(*b*) गौरवं : 'sullenness, dignity' (= मौन) : cf. आदर in 358*b*.

(*c*) आकुल: 'ill at ease.' वलत् : Cf. 216*a* and reff.

३८१. (*b*) चरण . . . : 'that I may not lie for ever, a lingering guest (or in vain), at your feet,' cf. 367*c* and reff. (as concerns न in such a clause see Speijer, *Sanskrit Syntax*, § 405, n. 1).

(*d*) विधोर्: 'the moon.' लवलपाण्डुर्: Cf. 275*c* and reff.

३८२. (*a*) The 'friends' of the lady credit the lover with the yogin's eye (दिव्यचक्षुस्), which sees the type (सामान्य; cf. *Nyāyakośa*, s.v. योगज), viz. his loved one, and beholds only her in all women. Read सापि प्रणयिणी?

(*b*) Read स्वयं सामग्र्यङ्कं or स्वमन्यास्वग्राङ्कं? The last word was no doubt संक्रमयति.

(*c*) Read विलीनाभिज्ञानं, 'without recognition.' The *ī* is visible in the MS. पुरो: 'present before you.'

(*d*) भवानेकस्: 'you only.' *Others* can distinguish us!

३८३. (*a*) अमृतधारां: i.e. 'your speech'.

(*b*) दृशावुन्मीलितां: Cf. 358*a*. इन्दीवरमयं: sc. 'with your glances'. For the sense cf. 397*a*.

(*c*) अधृतीर्: 'indignant feelings.'

३८४. Translated *Indische Spruche*, No. 1937.

(*b*) Cf. 377*d*. किमस्ति . . . : 'what else does fate allow?' or 'what else is to be arranged?' (the purport of *c*-*d*).

३८५. (*a*) कलितः: = विदितः or गृहीतः.

३८६. (*a*) व्यर्थानुनीतौ: 'vain appeasement.'

(*c*) अनेहसि: = काले. निपुणया: 'practised'; cf. 303*c*, 403*d*, and नैपुणाद् 489, Rudra, II. 12*b*, 110*d*.

(*d*) रहःखण्डनं: Here and in 390*b* खण्ड् has the simple sense of 'violent handling', not the technical sense of the *Alaṃkāra* books, for which see B. & R. and Rudra's *Śṛṅgāratilaka*, I. 143, Vagbhaṭa, *Kāvyānuśāsana*, p. 64, Schmidt, *Indische Erotik*[2], pp. 219–21.

३८७. (*a*) दिवस इव कोपे: Cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 217, l. 23, अगलच्च दर्पप्रसर इव . . . दिवसस्त्रिभुवनस्य.

(*b*) प्रसत्तौ: = प्रसादे?

(*d*) कृतपुण्यस्य: Cf. 123*b* and reff.

३८९. (*d*) प्रतिरोधि: 'conflicting with'; cf. 29*c*, 'All the more smiling through struggling with the sweat' (234*c* and reff.).

३९०. The lover explains that he has done to the rival all that the angry lady desires. The words have, however, a double implication.

(*a*) दुष्टा: 'ill-used.' आच्छोटिता: Cf. *Kuttanīm*. 813.

(*b*) आक्रष्टा कबरीषु : Cf. 278*c* and reff. खण्डिता : Cf. 386*d* and reff.

(*c*) त्वत्कृत्य : 'what you would like to do.' त्वद्गोचरे : 'upon an object (a person) beyond your reach.'

(*d*) शरले : voc. 'you innocent'; cf. 372*b*, 398*b*.

३९१. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 7102; imitated *Karṇasundarī*, III. 29, सुतनु विसृज लज्जां.

(*a*) मौनं : Cf. 355*a* and reff.

३९२. (*b*) अपरतामप्रत्यायमानादिषु : 'not understood in their real import,' sc. purposely misunderstood.

(*c*) पादानते : This is the lover's last resource; cf. 367*c* and reff.

३९३. (*a*) गोत्रस्खलित : 'mistake in a name,' sc. in addressing the नायिका by some other woman's name; cf. v. 369 (*a*).

(*b*) ग्रहवति : voc. 'O mad one'.

(*c*) आयतिहितं : 'who will be friends in the future.'

(*d*) मुखं मा कुरु नदीम् : Cf. 394*c-d* and reff.

३९४. (*b*) शास्यः : 'to be instructed,' i.e. 'punished'.

(*c-d*) The meaning is no doubt 'what has your face done that it should be channelled with tears'. For the expression cf. 276*a* and ref., also 393*d*.

३९५. (*a*) किमपि : 'My mind apprehends something certain.' आगः : Cf. 354*d* and reff.

(*b*) तत्क्वासे : 'what is my position?' जङ्गमवने इह : 'in this forest called the world.'

३९६. A verse similar to 375–6: see notes.

(*a*) कलयति : 'reaches'; cf. 375*b*.

(*b*) नवम् : adverb.

(*c*) सुझत : Cf. 123*b* and reff.

(*d*) अस्याः : The genitive depends on प्रत्यक्षं.

३९७. (*a*) विकिर : 'scatter abroad' (sc. your glances) or 'open' (?). मन्दच्छायं : 'having its splendour dulled'; cf. 383*b*.

(*c*) शिखण्डिनः : As regards the sweet voice of a peacock cf. *Indische Sprüche*[2], Nos. 629, 975, 4349, etc.

(*d*) मानस्थानैः : 'by self-respecting (or respected) persons (like you, if you are to be really मानिनी).' Therefore you must display your superiorities.

३९८. (*a*) मायाविनय: 'pretended modesty.'

(*b*) प्रत्येषि: 'you confide.' The offended नायिका addresses her friend. प्रकृतिसरले: 'simpleton'; cf. 372*b*, 390*d*.

(*c*) लाक्षा: 'greatly suggestive of lac.' The lover has been throwing himself at another lady's feet. As regards प्रणयिणी cf. 79*b* and reff.

(*d*) अनतिचिर . . .: 'indicating (पिशुन cf. 399*d*) an occurrence (i.e. meeting with another mistress) not long past.'

३९९. (*a*) अतिमानरुद्ध: 'excess of pride preventing their making peace.'

(*c*) प्रथमानुनीतिं: 'the first sign of appeasing.'

(*d*) भावा:: 'feelings.' पिशुना: 'indicating,' cf. 398 (*d*).

४००. (*b*) चरणपतितो: Cf. 367*c* and reff. अयं जनः: = the नायक. The speaker is probably not he, but the सखी. निहतो: With this reading cf. 415*b*.

(*c*) °व्यसनाद्: 'foolish persistence in a pretended vow of silence'; cf. 355*a* and reff.

(*d*) 'This is getting rid of your servants, not assumption of offended self-respect'; i.e. you are really breaking with your lover and us as well. मानपरिग्रहः: Cf. 358*d* and reff.

४०१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 525.

(*a*) कुटिलतां: There is no भ्रुकुटी.

४०२. (*c*) प्रसादनभयाद्: She denies being angry, in order to preclude a dreaded effort to appease her.

(*d*) रसावतारः: 'a new charm.'

४०३. (*a*) प्रणयिनी: 'courting,' i.e. 'near to', 'towards' cf. 79*b* and reff.

(*b*) अधरबद्धतृष्ण: 'thirsting for her lip.'

(*c*) जघने: 'at (i.e. from) her जघन.'

(*d*) निपुणया: 'clever,' 'versed' in lovers' ways; cf. 386*c* and reff.

४०४. (*b*) कोपे मदीये: 'when I was angry.' तव goes, of course, with दृष्टिर्.

(*c*) विश्रम्भ°: 'confidential.'

(*d*) सैवाहं: 'I am still the same'; cf. Horace's *Donec gratus eram*, etc., etc. (Odes, iii. 9).

४०५. A verse imitated *Padyaveṇī*, VII. (69*b* भानुकरस्य); *a-b* contain a reference to the Vaiśeṣika philosophy; cf. the memorial verse:

ज्ञानजन्या भवेदिच्छा इच्छाजन्या भवेत्कृतिः ।
कृतिजन्या भवेच्चेष्टा चेष्टाजन्या भवेत्क्रिया ॥

(*a*) परीरम्भः: 'the (attempted) embrace.' परं: 'at the most.'

(*b*) भजन्ते विज्ञानं: 'attain to consciousness, but not to utterance.' अनूरोधविधयः: 'processes of appeasement.' As regards the form अनूरोध cf. B. & R.

(*c*) निशासीम: 'midnight.'

(*d*) प्रत्यावृत्तं: 'turned back,' or (in regard to the वपुः) 'turned round to'.

४०६. (*b*) अशोकदोहद: Concerning the *Aśoka* tree's longing to be kicked by a woman's foot, cf. *Harṣacarita*, trans., p. 149, n. 3.

(*c*) केलिपटुना: 'clever in play.'

(*d*) अज्ञोपनतेन: 'arrived (granted to me) unperceived,' sc. in her dream. मूर्धा: Cf. 367*c* and reff.

४०७. (*a*) मयि: 'towards me.'

(*d*) हतव्रीडं: 'shameless.'

४०९. (*a*) पादानतः: Cf. 367*c* and reff.

(*b*) आत्मना: 'alone.'

(*c*) प्रत्युत: 'actually.' धृतो: 'stopped,' 'arrested.'

४१०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2071.

(*c*) गतास्ते च दिवसाः: Probably a misreading (instead of accusative) found in the archetype.

४११. A punning verse, to be compared with पृथुरसि गुणैः, **Skm*. III. 66 (वीर्यमित्रस्य), *Sbhc*. 2502 (कस्यापि).

(*a*) पृथु: = (1) 'broad', (2) '(the primeval king) Pṛthu'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 110, l. 2. अर्जुन: = (1) 'white', (2) 'Arjuna'.

(*b*) सवलि: = (1) 'having wrinkles', (2) 'that Bali'. मान्धातृ: = (1) 'me-supporting', (2) 'Māndhātṛ'.

४१२. (*a*) दृष्टे: This and the following locatives go with प्रेयसि, while the participles मुकुलितं, etc., have for their

subjects मानेन and ह्रिया. अग्रे गते : 'come into her presence.' वक्त्रवत् goes with न्यग्भूतं.

(*b*) पुलकवत् : Cf. 351*c* and ref.

(*d*) पादस्पृशि : The climax ; cf. 367*c* and reff.

४१३. (*a*) बिसिनी° : Even the cool lotus fibres take fire.

(*b*) कर्पूरायते : apparently = नदीपूरायते.

(*d*) उद्धूलि : 'grey with ashes.' For the idea cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 173, ll. 9-10 : अत्युष्णावयवस्पर्शभस्मीभूतोद्दरैरिव धवलैः करैः स्पृश्यमानं. Here the *wet* sandal paste is burned to ashes ! Cf. 420*b-d*, 457*c*, 496*c*.

४१४. (*a*) देवेन . . . शशभृल्लेखाभृता : = 'Siva'.

(*c*) त्यक्ता : 'giving up (turning away from).' हंसि : apparently = 'coward', the sense being enforced by the feminine gender ; cf. हंस = 'unenterprising king' (Lexx. *ap.* B. & R.).

४१५. (*b*) पादे निपतन्नपि : Cf. 367*c* and reff. आहतः : Cf. 400*b*.

(*d*) For the assonance हार भार see *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 109, ll. 11–12, and 169*d supra*.

४१६. Translated *Indische Spruche*[2], No. 1079.

(*b*) नासाग्रे नयनं : Cf. 428*b*. एतदपरं : 'this, further,' 419*c* and reff.

(*c*) इदं : 'this world.' शून्यं : 'vacant.' In 461*b*, 465*a*, 475*a*, we have the subjective 'vacancy'.

(*d*) वियोगिनी : = विरहिणी ; cf. 434*c*. The same idea recurs in 428*d*, ब्रह्म वा वल्लभो वा.

४१७. A desperate attempt to convince the *virahinī* that the rainy season, when her husband ought to have arrived home, is not come ; cf. 421.

(*a*) नो बकाः : 'not cranes,' whose flight heralds the rains.

(*b*) कुम्भ : the elephants' frontal bones. For the comparison cf. 175*a* and reff.

(*c*) श्वासवात : What appear to be winds are only the elephant's breathing.

(*d*) मलिनयसि : Similarly मुखमपविचयन्नश्रुबिन्दवः *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 19, l. 2.

४१८. (*a*) नाकानोकह : 'tree of paradise.'

(*b*) . . . उपधानीकुरु : 'make (the moon ?) my pillow.

(*c*) स्नेह: = (1) 'oil', (2) 'affection', the usual double sense. अवसेक: 'dripping' (on the fire and making it burn up, विलसत्); cf. 420*c-d*.

४१९. In this verse several terms of Buddhist philosophy are played upon (cf. 280):—सौगत: = (1) 'Buddhist', (2) 'happy'. आलम्बन: = (1) 'object of sense perception', (2) 'support'. क्षणिक: = (1) 'transitory', 'momentary', क्षणभङ्गि, (2) 'fickle'. निरात्मक: = (1) 'without an ego', (2) 'soulless'. शून्यतम: = (1) 'very void', (2) 'very unreliable'. वन्द्य: = (1) 'to be saluted', (2) 'to be dismissed from the mind'. The speakers are the नायिका (*a-b*) and the सखी (*c-d*).

(*c*) किमन्यत्: = किमपरं 'what more?', a phrase introducing a climax; cf. 416*b*, 430*c*, 465*b*.

४२०. (*b*) धूसरं: suggesting the ashes of *d*; cf. 413*d*, 456*d*.

(*c*) अवसिक्त: Cf. 418*c*.

(*d*) अनुयात: 'accompanied by.'

४२१. (*b*) निर्घोष:: the roar of storms; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 180, l. 19. रववशो: 'given up to croaking.' भेकनिचय:: Cf. 110*d* and reff.

(*d*) मुहुर्: 'further.' With this verse cf. 417.

४२२. Translated by Jacobi, *Dhvanyāloka*, pp. 35–6; cf. 327 and 339.

(*b*) 'In the middle of her body green, not having been pressed.' Owing to the पीनस्तनजघन the waist does not touch the couch.

(*c*) व्यस्तन्यासं: 'disordered.' आक्षेपवलनै:: 'tossing and rolling.'

४२४. (*a-b*) स्निग्धेन: The instrumental goes with परीक्ष्यो: दाहभयत: gives the reason why the friends cannot touch her; what is स्निग्ध would easily burn; cf. 97*d* and 413*d*.

(*b*) प्रस्थंपच: पाथसाम्: Cf. अम्भ:प्रसृतंपच:, 276*a*.

(*d*) लाजस्फोटं स्फुटन्ति: 'burst, like grains in boiling.' सर्वे: 'All' indicates the extreme heat—usually only some of the grains would jump. Kṣemendra, in the *Aucityavicāracarcā* (14), expresses the opinion that the comparison mars the tone of the verse.

४२५. (*a*) **ताडीफलपाकपाण्डु**: Cf. 275*c* and reff., 314*d* and reff.

(*b*) **पाणिनिषेवणात्**: Cf. 273*c* and reff. **पञ्चाङ्गुलि**: 'mark of five fingers'; cf. *Harṣacarita*, trans., p. 45 n., p. 123, n. 1, p. 268.

(*c*) **गौरी क्रुध्यतु**: A form of objurgation, appropriate here since Gaurī is the goddess of marriage, etc.

४२६. (*a*) **केयूरीकृतकङ्कणा**: sc. her bracelets having slipped up her thin arms, which she is holding up, **बद्धाञ्जलि**.

(*b*) **व्यालोलालक**: 'dishevelled hair,' as in 455*b*, 464*b*.

(*c*) **स एवेति**: 'recognizing that it is himself.'

(*d*) **वक्रित**: Cf. Rudra, *Śṛṅgārat.* I. 26*a*. **भिन्ना**: 'divided' or 'penetrated', 'pierced', or 'confused'.

४२७. (*a*) **आमर्मर (मुर्मुरा)**: Cf. **मर्मरयन्ति** 104*d* and reff., 289*d* **मुर्मुरतां**.

(*c*) **प्लोषपीडां**: 'pain of burning.' The heat of her body burns the rays.

(*d*) °**मुग्धा मयूखाः**: 'rays soft (tender) as developing lotus stalks.'

४२८. (*b*) **नासालक्ष्यं**: 'having the nose for object' = 'fixed up on the nose'; cf. 416*b*.

(*d*) **ब्रह्म वा**: The idea is the same as in 416*d*.

४३०. (*a*) **संवेदने**: 'consciousness,' vocative from **संवेदना**.

(*b*) **निर्वृते**: vocative from **निर्वृति**. **यूयं**: sc. **निद्रा**, etc., etc. It is well with these, which have gone away with the lover.

(*c*) **किं चान्यत्**: Cf. 419*c* and reff. **विपद्वत्सलो**: 'dear in trouble.' The sentence is interrogative. **प्रियसं**°: 'departed (i.e. neglected, turned away), when my love was with me.'

(*d*) **मूर्छो**°: 'my servant, Fainting, who makes me forget my pain'; cf. **विरहव्यथाप्रणयिनी . . . मूर्छां** in 291*c*.

४३२. (*b*) **पाण्डुभावः**: = **पाण्डुता**.

(*c-d*) Her limbs, naturally of a golden hue (cf. 49*a* and reff.), are silvered with pallor (314*d* and reff.). **आवर्त्य**: 'having fused together'; see B. & R.'s lexicon s.v. **आवर्तन**, and *Saundarananda Kāvya*, XV. 68.

४३३. (*c*) **जीवित**: The word is made masculine for the sake of personification.

(*d*) **महाजनो**: The line is quoted (by way of parody) from the celebrated verse **वेदा विभिन्ना (तर्को ऽप्रतिष्ठः)**, etc., *Mbh.* i, *Vanaparvan*, p. 829 = *Sbhv.* 3437 **द्विमागस्य**.

४३४. (*a*) गाङ्गनं: Cf. 435*a*, 444*a*, 448*c*, 450*a*. करतले वक्त्रं: Cf. 273*c* and reff.

(*b*) गण्डे पाण्डरिमा: Cf. 314*d* and reff. पत्त्रमकरी: Cf. 346*d* and reff.

(*c*) वियोगयोग: 'the योग (= तपस्) of separation'; cf. 416*d* and ref.

(*d*) कतमः: 'which person?' नीतः प्रसादश्रियं: 'honoured by the favour of Kāma.'

४३५. (*a-b*) Cf. 434*a*, 444*a-b*.

(*b*) पत्त्ररचनौ: For पत्त्र cf. 70*b* and reff.

४३६. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 55.

४३७. (*b*) प्रस्तर: 'stone.' Perhaps the missing akṣaras were एव. क्रूरः: 'hard' in both senses.

(*c-d*) The words आकर्षक 'attracter', द्रावक 'captivator', चुम्बक 'kisser', भ्रामक 'mover', are all names of the loadstone or magnet. Note the appropriateness of the word लोहमयी in this connexion. Concerning आकर्ष cf. 278*c* and reff.; द्रावक also contains, no doubt, the idea of 'melting'; cf. 234*c* and reff. 'None can make me false to him.'

४३८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 524.

(*a*) नावस्था: sc. अभिधेया. अवधेरृतस्य: 'the promised time.'

(*b*) उपालम्भपदानि: 'words of reproach.' अकरुणे तत्र: 'in the presence of that unfeeling one'; or अकरुणे vocative?

(*d*) चूतैर्: Cf. 54*c* and reff.

४३९. (*a*) She tries to sleep in order to see the lover in a dream (cf. 278*b* and reff.); but sleep will not come.

(*b*) स्वेदः सपत्नीजनः: 'perspiration (cf. 234*c* and reff.) plays the part of a rival wife,' i.e. prevents her. चित्रेणा°: The practice of portraying the absent one often recurs, e.g. 285, 448*c*, 453*b*, 466*d*.

(*c*) अथ: 'or if.' मन्युः: 'grief.' गिरामर्गलः: 'bars her utterance.'

४४०. (*a*) व्योमश्री°: 'line of clouds, unique pearl necklace upon the bosom of the beauty of the sky.'

(*b*) आदरः खलु. . . .: 'you must be very careful of your life.'

(*c-d*) Even I have died from the pangs of severance: how will you, a mere man, support them?

४४१. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 937.

(*b*) विश्रान्तेषु पथिषु : 'the travellers having ceased to appear.'

(*c*) अस्मिन् क्षणे : To be taken with मा भूद्दा°.

(*d*) अमन्दवलितोद्ग्रीवं : 'frequently turning round with uplifted neck'; cf. 254*b*. The other reading, °तग्रीवं, is perhaps a simplification ; as regards वलित cf. 216*a* and reff.

४४२. (*a*) करतले : Cf. 273*c* and reff. सुप्ता : Cf. 110*b*.

(*b*) पक्ष्मः : Cf. 55*a* and reff.

(*c*) प्रथम° : 'previously greatly fruitful.' लावण्यसंवादिनी : 'co-operating with, heightening, her beauty'; cf. 275*c*.

(*d*) पाण्डिम्ना : Cf. 314*d* and reff. कथागोचरम् : 'a mere story,' not a reality. कान्तिः : 'brilliancy.'

४४३. Cf. 383 and 397.

(*a*) चकोरप्रणयिन्यः : 'the wives of the *cakoras*' or 'your friends the *cakoras*'. The *cakora* feeds on moonbeams (ज्योत्स्ना); cf. 17*d* and reff.

(*b*) पञ्चविशिखः : The भ्रूलेखा reminds Kāma of his bow.

(*d*) विशेषास्ते : 'your superiorities.' इतिनो : cf. 123*b* and reff.

४४४. (*a*) यादृक्तादृक : 'anyhow,' i.e. not put in order; dishevelled hair, as in 426*b* and reff. अकज्जले : Cf. 434*a*, 435*a-b*.

(*b*) मृगमद : cf. 222*a* and reff. पत्त्र : cf. 70*b* and reff. स : 'the wonted.'

(*c*) अयम° : 'this and that.' असंस्मरणेन ते : 'in your forgetfulness of them.'

(*d*) विलास° : 'appurtenances of coquetry.'

४४५. The crows carry off round their necks the bracelets dropped from her thin arms.

(*a*) किं व्याहृतैर्गं° : 'What is the use of speeches? Begone!' For व्याहृति cf. 505*d* and *Jānakīh.* ix. 8*a*.

(*b*) उद्यम्य : 'having with an effort (or 'outburst', cf. B. & R. s.v. यम् + उद्) lifted up her enfeebled arms.'

(*c*) युष्मद् : the lover.

(*d*) प्रकटीकरोति : 'publishes'; cf. 341*d*.

४४६. (*b*) हरहासहारि : 'surpassing the (white) smile of Śiva,' who is अट्टहासिन्. For the simile cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 241, ll. 15–16; trans., p. 212, ll. 20–2; as regards the whiteness of smiles, trans., p. 5, n. 5, and 64*d*. हृदये : 'bosom.'

(*c*) **मृणालवलय** : 'bracelets of lotus fibres' to cool the feverish heat; cf. 102*a*, 496*a*.

(*c-d*) **करे विन्यस्ता॰** : Cf. 273*c* and reff.

(*d*) **सुहृती** : Cf. 123*b* and reff.

४४७. (*a*) **ईर्ष्या समागमे**: Cf. 362, 369, 393*b*.

(*b*) **स्पृष्टः** : Cf. 296 and 298.

४४८. Cf. 456. (*a*) **गङ्गासरय्वोः** : With the reading **सरस्वत्** we must understand the River Sarasvatī; cf. B. & R. But it may be a correction due to the fact that the Ganges and the Sarayu do not join, which, however, is not excluded by the text as printed.

(*b*) **स्खलत्** : Cf. 32*d* (here 'tossing'). **कङ्काल** : the skeleton of his previous body, consigned by good fortune to one of the sacred streams. **तीर्थे प्राणांस्त्यक्त्वा भद्रो देवालयं याति**, *Bṛ. Saṃ.* lxix. 19.

(*c*) **लिखितं**: Cf. 439*b* and reff. **कज्जलक्लेदभाञ्जि** : Cf. **धौताञ्जनश्यामलाः**, 450*a*, also 434*a* and reff.

(*d*) **पत्त्र**: Cf. 70*b* and reff.

४४९. (*a-c*) By painting the *haṃsa* with the saffron (on which cf. 220*d* and reff.), she makes him resemble a ruddy-goose, so that his wife the *haṃsī* misses him. For this sin she is suffering herself the pangs of separation. **कौतुकिन्या** : 'amusing myself.'

४५०. (*a*) **धौताञ्जनश्यामलाः** : 'black with the collyrium which they wash away'; cf. 448*c*.

(*c*) **आकुञ्चितकण्ठरोधकुटिलाः** : 'broken (opposite to **सरल**, 'straight,' 'unimpeded,' 497*c*) owing to the choking of your bowed neck'; **कण्ठरोध** recurs 82*b*.

(*d*) **हुंकाराः** : Cf. 243*d* and reff. (here 'sighs'). **पक्ष्म** : Cf. 55*a* and reff. **प्रणयिनः** : inclined to 'keeping to'; cf. 79*b* and reff.

४५१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 47.

(*a*) **रुद्राणी** : To be taken with **रजन्याम्** in *b*.

(*b*) **ममाश्चर्यं** : Parenthetic 'strange!'

(*c*) **अयं . . . चन्द्रः** : These words are spoken by the **सखी**. **किमिति** : 'with what purpose?'

(*d*) **अनाथानां . . . भवति**: This line also is spoken by the **सखी**. **विपरीतं** : = (1) 'inverted', (2) 'contrary', 'unfavourable'. **इह** : = **इह लोके** : 'in this world.'

४५२. (*a*) अभिमुचः : i.e. 'hot'. प्राणाः : vocative.

(*c*) स्वप्रासादित : Cf. 278*b* and reff.

(*d*) स्वच्छन्दो : 'as you please.' कष्टो : 'your hateful choice of conduct.'

४५३. (*a*) पञ्चबाणः : Cf. 285*d*. साक्षाद् : 'Kāma in person'; but really it is, as the speaker is aware, not Kāma, but the lover.

(*b*) अलेखि : Cf. 439*b* and reff.

(*c*) करशाखामञ्जरी : 'fingers.'

(*d*) धनुषि . . . मकरे : the usual symbols in a picture of काम, such as the सखी has made. स्वस्थ : 'natural,' 'correct': but ? read सुष्ठु or स्वस्व.

४५४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 538.

(*b*) शालीनया : As a lady she does not betray her emotion.

(*d*) चूतः : For the चूतः and its appropriateness in such a case cf. 54*c* and reff., esp. 473*d*.

४५५. (*a*) ग[तं] : 'gait.'

(*b*) व्यस्तालका : Cf. 426*b* and reff. भूतटी at end ?

(*c*) आपाण्डु : Cf. 314*d* and reff. करपल्लवे : Cf. 273*c* and reff.

(*d*) तपःफलं : Cf. 123*b* and reff. यस्मै : 'for whose benefit'; cf. our 'die for'.

४५६. Cf. 448. (*a*) क्षतो : Cf. 123*b* and reff. कलावान् : 'accomplished.'

(*d*) भस्म . . . पाण्डिमानं : Cf. 420*b*-*d*, also 314*c* and reff.

४५७. (*a*) उत्सङ्ग : the 'bosom' or 'lap' of the couch. नवकमलिनीशय्या : The couch of twigs as स्मरतल्प often recurs, e.g. 458*c*, 495*c*, 501*c*, *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 32, l. 13.

(*b*) The cool air is like a rain of hot cinders.

(*c*) तत्रैवास्तां : 'let things remain as they are.' दहति . . . चन्द्रनाम्नः : Cf. 413*c*-*d*, 496*c*.

४५८. (*b*) चित्रकेलिसद्मो : 'the painted play-room.' वेषं विषं : For the expression cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 193, ll. 5–10.

(*c*) अब्जिनी° : Cf. 457*a* and reff.

(*d*) संकल्पोपनत : 'brought to her in thought'; cf. 466*b*.

४५९. (*a*) °तलाः : 'rippled on the surface.' उत्पीड : 'foam.'

(*b*) पृषतः : 'drops.'

(*c*) निजगरिमतः : The size of the tears betoken the extremity of the चिन्तातङ्क. आसूत्रयन्ती : 'drawing out the story of.'

४६०. With *d* of this verse compare *Kumāras.* v. 24.

(*b*) वारुणेन : } Apparently the अस्त्रं वारुणं (Varuṇa being
(*c*) वारां पूरः : } god of the waters) produces water in the object struck; for instance, it is the cause of dropsy, as in the case of Hariścandra (*Aitareya Brāhmaṇa*, vii. 15. 1, and Jolly, *Medicin* (in Bühler's *Grundriss*), p. 81).

(*c*) स्फारनेत्र : Cf. 219*c* and reff. प्रणाली : Cf. 276*a* and reff.

(*d*) शारिणी or सारणी (सारिणी) : = 'brook', 'channel'.

४६१. (*b*) नो वेत्सीदृशम॰ : 'You don't know thus and thus.' शून्याम् : Cf. 416*c* and reff.

(*c*) तल्पादृश्य : 'invisible (or 'hardly visible', आदृश्य) on the couch.'

(*d*) If we read . . प्रेमान्यदेषा गतिः the sense will be 'find another lover, that is the only way'.

४६२. (*a-b*) contain a series of questions with negative answers.

(*a*) वातेन वि॰ : = 'mad'. न न : A decided negative ('No! No!'). महाभूतार्दिता : 'hurt in the elements (*dhātus*) of her body'; cf. Jolly, *Medicin* (in Bühler's *Grundriss*), p. 46.

(*b*) भ्रान्ता : 'suffering from delusion.' संनिपात : 'a complication'; cf. Jolly, loc. cit. प्रच्छादिता : = अन्तरिता, see B. & R.

(*d*) She has seen King Bhoja and is fallen in love. किं कथयामि : 'How can I tell it?' cf. 362*c*.

४६३. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 362.

(*a*) करतले : Cf. 273*c* and reff.

(*b*) सरलं : 'straight,' opposite of वृजिन ; cf. 474*c*. The straight, neglected hair is here a sign of grief.

(*c*) सामर्थ्यानि : 'powers.'

(*d*) The reading कंचित् is suggested by 425, 434, 448, 455, 456, 462, etc.

४६४. (*b*) विघट्टयसि : = विश्॰ 'disentangle.' आकुल : Cf. 426*b* and reff.

(*c*) देहयात्रा॰ : 'consonant with the satisfaction of bodily needs.'

(*d*) क्वापि : 'in (the case of) any of them.'

४६५. (*a*) शून्या: Cf. 416*c* and reff.

(*b*) एतत्स्यात्: 'let that be the case, what more?' Concerning किमन्यत् cf. 419*c* and reff.

(*c*) विकारि: 'susceptible.'

(*d*) विपत्ति: 'overthrow.'

४६६. (*b*) तत्संकल्प: 'thoughts of him'; cf. 458*d*. अद्रिम: Cf. 283*d* (त्वत्संकल्पजडे), 477*c*, also 91.

(*c*) उत्कम्पलोल: Cf. कम्पस्खलच्छिख, 285*a*.

(*d*) पाणिलेखाविधिषु: Cf. 439*b* and reff.

४६७. (*c*) प्रचल: = the more usual तरल.

(*d*) अङ्गमङ्गम्: 'limb by limb.'

४६८. (*a*) द्रवति: intrans., cf. 61*c*.

(*b*) विकल:: = विह्वल:, 'distressed'; cf. 522*d*.

४६९. (*a*) क्वचिदपि स्थैर्यं न . . .: 'You are restless.'

(*b*) दिश: पश्यसि: 'you look around'; cf. 506*b*, 507*c*.

(*c*) त्वं चापि: 'you also' (as well as I).

४७०. (*a*) सुरभि: 'spring.'

(*b*) गाढाश्लेषं: 'with tight double coils.' मरुत:: genitive.

(*c*) पञ्चमं: cf. 55(*a*) and reff. राग has here its musical sense.

(*d*) चन्द्रं चूर्णीकुरुत . . . शिलापट्टके: Cf. चन्द्रं चूर्णयत . . . शि°, 490*c*. पिष्टपेषम्: Emphatic = कणश: in 490*c*.

४७१. (*b*) सनाथं . . . पदै:: 'possessed of marks.' मांसिष्ठ: Cf. 67*d*, *Bālar.* iii. 10*a*, etc., etc. प्रसर: Read °र?

(*d*) कदा नु द्रक्ष्यामो: Cf. 474*d*.

४७२. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 523. The नायक complains that he sees on all sides the signs of spring, inspiring passion. Note that धूमायिता: (*a*), ज्वलिता: (*b*), and अङ्गारिता: (*c*) are all suggestive of fire.

(*a*) चूत: Cf. 54*c* and reff. किंशुक: Cf. 65*b* and reff.

४७३. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 79. With the substance of the verse cf. 482.

(*b*) इह: 'in this man.'

(*d*) नूनं: 'surely'; cf. 173*b* and reff. साहसिकेन: 'rash. चूत: Cf. 54*c* and reff., esp. 454*d*.

४७४.. (*b*) विरति : 'cessation.'

(*c*) कचाकर्ष : Cf. कचग्रह and 513*a*. The reading कराकर्ष is equally good; cf. 278*c* and reff. सरल : 'straight'; cf. 463*b*; here the hair has lost its curl from rough handling.

(*d*) कदा तद्द्रष्टव्यं : Cf. 471*d*.

४७५. (*a*) शून्यं : Cf. 416*c* and reff.

४७७. (*b*) वापी : Cf. वपुस्तडागं, 29*d*, 223*b*.

(*c*) लावण्यजल : Cf. प्रेमपङ्क, 223*c* and 251*b*. जडिर् : Cf. जडिम in 466*b* and reff.

४७८. (*a*) अनङ्गः : The literal sense 'bodiless' is here played upon; cf. 140*c*, 165*a*. अल्प : sc. 'five'.

(*b*) चलं : 'The mark moving and small.' व्यवहितं : 'screened,' sc. by the body.

(*c*) उद्भूतं : 'manifest,' a logical term denoting 'sufficiently great to be observed'. अनुपपत्ति : in the logical sense of 'unaccountability' (on such and such a supposition).

(*d*) अनुभवविरोध : also a logical expression, 'repugnance to (or of) experience' (= बाध). Experience here contradicts the negative inference. आविर्भाव : = प्रत्यक्ष.

४७९. (*c*) हुंकृति : 'murmur.' Cf. हुंकारगर्भे in 243*d* and reff.

४८०. (*a*) भ्रस्यद् : *Perhaps* not to be corrected to भ्रश्यद्, as the form is found elsewhere. संफलद् : As the phrase फलितो ऽर्थः occurs, this reading is very possibly correct. A plausible emendation would be संवलद्.

(*c*) परिमृज्य : To be construed with तया.

(*d*) पुनरुक्त : 'superfluous,' words being unnecessary.

४८१. (*b*) लावण्यपङ्क : Cf. लावण्यजल in 477*c*, also 223*c* and reff.

(*c*) अमृत naturally flows from the moon, which is अमृतभवन.

(*d*) बालाभ्रबाल (so read?) : For the idea cf. 149*d* and reff.

४८२. Cf. 473.

(*a*) स्मेर : 'glistening.' भ्रमर : Kāma's bowstring being made of bees. झंकार : 'murmur'; cf. 479*c*.

(*b*) मीनध्वज : Kāma.

(*c*) मिलीयान्योन्यश्लिष् : 'reposing against one another.' We might, however, read विलीय 'shrinking together in their emotion (or fear)'. सहकार : = चूत, 54*c* and reff., also 473*d*.

(*d*) पक्ष्मान्तरतरल° : The eyes are half closed and the pupils restless.

४८३. (*a*) मा न: 'if she is not mine.' कथाव्ययः: 'waste of words.'

४८४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 67, but with a mistaken reference, in *b*, to the serpent Śeṣa.

(*a*) तद्दितद्: 'this is the old story' (Gk. τοῦτ' ἐκεῖνο).

(*b*) हिमवति: 'An antidote in the Himālaya, an angry serpent on one's head,' a variant of the Nyāya शीर्षे सर्पो देशान्तरे वैद्यः, on which see Colonel Jacob's [*First*] *Handful of Popular Maxims*, 2nd ed., p. 49. Concerning the Himālaya as the home of healing herbs cf. *Saundarananda Kāvya*, xv. 28.

४८५. (*b*) संक्रमयति: 'transfers,' 'catches' (in the form of tears).

४८६. (*c*) एवम: 'so.'

(*d*) वयम्: A reading वपुर् might fit better here.

४८७. (*a*) तिरस्कृत: 'set at nought,' 'scorned,' 'insulted.'

(*b*) मह्यं: me, not you.

(*c*) यद्: 'so that.' ह्लिनोति: 'gladdens,' 'refreshes.'

४८८. Concerning this verse see note to 216.

(*b*) दरवलत्पक्ष्म: 'the lashes slightly moving.'

(*d*) विकुड्मलतति: 'successive closure of the eyes.'

४८९. (*b*) तासां तासां: 'after I had by *savoir faire* evaded the eye of these and those.' नैपुणाद्: = नैपुण्याद्; cf. 386*c* and reff.

(*c*) क्षुरप्र: a special kind of arrow to which the तन्वी at last has recourse. मसृणपरुष: 'smooth and sharp.'

४९०. (*a*) श्यामां: 'night.' The night is too bright and requires darkening.

(*b*) तन्त्रं मन्त्रं प्रयुज्य: 'by any possible means'; cf. 102*d*.

(*c*) चन्द्रं चूर्णयत . . . शिलापट्टके: Cf. 470*d*.

(*d*) येन: sc. by the removal of the objects (श्यामा, श्वेतोत्पल, चन्द्र) that remind the विरहिण of his mistress. तद्वक्त्र: At present all the world bears the impress of her face.

४९१. (*a*) भर्गेण: = शिवेन.

(*b*) आनामि: 'I see.' अक्षयं: 'inexhaustible,' opp. to पक्ष, *a*; cf. 478*a*. कमलभूः: Brahmā.

(*d*) विद्धसत्वाद्यमुकुल॰: She is, as it were, a pincushion of arrows.

४९२. (*c*) **स्थाणुचूडामणे** : 'crest-jewel of Śiva' (who wears the moon so).

(*d*) **कथं** : sc. although related to refreshing objects, such as the milk-ocean, *Śrī*, the *Kaustabha* gem, the *Kumuda*, ambrosia, etc.

४९३. (*a*) **चकोराः** : 'Drink *all* the moonlight, *Cakoras*'; cf. 17*d* and reff.

(*c-d*) **जीवितत्राणहेतोः . . . तेजोदरिद्रः** : The diminution of the moon's light would be the salvation of the lovesick.

४९४. (*a*) **विषसोदरः** : The moon and the *kālakūṭa* poison being both produced at the churning of the ocean. **फणभृतां** : The sandal-tree is frequented by snakes.

(*b*) **चारपयो** : the salt water of the ocean.

(*c*) **किमिव** : 'which possibly ?' **अस्तु** : Construe with **यद्**.

(*d*) **बाह्याकार** : i.e. all the things which we take for aids to coolness have the contrary effect (the moon, sandal-wood, pearl necklaces, lotuses). **परिभ्रमेण** : 'through the delusion.' **तत्त्वत्यजो** : 'missing the real nature' (of these objects).

४९५. The general idea is the same as in v. 495.

(*a*) **उपचिन्वते** : 'increase.'

(*b*) **प्रपञ्चयितुं** : 'amplify.' **प्रभुः** : = **प्रभवति, शक्नोति**.

(*c*) **कुसुमशयन** : Cf. 457*a* and reff.

(*d*) **द्विगुणगरिमा** : 'doubled in intensity' (sc. by the attempted aids).

४९६. Translated *Indische Sprüche*[2], 7385.

(*a*) **जलार्द्रशयनं** : 'a couch of wet cloths.' **नलिनी** : Cf. 102*a*, 457*a* and reff.

(*b*) **तुहिनाद्रि** : Himālaya.

(*c*) **इन्धनानि सरसान्यपि** : Cf. 413*c-d*, 457*c*.

४९७. (*a*) **पेलवेषु** : '*too* soft.'

(*b*) **नूनं** : 'surely,' as in 173*d* and reff.

(*c*) **हारप्रकाण्ड** : 'pearl-strings.' **शरल** : see note, 450*c*.

४९८. (*a*) **°प्रेमा** : A *Bahuvrīhi*.

४९९. A verse cited by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxix, p. 310.

(*a*) **स्वप्न** : Cf. 278*b* and reff.

(*a-b*) Note the emphasis in **एकवारं** and **चणमात्रमेव**.

(*c*) **निविडबाहु°** : Their separation would be impossible.

५००. (*a*) गृहापि: i.e. 'as well as to your own house'.

(*b*) प्रायो: 'any more.' कौपीरपः: 'water from the well.' This time her husband shall have water from the river, where she is really going to meet her lover.

(*c*) एकाकिन्यपि: She means to imply that she will face the danger. तद्वरं: 'I prefer so.' तमालाकुलं: The *Tamāla* is a dark tree, and the spot would therefore be a gloomy one, trying her nerves (also offering concealment and therefore suitable for a rendezvous).

(*d*) नीरन्ध्राः: 'thickly growing.' स्तनमालिखन्तु: This is to account beforehand for expected नखक्षतानि; cf. 345*d*, 511*d*. जठरच्छेदा: 'leaving great gashes.'

५०१. Translated by Jacobi, *Dhvanyāloka*, p. 42.

(*a*) सुहृदां: 'allies.' Cf. 61*b* and reff.

(*b*) क्षेमं: 'Is all well with?' कलिन्दराजतनयाः = कालिन्दी 'the Yamunā.'

(*c*) विच्छिन्ने . . . °च्छेदोपयोगे: 'the use of cutting them being interrupted'; cf. 502*c*. As regards स्मरतल्प cf. 457*a* and reff.

(*d*) जरठीभवन्ति . . .: 'they grow old, their dark hue fading.'

५०२. (*c*) निर्विच्छेद: 'continuous'; cf. 501*c*.

(*d*) सुरते: The river. निचुलद्रुम: The *nicula* frequents the banks of streams.

५०३. The verse is an instance of आक्षेप, everything said being really an invitation to the traveller *not* to hasten his departure.

(*a*) स्वैरगतिं: 'leisurely, careless movements.'

५०४. (*a*) क्षणं विश्रम्य: 'after resting a while'; cf. 521*d*. इह: to be taken with विटपिनि. The verse is similar in import to the preceding and following.

५०५. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 539, and by Jacobi, *Dhvanyāloka*, p. 61. The verse is similar to 503 and 504.

(*a*) परिणतवयसामग्रणीर्: 'oldest of the old.'

(*b*) निःशेषागार°: The maid has to do all the work and is fully occupied.

(*c*) पाप्याहम्: 'unfortunate I.' अस्मिन्: sc. गृहे; cf. 61*c* and reff.

(*d*) कथितमभिमतं: 'conveyed her proposal.' व्याहृतिव्याजपूर्वं: 'under pretence of verbosity'; cf. व्याहृतैर् in 445*a*. Aufrecht reads व्याकृति, which would more naturally denote explanation.

५०६. (*b*) दिशि दिशि . . . : Cf. 469*b*, 507*c*.

(*c*) शून्ये: 'in a lonely place.' अतर्कितलब्धया: 'caught unobserved.'

५०७. (*a*) व्यापार: 'occupation.'

(*c*) दिशि दिशि . . . : Cf. 469*b*, 506*b*.

(*d*) अहल्यासुत्राम्णोः: The poem from which the verse is taken related apparently the story of Indra and Ahalyā.

५०८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 527, and by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 441. Add to margin **Sāras.* i. 143 anon. (lectt. as *Śp.*, but हन्त for चौर्य in *c*).

(*d*) वनभुवां: The genitive depends upon समुत्कण्ठते; cf. *Mālatīmādhava*, v, p. 72 (ap. Speijer, *Sanskrit Syntax*, p. 89), भवानुत्कण्ठते मदयन्तिकायाः. As regards the river banks in such a case, cf. 500, 502.

५०९. Add to margin **S.-Mukt.* iii. 58 anon. (प्राणाधिपो, *b*).

(*d*) पुङ्खित: 'drawn to the haft.'

५१०. (*b*) पुष्पवतीभिः: Cf. 178*d* and reff.

(*c*) दुष्या: If this reading were correct, the form would come from दुष्ट and mean 'through being दुष्टा'.

(*d*) कुहू denotes not only the cuckoo's cry, but also the new moon तिथि, when the moon is not seen.

५११. (*d*) अङ्कुलिखनैर्: She means to account for the scratches upon her body (आपदेषा), which she sets down to the thorny creepers, among which she had had to follow the parrot; cf. 345*d*, 500*d*.

५१२. The verse is an example of unexpected conclusion (παρὰ προσδοκίαν), as in 514–5. Read प्रचण्डोलुपे in *c*?

(*c*) The lost syllables no doubt contained a synonym of पाप.

(*d*) किं कृष्णेन: The सखी interrupts 'By Kṛṣṇa?' 'No! By the Yamunā's waters. It is you who are fond of Kṛṣṇa (as your suggestion shows).'

५१३. Translated by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, pp. 424–5. *Παρὰ προσδοκίαν*, as in 512, 514. With *a-b* cf. *Sbhr*. 1423.

(*a*) आहृष्य . . . कचग्रह: Cf. 278*c* and reff. वस्त्र appears also to denote a part of the dress, as does कण्ठ in *b*. See the lexx.

(*d*) बाले लज्जा प्रणष्टा: An interruption. कुटिले: 'cunning,' opposite of सरले, 'simpleton' (cf. 372*b* and reff.), which the other texts read.

The rhetoricians dispute whether this verse is an example of *vyājokti* or of *apahnuti*.

५१४. *Παρὰ προσδοκίαν*, as in 512–3.

(*a*) आमोदिना . . . : 'perfumed, with wine, dusty (or pale), having tangled locks.'

(*b*) पतता: Cf. 367*c* and reff.

(*d*) मत्तेन . . . : The सखी interrupts—'Mad lover?' 'No! my hair.'

५१५. (*a-b*) The original reading in *b* is not easy to conjecture: for वह possibly दृह and for वसति ग्रामो perhaps वसतिर्ग्रामो may be suggested.

(*d*) किं न्विदम्: 'What can it mean?'; किमिदम्, 369*d*.

५१६. Domestic love is here decried as too tame; cf. 509.

(*d*) गृहाश्रमव्रतं: 'a domestic course of asceticism.'

५१८. (*a*) संचार: 'movement of people'; cf. 519*a*, 524*d*.

(*b*) विदेशयाते: यात is here compounded on the analogy of °गत = स्थित.

(*d*) अघनचपला: the authoress's name; cf. 29*d* and reff.

५१९. Add to margin **Sāras*. i. 91 anon. (lectt. as *Śp*.).

(*a*) संचार: Cf. 518*a*, 524*d*.

(*d*) कृच्छ्राद्य°: She can scarcely stand, so encumbered, in her house, much less walk मार्गे पङ्किनि.

५२०. (*a*) आर्द्र: Cf. 326*b* and reff.

(*b*) निम्रगे: Read निम्नगे.

(*d*) न पुष्पैर्विना: Cf. 123*b* and reff.

५२१. As regards the *ākṣepa* in this verse cf. 503–5.

(*a*) स्वां जननीं: *His* mother is not beloved by the wife.

(*b*) गुर्वीव मध्यंदिने: Since the जननी left at dawn and went सुदूरं, the husband is not to be expected back till late.

(*c*) पङ्गुत्वेन . . . : Being lame, he would be both slow and easily observed.

(*d*) स्थिता चणं : Cf. 504*a*.

५२२. (*a*) The anklets catch in their dresses. संयम्य : To prevent jingling.

(*c*) कुन्तलमल्लिका° : The bees are excited by the scent of the jasmine in their hair.

(*d*) विकलीकृताः : 'distracted'; cf. 468*b*. व्यक्तं : 'unmistakably.'

५२३. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 553.

(*a*) विधुरमलिनो : 'the moon is clear.'

(*b*) People are on the watch for faults, and the reproaches of friends are hard to bear.

५२४. (*b*) चरणलाक्षालिपि : 'marks of the lac on their feet'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 15, ll. 14–16, where the red sky of sunset is explained as due to this cause.

(*d*) पराञ्चः : So also some MSS. of the *Anargharāghava*: others पराचः. संचारान् : Cf. 518*a*, 519*a*.

५२५. Add to margin a ref. to Vāmana, IV. 3, 10, where the verse is cited.

(*b*) दन्तपत्त्र : 'earrings.'

(*c*) अविभाव्यतां गताः : Being all in white, they are invisible in the moonlight. सुखमेव : 'easily.'

PRATĪKA INDEX

(Verse numbers of the text precede; page numbers of the Preface and Introduction follow)

STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD., PRINTERS, HERTFORD.